

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๓ เรื่อง

การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา
และวัฒนธรรมของไทย-ลาว

An analysis of strategic policy and the impact of the buddhist tourism
and culture of thai – laos.

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม :

รูปแบบและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของ ไทย-ลาว

Buddhist and cultural tourism : the model and strengthen
the social relations of thailand – laos.

โดย

ดร. บุญส่ง ลินธุ์นอก และคณะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610761027

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๓ เรื่อง

การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา
และวัฒนธรรมของไทย-ลาว

An analysis of strategic policy and the impact of the buddhist tourism
and culture of thai – laos.

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม :

รูปแบบและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของ ไทย-ลาว

Buddhist and cultural tourism : the model and strengthen
the social relations of thailand – laos.

โดย

ดร. บุญส่ง ลินธุ์นอก และคณะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Coryright Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Research Report

Sub-Research Report

An analysis of strategic policy and the impact of the buddhist tourism
and culture of thai – laos.

Under Research Program

Buddhist and cultural tourism : the model and strengthen
the social relations of thailand – laos.

By

Dr. Boonsong Sinthunok

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong khai Campus

B.E. 2561/ C.E. 2018

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Coryright Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ชื่องานวิจัย:	การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว
ผู้วิจัย:	ดร. บุญส่ง สิ้นธุ์นอก พระสมุห์กฤติพิสิฐ กิตติธมโม(จำพันธ์), ดร. ดร. จิตติวรรณ สิ้นธุ์นอก ดร. ธวัชหทัย สิ้นธุ์นอก
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๑
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตและการประชุมกลุ่ม มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษานโยบายยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ๒) เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ๓) เพื่อนำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

จากการศึกษาพบว่า นโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ได้แก่ วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๗๙ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) คำแถลงนโยบายของนายกรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๗) และแผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔)

จากการประเมินสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว พบว่า จุดแข็ง (Strength) คือ การมีแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวที่มีเอกลักษณ์และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนและผลักดันให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเติบโต มีการคมนาคมขนส่งที่สะดวกต่อการเดินทาง มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่หลากหลาย เข้ากับความเชื่อ ความศรัทธา ตลอดทั้งปี ทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกช่วงระยะเวลา และมีระบบและเทคโนโลยีสารสนเทศ แอปพลิเคชัน บนเครื่องมือสื่อสารและระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพที่เอื้อต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แม้จะมี อุปสรรค (Threats) เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวมีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ การคมนาคมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาบางแห่งยังไม่สะดวกและไม่สามารถเข้าถึง มีความขัดแย้งทางสังคม เชื้อชาติ และวิกฤตทางการเมืองในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาว นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมีการปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม มีการทำลายพุทธศาสนสถาน มีมิฉฉาชีพ นโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคุ่มน้ำโขงไทย-ลาว บางนโยบายไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์ต่อกันก็ตาม และมีจุดอ่อน (Weaknesses) เรื่องของการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ดีพอ การประชาสัมพันธ์ยังมีน้อย การดูแลรักษาความปลอดภัยและความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวไม่มีประสิทธิภาพ ช่วงเวลาโปรแกรมการท่องเที่ยวไม่มีความแน่นอน สมรรถนะของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวยังไม่ดีพอทำให้ไม่สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์ถึงข้อมูลที่เป็นแก่นแท้ของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ได้ รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนยังมีน้อยทำให้คนในชุมชนไม่เกิดจิตสำนึกร่วมกันในการพัฒนา แต่ในด้านโอกาส (Opportunities) ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว ก็มีแนวโน้มการเติบโตขึ้นเนื่องจากความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวที่มีอายุช่วงสูงวัยมีและมีความต้องการในการท่องเที่ยวแสวงบุญมากขึ้น มีการเดินทางภายในอนุภูมิภาคุ่มน้ำโขงไทยมากขึ้นรวมถึงมีการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์จากทางภาครัฐทำเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

การวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวจากการศึกษาไว้ ๕ ยุทธศาสตร์ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ให้มีสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่สมดุลและยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย และยุทธศาสตร์ที่ ๕ การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

Research Title:	An analysis of strategic policy and the impact of the buddhist tourism and culture of thai – laos.
Researchers:	Dr. Boonsong Sinthunok Pha Kritipisit (chaphan), Dr. Dr. Thititwan Sinthunok Dr. Thawanhatai Sinthunok
Depertment:	Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong khai Campus
Fiscal year:	2561/2018
Research Scholarship Sponsor:	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

This research is the qualitative research by studying from the documents, in depth-interview, observation, and focus –group. The purposes of this research are; 1) to study the strategic policy of the Buddhist tourism and the culture of Thai-Laos 2) to study the impact of the Buddhist tourism and the culture of Thai-Laos and to propose the strategic guideline of the Buddhist tourism and the culture of Thai-Laos.

From the study, it is found that the strategic policy related to the Buddhist tourism and the culture of Thai-Laos is the vision of Thai tourism in B.E. 2579. The National strategy is in the period of 20 years (B.E. 2561-2580), the plan for developing the economic and social development of the Nation, Version 12 (B.E. 2560-2564), the plan for developing the National tourism, Version 2 (B.E. 2560-2564), the Prime Minister’s declaration of the policy to the Legislative Assembly of the Nation (B.E. 2557) and the plan for developing Nongkhai Province (B.E. 2561-2564)

From the evaluation of situations and the condition of environment of the impact of the Buddhist tourism and the culture of Thai-Laos, it is found that the strength is to have the Buddhist sources of tourism and the culture of Thai-Laos that have a great deal of identities to respond the tourists’ requirement. The state division has the policy and strategy for enhancement and support and to designate various policies to force the tourist business to be progress and to have the transportation to be convenient for travelling, to have various Buddhist activities of tourism agreeable to the belief, faith throughout the year to be able to travel in every period of time and to have the system and the technological communication , that is, the application as the communicative tools and the system for management to be efficiency for the tourism industry even though there are the obstacles of the Buddhist tourism and the culture of Thai-Laos. The places for tourism may have the risk from the natural perils. The communication in some Buddhist tourism sources is not convenient and not to be able to reach, to have the social conflict, nationality and to have the political critics in sub-region around the Khong River of Thai-Laos. Some tourists practice themselves in unsatisfactory way, that is, to destroy the

Buddhist places and the deceitful ways. For the policy in managing the tourism in the sub-region of Khong River of Thai-Laos, Some policies and ways in some practices are not agreeable and not thoughtful for the benefits to each other and to be weakness. To take care of the Buddhist tourism sources and the culture is not good enough and the public relation is less to make the tourists not to understand the important places and the tourism activities. To take care of and to maintain the safety and the cleanliness in the tourism sources are not the efficiency. The period of time and programs of the tourism are not certain. The capacity of the personnel in the aspect of tourism is not good enough and it cannot communicate by using the public relations concerning the real data of the tourism in various places and the participation of people is still few and it makes people in the society not to realize of the development but the opportunities of the Buddhist tourism and the culture of Thai-Laos trend to increase because of requirement in the experiencing tourism of the increasing tourists and the aging tourists require to have the tourism for the merit searching increasingly. To travel in the sub-region of the Khong basin including the enhancement of the identical tourism from the state division should be increased.

This research proposes the strategic guideline of the Buddhist tourism and the culture of Thai-Laos from the study consisting of 5 strategies as follows: Strategy 1) the development of the quality of the Buddhist tourism sources and the culture of Thai-Laos in Nongkhai Province should have the goods and services in the aspect of the equal and sustainable tourism, Strategy 2) the development of the basic structure and the facilities should be done in order to receive the extension of the Buddhist tourism industry and the culture of Thai-Laos in Nongkhai Province, Strategy 3) To develop the human resources and the enhancement of the participation of people in developing the Buddhist tourism and the culture of Thai-Laos in Nongkhai Province, Strategy 4) to create the equality for the Buddhist tourism and the culture of Thai-Laos in Nongkhai Province and Strategy 5) the integration of the management of the Buddhist tourism and the culture of Thai-Laos in Nongkhai Province and the enhancement of the participation among the countries.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษานโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว และนำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

การดำเนินการวิจัยมีอาจสำเร็จล่วงไปได้หากปราศจากความร่วมมือของคณะผู้วิจัย คณะผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้ข้อมูล เจ้าอาวาสวัด คณะผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ด้านท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในพื้นที่วิจัย ที่อนุเคราะห์ข้อมูลและความสะดวกในการดำเนินการจัดทำวิจัย จนงานวิจัยนี้สำเร็จล่วงไปด้วยดี

ในโอกาสนี้คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เจ้าของเอกสารและงานวิจัยทุกท่าน ที่ผู้คณะผู้วิจัยได้ค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในการทำวิจัย จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จล่วงไปด้วยดี

ดร. บุญส่ง สีนธุ์นอก และคณะ

๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๖
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๖
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๖
๑.๔.๑ ขอบเขตวิธีการวิจัย.....	๖
๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	๖
๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา.....	๖
๑.๔.๔ ขอบเขตประชากร.....	๗
๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา.....	๗
๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย.....	๗
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๘
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๘

บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเรื่องนโยบายยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว.....	๑๐
๒.๒ แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนา.....	๒๔
๒.๒.๑ พระธาตุที่สำคัญของประเทศไทย.....	๒๖
๒.๒.๑.๑ พระธาตุหล้าหนอง.....	๒๖
๒.๒.๑.๒ พระธาตุบังพวน.....	๒๙
๒.๒.๒ พระธาตุสำคัญของประเทศลาว.....	๓๖
๒.๒.๒.๑ พระธาตุหลวง.....	๓๖
๒.๒.๒.๒ พระธาตุขาว.....	๓๘
๒.๒.๒.๓ วัดสีเมือง.....	๓๘
๒.๒.๓ วัดสำคัญของประเทศไทย.....	๓๘
๒.๒.๓.๑ วัดโพธิ์ชัย.....	๓๘
๒.๒.๓.๒ วัดศรีชมพองค์ดื้อ.....	๔๐
๒.๒.๔ วัดสำคัญของประเทศลาว	๔๒
๒.๒.๔.๑ วัดสีสะเกด.....	๔๒
๒.๒.๔.๒ วัดองค์ดื้อ.....	๔๒

๒.๓ แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมไทย-ลาว.....	๔๕
๒.๓.๑ ประเพณีสงกรานต์.....	๔๕
๒.๓.๒ ประเพณีแข่งเรือยาว.....	๔๘
๒.๔ ทบพวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๔๙
๒.๔.๑ ตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	๔๙
๒.๔.๒ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์.....	๕๓

บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๕๕
๓.๒ พื้นที่ในการศึกษา.....	๕๕
๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	๕๖
๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๕๖
๓.๔.๑ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก.....	๕๖
๓.๔.๒ แบบบันทึกภาคสนาม.....	๕๙
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๖๐
๓.๖ การรักษาจริยบรรณและการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล.....	๖๐
๓.๗ การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล.....	๖๑
๓.๘ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๑
๓.๙ การสรุปข้อมูล.....	๖๑
๓.๑๐ การนำเสนอข้อมูล.....	๖๑

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

๔.๑ นโยบายยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย.....	๖๓
๔.๑.๑ วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๗๙.....	๖๓
๔.๑.๒ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐).....	๖๖
๔.๑.๓ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔).....	๗๑
๔.๑.๔ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔).....	๗๙
๔.๑.๕ คำแถลงนโยบายของนายกรัฐมนตรีต่อ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๗).....	๘๖
๔.๑.๖ แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔).....	๘๘
๔.๒ ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย.....	๙๐
๔.๒.๑ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ.....	๙๐
๔.๒.๒ ผลกระทบด้านสังคม.....	๙๐
๔.๒.๓ ผลกระทบด้านวัฒนธรรม.....	๙๑

๔.๒.๔ ผลกระทบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว.....	๙๑
๔.๓ แนวทางการวางแผนยุทธศาสตร์.....	๙๑
๔.๓.๑ พื้นที่วิจัยในประเทศไทย.....	๙๒
๔.๓.๑.๑ จังหวัดหนองคาย.....	๙๒
๔.๓.๑.๒ พระธาตุที่สำคัญของประเทศไทย.....	๙๕
๔.๓.๑.๒.๑ พระธาตุหลวง หนองคาย จังหวัดหนองคาย.....	๙๖
๔.๓.๑.๒.๒ พระธาตุบังพวน จังหวัดหนองคาย.....	๙๙
๔.๓.๑.๓ วัดที่สำคัญของประเทศไทย.....	๑๐๒
๔.๓.๑.๓.๑ วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย.....	๑๐๒
๔.๓.๑.๓.๒ วัดศรีชุมพวงค์ดื้อ จังหวัดหนองคาย.....	๑๐๔
๔.๓.๑.๔ วัดนธรรมประเพณีไทย.....	๑๐๑
๔.๓.๑.๔.๑ ประเพณีสงกรานต์.....	๑๐๑
๔.๓.๑.๔.๒ ประเพณีแข่งเรือยาว.....	๑๑๕
๔.๓.๒ พื้นที่วิจัยในประเทศลาว.....	๑๑๗
๔.๓.๒.๑ นครหลวงเวียงจันทน์.....	๑๑๗
๔.๓.๒.๒ พระธาตุที่สำคัญของประเทศลาว	๑๑๙
๔.๓.๒.๒.๑ พระธาตุหลวง นครหลวงเวียงจันทน์.....	๑๑๙
๔.๓.๒.๒.๒ พระธาตุขาว, วัดสีเมือง.....	๑๒๒
๔.๓.๒.๓ วัดที่สำคัญของประเทศลาว.....	๑๒๓
๔.๓.๒.๓.๑ วัดสีสะเกด นครหลวงเวียงจันทน์.....	๑๒๓
๔.๓.๒.๓.๒ วัดองค์ดื้อ นครหลวงเวียงจันทน์.....	๑๒๕
๔.๓.๒.๓.๓ วัดสีเมือง นครหลวงเวียงจันทน์.....	๑๑๔
๔.๓.๒.๔ วัดนธรรมประเพณีลาว.....	๑๓๐
๔.๓.๒.๔.๑ ประเพณีสงกรานต์.....	๑๓๐
๔.๓.๒.๔.๒ ประเพณีแข่งเรือยาว.....	๑๓๑
๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๑๓๒

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ แนวโน้มและทิศทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว.....	๑๓๕
๕.๒ แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว.....	๑๓๙
๕.๓ อภิปรายผลการศึกษาวิจัยการวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์ และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว.....	๑๕๘
๕.๔ ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยการวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์ และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว.....	๑๖๙

บรรณานุกรม

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ข

ภาคผนวก ค

ภาคผนวก ง

ภาคผนวก จ

แบบสรุปโครงการวิจัย

ประวัติผู้วิจัย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญกับการสร้างกลยุทธ์ของการแข่งขันเพื่อให้ได้ส่วนแบ่งในตลาดท่องเที่ยวของโลก โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียนที่ต่างต้องการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศของตน การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นภารกิจที่ถูกกำหนดให้บูรณาการไปกับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ โดยเฉพาะในประเทศที่มีแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่ชัดเจน มีทรัพยากรธรรมชาติ มีความอุดมสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม และมีบุคลากรภาคการท่องเที่ยวมีศักยภาพด้วยแล้ว จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันให้ประเทศนั้น ๆ มีข้อได้เปรียบในการแข่งขันและสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวของตนให้เติบโตได้อย่างมั่นคง^๑

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะเป็นกลไกหลักในการรักษาเสถียรภาพและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติได้ทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) เพื่อเป็นแผนหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เพื่อให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยประชาชนทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปเพื่อยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนา มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างยั่งยืน สอดคล้องตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแนวทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

ผลการประเมินสถานการณ์และแนวโน้มของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว พบว่า ในประเทศไทยธุรกิจการท่องเที่ยวมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องด้วยศักยภาพของทำเลที่ตั้ง ความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยวและความเป็นไทย ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะอรรถาธิบายของคนไทย โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ World Economic Forum: WEF ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๓๕ จาก ๑๔๑ ประเทศทั่วโลก นอกจากนี้ การท่องเที่ยวของประเทศไทย ยังได้รับการคัดเลือกให้เป็นที่สุดด้านการท่องเที่ยว ของโลกในการจัดอันดับระดับนานาชาติ อาทิ กรุงเทพมหานคร ได้รับเลือกเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ดีที่สุด ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในปี ๒๕๕๘ โดย Master Card รางวัลชายหาดที่ดีที่สุดในโลกของเอเชีย ในปี ๒๕๕๘ จาก World Travel Awards รางวัลประเทศท่องเที่ยวที่ดีที่สุด ในด้านการท่องเที่ยวครบครัน การท่องเที่ยวเชิงพักผ่อน สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการวิวาห์ ในปี ๒๕๕๙ รางวัลสถานที่เพื่อการประชุมและจัดงานยอดเยี่ยมจาก TTG Travel Awards ในปี ๒๕๕๙ และประเทศไทยได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยว Grand Travel Award จากนิตยสาร Travel News นิตยสาร

^๑ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า ก.

ธุรกิจท่องเที่ยวชื่อดังจากภูมิภาคสแกนดิเนเวีย ในปี ๒๕๕๔ ติดต่อกันเป็นเวลา ๙ ปี เนื่องจากความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและขีดความสามารถของประเทศไทยในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมระดับโลก^๒

รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะเป็นกลไกหลักในการรักษาเสถียรภาพและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ จึงได้ทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) โดยคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เพื่อเป็นแผนหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เพื่อให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนา มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ สอดคล้องตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแนวทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) จากผลการประเมินสถานการณ์และแนวโน้มของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทย อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยยังคงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องด้วยศักยภาพของทำเลที่ตั้ง ความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยวและความเป็นไทย ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ อธิปไตยของคนไทย โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ World Economic Forum: WEF ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๓๕ จาก ๑๔๑ ประเทศทั่วโลก นอกจากนี้ การท่องเที่ยวของประเทศไทย ยังได้รับการคัดเลือกให้เป็นที่สุดด้านการท่องเที่ยวของโลกในการจัดอันดับระดับนานาชาติ อาทิ กรุงเทพมหานคร ได้รับเลือกเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ดีที่สุด ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในปี ๒๕๕๘ โดย Master Card รางวัลชายหาดที่ดีที่สุดของเอเชีย ในปี ๒๕๕๘ จาก World Travel Awards รางวัลประเทศท่องเที่ยวที่ดีที่สุด ในด้านการท่องเที่ยวครอบครัว การท่องเที่ยวเชิงพักผ่อน สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการวิเวก ในปี ๒๕๕๗ รางวัลสถานที่เพื่อการประชุมและจัดงานยอดเยี่ยมจาก TTG Travel Awards ในปี ๒๕๕๗ และประเทศไทยได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยว Grand Travel Award จากนิตยสาร Travel News นิตยสารธุรกิจท่องเที่ยวชื่อดังจากภูมิภาคสแกนดิเนเวีย ในปี ๒๕๕๔ ติดต่อกันเป็นเวลา ๙ ปี เนื่องจากความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและขีดความสามารถของประเทศไทยในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมระดับโลก^๓

การดำเนินงานที่ผ่านมาถึงแม้ประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในแง่ของรายได้และขีดความสามารถในการแข่งขัน แต่ก็ยังประสบกับปัญหาพื้นฐานอีกหลายประการ โดยเฉพาะในด้านความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการจัดอันดับของ World Economic Forum: WEF ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๑๑๖ ในด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมจาก ๑๔๑ ประเทศทั่วโลก เนื่องจากมีความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ในด้านความปลอดภัยประเทศไทยอยู่ในอันดับ ๑๓๒ จาก ๑๔๑ ประเทศทั่วโลก อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุ การหลอกลวงอาชญากรรม การก่อการร้ายที่เกิดกับนักท่องเที่ยวบ่อยครั้ง ดังนั้น แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒

^๒ เรื่องเดียวกัน หน้า ๙.

^๓ เรื่องเดียวกัน หน้า ๙.

(พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) นี้จะมุ่งแก้ปัญหาจากต้นเหตุ โดยเน้นในด้านการสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การอนุรักษ์รักษาแหล่งท่องเที่ยวเปราะบาง การให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลนักท่องเที่ยวและดูแลด้านความปลอดภัย เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งให้กับการเติบโตของอุตสาหกรรมในอนาคต รวมถึงการสร้างโอกาสทางการตลาดของการท่องเที่ยวไทยให้มีความสอดคล้องกับแนวโน้มการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปในโลก อาทิ การเติบโตของชนชั้นกลางที่เพิ่มความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยเพื่อการท่องเที่ยว การเติบโตของสายการบินต้นทุนต่ำที่ทำให้การเดินทางเป็นไปได้สะดวกด้วยค่าใช้จ่ายที่ลดลง การเพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ การเพิ่มขึ้นของการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันเป็นโอกาสให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวโดยตรงได้มากขึ้น ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่หลากหลายที่เพิ่มสูงขึ้นในปัจจุบัน

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่ภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องผ่านยุทธศาสตร์และแผนงานด้านการท่องเที่ยวในทุกระดับ ได้แก่ ระดับนานาชาติ เช่น แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๘) แผนการตลาดการท่องเที่ยวอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๓) กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศอื่นๆ เช่น CLMVT (กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม ไทย) ระดับนโยบาย เช่น (ร่าง) ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ระดับส่วนกลาง เช่น ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย (พ.ศ. ๒๕๕๘-๕๖๐) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ ระดับจังหวัดและท้องถิ่น อาทิ แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาเขตพื้นที่ท่องเที่ยวระดับสาขา เช่น แผนแม่บทอุตสาหกรรมการจัดประชุมและงานแสดงสินค้านานาชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒) ซึ่งรายงานการคาดการณ์อนาคตการท่องเที่ยวโลกสู่ปี ๒๕๗๓ (Tourism Towards ๒๐๓๐) โดยองค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) คาดว่าแหล่งท่องเที่ยวใหม่จะได้รับผลประโยชน์จากแนวโน้มและโอกาสที่จะเกิดขึ้น ดังนั้น จึงควรมีการเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการกำหนดนโยบาย ตลอดจนมาตรการต่างๆ ในด้านการส่งเสริมและพัฒนาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก การตลาดและการพัฒนาบุคลากร เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ พร้อมทั้งสามารถป้องกันและลดผลกระทบทางลบต่างๆ ให้การท่องเที่ยวสามารถเติบโตได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน^๔

แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๘) ได้มุ่งเน้นการผลักดันการบูรณาการของอาเซียนในทุกมิติอย่างสมบูรณ์ โดยมุ่งพัฒนาการตลาด มาตรฐานคุณภาพ ทรัพยากรมนุษย์ ความเชื่อมต่อการลงทุนและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ในภูมิภาค ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาอาเซียนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายการพัฒนา คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยว

^๔ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า ๑๗.

ของอาเซียน และเสริมสร้างความยั่งยืนและการกระจายรายได้สู่ทุกภาคส่วนของการท่องเที่ยว โดย (ร่าง) ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๗๙) เป็นแผนแม่บทระดับชาติ ที่วางรากฐานการพัฒนาของประเทศไทย ที่มุ่งพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การพัฒนาให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว คนไทยมีความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคง ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพของประเทศไทยในทุกภาคส่วนและนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นทั้งปัญหาทั้งมวล และ (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) นั้นมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ ๕ ปีที่จะสามารถต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีโดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นั้น จะมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืนโดยมีแนวทางการพัฒนา ๓ แนวทาง คือ

๑) ส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ พัฒนา กลุ่มคลัสเตอร์ท่องเที่ยว พัฒนาความเชื่อมั่นและดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาด พัฒนากิจกรรมและพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งให้เกิดความเชื่อมโยงกันเป็นโครงข่าย

๒) ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัย จัดทำและบังคับใช้มาตรฐานด้านการท่องเที่ยว โดยปรับปรุงให้เอื้อต่อการพัฒนาสำหรับอนาคต สอดคล้องกับสถานการณ์ และส่งเสริมให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงการท่องเที่ยวได้

๓) ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว^๕

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัดเพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา ปฏิบัติธรรม ท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religion tourism) หรือทัวร์ไหว้พระ ทำบุญ ทำทานในวันสำคัญ ตามคติความเชื่อที่ว่า การได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์จะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิต และสร้างจิตใจที่ผ่องใสสู่ผู้ปฏิบัติ อีกทั้งวัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถสะท้อนอารยธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น อันเป็นแหล่งรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอีกด้วย เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน^๖

จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคอีสานที่อยู่ติดกับเขตแดนไทย-ลาว มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมแล้ว จังหวัดหนองคายก็ยังมีแหล่งโบราณสถานทางพระพุทธศาสนา อันประกอบด้วยศาสนสถาน วัดวาอาราม พระธาตุบังพวน พระธาตุหล้าหนองและพระพุทธรูปคู่บ้านคูเมือง ที่เป็นที่เคารพนับถือและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวจังหวัดหนองคายและประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่สองฝั่งแม่น้ำโขงทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ อาทิ หลวงพ่อพระใส และหลวงพ่อดิ่งคือ เป็นต้น ดังที่สารของ ฯพณฯ พินิจ

^๕ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า ๑๘.

^๖ พรรณิศา เหล่าวงศ์ศักดิ์, “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประชาคมอาเซียน จังหวัดกาญจนบุรี”, (วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒๑), หน้า ๓๕.

จารุสมบัติ อติธรรมนตรีช่วยมหาโตไทย ได้ระบุไว้ตอนหนึ่งว่า “จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสมบัติแผ่นดินอุดมสมบูรณ์ เป็นที่ถูกอกถูกใจแก่หลายท่าน ที่ได้มาเยี่ยมเยียนหรือได้พบเห็น ในสมัยโบราณเป็น “เมืองหน้าด่าน” ป้องกันอริราชศัตรู ไม่ให้ล่องล้ามาถึงกรุงเทพมหานคร จึงมีเรื่องราว “วีรกรรมปราบฮ่อ” บันทึกไว้ให้เยาวชนรุ่นหลังภาคภูมิใจ แต่ปัจจุบันประเทศไทยมีแต่มิตร หนองคายเป็นจุดหนึ่งที่เชื่อมสัมพันธ์มิตรประเทศไทยให้แน่นแฟ้น มีสะพานไทย-ลาว ข้ามลำน้ำโขง ให้พี่น้องไทยลาวติดต่อกันได้สะดวกยิ่งขึ้น เสมือนหนึ่งเป็นแผ่นดินเดียวกัน ตามประเพณีอันดีงามของประเทศไทย พระพุทธศาสนา คือ ศาสนาประจำชาติ หนองคายมีสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนามากมาย พระคู่บ้านคู่เมืองหนองคาย อาทิ เช่น หลวงพ่อพระใส พระองค์ตื้อ พระธาตุบังพวน เป็นต้น และมีพระอาริยสงฆ์เป็นที่ศรัทธาของประชาชนไทยทั่วประเทศ เช่น หลวงพ่อเทศก์เทสรังสี วัดหินหมากเป้ง และพระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ และจังหวัดหนองคาย ยังมีปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เสมือนสิ่งมหัศจรรย์อย่างหนึ่งในลุ่มแม่น้ำโขง คือ บั้งไฟพญานาค ซึ่งอาจเป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลกต่อไปก็ได้”^๗

ส่วนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) เป็นประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญกับการท่องเที่ยวซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้เข้าประเทศเป็นอันดับต้นๆ ในปี ค.ศ. ๑๙๙๙-๒๐๐๐ เป็นปีท่องเที่ยวของลาว (Visit Laos Year) โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวจำนวนมากถึง ๗๓๗,๒๐๘ คน จนถึงปี ค.ศ. ๒๐๐๘ จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ๑,๗๓๖,๗๘๗ คน (Laos National Tourism Administration, ๒๐๐๘) จากการขยายตัวของการท่องเที่ยว รัฐบาลจึงได้มีนโยบายเชิงข้อมูลเพื่อเสนอแหล่งท่องเที่ยว ที่มีความเหมาะสมทั่วประเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั่วโลก^๘ จากแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวแขวงเชียงขวาง (ค.ศ. ๒๐๐๖-๒๐๑๐) ได้กำหนดให้เมืองคุน ซึ่งเป็น ๑ ใน ๘ เมือง เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของแขวงเชียงขวาง เนื่องจากอดีตเป็นที่ตั้งของอาณาจักรเมืองพวน มีทุนทางสังคมที่เหมาะสมแก่การส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งเมืองคุน เป็นทำเลที่ตั้งของมรดกทางด้านวัฒนธรรมและอยู่ในโบราณสถาน ที่มีศักยภาพสามารถนำมาจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วยชุมชนเชิงวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อาทิ เช่น กลุ่มโบราณสถานตัวเมือง ได้แก่ วัดสีมม วัดเพีย วัดพระธาตุฝั้น พระธาตุจอมเพชร พระธาตุพังพาย ไทหิน หมู่บ้านไผ่ เป็นต้น ส่งผลให้เมืองคุนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่ในระดับต้นๆ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวเมืองคุน ยังขาดการจัดการบริหารที่เหมาะสมและเป็นระบบ^๙

การนำเสนอแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ในการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาวครั้งนี้ อาจถือได้ว่าเป็นมิติใหม่ ของการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย-ลาวในระยะต่อไป โดยคาดหวังประเด็นทางยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้จะสามารถทำให้เห็นทิศทางการ

^๗ พินิจ จารุสมบัติ, “หนองคาย” เพื่อชาวหนองคาย, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทมังกรการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^๘ พรรควินัย ประถมวงษาและ ดร.สุริตา แจ่มใส, บทบาทขององค์กรหน่วยงานตามยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวประเภทเมืองเก่า เทศบาลเมืองคุน แขวงเชียงขวาง สปป.ลาว, อ้างจาก วารสารสมาคมนักวิจัย ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๕, หน้า ๒๐.

^๙ แผนการท่องเที่ยวแขวงเชียงขวาง, แผนยุทธศาสตร์พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ปี ค.ศ. ๒๐๐๖-๒๐๑๐ แขวงเชียงขวาง: เชียงขวาง, ๒๕๕๐, หน้า ๒๑.

พัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาวได้ รวมถึงการวิเคราะห์จุดอ่อนและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นที่ต้องพิจารณาและการแก้ไขอย่างรีบด่วน ควบคู่ไปกับการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสตร์ให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและจะนำมาซึ่งการเติบโตด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวทางพุทธที่ยั่งยืนและกระจายอย่างทั่วถึง จากประเด็นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนาและเป็นแนวทางในการบริหารจัดการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาไทย-ลาว ต่อไปในอนาคต

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษานโยบายยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว
- ๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

- ๑.๓.๑ นโยบายยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ แนวทางยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบปรากฏการณ์วิทยา โดยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) และการประชุมกลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

- ๑.๔.๒.๑ ศึกษาเอกสารนโยบายยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว
- ๑.๔.๒.๒ ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว
- ๑.๔.๒.๓ ศึกษาแนวทางยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

๑.๔.๓.๑ พระธาตุที่สำคัญของประเทศไทย คือ พระธาตุห้าหนอง และพระธาตุบังพวน พระธาตุที่สำคัญของประเทศไทย คือ พระธาตุหลวง พระธาตุขาว และวัดสี่เมือง

๑.๔.๓.๒ วัดที่สำคัญของประเทศไทย คือ วัดโพธิ์ชัย และวัดศรีชมพูนาคีร์ตอ วัดที่สำคัญของประเทศไทย คือ วัดศรีชะเกษ และวัดองค์ตั้ง

๑.๔.๓.๓ วัฒนธรรมประเพณีของประเทศไทย-ลาว คือ ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีแข่งขันเรือยาว

๑.๔.๔ ขอบเขตประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน ๓๐ รูป/คน ประกอบด้วย

๑.๔.๔.๑ เจ้าอาวาสและผู้บริหารวัดของประเทศไทย จำนวน ๒ แห่งละ ๕ รูป/คน รวม ๑๐ รูป/คน

๑.๔.๔.๒ เจ้าอาวาสและผู้บริหารวัดของประเทศไทย จำนวน ๒ แห่งละ ๕ รูป/คน รวม ๑๐ รูป/คน

๑.๔.๔.๓ เจ้าหน้าที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประเทศไทย ๕ คน

๑.๔.๔.๔ เจ้าหน้าที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประเทศไทย ๕ คน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้กำหนดระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ๑ ปี คือตั้งแต่วันที่ ๑ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย

การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์ หมายถึง การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว รวมถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของบริบท (SWOT) ตามหลักวิชาการ

ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบุคคลและสภาพแวดล้อมในบริบทของพื้นที่การศึกษา อันได้แก่ พระธาตุห้าหนอง พระธาตุบังพวน พระธาตุหลวง พระธาตุขาว วัดสี่เมือง วัดโพธิ์ชัย วัดศรีชมพูนาคีร์ตอ วัดศรีชะเกษ วัดองค์ตั้ง และผลกระทบจากการท่องเที่ยวประเพณีสงกรานต์ และประเพณีแข่งขันเรือยาว ในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาว

การศึกษาวัฒนธรรมของไทย-ลาว หมายถึง การศึกษาประเพณีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศไทย อันได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ และ ประเพณีแข่งขันเรือยาว

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework)

คณะผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์นโยบายกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวและผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ตามกรอบการวิเคราะห์แบบองค์รวมว่าด้วยการประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวตามกรอบแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) โดยวิเคราะห์จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว เพื่อกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ กลไกการดำเนินยุทธศาสตร์ และแนวทางการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ โดยสรุปจากการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบในการนำเสนอแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ตาม ๕ ขั้นตอนหลัก ดังนี้

๑.๖.๑ การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ เพื่อติดตามประเมินผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ทั้งในด้านผลลัพธ์ของตัวชี้วัดความสำเร็จและในด้านการดำเนินงานของแผนจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบในการนำเสนอแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

๑.๖.๒ ศึกษาสภาพแวดล้อมและบริบทการท่องเที่ยวของประเทศไทยและประเทศลาว เพื่อศึกษาสถานการณ์ความเคลื่อนไหวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศักยภาพที่แท้จริง และมีความเป็นไปได้

๑.๖.๓ ทบทวนการพัฒนาการท่องเที่ยวต้นแบบรายสำคัญ เพื่อศึกษาบริบทการท่องเที่ยวและทิศทางการพัฒนาของหลายพื้นที่ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเรียนรู้ตัวอย่างการพัฒนาที่สามารถปรับใช้ได้ โดยการศึกษาจากสถานที่ที่มีบริบทการท่องเที่ยวสอดคล้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

๑.๖.๔ ทบทวนนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ที่สามารถบูรณาการกับแผนพัฒนาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การพัฒนามีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

๑.๖.๕ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาสร้างประเด็นในการนำเสนอแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์โดยคำนึงวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ได้ทราบผลการวิเคราะห์นโยบายและผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของ ไทย-ลาว

๑.๗.๒ ได้ทราบผลกระทบและปัญหาของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและได้วิธีการแก้ปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

๑.๗.๓ ได้แนวทางยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวและผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั่วไป ซึ่งสามารถนำเอาผลการวิจัยไปใช้ในการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเรื่องนโยบายยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยว
- ๒.๒ แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา
- ๒.๓ แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมไทย-ลาว
- ๒.๔ ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเรื่องนโยบายยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักของโลก ในปี ๒๕๕๘ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั่วโลกมีมูลค่ากว่า ๗.๘๖ ล้านล้านเหรียญสหรัฐ หรือร้อยละ ๙.๘ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศทั่วโลก (Gross Domestic Product : GDP) ในส่วนของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยนั้นได้สร้างรายได้กว่า ๒.๒๓ ล้านล้านบาท มีมูลค่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกว่าร้อยละ ๑๗ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศประกอบกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามสถานการณ์โลกและพฤติกรรมของผู้บริโภค อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยจึงต้องมีการปรับตัวตามกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไปและวางแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อรักษาและพัฒนาขีดความสามารถด้านการท่องเที่ยวของประเทศ ดังนี้

ก. การวางแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวในตลาดโลก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การท่องเที่ยวทั่วโลกมีการเติบโตและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จากรายงานขององค์การการท่องเที่ยวโลก (The United Nations World Tourism Organization: UNWTO) พบว่าในปี ๒๕๕๘ มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกอยู่ที่ ๑.๒ พันล้านคน โดยในช่วงปี ๒๕๕๓-๒๕๕๘ จำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกมีอัตราการเติบโตอยู่ที่ร้อยละ ๖ ทั้งนี้ UNWTO ได้คาดการณ์ว่าในปี ๒๕๗๓ จะมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศทั่วโลกจำนวนกว่า ๑.๘ พันล้านคน หรือคิดเป็นอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๓.๓ ต่อปี ซึ่งคาดการณ์เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จำนวน ๕๓๕ ล้านคน คิดเป็นอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๕๗ ในจำนวนดังกล่าวแบ่งออกเป็นนักท่องเที่ยวในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๒๙๓ ล้านคน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน ๑๘๗ ล้านคน โอเชียเนีย จำนวน ๑๙ ล้านคน และเอเชียใต้ จำนวน ๓๖ ล้านคน^{๑๐}

^{๑๐} คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า ๔.

๒. ในปี ๒๕๕๘ การท่องเที่ยวทั่วโลกมีมูลค่าประมาณ ๗.๘๖ ล้านล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นร้อยละ ๙.๘ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศทั่วโลก (Gross Domestic Product: GDP) มีการเติบโตจากปี ๒๕๕๐ ซึ่งมีมูลค่าอยู่ที่ ๖.๓ ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ร้อยละ ๓ ต่อปี ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายตัวของการท่องเที่ยว ได้แก่

๒.๑ ปัจจัยทางตรง (Direct Contribution) ประกอบด้วย การใช้จ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ และนักท่องเที่ยวในประเทศ รวมถึงการใช้จ่ายของรัฐบาลในภาคบริการด้านการท่องเที่ยวส่งผลโดยตรงต่อ GDP ของการท่องเที่ยวโลกประมาณ ๒.๕ ล้านล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณร้อยละ ๓๑

๒.๒ ปัจจัยทางอ้อม (Indirect Contribution) ประกอบด้วย การลงทุนจากอุตสาหกรรมอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การใช้จ่ายของรัฐบาลในการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยทั่วไป และการซื้อสินค้าและบริการโดยธุรกิจในการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อนำมาใช้ผลิตผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้ายของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อ GDP การท่องเที่ยวโลก ทำให้ในปี ๒๕๕๘ มีมูลค่าต่อ GDP การท่องเที่ยวโลกประมาณ ๕.๔ ล้านล้านเหรียญสหรัฐหรือคิดเป็นร้อยละ ๖๙ ของมูลค่าของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโลก^{๑๑}

ข) การวางแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวของประเทศไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เพิ่มสูงขึ้นติดอันดับที่ ๑๑ ของโลก สะท้อนให้เห็นจากแนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยในระยะที่ผ่านมาจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก ๑๔ ล้านคน ในปี ๒๕๕๒ มาเป็น ๒๙.๘ ล้านคน ในปี ๒๕๕๘ ซึ่งมากเป็นอันดับที่ ๑๑ ของโลก ประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยมากที่สุด ได้แก่ จีน มาเลเซีย ญี่ปุ่น เกาหลี และลาว ตามลำดับ สำหรับแนวโน้มนักท่องเที่ยวภายในประเทศ (ไทยเที่ยวไทย) พบว่าในช่วงปี ๒๕๕๔-๒๕๕๘ มีการเติบโตกว่าร้อยละ ๙ ต่อปี โดยในปี ๒๕๕๗ นักท่องเที่ยวไทยเดินทางคิดเป็น ๓๓๖.๒ ล้านคนครั้ง และเพิ่มสูงขึ้นในปี ๒๕๕๘ ที่ ๓๓๘.๘ ล้านคนครั้ง^{๑๒}

๒. รายได้จากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยว โดยในปี ๒๕๕๖ ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวอยู่ที่ ๑.๒ ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๙.๐๘ จากปีที่ผ่านมา แม้ว่าในปี ๒๕๕๗ จะมีเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมือง ซึ่งส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวลดลงเหลือจำนวน ๑.๑๗ ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ ๔.๙๓ แต่รายได้ก็สามารถปรับตัวขึ้นสูงกว่าระดับเดิมมาอยู่ที่ ๒.๒๓ ล้านล้านบาท ในปี ๒๕๕๘ ซึ่งในจำนวนนี้แบ่งเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน ๑.๔๔ ล้านล้านบาท และรายได้จากนักท่องเที่ยวไทย จำนวน ๐.๗๙ ล้านล้านบาท นอกจากนี้ จากการเก็บสถิติของ UNWTO ประเทศไทยมีรายได้จากนักท่องเที่ยว

^{๑๑} คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า ๕.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน หน้า ๕.

ต่างชาติสูงถึง ๔๔.๖ พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือสูงเป็นอันดับที่ ๖ ของโลก ทั้งนี้ คาดการณ์ว่ารายได้จากการท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ในปี ๒๕๕๙ จะมีรายได้รวม ๒.๔ ล้านล้านบาท และในปี ๒๕๖๐ จะมีรายได้สูงถึง ๒.๕ ล้านล้านบาท^{๑๓}

๓. การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่อครั้งสูงขึ้นถึงแม้วันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวจะลดลง โดยในปี ๒๕๕๘ นักท่องเที่ยวต่างชาติมีการใช้จ่ายเป็นจำนวน ๕,๐๗๒.๖๙ บาทต่อวัน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้ากว่าร้อยละ ๖.๒๓ ในทางตรงกันข้าม จำนวนวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวลดลงมาอยู่ที่เฉลี่ย ๙.๕๕ วัน ซึ่งลดลงร้อยละ ๓.๕^{๑๔} จากปีที่ผ่านมาทั้งนี้เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในระยะใกล้ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากประเทศจีนและมาเลเซียรวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน อนึ่ง ปัจจัยโดยรวมยังส่งเสริมการพัฒนาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ อาทิ สถานการณ์ภายในประเทศที่เริ่มดีขึ้นทำให้การท่องเที่ยวไทยฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวจีน และค่าโดยสารสายการบินระหว่างประเทศที่ลดลง^{๑๕}

ค) การประเมินศักยภาพอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย มีการประเมินศักยภาพโดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้ในปัจจุบันการท่องเที่ยวได้กลายเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยจะพิจารณาจากความพร้อมและศักยภาพของประเทศไทยที่มีต่อการท่องเที่ยว พบว่าประเทศไทยมีจุดเด่นและข้อได้เปรียบจากประเทศคู่แข่งหลายประการ อาทิ ทำเลที่ตั้งเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ อธิปไตยไม่ตรีของคนไทย เป็นต้น นอกจากนี้ ในปี ๒๕๕๘ World Economic Forum : WEF ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๓๕ จาก ๑๔๑ ประเทศทั่วโลก และหากพิจารณาในด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๑๖ ด้านโครงสร้างของการคมนาคมทางอากาศ อยู่ในอันดับที่ ๑๗ ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในอันดับที่ ๓๔ ด้านความพร้อมของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในอันดับที่ ๖๐ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นจุดแข็งของการท่องเที่ยวของประเทศไทย

๒. การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้รับการคัดเลือกให้เป็นที่สุดของโลกในการจัดอันดับระดับนานาชาติหลายอันดับ อาทิ กรุงเทพมหานคร ได้รับเลือกเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ดีที่สุดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในปี ๒๕๕๘ โดย Master Card (Master Card's Asia Pacific Destinations Index ๒๐๑๕) รางวัลชายหาดที่ดีที่สุดในโลกของเอเชียในปี ๒๕๕๘ จาก World Travel Awards รางวัลประเทศท่องเที่ยวที่ดีที่สุดในด้านการท่องเที่ยวครอบครัว การท่องเที่ยวเชิงพักผ่อน สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการวิวาห์ ในปี ๒๕๕๗ รางวัลสถานที่เพื่อการประชุมและจัดงานยอดเยี่ยมจาก

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน หน้า ๖.

^{๑๔} คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า ๖.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน หน้า ๗.

TTG Travel Awards ในปี ๒๕๕๗ และประเทศไทยได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยว Grand Travel Award จากนิตยสาร Travel News นิตยสารธุรกิจท่องเที่ยวชื่อดังจากภูมิภาคสแกนดิเนเวีย ในปี ๒๕๕๔ ติดต่อกันเป็นเวลา ๙ ปี เนื่องจากความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่ประเทศไทยมีอยู่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถคงความนิยมและรักษาระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่อไปในอนาคต

๓. จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ยุทธศาสตร์ท่องเที่ยวไทย ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐ พบว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีจุดแข็ง จุดอ่อน และศักยภาพในการพัฒนาตามวงจรการท่องเที่ยว ดังนี้

๓.๑ การวางแผนและตัดสินใจเที่ยว

ที่ผ่านมาประเทศไทยมีการจัดการและทำการตลาดได้เป็นอย่างดี จากการจัดอันดับของ WEF ทางด้านประสิทธิภาพของการตลาดประเทศในการดึงดูดนักท่องเที่ยวในปี ๒๕๕๘ ประเทศไทยได้รับคะแนน ๕.๔ จาก ๗.๐ หรือเป็นอันดับที่ ๒๓ จาก ๑๔๑ ประเทศ ทั่วโลก อย่างไรก็ตามพบว่ายังมีโอกาสที่จะพัฒนาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มทางการตลาดได้ อาทิ การอำนวยความสะดวกในขั้นตอนการดำเนินการขอวีซ่า การพัฒนาระบบวางแผนท่องเที่ยวและระบบจองบัตรโดยสาร รวมทั้งการปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร

๓.๒ การเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย

มีเครือข่ายเที่ยวบินระหว่างประเทศและการเป็นศูนย์กลางในการท่องเที่ยว เชื่อมโยงประเทศอื่นในภูมิภาค ถือเป็นจุดแข็งของประเทศไทย จากการจัดอันดับของ International Air Transport Association ในด้านอัตราส่วนที่นั่งต่อกิโลเมตร บินต่อสัปดาห์ (Available International Seat-Km per Week) ในปี ๒๕๕๘ ประเทศไทยมีอัตราส่วนดังกล่าวสูงถึง ๒,๒๐๖ ที่นั่ง ซึ่งอยู่ในอันดับที่ ๑๓ จาก ๑๔๑ ประเทศทั่วโลก อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในด้านความเชื่อมโยงของระบบขนส่งมวลชนระหว่างสนามบินและตัวเมือง ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ปัญหาขีดความสามารถในการรองรับของสนามบิน และปัญหาขาดแคลนบุคลากร เป็นต้น

๓.๓ การพักอาศัยในประเทศไทย

จากการสำรวจข้อมูลโรงแรมและสถานที่พักแรมในประเทศไทย พบว่า มีจำนวนที่เพียงพอ มีความหลากหลาย และอยู่ในระดับราคาที่เหมาะสม จากผลสำรวจ ห้องพักโดย Euromonitor และธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี ๒๕๕๘ พบว่าประเทศไทยมีจำนวนห้องพักมากกว่า ๖๓๒,๐๐๐ ห้อง โดยมีการเติบโตกว่าร้อยละ ๓ ต่อปี ในช่วงปี ๒๕๕๔- ๒๕๕๘ และยังได้รับคะแนนจาก TripAdvisor ในปี ๒๕๕๘ ด้านคุณภาพของโรงแรมสูงถึง ๔.๘ จาก ๕.๐ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในด้านมาตรฐานและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการพัฒนาต่อยอดเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์โลก

๓.๔ การเดินทางภายในประเทศไทย

ระบบการคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ของประเทศไทยมีความพร้อมโดยมีเส้นทางการคมนาคมทางอากาศเชื่อมโยงสู่เมืองหลักและเมืองรองอย่างครอบคลุมทั้งประเทศ มี

เส้นทางการคมนาคมทางถนนที่ได้มาตรฐาน แต่ยังมีปัญหาในด้านการบริหารจัดการและการเชื่อมโยงของระบบขนส่งมวลชน ปัญหาในด้านคุณภาพและมาตรฐานของระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ เส้นทางที่เชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวรอง ตลอดจนการขาดระบบข้อมูลและสารสนเทศที่นำมาใช้พัฒนาและสนับสนุนการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ

๓.๕ ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีชื่อเสียงจำนวนมากซึ่งกระจายไปทั่วทุกภูมิภาค อีกทั้งบุคลากรไทยมีความโดดเด่นด้านการบริการแต่ยังมีปัญหาในเรื่องความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว การกระจุกตัวของแหล่งท่องเที่ยวหลักในบางพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาด้านขีดความสามารถในการรองรับ ปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อมที่ไม่ยั่งยืน ปัญหาด้านความสามารถทางภาษาซึ่งจะส่งผลกระทบต่อศักยภาพของการท่องเที่ยวไทยในอนาคต หากยังไม่มีมาตรการด้านการบริหารจัดการอย่างเร่งด่วนเพื่อรักษาระดับความสามารถในการแข่งขันและพัฒนาอย่างยั่งยืน

๓.๖ ความสะดวกสบายและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

แม้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยได้รับการยอมรับในด้านคุณภาพการบริการและมีเครือข่ายอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารที่ค่อนข้างครอบคลุมแต่ในด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยยังมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเรื่องมาตรฐานด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยของประเทศไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ มีการเกิดอาชญากรรม อุบัติเหตุ และการหลอกลวงนักท่องเที่ยวบ่อยครั้ง ซึ่งจากการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย ในปี ๒๕๕๘ ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๘๙ ของโลก ในด้านสุขอนามัย อันดับที่ ๑๑๖ ในด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม และอันดับที่ ๑๓๒ ในด้านความปลอดภัย โดยทั้งสามมิตินี้เป็นจุดที่ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนา เพื่อส่งเสริมขีดความสามารถด้านการท่องเที่ยว พร้อมทั้งจะรองรับการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

๓.๗ การทบทวนประสบการณ์การท่องเที่ยวหลังจากเดินทางกลับ

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยได้รับคะแนนความพึงพอใจที่สูงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาค โดยมีระดับคะแนนเฉลี่ยโดย TripAdvisor ในปี ๒๕๕๘ ที่สูงถึง ๔.๖ จาก ๕.๐ คะแนน อย่างไรก็ตาม จำนวนข้อความแสดงความคิดเห็นเชิงบวกผ่านสื่อออนไลน์ยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวขาเข้า พบว่ามีเพียง ๑๒๐ ข้อความต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติ ๑,๐๐๐ คน เมื่อเทียบกับประเทศออสเตรเลียซึ่งเป็นประเทศชั้นนำในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่ประสบความสำเร็จในด้านการได้รับความความคิดเห็นเชิงบวก จากนักท่องเที่ยวกว่า ๗๑๘ ข้อความต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติ ๑,๐๐๐ คน บน TripAdvisor ในปีเดียวกัน

โดยสรุป จากการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวของไทยตามวงจรการท่องเที่ยว พบว่าประเทศไทยมีความโดดเด่นเรื่องสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถสร้างความพึงพอใจได้สูง แต่ยังขาดการรักษาแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว ยังต้องปรับปรุงและภาพลักษณ์ด้านลบต่อเนื่องที่ต้องเร่งแก้ไข ความสะอาดและสุขอนามัยของสถานที่ท่องเที่ยวเป็นอีกประเด็นที่ประเทศ

ไทยต้องให้ความสนใจในการพัฒนา เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานสูงขึ้นและดึงดูดนักท่องเที่ยวตลาดคุณภาพ

ง) แนวโน้มสำคัญที่จะส่งผลต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลกในอนาคต

เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไปตามแนวโน้มของโลก ดังนั้น จึงต้องมีการวิเคราะห์แนวโน้มหลักของโลกหลายประการที่จะเป็นปัจจัยขับเคลื่อนการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของไทย โดยปัจจัยและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ สรุปได้ดังนี้

๑. การเติบโตของชนชั้นกลางและรายได้ที่เพิ่มขึ้น (Growing middle class and rising disposable income) ด้วยพัฒนาการทางเศรษฐกิจโลกอย่างต่อเนื่องและโอกาสทางธุรกิจที่เพิ่มสูงขึ้น ประชากรในกลุ่มชนชั้นกลางทั่วโลก มีแนวโน้มการเติบโตกว่าร้อยละ ๕ ต่อปี ในช่วงปี ๒๕๕๒-๒๕๗๓ โดยปัจจัยขับเคลื่อนหลักมาจากประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก และเมื่อพิจารณา ๑๐ อันดับสูงสุดของนักท่องเที่ยวเข้าในประเทศไทย พบว่าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาจากประเทศที่มีสัดส่วนของกลุ่มคนชนชั้นกลางค่อนข้างสูง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีนและชาวอินเดีย อีกทั้งคาดว่าจะมีอัตราการเติบโตของสัดส่วนของกลุ่มคนชนชั้นกลางเพิ่มสูงขึ้นอีกในอนาคตซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความเต็มใจในการใช้จ่ายระหว่างการท่องเที่ยวในระดับสูง ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการทางด้านคุณค่าและมีความสอดคล้องทางด้านภาษากับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ เพื่อเป็นการแปรแนวโน้มของโลกให้เป็นการพัฒนาทางด้านรายได้ให้แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย

๒. การเติบโตของสายการบินต้นทุนต่ำ (Low cost carriers [LCC] on the rise) จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเชื่อมต่อและเพิ่มความสะดวกในเส้นทางการเดินทางภายในและระหว่างประเทศทั่วโลก อันจะเป็นการเพิ่มทางเลือกในการเดินทางและลดค่าใช้จ่าย จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของการเดินทางและจำนวนของนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยคาดการณ์ว่าความต้องการท่องเที่ยวด้วยบริการสายการบินต้นทุนต่ำได้รับความนิยมมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำเพื่อเดินทางท่องเที่ยว มีส่วนแบ่งการตลาดอยู่ที่ร้อยละ ๒๖ ของการเดินทางทางอากาศทั่วโลก โดยในประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดอยู่ที่ร้อยละ ๒๔ สำหรับเที่ยวบินระหว่างประเทศ และร้อยละ ๖๓ สำหรับเที่ยวบินในประเทศ สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการสนับสนุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับเส้นทางคมนาคมทางอากาศ รวมถึง การส่งเสริมความร่วมมือของสายการบินในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวภายในประเทศสู่เมืองรองต่างๆ การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและการเชื่อมต่อระหว่างประเทศ เชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ อาทิ จีน และอินเดีย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศดังกล่าวให้เดินทางสู่ประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

๓. การเติบโตของสังคมผู้สูงอายุซึ่งมีการใช้จ่ายใช้สอยเพื่อการท่องเที่ยวสูง (Ageing population with high willingness to spend) จากการคาดการณ์ของ Horwath HTL ในอีก ๓๕ ปี ข้างหน้าหรือภายในปี พ.ศ. ๒๕๙๓ จะมีสัดส่วนผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปต่อประชากรโลกเพิ่มสูงขึ้นกว่าร้อยละ ๒๑ เมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๖ ซึ่งมีสัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งหมดเพียงร้อยละ ๑๒ โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเหล่านี้ถือเป็นกลุ่มที่มีความเต็มใจในการ

จับจ่ายใช้สอยระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวต่อปีสูงกว่านักท่องเที่ยวในช่วงอายุอื่น อาทิ กลุ่ม Millennials หรือกลุ่ม Gen Y ถึง ๓ เท่า โดยในปี ๒๕๕๘ นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุทั่วโลก มีค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ๘,๗๓๖ เหรียญสหรัฐต่อคนต่อปี ในขณะที่ค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวของกลุ่ม Millennials เฉลี่ยอยู่ที่ ๒,๙๑๕ เหรียญสหรัฐ ดังนั้น กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนับเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพสูงและควรให้ความสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้โดยการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวตามหลักการ Tourism For All เพื่อสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว

๔. การใช้เทคโนโลยีระหว่างการท่องเที่ยว (Adoption of travel technology during the travel journey) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้สื่อสังคมออนไลน์หรือช่องทางออนไลน์มีส่วนสำคัญในการสืบค้นข้อมูลและเพิ่มความสะดวกสบายตลอดการเดินทางของนักท่องเที่ยว จากการคาดการณ์ของ Euromonitor พบว่าอัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยของรายได้จากการใช้ช่องทางออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวทั่วโลก (Global online travel revenues growth) อยู่ที่ร้อยละ ๑๐ ต่อปี โดยเพิ่มขึ้นจาก ๑๖๖ พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี ๒๕๕๔ เป็น ๓๖๓ พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี ๒๕๖๓ อย่างไรก็ตาม โครงสร้างพื้นฐานและศักยภาพด้านระบบสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทยในปัจจุบันยังเป็นข้อจำกัดในการพัฒนา ดังนั้น รัฐบาลควรให้ความสำคัญในการลงทุนพัฒนาและส่งเสริมระบบการท่องเที่ยวผ่านช่องทางออนไลน์และสนับสนุนการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ให้กับธุรกิจท้องถิ่น เพื่อตอบสนองต่อแนวโน้มการท่องเที่ยวที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวของไทยยังล้าหลังด้านการส่งเสริมข้อมูลและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทางออนไลน์ที่ต้องเร่งพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในอนาคต

๕. นักท่องเที่ยวมุ่งเน้นประสบการณ์และให้ความสำคัญกับความรู้เชิงลึกของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ (Experiential travelers with more sophisticated expectations) ปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาประสบการณ์ที่มากกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบเดิม ๆ ทั่วไป โดยต้องการสัมผัสวิถีชีวิตผู้คนและประเพณีท้องถิ่นอย่างแท้จริง มากกว่าการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงในปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ และการจัดสรรแพ็คเกจการท่องเที่ยวที่สามารถให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้โดยการร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น

๖. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงรูปแบบการท่องเที่ยว (Tourism segment trends) เนื่องด้วยปัจจัยและแนวโน้มที่กำลังเปลี่ยนไปในทุกมิติ ส่งผลให้กลุ่มนักท่องเที่ยวในอนาคตมีจุดประสงค์ในการท่องเที่ยวที่แปรเปลี่ยนจากเดิม อีกทั้งวิวัฒนาการดังกล่าวยังจะส่งผลสำคัญต่อตลาดการท่องเที่ยวโลก โดยสามารถจำแนกตามพฤติกรรมของกลุ่มนักท่องเที่ยว ออกเป็น ๑๓ กลุ่ม ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาด (Sea Sun Sand Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการเลือกซื้อสินค้า (Shopping Tourism) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy tourism) การท่องเที่ยวเพื่อ

สันทนาการและความบันเทิง (Entertainment Tourism) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health & Wellness Tourism) การท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมและนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) การท่องเที่ยวเรือสำราญ (Cruise Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism) แนวโน้มในระยะ ๑๐ ปีข้างหน้า นักท่องเที่ยวที่ยังคงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักของโลก ได้แก่ นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาด และนักท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีส่วนแบ่งทางตลาดเชิงมูลค่าอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และทางทะเลและชายหาด อีกทั้งยังมีแนวโน้มการเดินทางท่องเที่ยวในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น สาเหตุประการหนึ่งมาจากความแพร่หลายของข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว ที่แปลกใหม่ผ่านกระแสโลกสังคมออนไลน์หรือสื่อสังคมดิจิทัล อีกทั้ง ความต้องการสัมผัสแหล่งวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม นอกจากนี้ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาเริ่มมีแนวโน้มเติบโตอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมและนิเวศ รวมไปถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คาดว่าจะมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นแบบทวีคูณเช่นเดียวกันทั้งหมดนี้เป็นผลสืบเนื่องจากรายได้ของนักท่องเที่ยวที่เติบโตขึ้นและความต้องการในบริการแบบครบวงจรที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้บ่งชี้ถึงนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศ^{๑๖}

จากสถานการณ์การท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น รัฐบาลไทยจึงให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวผ่านยุทธศาสตร์และแผนงานด้านการท่องเที่ยวในทุกระดับ ได้แก่ ระดับนานาชาติ อาทิ แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๘) แผนการตลาดการท่องเที่ยวอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๓) กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศอื่นๆ เช่น CLMVT (กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม ไทย) ระดับนโยบาย อาทิ (ร่าง) ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ระดับส่วนกลาง อาทิ ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ ระดับจังหวัดและท้องถิ่น อาทิ แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาเขตพื้นที่ท่องเที่ยวระดับสาขา เช่น แผนแม่บทอุตสาหกรรม การจัดประชุมและงานแสดงสินค้านานาชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒)^{๑๗} โดยจะยกตัวอย่างแผนนโยบายและยุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยไว้ดังนี้

๒.๑.๑ แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๘) ได้มุ่งเน้นการผลักดันการบูรณาการของอาเซียนในทุกมิติอย่างสมบูรณ์ โดยมุ่งพัฒนาการตลาด มาตรฐานคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ ความเชื่อมต่อการลงทุนและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

^{๑๖} คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า ๙-๑๓.

^{๑๗} คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า ๑๗.

ระหว่างประเทศในภูมิภาค ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาอาเซียนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายการพัฒนา คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวของอาเซียน และเสริมสร้างความยั่งยืนและการกระจายรายได้สู่ทุกภาคส่วนของการท่องเที่ยว^{๑๘}

๒.๑.๒ (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) จะมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ ๕ ปีที่จะสามารถต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นั้น จะมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืนโดยมีแนวทางการพัฒนา ๓ แนวทาง คือ (๑) ส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ พัฒนากลุ่มคลัสเตอร์ท่องเที่ยว พัฒนาความเชื่อมั่นและดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดพัฒนาทักษะฝีมือบุคลากร และพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งให้เกิดความเชื่อมโยงกันเป็นโครงข่าย (๒) ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัย จัดทำและบังคับใช้มาตรฐานด้านการท่องเที่ยว โดยปรับปรุงให้เอื้อต่อการพัฒนาสำหรับอนาคต สอดคล้องกับสถานการณ์ และส่งเสริมให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงการท่องเที่ยวได้ (๓) ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว^{๑๙}

๒.๑.๓ ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐) เป็นแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในช่วงรอยต่อของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับแรกและฉบับที่ ๒ โดยมีการเน้นเรื่องการวางรากฐานการพัฒนาให้มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลก และส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยมี ๓ ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ (๑) การส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว (๒) การพัฒนาสินค้าและบริการ และ (๓) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเป้าหมายการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ๒.๕ ล้านล้านบาทในปี ๒๕๖๐ และเป็นแหล่งกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น รวมทั้งการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและชุมชนมีความเข้มแข็งและการมีจิตสำนึกในการพัฒนาบนพื้นฐานของความสมดุลและยั่งยืน^{๒๐}

๒.๑.๔ แผนส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (พ.ศ. ๒๕๖๐) ที่จัดทำขึ้นเพื่อมุ่งเน้นการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเป็น “แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม หรือ Preferred Destination” ซึ่งรวมถึงการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของประเทศจาก “Value for Money” ไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวระดับคุณภาพมากขึ้น อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อผลักดันการท่องเที่ยวของประเทศไทยสู่ความยั่งยืน ซึ่งคงไว้ด้วยเอกลักษณ์ความเป็นไทยรักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสริมสร้างผู้ประกอบการและแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและคำนึงถึงชุมชนและสังคมในด้านการสร้างรายได้อย่างเท่าเทียมทุกภาคส่วน โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์เพื่อเน้นคุณค่าการท่องเที่ยวของประเทศไทย การขับเคลื่อนห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว สร้าง

^{๑๘} คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า ๑๘.

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๙.

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน

มูลค่าเพิ่ม และกระจายรายได้อย่างยั่งยืนทุกภาคส่วนและการพัฒนาข้อมูลเชิงลึกด้านความต้องการของตลาดท่องเที่ยว^{๒๑}

๒.๑.๕ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔) เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยในระยะ ๕ ปีถัดไป ภายใต้กรอบแนวคิดหลักดังนี้

หลักการสำคัญ คือ ส่งเสริมความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ของประเทศ วางตำแหน่งทางการตลาดเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ เป็นแหล่งเพิ่มรายได้ และกระจายความเจริญสู่ประชาชน เชิดชูอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทย

เป้าหมายของการพัฒนา คือ การยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศพัฒนาแล้ว การบริหารจัดการ

อย่างมีประสิทธิภาพ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์หลัก คือ การยกระดับสินค้าและบริการ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ การพัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว^{๒๒}

ดังนั้น การดำเนินการตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสภาวะการณ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศ ที่ต้องการพัฒนาจุดอ่อนและเพิ่มความสามารถของจุดแข็งในอุตสาหกรรม ในขณะเดียวกันต้องมีการคำนึงถึงแนวโน้มของโลกที่กระทบกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้ทิศทางการพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องและสามารถแปรเปลี่ยนเป็นรายได้ของอุตสาหกรรมได้ ทั้งนี้ เพื่อการรักษาขีดความสามารถทางการแข่งขันและต่อยอดการพัฒนาบนพื้นฐานของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ จึงควรกำหนดแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนา รักษา และยกระดับการท่องเที่ยวไทย เพื่อให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เป็นประเทศพัฒนาแล้ว บนพื้นฐานของความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี โดยมีวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๗๙ ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” โดยมีแนวคิดหลักในการพัฒนาตามองค์ประกอบ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ด้วยการยกระดับคุณภาพ และเพิ่มความหลากหลายของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล มุ่งเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวโดยเน้นการเพิ่มค่าใช้จ่ายและวันพักต่อครั้งของการเดินทางของนักท่องเที่ยว และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศ

๒. การเติบโตอย่างมีดุลยภาพ โดยส่งเสริมดุลยภาพการเติบโตของการท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น ระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ระหว่างนักท่องเที่ยวตามถิ่นที่อยู่ และระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะ ส่งเสริมดุลยภาพการเติบโตระหว่างพื้นที่ท่องเที่ยว โดยเน้นการกระจายการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยวรองและพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมดุลยภาพการเติบโตระหว่างช่วงเวลาและฤดูกาล โดยเน้นส่งเสริม

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน

^{๒๒} คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า ๑๙.

การท่องเที่ยวในช่วงเดือนมิถุนายน-กันยายน รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ที่ประเทศไทยมีศักยภาพหรือรูปแบบที่ควรพัฒนา

๓. การเติบโตบนพื้นฐานความเป็นไทย โดยเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีไทย เสริมสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีสำหรับประชาชนทุกระดับ

๔. การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วน โดยมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเพิ่มรายได้ และกระจายรายได้ แก่ประเทศพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ และสร้างโอกาสเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ พัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาคและเขตพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะพื้นที่เมืองรองและชนบท และสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

๕. การพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสี่ยงต่อการเสื่อมโทรม การบริหารความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

และการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรม โดยการเชิดชูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทย คุณค่าดั้งเดิม และภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๒๓}

โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ได้กำหนดไว้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

๑. พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการทุกรูปแบบอย่างมีมาตรฐาน โดยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ทั้งระบบ เสริมสร้างพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวและบริการให้ครอบคลุมทุกรูปแบบ และส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันด้านธุรกิจการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเพื่อก้าวสู่การเป็นผู้นำคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการระดับโลกสากล
๒. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐเอกชน และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการ ตั้งอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในเชิงอัตลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ ได้แก่ การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ การส่งเสริมสร้างสรรค์นวัตกรรมด้าน

^{๒๓} คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า ๒๔-๒๕.

การท่องเที่ยว และสนับสนุนผู้ประกอบการให้ใช้นวัตกรรมในการผลิตสินค้าและบริการ การดูแลรักษาและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นต้น

๓. สร้างความสมดุลในแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการ ทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงเวลา ฤดูกาล และรูปแบบการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมความสมดุลเชิงพื้นที่ในการท่องเที่ยว ทั้งในแง่การกระจายรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดตั้งเขตพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดและพื้นที่ที่มีศักยภาพ การพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองรองการพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบท การพัฒนาสินค้าและบริการที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น เป็นต้นและการส่งเสริมความสมดุลเชิงเวลาและฤดูกาลในการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างสรรค์กิจกรรมหรือเทศกาลประจำปีในพื้นที่ต่างๆ การสร้างสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ (Man - Made Attractions) เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

๑. พัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยว โดยพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งในการเดินทางเข้าสู่ประเทศทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ได้แก่ การพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ยกระดับระบบขนส่งสาธารณะ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางที่สามารถเชื่อมโยงกับรูปแบบการเดินทางอื่นๆ พัฒนาศักยภาพของสนามบินในการรองรับนักท่องเที่ยว เพิ่มเส้นทางและจำนวนเที่ยวบินระหว่างประเทศและภายในประเทศที่เชื่อมโยงระหว่างเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองท่องเที่ยวรอง
๒. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงระบบการตรวจคนเข้าเมือง ปรับปรุงและอำนวยความสะดวกในการเดินทางผ่านแดน ปรับปรุงป้ายบอกทางและป้ายสัญลักษณ์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน จัดทำแผนที่ท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกแหล่ง เพิ่มจุดบริการ Free - WiFi ในแหล่งท่องเที่ยว จัดทำระบบบัตรโดยสารเดียวที่ใช้ได้กับทุกช่องทางการเดินทาง พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ปราศจากอุปสรรคสำหรับคนทั้งมวล(Tourism for All) ได้แก่ ห้องน้ำคนพิการ ทางลาดราวจับ เป็นต้น และพัฒนาแอปพลิเคชันที่อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว
๓. พัฒนาระบบความปลอดภัยและสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อป้องกันและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ได้แก่ กล้องวงจรปิด เครื่องแปลภาษา การติดตั้งไฟในสถานที่ท่องเที่ยว อุปกรณ์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเบื้องต้น จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปรับปรุงสุขาสาธารณะ การจัดการขยะและระบบบำบัดน้ำเสียในแหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

๑. พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเพียงพอต่อความต้องการของตลาด โดยการส่งเสริม

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องความต้องการของตลาดแรงงาน สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวสนับสนุนบุคลากรให้มีสมรรถนะขั้นพื้นฐานตามตำแหน่งงาน และได้รับการฝึกอบรมที่ได้มาตรฐานสากล

๒. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริม ให้ประชาชนมีความเข้าใจในการท่องเที่ยว และเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานของมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่น
๓. จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทักษะธุรกิจพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจใหม่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพิ่มช่องทางการลงทุนและพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้แก่ภาคเอกชน ภายใต้หลักการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม Thailand ๔.๐

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทย ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทยและการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว

๑. เสริมสร้างภาพลักษณ์คุณภาพและความปลอดภัยให้กับประเทศไทย โดยการพัฒนาภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นด้านคุณภาพ มุ่งเน้นการสื่อสารคุณค่าและภาพลักษณ์ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) ที่มีคุณภาพสูงต่อนักท่องเที่ยว การทำการตลาดเป้าหมายและสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่างๆ ด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยและมาตรการป้องกันของประเทศไทย ข้อควรปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย และสิ่งที่ควรกระทำในกรณีฉุกเฉิน เพื่อช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ปลอดภัย รวมถึงการส่งเสริมการบังคับใช้และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่นักท่องเที่ยวและสาธารณชน
๒. ส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่มเพื่อดึงดูดการเดินทางท่องเที่ยว และกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ โดยการส่งเสริมการตลาดแบบเฉพาะกลุ่มสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป กลุ่มตลาดระดับกลาง - บน ในพื้นที่ตลาดที่มีศักยภาพ และการทำการตลาดแบบเฉพาะกลุ่มสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจพิเศษ เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมและนิเวศน์
๓. ส่งเสริมเอกลักษณ์ของประเทศไทยและของแต่ละท้องถิ่น ด้วยการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้เป็นที่เข้าใจในเวทีโลก อาทิ การสร้างคุณค่าความเป็นไทยในสินค้าและบริการต่างๆ ผ่านสัญลักษณ์ “Thainess” บนสินค้าและบริการที่คงอัตลักษณ์ความเป็นไทย การสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยผ่านสื่อสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางสื่อต่างๆ เช่น รายการโทรทัศน์ การจัดแสดง Roadshow เป็นต้น และการส่งเสริมเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาค/จังหวัด โดยการพัฒนาแบรนด์และสื่อสารความแตกต่างของภาคและจังหวัดต่างๆ ในรูปแบบการเล่าเรื่อง (Storytelling) การสื่อสารเรื่องราวอย่างสร้างสรรค์ผ่านช่องทางการตลาดที่เป็นที่นิยมในกลุ่มเป้าหมาย

๔. ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศและการท่องเที่ยวที่สมดุลเชิงพื้นที่และเวลา โดยการสร้างการรับรู้สินค้า บริการ และแหล่งท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวนอกฤดูกาล อาทิ การจัดกิจกรรม เทศกาล และงานประเพณีประจำถิ่นในแต่ละเดือน การสร้างความนิยมของจังหวัดท่องเที่ยวรอง เช่น การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขายแพ็คเกจการท่องเที่ยวร่วมกับภาคเอกชน เป็นต้น และการส่งเสริม “ไทยเที่ยวไทย” ได้แก่ การสร้างค่านิยมการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยให้แก่คนไทยทุกคน ในทุกเพศทุกวัย การส่งเสริมการตลาดแบบมีเป้าหมายเฉพาะ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มสุขภาพสตรี รวมถึงการสนับสนุนมาตรการทางการเงินเพื่อส่งเสริมการใช้จ่ายช่วงการท่องเที่ยว อาทิ มาตรการการลดหย่อนทางภาษี
๕. ส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและการใช้เทคโนโลยีในการทำการตลาด ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนในการทำการตลาด ได้แก่ การร่วมมือกับชุมชนในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ให้สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนและสอดคล้องแบรนด์จังหวัด การส่งเสริมการตลาดร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการตลาด เช่น การสนับสนุนการพัฒนาและต่อยอดแอปพลิเคชันที่ส่งเสริมการทำการตลาด เพิ่มประสิทธิภาพหน่วยงานที่รับผิดชอบการตลาดดิจิทัล ทั้งในด้านการดูแลบริหาร และวิเคราะห์สถิติ ข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวไทย

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

๑. ส่งเสริมการกำกับดูแลการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเสริมสร้างการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานระดับนโยบาย โดยมีคณะกรรมการ นโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบาย ประสานงาน กำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่หน่วยงานระดับภูมิภาคและท้องถิ่น ขับเคลื่อนแผนและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชาติ พัฒนากระบวนการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชนและประชาชน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลองค์ความรู้ จัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานในทุกกระดับ ผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - based Tourism: CBT) จัดให้มีแผนบริหารจัดการความเสี่ยงและแผนบริหารจัดการสภาวะวิกฤตด้านการท่องเที่ยวในทุกมิติ
๒. ปรับปรุงกฎหมายข้อบังคับและมาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง โดยการทบทวนแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ส่งเสริมการปฏิบัติ

ตามกฎหมายและข้อระเบียบด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ประชาสัมพันธ์ เสริมสร้างความเข้าใจในระเบียบและกฎหมายด้านการท่องเที่ยว

๓. สนับสนุนการลงทุนจากภาคเอกชนและการจัดทำศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว อาทิ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการลงทุนต่าง ๆ และจัดตั้งหน่วยบริหารจัดการการท่องเที่ยว สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดทำ Tourism Intelligence Center และสนับสนุนการแบ่งปันข้อมูลกลางแก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งาน
๔. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการประสานความร่วมมือกับนานาประเทศในการส่งเสริมการพัฒนาท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศระดับต่างๆ เช่น APEC ASEAN GMS ACMECS IMT - GT สนับสนุนให้ตัวแทนประเทศไทยในองค์กรและหน่วยงานต่างๆ มีบทบาทในเวทีนานาชาติ เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทย และอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค เช่น การลดขั้นตอนการเดินทางเข้าประเทศ การตรวจลงตราและใบขับขี่ที่ครอบคลุมทั้งภูมิภาค เป็นต้น ส่งเสริมความสัมพันธ์ในรูปแบบเมืองพี่เมืองน้องด้านการท่องเที่ยวกับต่างประเทศ ส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor: NSEC) และส่งเสริมการตลาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภาพรวมของกลุ่มประเทศตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ^{๒๔}

ในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวสู่การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการร่วมกันวางแผนวางนโยบายการใช้ทรัพยากร และงบประมาณที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของตน เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีส่วนร่วมสามารถก้าวไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ในที่สุด

๒.๒ แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา

สถาบันพระพุทธศาสนามีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต วัดเป็นศูนย์กลางของสังคมที่เชื่อมโยงคนในสังคมทุกระดับชั้น และพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของวัดเป็นผู้นำของจิตใจของประชาชนเป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อถือการร่วมมือกัน เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม ที่หล่อหลอมวิถีชีวิตชาวพุทธ วัดจึงเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรมอันล้ำค่า ที่ศิลปินในแต่ละยุคสมัยได้ถ่ายทอดลักษณะเด่นของคำสอนทางพระพุทธศาสนาออกมาอย่างกลมกลืนและเป็นที่น่าชื่นชมในคุณค่าทั้งด้านความงามและเป็นสื่อให้คนได้เข้าถึงธรรมที่ช่วย

^{๒๔} คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า ๔๓-๔๖.

กลุ่มเกลาจิตใจมนุษย์ให้อ่อนโยนขึ้น ศิลปะทางพุทธจึงเป็นศิลปะแห่งอุดมคติที่ให้คุณค่าและความหมายทางจริยธรรม ด้วยความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่านี้ วัดจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในสังคมทุกระดับชั้นที่นิยมเดินทางไปนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาสนสถานต่าง ๆ ด้วยถือว่าเป็นบุญ เป็นกุศล เป็นสิริมงคลในชีวิต บทบาทของวัดในการท่องเที่ยวมีปรากฏมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ในพระวินัยปิฎก เล่มที่ ๑ มหาวิภังค์ เตรสกัณฑ์ ว่าด้วยอาบัติสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๒ เรื่องเล่าว่า พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ที่พระเชตวันมหาวิหาร กล่าวถึงวิหารของพระอุทายีว่ามีความงดงาม และสะอาดเรียบร้อย มักมีผู้คนเดินทางมาชมวิหารเป็นอันมาก พราหมณ์ผู้หนึ่งก็พาริยามาเที่ยวชม พระอุทายีเป็นมัคคุเทศก์พาเที่ยวชม ให้พราหมณ์เดินนำหน้า ภริยาเดินตามหลัง พระอุทายีเลยถือโอกาสจับต้องกายของภริยาพราหมณ์ นางจึงบอกแก่พราหมณ์ พราหมณ์โกรธไปกราบทูลพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามภิกษุจับต้องกายหญิง ปรับอาบัติสังฆาติเสสแก่ผู้ล่วงละเมิด นับเป็นหลักฐานชิ้นหนึ่งที่แสดงร่องรอยว่าวัดเริ่มมีบทบาทในฐานะสถานที่ท่องเที่ยวของประชาชน หลังจากที่พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ดินแดนประเทศไทย อาจนับได้ตั้งแต่ที่ชาวชมพูทวีปเรียกขานดินแดนแห่งนี้ว่า “สุวรรณภูมิ” การเข้ามาของพระพุทธศาสนาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๓ ครั้งพระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งสมณทูตจำนวน ๙ สาย สายหนึ่งนั้นได้ส่งพระโสณะและพระอุตตระมาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ และปรากฏความรุ่งเรืองเรื่อยมา ปรากฏมีเจดีย์สถานอันเก่าแก่เป็นจำนวนมากมีอายุเกินกว่าพันปี เช่น พระปฐมเจดีย์ พระธาตุพนม พระธาตุไชยา เป็นต้น เป็นหลักฐานชี้ว่า พระพุทธศาสนารุ่งเรืองในดินแดนแห่งนี้มานานนับพันปีแล้ว บรรพบุรุษไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ได้ใช้ภูมิปัญญาอันชาญฉลาดความเชี่ยวชาญในศาสตร์ต่าง ๆ ในกรอบแห่งพุทธธรรม สร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมอันล้ำค่าให้ตกทอดเป็นมรดกทรัพย์สินทางปัญญา และเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่ยังรากลึกเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาจิตใจพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองตราบเท่าทุกวันนี้^{๒๕} โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานและศิลปวัฒนธรรม ที่สำคัญของมนุษย์สร้างขึ้น อาทิ วัด พระปรางค์ อุโบสถ วิหาร สลุปเจดีย์ พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญ หอไตร นั้น เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชนชาติไทยสะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม จารีตประเพณี สถาปัตยกรรม และศิลปกรรม โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทวัดและพุทธสถานนั้น นับว่ามีคุณค่ายิ่ง ซึ่ง พระครูสันติธรรมภาวิรัต (บุญชัย สุนติกโร) ได้ให้ความหมายของ “แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ” ไว้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีบทบาท ความสำคัญและคุณค่าทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ ด้าน คือ ด้านเกจิอาจารย์ ด้านรูปเคารพและวัตถุมงคล ด้านสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม และด้านสถานที่ปฏิบัติธรรม^{๒๖}

ในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ยกเอาแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่สำคัญที่เป็นท่องเที่ยวในประเทศไทยและประเทศลาวที่เลือกเป็นพื้นที่การศึกษามาศึกษารายละเอียด ดังนี้

๒๕ พระสุธีรัตนบัณฑิต และคณะ, ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียน, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

๒๖ พระครูสันติธรรมภาวิรัต, ศาสนสถานแหล่งท่องเที่ยวในพระพุทธศาสนา, วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา ปีที่ ๘ ฉบับที่

๑ เดือนมกราคม-เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๗, หน้า ๘๙-๙๕.

๒.๒.๑ พระราชที่สำคัญของประเทศไทย คือ

๒.๒.๑.๑ พระธาตุหล้าหนอง

พระธาตุกลางน้ำ เดิมชื่อพระธาตุหล้าหนอง^{๒๗} เป็นพระธาตุที่หักพังอยู่กลางลำน้ำโขง เป็นที่ประดิษฐานพระบรมธาตุฝ่าพระบาทเก้าพระองค์ตามตำนานอุรังคธาตุ หรือตำนานพระธาตุพนม จากการสำรวจใต้น้ำของหน่วยโบราณคดีภาค ๗ พบว่า องค์พระธาตุมีฐานกว้างด้านละ ๑๗.๒ เมตร ย่อมุมที่ฐาน และมีความสูงประมาณ ๒๘.๕ เมตร หักออกเป็น ๓ ท่อน สันนิษฐานว่า น่าจะสร้างในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๒ เนื่องจากมีรูปร่างคล้ายพระธาตุบังพวน ในหนังสืออุรังคธาตุ หรือตำนานพระธาตุพนม ตอนหนึ่งได้กล่าวถึง การสร้างพระธาตุหล้าหนองว่า พระธาตุองค์นี้สร้างโดยพระอรหันต์ ๕ องค์ ประกอบไปด้วย พระมหารัตนเถระ พระจุลรัตนเถระ พระมหาสุวรรณปราสาทเถระ พระจุลสุวรรณปราสาทเถระ และพระสังขวิชัยเถระ ที่ล้วนเป็นศิษย์พระพุทธรักขิต พระธรรมรักขิต พระสังฆรักขิต พระอรหันต์ ๓ องค์ พระอรหันต์ทั้ง ๕ ได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าจากประเทศอินเดีย มาร่วมกันและได้อัญเชิญไปประดิษฐานไว้พร้อมกัน ๖ แห่ง^{๒๘} คือ

๑. พระธาตุหอผ้า หอแพ บ้านทรายฟอง เมืองหาดทรายฟอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

๒. พระธาตุหัวเหน่า ๒๙ องค์ บรรจุไว้ที่พระธาตุหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

๓. พระอุรังคธาตุ หรือพระธาตุหน้าอก บรรจุไว้ที่พระธาตุพนม อำเภอนาทม จังหวัดพระธาตุพนม

๔. พระธาตุบังคล หรือกระเพาะอาหาร บรรจุไว้ที่พระธาตุบังพวน วัดธาตุบังพวน อำเภอมืองหนองคาย

๕. พระธาตุเขี้ยวฝาง ๗ องค์ บรรจุไว้ซึ่งพระธาตุโพนจิกเวียงจั่ว อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย

๖. พระธาตุฝ่าพระบาทเบื้องขวา ๙ องค์ บรรจุไว้ที่พระธาตุเมืองลา หรือพระธาตุหล้าหนอง อำเภอมืองหนองคาย โดยพระธาตุหล้าหนองนี้ตั้งอยู่กลางบริเวณวัดธาตุ หรือวัดสิริมหากัจจายน์ ชุมชนวัดธาตุ เทศบาลเมืองหนองคาย^{๒๙}

เมื่อ พ.ศ. ๒๑๐๙ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ ๑ มหาราชแห่งอาณาจักรล้านช้างได้ สร้างเจดีย์ครอบอิฐถือปูนฐานกว้าง ๑๕.๘๐ เมตร สูง ๓๓ เมตร ศิลปะแบบล้านช้างต่อมา แม่น้ำโขงได้ไหลกัดเซาะฝั่งขวาถึงมหาธาตุเจดีย์จนทรุดเอียงในวันศุกร์ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๙ พ.ศ. ๒๓๙๐ เมื่อตั้งเมืองหนองคาย พ.ศ. ๒๓๗๑ แล้ว ๑๙ ปี และกระแสน้ำได้กัดเซาะตลิ่งพังทลายไปอีกจนห่างจากฝั่งขวาแม่น้ำโขงประมาณ ๑๘๐ เมตรในปัจจุบัน

องค์พระธาตุหล้าหนองนี้มีขนาดนี้ขนาดใกล้เคียงกับองค์เจดีย์พระธาตุพนม อำเภอนาทม จังหวัดนครพนม ซึ่งบริเวณวัดพระธาตุแห่งนี้มีพื้นที่ไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ไร่ และตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง พอถึง

^{๒๗} พินิจ จารุสมบัติ, หนองคาย, หน้า ๑๙๕.

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๙๘.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน หน้า ๔๒.

ฤดูน้ำหลากแม่น้ำโขงที่ไหลเชี่ยวกลากจะกัดเซาะตลิ่งพังเข้าไปจนถึงองค์พระธาตุหล้าหนอง และพระธาตุได้พังลงในแม่น้ำโขง เมื่อวันที่ ศุกร์ ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๙ เวลาใกล้ค่ำ ร.ศ. ๖๖ จ.ศ. ๑๒๐๙ พ.ศ. ๒๓๙๐ ก่อนที่องค์พระธาตุหล้าหนองจักพังทลายลงในแม่น้ำโขงนั้น ได้มี มร. อองรี. มูโอด นักสำรวจชาวฝรั่งเศส^{๓๐} รับงานราชภูมิศาสตร์สมาคมอังกฤษที่เดินทางมาสำรวจแม่น้ำโขงและวาดภาพพระธาตุเมืองหล้าหนองที่กำลังทรุดตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๓๙๐ เอาไว้ จากการสำรวจของคณะสำรวจอินโดจีนในอาณาจักรล้านช้าง โดยนายพรองซิวการ์ นิเยร์ ชาวฮอลันดา ได้วาดภาพลายเส้นขององค์พระธาตุหล้าหนองไว้ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๑๑ พร้อมบรรยายว่า “ปริมาตรหรือองค์พระธาตุตั้งอยู่บนพื้นที่รูปครึ่งวงกลมที่ถูกตัดขาดจากฝั่งแม่น้ำ ด้านขวาหรือฝั่งไทย โดยปริมาตร หรือ องค์พระธาตุตั้งอยู่บนพื้นที่รูปครึ่งวงกลมที่ถูกตัดขาดจากฝั่งแม่น้ำ ด้านขวาหรือฝั่งไทย โดยปริมาตรแห่งนี้ถูกน้ำพัดขาดจากที่ตั้งเดิมบนริมฝั่งสิบปีมาแล้ว และยังเอียงลงสู่ลำน้ำราวกับเรืออัปปางที่พร้อมจะจมลง”

หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย (โรงเรียนประทุมเทพวิทยาคาร) โดยอาจารย์ วินิจ พลพิทักษ์^{๓๑} หัวหน้าหน่วยฯ อาจารย์สิทธิพร ณ นครพนม กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ติดต่อ นายภรณ์ จินะเจริญ อดีตรองอธิบดีกรมศิลปากร ซึ่งมีภริยาเป็นชาวหนองคาย ให้ส่งนายเอิบเปรม วัชรกร หัวหน้าหน่วยโบราณคดีใต้น้ำและคณะมาสำรวจพระธาตุองค์นี้ เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๓๙ ผลการสำรวจพบว่า

๑. องค์พระธาตุ อันตะแคงไปตามสายน้ำด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือและแตกหักออกเป็น ๓ ส่วน ส่วนแรก คือ มุมฐานที่พื้นผิวน้ำ และที่จมอยู่ ความกว้างของฐานรวมกัน ๑๕.๘๐ เมตรพอดี ทั้งยังสร้างตัวด้วยอิฐถือปูนทั้งองค์ต่างกับเจดีย์อื่น ซึ่งก่ออิฐถือปูนเป็นกรอบแล้วอัดดินให้แน่น

๒. ส่วนที่จมอยู่ใต้น้ำต่จากบัลลังก์ ถึงปลายที่หักยาว ๗๓๒ เซนติเมตร มีลวดลายปูนปั้นประดับ คาดว่าเป็นเรือนธาตุส่วนกลาง

๓. ส่วนยอดพระธาตุ ไม่สามารถสำรวจได้ เพราะมีเนินทราย ปะทะฐานองค์พระธาตุจนทับถมเป็นเนินสูงมาเป็นเวลาช้านาน

ประชาชนชาวจังหวัดหนองคายตั้งแต่ครั้งแต่ครั้งอดีตมาจนถึงปัจจุบันนี้ ต่างให้ความสำคัญต่อองค์พระธาตุหล้าหนองเป็นอันมาก เพราะเป็นเสมือนตัวแทนองค์พระพุทธเจ้า การได้กระทำสักการบูชาองค์พระธาตุหล้าหนอง จึงเหมือนได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าต่อหน้าพระพักตร์ แต่สิ่งสำคัญเหนือกว่าการนำดอกไม้ ธูปเทียนกราบสักการะพระบรมสารีริกธาตุ ก็คือ การได้ระลึก นึกถึงพระพุทธคุณ และพระธรรมคุณ อันน้อมจิตใจของผู้ที่ระลึกถึงให้มั่นคงในการทำความดี เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ซึ่งหากได้ระลึกถึงพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ใดแล จะเป็นภิกษุ ภิกษุณีอุบาสก อุบาสิกาก็ตาม เป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นย่อมชื่อว่าสักการะ เคารพ นับถือ บูชาตถาคตด้วยการบูชาอย่างยอด” เห็นได้ว่า พระองค์ทรงยกย่องว่าการบูชาพระองค์ด้วยการ

๓๐ <http://www.Sophiaportal.Com/forums/index.php?showtopic,๑๐๓>, (๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๖).

๓๑ พระปลัดวิทย์ สิริภทฺโท, ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุ:กรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย; มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘.

ประพติ ปฏิบัติชอบ ดำรงตนอยู่ในธรรม เป็นการบูชาอย่างยอดเยี่ยมยิ่งกว่าการบูชาด้วยอามิสใดๆทั้งปวง” องค์พระธาตุหล้าหนอง จึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนจังหวัดหนองคาย ดังนี้

(๑) ด้านศรัทธาความเชื่อ

๑. พระบรมสารีริกธาตุเป็นเครื่องแสดงถึงพระกาย หรือ พระธรรมของพระพุทธองค์ การบูชาพระบรมสารีริกธาตุ เป็นเครื่องแสดงถึงพระกายหรือพระธรรมของพระพุทธองค์ การบูชาพระบรมสารีริกธาตุ จึงเป็นการระลึกในพระพุทธรูปและพระธรรมคุณอันจะยังให้คนในสังคมดำรงอยู่ในความดี

๒. เป็นหลักให้ประชาชนในจังหวัดหนองคายได้ยึดถือ และเหนี่ยวนาจิตใจของคนในหลากหลายที่มาหลายวัฒนธรรมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

(๒) ด้านศิลปวัฒนธรรม

๑. ชีวิตขององค์พระธาตุหล้าหนองที่ขึ้นอยู่กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่บรรจุไว้ภายใน การบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ภายใน จึงเป็นการนำชีวิตมาสู่อิฐดินหรือวัสดุที่มาสสร้างองค์พระธาตุหล้าหนองนั้น

๒. และเนื่องจากองค์พระธาตุหล้าหนองเหมือนกับสิ่งมีชีวิต ช่างไทยผู้สรรสร้างศิลปกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาจึงทุ่มเทกายและจิตใจรังสรรค์พุทธศิลป์อันวิจิตรบรรจง เพื่อให้ผู้ที่สักการบูชา เกิดที่ยึดถือความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา และมีความปิติที่ยึดถือในพระธรรมของพระพุทธองค์

พระธาตุหล้าหนอง เป็นที่เคารพสักการะของประชาชนจังหวัดหนองคาย และชาวจังหวัดหนองคายได้จัดงานประเพณีเกี่ยวกับพระธาตุทุกปี คือประเพณีบุญบั้งไฟ เดือน ๖ เพื่อจุดถวายองค์พระธาตุในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๖ พิธีบวงสรวงพระธาตุ วันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ ถวายปราสาทผึ้งในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ และการแข่งขันเรือยาว รวมทั้งการไหลเรือไฟในวันออกพรรษาเป็นประจำทุกปี ส่วนการลอยอังคารนั้นไม่มีการกำหนดแน่นอน การลอยอังคารนั้นจะขึ้นอยู่กับญาติของผู้ตายว่าจะกำหนดขึ้นเมื่อใด แต่ถึงอย่างไรก็ตามการลอยอังคารจะต้องเวียนรอบองค์พระธาตุ ๓ รอบก่อนแล้วจึงลอยได้ แต่ทุกอย่างทีกล่าวนั้นล้วนทำให้ขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ประเพณีดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าองค์พระธาตุหล้าหนองมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังปรากฏได้ดังต่อไปนี้^{๓๒}

๑. พระอรหันต์ทั้ง ๕ ได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุส่วนฝ่าพระบาทเบื้องขวา ๙ องค์ของพระพุทธเจ้าจากประเทศอินเดียมาบันจุไว้ในพระธาตุหล้าหนอง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๒. พระธาตุหล้าหนองได้สร้างขึ้นพร้อมกันกับพระธาตุที่สำคัญ คือ พระธาตุพนม พระธาตุบังพวน พระธาตุโพนจิกเวียงงัว พระธาตุหอผ้าหอแพ และพระธาตุเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

๓. องค์พระธาตุหล้าหนองเป็นมหาสถูปเจดีย์ที่สำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย แสดงให้เห็นถึงการเผยแผ่ ตั้งมั่นของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดหนองคาย

^{๓๒} พระปลัดวิทย์ สิริภทโท (เที่ยงธรรม), ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ:กรณีศึกษาพระธาตุ หล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย, หน้า ๑๙.

๔. ในสมัยโบราณ บรรดาประชาชนทั้งหลายในจังหวัดหนองคายและชาวสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความเชื่อถือนับถือต่อกันมาว่า ถ้าใครมีโอกาสกราบไหว้บูชาพระ

ปัจจุบันองค์พระธาตุจอมอยู่กลางแม่น้ำโขงห่างจากฝั่งไทย ๑๘๐ เมตร องค์พระธาตุก่อด้วยอิฐถือปูน ล้อมตะแคงไปตามกระแสน้ำ ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มีฐานเหลี่ยมมุมฉาก โดยด้านหนึ่งโผล่ขึ้นมาเหนือน้ำเพียงครึ่งฐาน องค์พระธาตุมีรูปทรงทางสถาปัตยกรรมเท่าที่ยังเหลืออยู่เป็นชั้นฐานเชิง ๒ ชั้น ฐานสี่เหลี่ยมย่อเก็จต่อขึ้นมาอีก ๔ ชั้น จึงเป็นเรือนธาตุ ต่อด้วยบัวลูกแก้วอีก ๒ ชั้น ความสูงของเจดีย์เฉพาะส่วนที่สัมผัสได้ ๑๒.๒๐ เมตร ความกว้างของฐานองค์พระธาตุชั้นล่างสุด ๑๕.๘๐ เมตร พระธาตุหล้าหนอง เป็นที่เคารพสักการะของชาวหนองคาย และชาวบ้านได้จัดงานประเพณีเกี่ยวกับพระธาตุในทุกปี คือประเพณีบุญบั้งไฟ เดือน ๖ เพื่อจุดถวายองค์พระธาตุ ในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๖ พิธีบวงสรวงองค์พระธาตุ วันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ ถวายปราสาทผึ้ง วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ และการแข่งเรือยาววันออกพรรษาทุกปี เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา การที่องค์พระธาตุจมลงไปในแม่น้ำโขง ทำให้ชาวหนองคายต้องการบำรุงรักษาพุทธสถานแห่งนี้ไว้ จึงร่วมกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ การสร้างองค์พระธาตุหล้าหนองจำลองขึ้น แล้วบรรจุชิ้นส่วนพระธาตุองค์จริงเข้าไว้ข้างใน และปรับปรุงสภาพแวดล้อมริมฝั่งแม่น้ำโขงขึ้น โดยขนาดพระธาตุองค์จำลอง ฐานกว้าง ๑๐x๑๐ เมตร ความสูงประมาณ ๑๕ เมตร พร้อมทั้งการเสริมสร้างเสถียรภาพตลิ่งและป้องกัน การกัดเซาะตลิ่งตลอดความยาว ๑๙๔ เมตร^{๓๓}

๒.๒.๑.๒ พระธาตุบังพวน

ตั้งอยู่ที่ ๑๗๒ หมู่ ๓ ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย พระธาตุบังพวนมีเนื้อที่ ๑๐๒ ไร่ เจดีย์พระธาตุบังพวน เป็นเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยม สร้างด้วยศิลาแลง อิฐดินเผา พ.ศ. ๒๒๑๐ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา โบราณวัตถุภายในวัดพระธาตุบังพวน ได้แก่ พระพุทธรูปใหญ่ ๑ องค์ พระปางนาคปรก ๑ องค์ ศิลาจารึก ๑ หลัก พระธาตุบังพวน พระปรางค์ ๓ องค์ เจดีย์เล็ก ๗ องค์ วัดพระธาตุบังพวน ถือว่าเป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดวัดหนึ่งในจังหวัดหนองคาย ประวัติความเป็นมาของวัดนี้มีความสัมพันธ์กับอาณาจักรล้านช้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาของราชอาณาจักรไทย กษัตริย์องค์ล้านช้างหลายพระองค์ให้ความอุปถัมภ์การปฏิสังขรณ์วัดนี้มาตั้งแต่เริ่มสร้าง โบราณสถานที่สำคัญในวัดพระธาตุบังพวน ได้แก่เจดีย์พระธาตุบังพวนซึ่งเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมมาสัมพุทธเจ้า รูปลักษณะของเจดีย์พระธาตุบังพวนเป็นศิลปะแบบล้านนาในช่วงศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ ที่มีอิทธิพลต่อเจดีย์ของล้านช้าง เจดีย์พระธาตุบังพวนจึงเป็นศิลปกรรมที่ผสมผสานวัฒนธรรมทั้งล้านช้างและล้านนา เจดีย์พระธาตุบังพวนก่อฐานทรงสี่เหลี่ยมแบบย่อมุมได้สิบสอง ภายในบรรจุพระพุทธรูปเงินและบุทองคำกับโบราณวัตถุอื่น ๆ อีกหลายชิ้น ที่ฐานพระพุทธรูปมีข้อความจารึกของผู้สร้างซึ่งเป็นกษัตริย์ล้านช้างหลายองค์ที่ครองราชย์ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๒

พระธาตุบังพวน ตั้งอยู่ที่ตำบลดอนหมู (ปัจจุบันตั้งอยู่ตำบลพระธาตุบังพวน) อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นพระธาตุเจดีย์ที่มีความสำคัญองค์หนึ่งของจังหวัดหนองคาย และในบริเวณวัดพระธาตุบังพวนนี้พบว่า มีพระธาตุเจดีย์ขนาดเล็กจำนวนมาก ซึ่งสันนิษฐานว่าคงสร้างในสมัยเดียวกัน

^{๓๓} <https://th.wikipedia.org/wiki/พระธาตุหล้าหนอง> (๑๙ เมษายน ๒๕๖๑)

หรือสมัยที่ใกล้เคียงกันกับพระธาตุบังพวนนั่นเอง พระธาตุบังพวนนี้มีชื่ออยู่ในศิลาจารึกว่า “พระธาตุบังพวน พระเจดีย์ศรีรัตนมหาทาน”^{๓๔}

จากการศึกษารูปแบบและผังการก่อสร้างนักประวัติศาสตร์ศิลป์ เชื่อกันว่า สร้างสมัยอิทธิพลอาณาจักรล้านช้าง ส่วนอายุการก่อสร้างนั้นนักวิชาการส่วนใหญ่กำหนดอายุสมัยว่า คงจะสร้างขึ้นร่วมสมัยกับพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา โดยพิจารณาจากรูปแบบและผังการก่อสร้าง (Style) ที่นิยมทำเป็นทรงเหลี่ยมและย่อมุมไม้สิบสอง ซึ่งก็เป็นลักษณะเด่นของศิลปะพระธาตุบังพวน หรือเจดีย์ศรีรัตนมหาทาน (รวมถึงเจดีย์รายบางองค์) ว่าเป็นศิลปะที่นิยมสร้างในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยา เป็นต้นมา จึงกำหนดอายุสมัยในช่วงเวลาดังกล่าว หลักฐานที่จารึกไว้ที่พระธาตุบังพวนมีว่า “พระธาตุบังพวน โบราณสถานวัดพระธาตุบังพวน ตั้งอยู่ที่บ้านพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ภายในวัดมีกลุ่มโบราณสถานแบ่งออกเป็นธาตุเจดีย์ขนาดต่างๆ ๑๕ องค์ วิหาร ๓ หลัง อุโบสถ ๑ หลัง สระน้ำ บ่อน้ำโบราณและเป็นเนินดินโบราณสถานที่ยังไม่ได้ขุดแต่งอีกหลายที่ เจดีย์ประธานภายในวัดเรียกว่า “พระธาตุบังพวน” เป็นที่เคารพนับถือของชาวเมืองหนองคายและบริเวณใกล้เคียงมาเป็นเวลาช้านานแล้ว บางตำนานกล่าวว่า “บังพวน” แปลมาจากคำว่า “บังคน” (หรือเรียกว่า ชีโพน” ซึ่งแปลว่า กระเพาะอาหาร ตามความเชื่อที่ว่า พระธาตุองค์นี้บรรจุพระบังคนหนักของพระพุทธองค์^{๓๕} แต่ตำนานอูรังคราตุได้เล่าถึงประวัติการสร้างพระธาตุองค์นี้ไว้ว่า สร้างขึ้นในสมัยของเจ้าจันทบุรี ผู้ครองนครเวียงจันทน์ (ซึ่งยังไม่ทราบว่าเป็นพระองค์ใด) เพื่อประดิษฐานพระธาตุหัวเหน่าของพระพุทธเจ้าและต่อมาได้รับการบูรณะขึ้นอีกครั้งในสมัยพระเจ้าชัยเชษฐาธิราชแห่งอาณาจักรล้านช้าง โดยพระองค์โปรดให้ก่อพระเจดีย์ใหญ่ครอบองค์พระธาตุเก็บไว้กระทั่งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ เกิดภัยธรรมชาติทำให้พระธาตุบังพวนพังทลายลงมา และใน พ.ศ. ๒๕๒๐ กรมศิลปากรจึงได้ปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ ตามรูปแบบเดิมโบราณสถานที่น่าสนใจอีกกลุ่มหนึ่งเรียกว่า สัตตมหาสถาน” ตั้งอยู่ในอาณาบริเวณวัดอันมีคติการสร้างเพื่อหมายถึงการจำลองสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธองค์ ๗ แห่ง เมื่อครั้งทรงตรัสรู้ตรัสรู้โพธิญาณแล้ว คือ

๑. โพธิบัลลังก์ ต้นโพธิ์ที่พระพุทธเจ้าประทับตรัสรู้ได้ ๗ วันจึงเสด็จวัชรอาสน์มายืนทอดพระเนตรโพธิบัลลังก์

๒. สนิมัสสะ สถานที่ที่พระพุทธเจ้าเสด็จยืนทอดพระเนตรโพธิบัลลังก์ ๗ วัน เรียก อนิมิสเจดีย์ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของโพธิบัลลังก์

๓. จังคมเสฏฐะ สถานที่ที่พระพุทธเจ้าจงกลมอยู่ ๗ วันเพื่อแสดงปาฏิหาริย์ บรรเทาความกังขาของเหล่าเทวดา โดยเนรมิตรต้นจงกลม ทางทิศเหนือ เรียกรัตนจงกลมเจดีย์

๔. รัตนขระ สถานที่ที่พระพุทธเจ้าประทับนั่งพิจารณาพระไตรปิฎก ๗ วัน ในเรือนแก้วที่เทวดาเนรมิตถวาย เรียกรัตนขระเจดีย์ ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือ

๕. อชปาลนิโครธ สถานที่ที่พระพุทธเจ้าประทับใต้ต้นไม้ไทร เสวยวิมุตติผลสมบัติ ๗ วัน ทรงมีพุทธภูิกาท่อนางมารว่า พระองค์ทรงละกิเลสหมดสิ้นแล้ว เรียกว่าอชปาลนิโครธเจดีย์ อยู่ทางทิศตะวันออก

^{๓๔} พินิจ จารุสมบัติ, หนองคาย (กรุงเทพมหานคร: มังกรการพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๔๔.

^{๓๕} พินิจ จารุสมบัติ, หนองคาย (กรุงเทพมหานคร: มังกรการพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๔๓.

๖. มุจลินทะ สถานที่ที่พระพุทธเจ้าประทับใต้ต้นไม้จิก เสวยวิมุตติผลสมบัติ ๗ วันมีสระมุจลินทร์ซึ่งพญานาคขึ้นมาป้องกันมิให้พระองค์ถูกฝน เรียกว่า มุจลินทร์เจดีย์ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้

๗. ราชายตนะ สถานที่ที่พระพุทธเจ้าประทับต้นไม้เกต เสวยวิมุตติผลสมบัติ ๗ วัน มีพระอินทร์ถวายผลสมอทิพย์และสองพาวนิชย์หนุ่มสองพี่น้องถวายข้าวสัตตฺ จึ่งเกิดปฐมอุบาสกในพระพุทธศาสนาขึ้น รวม ๔๘ วัน พระองค์จึงได้เสวยพระกระยาหาร เรียกว่า ราชายตนะเจดีย์ อยู่ทางทิศใต้

กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน พระธาตุบังพวนไว้ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๖๘ ตอนที่ ๖๐ วันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๖ และกำหนดขอบเขตจำนวน ๑ ไร่ ๑ งาน ๕๘ ตารางวา ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๘๙ ตอนที่ ๑๓๒ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๖ และทำการบูรณะกลุ่มในโบราณสถานวัดพระธาตุบังพวน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ และ พ.ศ. ๒๕๓๘ ดังสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน”^{๓๖} แต่จากการที่พระธาตุบังพวนล่มเมื่อคืนวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๓ และมีการขุดแต่งบูรณะพบว่า พระธาตุบังพวนมีการก่อสร้าง ๓ สมัย คือ ฐานเดิมเป็นศิลาแลง ชั้นที่สองก่ออิฐสร้างครอบชั้นแรก ต่อมามีการขยายให้ใหญ่และสูงขึ้น ในการขุดแต่งครั้งนั้น ได้พบพระพุทธรูปเงินและบุทองกับโบราณวัตถุอื่นๆประมาณ ๑๓๐ ชิ้น ในจำนวนพระพุทธรูปทั้งสิ้น มีอยู่ ๖ องค์ ที่มีจารึกที่ฐานพระพุทธรูปเหล่านั้น และมีศักราชอยู่ ๔ องค์ ลงกับศักราชตรงกับ พ.ศ. ๒๑๑๘, ๒๑๕๐, ๒๑๕๘, และ ๒๑๖๗ และมีความในจารึกองค์หนึ่ง (องค์ที่มีศักราช ๒๑๖๗) ได้กล่าวถึงพระนามของสมเด็จพระเจ้าโพธิสาลราช (พ.ศ. ๒๐๖๓-๒๐๙๓) ว่า พระโพธิสาลราช ...มีราชอาชญาใส่หัวพระยาอภัยเสนา นำมาไว้ในพระธาตุบังพวนพระเจดีย์ศรีสัตตนมหาทาน...”^{๓๗}

นอกจากนี้ศิลาจารึกวัดถ้ำสุวรรณคูหา ๑ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๑๐๕ สมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้กล่าวถึง การบำเพ็ญกุศลที่พระธาตุบังพวนนี้ด้วย จากหลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พระธาตุบังพวนและเจดีย์ศรีสัตตนมหาทานนี้ได้สร้างมาก่อน หรือในสมัยพระเจ้าโพธิสาลราชแห่งล้านช้าง หาได้สร้างสมัยหลังไม่ (สมัยสมเด็จพระนารายณ์แห่งอยุธยา)^{๓๘} และยังมีเจดีย์รายอยู่ในบริเวณพระธาตุบังพวนอีกจำนวนมาก แต่เป็นพระธาตุเจดีย์ขนาดเล็กกว่าพระธาตุบังพวน ในการพิจารณารูปแบบและผังการสร้างของสถูปเจดีย์ในบริเวณพระธาตุบังพวน พบว่า ไม่นิยมสร้างสถูปทรงบัวเหลี่ยม (พระธาตุพนม) ซึ่งนิยมสร้างในรัชสมัยพระไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. ๒๐๙๓-๒๑๑๕) เป็นต้นมา แสดงว่าสถูปเจดีย์ทรงเรือนปราสาทกันสมัยก่อนทรงบัวเหลี่ยม

เนื่องจากโบราณสถานนั้นหักพังไปมากแล้ว ยังคงเหลือที่สมบูรณ์อยู่บ้าง คือ โบราณสถานสถานหมายเลข ๑๕ รัตนฆรเจดีย์ ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงปราสาท จากรูปแบบเจดีย์ทรงปราสาทนี้ มักแพร่หลายเป็นศิลปะทางล้านนาในช่วงศตวรรษที่ ๑๙-๒๑^{๓๙} กล่าวคือ มีฐานเรียงสี่เหลี่ยม เรือนธาตุหักมุม มีจระนำอยู่กลางเรือนธาตุ เหนือเรือนธาตุเป็นชั้นหลังคาลาด ถัดขึ้นไปเป็นชุดฐานบัว หรือบัวถลารองรับทรง

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๔๔.

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๔๕.

^{๓๘} สันติ เล็กสุขุม, ศิลปะเชียงแสนและศิลปะสุโขทัย, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๓), หน้า ๑๔๙

^{๓๙} เรื่องเดียวกัน หน้า ๕๙

ระฆัง ต่อขึ้นไปด้วยปล้องไฉนและปลีเช่น ที่เจดีย์ในวัดผาขาวบ้าน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เมืองเชียงแสน เจดีย์ทรงปราสาทวัดร้างปูเปี้ย อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่เป็นต้น^{๔๐}

รูปแบบเจดีย์ทรงปราสาทที่มีหลังคาลาด ยังมีแบบแตกต่างกันออกไปอีก ทั้งมีการผสมผสานส่วนย่อยจนเกิดรูปทรงใหม่ มีลักษณะแปลกออกไปอาจเกี่ยวข้องกับพระธาตุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และในประเทศลาว โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางเครือญาติทำให้แคว้นล้านนากับล้านช้างมีความใกล้ชิดกันอย่างยิ่ง^{๔๑} นอกเหนือจากความสัมพันธ์พระยาดังกล่าวแล้ว พระเจ้าแผ่นดินล้านช้างหลายองค์ยังทรงอุปถัมภ์พุทธศาสนาจนรุ่งเรือง มีนักปราชญ์ที่มีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎก ตลอดจนคัมภีร์ทางศาสนา เช่นในสมัยพระเจ้าหล้าแสนไตรภวนาถ (พ.ศ. ๒๐๒๘-๒๐๓๘) พระยาวิสุลราช (พ.ศ. ๒๐๔๓-๒๐๖๓) พระยาโพธิสาลราช (พ.ศ. ๒๐๖๓-๒๐๙๓) พระไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. ๒๐๙๓-๒๑๑๕) เป็นต้น

พระนามของพระเจ้าแผ่นดินดังกล่าวข้างต้นนี้ ล้วนแต่ทรงมีพระราชกรณียกิจทางด้านการศาสนาที่น่าจะเป็นไปได้ในการเข้ามาก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระธาตุบังพวนทั้งสิ้น ได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้นเรื่องว่า หลังจากองค์พระธาตุบังพวนพังลงได้พบจารึกที่ฐานพระพุทธรูป กล่าวถึงพระนามโพธิสาลราชมีราชอาณาจักรใส่หัวพระยาอภัยเสนา นำมาไว้ในพระธาตุบังพวนพระเจดีย์ศรีสัตตมहाสถาน หลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พระธาตุบังพวนนี้สร้างมาก่อนสมัยพระโพธิสาลราช^{๔๒} ซึ่งประทับอยู่เมืองหลวงพระบาง เมื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาแล้ว จึงทรงให้นำพระพุทธรูปมาบรรจุไว้ในองค์พระธาตุ ข้อความในจารึกยังได้กล่าวถึงสัตตมहाสถานด้วย จากข้อสันนิษฐานข้างต้น กลุ่มเจดีย์สัตตมहाสถาน ควรสร้างก่อนสมัยพระโพธิสาลราชเช่นกัน ยังมีจารึกของพระโพธิสาลราชหลักหนึ่ง คือจารึกวัดแดนเมือง ๒ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๐๓๘ ตั้งอยู่ที่ตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย โดยอ้างถึงพระบรมราชโองการของพระองค์ มีพระราชประสงค์ที่จะชำระสะสางพระวินัยสงฆ์ในพระอารามต่างๆ ในนครเวียงจันทน์ และตรวจสอบศาสนสมบัติรวมทั้งข้าวัดที่จะอุทิศให้ไว้ในอดีต ถ้าผู้ใดยึดครองก็ให้นำไปถวายวัดเช่นเดิม นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงพระนามเจ้าชายมุย (เจ้าเมืองเวียงจันทน์ พ.ศ. ๑๙๙๙-๒๐๒๑) และลุงพระยาจันทร์ (ครองเมืองเวียงจันทน์สืบต่อเจ้าชายมุย รุ่นเดียวกับพระเจ้าวิสุลราชพระบิดาของพระองค์) ว่า

“ไรร่า บ้านเมือง หมายกพลุ พรวัว ตาล ข้อยกับวัดกับพระ แต่ชายมุยและลุงพระยาจันทร์ได้หยาดน้ำไว้ว่า ไผ่ยังถอนออกไปหาเจ้า หาขุนให้เอาคืนดังเก่า”^{๔๓}

ข้อความนี้ อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มพระธาตุบังพวนนี้ได้สร้างขึ้นในขณะที่เมืองหลวงของล้านช้างยังอยู่ที่หลวงพระบาง และชี้ให้เห็นว่า ดินแดนนี้มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนาอยู่มาก อาจสืบเนื่องลงไปถึงสมัยพระเจ้าวิสุลราช (พ.ศ. ๒๐๔๓-๒๐๖๓) เป็นอย่างน้อย และมีจารึกฐานหลานของพระเจ้าวิสุลราช คือ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ครองราชย์สืบต่อพระโพธิสาลราชผู้เป็นพระบิดาอีก ๒ หลัก คือจารึกถ้ำสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู สร้าง พ.ศ. ๒๑๐๖ กล่าวถึง “เมื่อเจ้าแผ่นดินแปงรูปพระสัพพัญญูเจ้าในพระธาตุบังพวน” และจารึกวัดศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย สร้าง พ.ศ. ๒๑๐๖ (เดิมคงอยู่ที่วัดศรีสุพรรณ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย) กล่าวถึง “พระยาเค็ก

^{๔๐} เรื่องเดียวกัน หน้า ๖๒

^{๔๑} ธวัช ปุณโณทก, ศิลารักษ์อีสานสมัยไทย-ลาว, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุณพินอักษรกิจ พ.ศ. ๒๕๓๑) หน้า ๖๙.

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๒๓.

ซ้าย มีคำร้อยหนึ่งเปื้อง (กระเบื้อง) หมิ่นหนึ่งถวายสมเด็จพระเป็นเจ้า ให้เอาไปถวายบูชาพระมหาธาตุบังพวน”^{๔๓}

จารึกทุกหลักดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นเด่นชัดถึงพระมหากษัตริย์ล้านช้างที่ได้อุปถัมภ์พระศาสนาสืบต่อกันมา ณ พระธาตุบังพวนแห่งนี้ โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้าโพธิสาลราช และพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ที่ได้บูรณะพระมหาธาตุซึ่งคงหมายถึงพระธาตุที่ล้มลงหรือพระประธานและวิหารพระเจ้าใหญ่ (โบราณสถานหมายเลข ๒) ดังจะเห็นได้จากรูปแบบสถาปัตยกรรมของพระธาตุที่เป็นปราสาทหลังคาเหนือเรือนธาตุลดชั้นขึ้นไปรองรับระฆัง ที่มีรูปทรงเฉพาะของศิลปะล้านช้างแบบเดียวกับพระธาตุพนม อันเป็นแบบศิลปะที่นิยมหลังจากแบบศิลปะที่ปรากฏบนรัตนเจดีย์ (โบราณสถานหมายเลข ๑๕) ดังนั้น การกล่าวถึงพระธาตุบังพวน ควรระลึกถึงพระเจดีย์ศรีสัตตมหาสถาน ๗ องค์ ซึ่งมีอายุการก่อสร้างของชนกลุ่มแรกที่เข้ามาสร้างวัดพระธาตุบังพวนพระเจดีย์สัตตมหาสถานแห่งนี้ นอกจากองค์พระธาตุที่ใหญ่ที่สุดที่ได้รับการบูรณะหลังจากที่หักพังลงด้วยแผ่นดินของสัตตมหาสถาน (แต่ในศิลาจารึกเรียกว่า “ศรีสัตตมหาทาน”) ที่วัดพระธาตุบังพวน แม้ว่าการจำลองแบบสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าที่พุทธคยาลงมาที่วัดพระธาตุบังพวน จะมีความแตกต่างกันที่โถงบัลลังก์ เนื่องจากไม่ได้จำลองมหาวิหารโถงบัลลังก์อย่างที่พุทธคยา ที่เมืองพุกาม (หงสาวดี) หรือวัด ๗ ยอด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีแผ่นดินเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีวิหารภายในเรือนธาตุ เหนือเรือนธาตุมียอด ๕ ยอดใกล้เคียงกันทั้ง ๓ แห่ง แต่มหาวิหารโถงที่วัดพระธาตุบังพวนนี้ ได้สร้างวิหาร (โบราณสถานหมายเลข ๒) ด้านหน้าพระศรีมหาโพธิ์ (โบราณสถานหมายเลข ๓) ขึ้นตามแบบอย่างวิหารแบบล้านนาโดยทั่วไป ทั้งนี้เนื่องมาจากรับคติตามคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่ระบุตำแหน่งต่างๆของสัตตมหาสถานไว้มากกว่าจะมีข้างไปดูแลและจำนองแบบมาจากพุทธคยาอย่างเช่นพุกามหรือเชียงใหม่ อย่างไรก็ตาม สัตตมหาสถานที่วัดพระธาตุบังพวนนับว่าสมบูรณ์ที่สุด เนื่องจากยังอยู่ครบทุกหลังและคงมีแผ่นดินเหมือนกันกับพุทธคยา คือ

๑. โถงบัลลังก์ คือศูนย์กลางจักรวาล ตั้งอยู่ที่ตรงกลาง

๒. อนิมิสเจดีย์ ที่เชียงใหม่ พุกาม พุทธคยาและวัดพระธาตุบังพวน ต่างตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก เฉียงเหนือ

๓. รัตนจงกรมเจดีย์ ที่พุทธคยาตั้งอยู่ระหว่างกลางโถงบัลลังก์กับอนิมิสเจดีย์ แต่ที่พระธาตุบังพวนตั้งอยู่ก่อนไปทางเหนือ ที่เชียงใหม่หายไปแล้ว

๔. รัตนขรรค์เจดีย์ ที่พุทธคยาและพุกาม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ แต่ที่วัดพระธาตุบังพวนตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก ที่เชียงใหม่หายไปแล้ว

๕. อชปาลนิโครธ ที่พุทธคยาและพุกามอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เชียงใหม่กล่าวกันว่า อยู่ทางทิศตะวันออกและที่วัดพระธาตุบังพวนตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเช่นกัน

๖. สรรพมูลินท์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เช่นเดียวกันทุกแห่ง แต่ที่วัดพระธาตุบังพวนได้สร้างวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปนาครปรก ควบคู่ไปกับสรรพมูลินท์ด้วย

๗. ราชาตนะเจดีย์ ตั้งอยู่ทางทิศใต้เช่นเดียวกัน

จากแผ่นดินดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าที่ตั้งของสัตตมหาสถานของวัดพระธาตุบังพวนนั้น ได้ถูกสร้างขึ้นตามคัมภีร์หรือตำนานทางพระพุทธศาสนาในช่วงศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ อันเป็นช่วงที่

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๕๙-๒๖๓.

พระพุทธรูปทองคำลึงเจริญรุ่งเรืองสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นทางล้านนาหรือกรุงศรีอยุธยา ตลอดจนทางล้านช้างที่มีความสัมพันธ์กับทั้งสองอาณาจักร แต่ดูเหมือนว่าอิทธิพลทางศาสนาของล้านนาจะมีบทบาทมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นการส่งคณะทูตไปพุทธศานาเพื่อจำลองแบบมหาโพธิ์โดยตรงก็ดี หรือการเผยแพร่พุทธศาสนาไปยังล้านช้างก็ดี จะพบว่าพระมหากษัตริย์ของล้านช้าง มีการติดต่อกับทางล้านนาเสมอ อาจกล่าวได้ว่าสถิตมหาสถานที่วัดพระธาตุบังพวนนั้น มีแผนผังใกล้เคียงกับที่วัดเจ็ดยอดที่เชียงใหม่ และคงได้รับคติจากคัมภีร์ทางศาสนาทางล้านนามากกว่าการได้พบเห็นมหาโพธิ์ที่พุทธศานาโดยตรง โดยเฉพาะความสัมพันธ์กันทางรูปแบบสถาปัตยกรรมทรงปราสาทของล้านนาด้วยเช่นกัน จะแตกต่างออกไปก็เพียงแต่การปรับเปลี่ยนเจดีย์ตามสมัยนิยม และการเพิ่มเติมสิ่งก่อสร้างตามจินตนาการนอกเหนือจากคัมภีร์ทางศาสนาเช่น การสร้างวิหารพระพุทธรูปศานาครุฑ เพิ่มจากสระมุจลินท์ เพื่ออธิบายพุทธประวัติให้เด่นชัดขึ้น ในขณะที่พระยามุจลินท์ขึ้นมากำบังแดดกำบังฝนให้พระพุทธองค์ จนถึงการกลับไปยังสระมุจลินท์ กลุ่มโบราณสถานที่ไม่เกี่ยวกับสถิตมหาสถานได้แก่ โบราณสถานหมายเลข ๘, ๙, ๑๔, ๑๖ และกลุ่มที่อยู่ของพระสงฆ์ ที่เป็นเนินดินตลอดจนพระอุโบสถด้วย ที่เด่นอีก ๒ หลังคือ หมายเลข ๘ ธาตุทรงปราสาทฐานก่อด้วยอิฐปนหินแลง รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส เรือนธาตุก่ออิฐเป็นรูปสี่เหลี่ยมทึบตันทุกด้าน เหนือเรือนธาตุเป็นหลังคาลดชั้นซ้อนกันขึ้นไปรายยอดบัวเหลี่ยม ซึ่งเป็นที่นิยมในแบบศิลปะล้านช้างรุ่นหลังและเจดีย์หมายเลข ๙ เจดีย์แปดเหลี่ยม จากฐานถึงเรือนยอดอาจเทียบได้กับพระธาตุคำในนครเวียงจันทน์ที่พัฒนามาจากดอกบัวสี่เหลี่ยม มาเป็นแบบฐานแปดเหลี่ยมซ้อนกันหลายชั้น และเจดีย์แปดเหลี่ยมอีกองค์หนึ่งที่วัดทุ่งชัย อำเภอลำสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ภายในกรุพบจารึกแผ่นโลหะระบุ พ.ศ. ๒๒๗๘ ซึ่งอยู่ในสมัยรัฐเวียงจันทน์ เจดีย์สององค์จึงจัดอยู่ในรุ่นหลังที่สร้างพระธาตุบังพวน พระเจดีย์ศรีสถิตมหาสถานด้วย

พระธาตุบังพวนสร้างในสมัยอาณาจักรล้านช้าง คงมีการบูรณะกันเสมอมา ครั้นต่อมาขาดการบูรณะจนองค์พระธาตุบังพวน ชำรุดทรุดโทรมลงตามกาลเวลาเอียงจากศูนย์ประมาณ ๘๐ องศา จนวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๑๓ เวลา ๐๔.๓๐ น. ฝนตกหนักมา ๑๐ กว่าวันจึงพังทลายลง กรมศิลปากรได้บูรณะขึ้นใหม่ โดยสำรวจขุดเจาะลึกถึง ๖ เมตร พบแท่นหินหนาจึงหยุดขุด แล้วก่อสร้างโครงเหล็กรอบฐานก่อคอนกรีตเสริมใหม่ ฐานล่างเป็นศิลาแลงเมตรเศษ ต่อมาเป็นอิฐฐานทักษิณ ๓ ชั้น บัวคว่ำ ๒ ชั้น ต่อด้วยรูปรางค์สี่เหลี่ยมบังปากระฆัง ระฆังคว่ำ บัวสายรัด ๓ ชั้น รับริ้วปลี บัวตูม ลำตั้งฉัตร ๕ ชั้น เนื้อทองแดงปิดทอง ช่วงบนมีซุ้มปฎิมา ฐานล่างกว้างด้านละ ๑๗.๒๐ เมตร สูงถึงยอดฉัตร ๓๔.๒๕ เมตร ศิลปะประยุกต์จากเชิงบัวคว่ำรับรางค์ซุ้มเหมือนพระธาตุพนม

วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๐ สมเด็จพระสังฆราช (วาสนเถระ) เสด็จมาบรรจุพระอรังคะธาตุซึ่งแบ่งมาจากพระธาตุพนมที่ล้มลง พ.ศ. ๒๕๑๘ ประดิษฐานไว้บนพระธาตุบังพวนปัจจุบัน

วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้า ๒ พระองค์เสด็จมาเป็นองค์ประธานฯ และร่วมยกฉัตรสู่ยอดพระธาตุบังพวน ท่ามกลางพุทธบริษัทหลั่งไหลมาถึงกว่า ๓๐,๐๐๐ คน^{๔๔}

^{๔๔} สิริทิพร ณ นครพนม และทะนงศักดิ์ หาญวงศ์ เรียบเรียง, พระธาตุบังพวน, ในการรวมบทความ หนองคายเพื่อคน

หนองคาย รวบรวมจัดพิมพ์โดย นางสาววนิดา ส่งเสริมสวัสดิ์ (กรุงเทพมหานคร: บริษัทมังกรการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๔-๑๕๕.

วันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๔ กรมศิลปากรจึงเห็นความสำคัญประกาศเขตโบราณสถาน

พระธาตุเจดีย์บริวารในพระธาตุบังพวน เป็นกลุ่มโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับศรีสัตตนมहाสถาน หรือสัตตมหาทาน ซึ่งโบราณสถานเหล่านี้กรมศิลปากรกำลังบูรณะเพื่อให้มีสภาพสมบูรณ์ตามคติความเชื่อเรื่องสัตตมหาสถาน มีดังนี้

๑. โปธิบัลลังก์ สร้างด้วยศิลาแลงและอิฐเป็นสอปรางกลมสูง ๒.๖๐ เมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง ๗.๖๐ เมตร เดิมอาจจะมีต้นโพธิ์ก็ได้ มีร่องร่องก่อศิลาแลงเพื่อหลั่งน้ำบูชาคล้ายแบบลังกา อินเดีย เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๓๗ ขณะซ่อมแซมพบไห ๓ ใบ บรรจุพระพุทธรูปทอง บูเงิน รวมทั้งสิ้น ๑๒๖ องค์

๒. อนิมิสเจดีย์อยู่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ของโปธิบัลลังก์ เป็นเจดีย์สี่เหลี่ยมก่อด้วยอิฐสอปูน ตามคติความเชื่อว่าเมื่อทรงตรัสรู้แล้วได้เสด็จมาที่นี้ หันกลับมาลืมนพระเนตรบูชาพระศรีมหาโพธิ์ที่ให้ร่มเงาโดยไม่กระพริบพระเนตรเลย

๓. รัตนจกกรมเจดีย์ อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นเจดีย์สี่เหลี่ยมก่อด้วยอิฐสอปูนมี “ลาดพระบาท” ก่อด้วยอิฐกว้าง ๒.๕๐ เมตร อนิมิสเจดีย์ ตอนกลางมีรอยพระพุทธรูปใหญ่ตามคติความเชื่อว่าในสัปดาห์ที่ ๓ ทรงเดินจกกรมพิจารณาหมู่สัตว์ที่จะโปรด

๔. รัตนมรเจดีย์ อยู่ทิศตะวันตกเป็นเจดีย์สี่เหลี่ยมย่อมุม ก่อด้วยอิฐสอปูนขนาดใหญ่ เรือนธาตุมีซุ้มและพระพุทธรูปปางสมาธิราบ ตามคติว่าสัปดาห์ที่ ๔ ทรงทบทวนธรรมะบังเกิดพระฉัพพะรังษี รอบพระวรกายถึง ๖ สี คือ สีฟ้า เหลือง แดง ขาว ส้ม และสีแก้วผลึก (ขาวสลัว)

๕. อชปาลนิโครธ อยู่ทางทิศตะวันออกเป็นรูปสี่เหลี่ยม และซุ้มพระพุทธรูปปางสมาธิราบ ทรงมีพุทธภิกษุท่อนางมารว่า พระองค์ทรงละกิเลสหมดสิ้นแล้ว คติในสัปดาห์ที่ ๕ ทรงประทับอยู่ใต้ต้นไทร (อชปาลนิโครธ)

๖. มุจลินทเจดีย์ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ มีวิหารมุงหลังคาไม่มีฝาผนังและสระน้ำซึ่งถูกใช้สรงมูรธาราชาภิเษกพระเจ้าเวียงจันทน์เดิมด้วย พระพุทธรูปปั้นขนาดใหญ่มีพระยานาค ๙ เศียร ขดนั่งแบบสยายแผ่พังพานเบื้องบน ตามคติที่ว่า ในสัปดาห์ที่ ๖ ทรงประทับใต้ต้นจิก (มุจลินท์) ริมสระน้ำฝนตกลงมา พระยานาคมุจลินท์ ได้ขดล้อมแผ่พังพาน (๗ เศียร) ป้องกันฝนให้

๗. ราชายตนะเจดีย์ อยู่ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ เป็นเจดีย์สี่เหลี่ยมและมีซุ้มพระพุทธรูปปางสมาธิราบเช่นเดียวกัน ตามคติความเชื่อว่า ในสัปดาห์ที่ ๗ สุดท้ายทรงประทับอยู่ใต้ต้นเกต มีพ่อค้าซื้ออุปติสสะและพาลิกะ เป็นแล้วเลื่อมใสจึงถวายข้าสตุผง รับเป็นอุบาสกคู่แรกของโลก พระพุทธเจ้าจึงทรงแบพระหัตถ์รับและตัดสินพระทัย ใต้ต้นเกตที่จะโปรดเวไนยสัตว์ หลังจากนั้น พระพุทธองค์ทรงพิจารณาธรรมแล้ว จึงทรงแสดงธรรมจักกัปปวัตตนสูตรในวันอาสาฬหบูชา เพ็ญเดือน ๘ อันเป็นวันที่พระรัตนตรัยครบ ๓ องค์นั่นเอง

ภูมิทัศน์ สถาปัตยกรรมรอบบริเวณ ๑๘ ไร่ ๓ งาน จึงดงามที่สุดจัดเป็นสุดยอดยุคทองของศิลปะล้านช้างพุทธศตวรรษที่ ๒๒ ที่สมบูรณ์ซึ่งยังคงเหลืออยู่ เพราะพระธาตุหลวงเวียงจันทน์นั้นถูกฮ่อทำลายถึง ๔ ครั้ง ฝรั่งเศสเข้ามาพบใหม่ และลาวได้ดัดแปลงซ่อมอีกต่อมา

การสร้างพระธาตุบังพวน พระเจดีย์ศรีสัตตนมहाสถานนี้ นับเป็นกลุ่มชนที่นับถือศาสนาแบบหินยานอย่างแท้จริง และคงมีนักปราชญ์และพระเถระที่มีความรู้แตกฉานเรื่องพระไตรปิฎกเป็นอันมาก จึงสามารถจัดรูปแบบจำลองมหาโพธิพุทศยา ที่ถือได้ว่าเป็นสถานที่สำคัญสูงสุดทางพระพุทธศาสนา

เนื่องด้วยพระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ และทรงประทับ ณ จุดต่างๆ เพื่อพิจารณาธรรมสูงสุดที่พระองค์ทรงรู้แจ้ง จึงได้เกิดสถานที่ต่างๆ ขึ้น ดังกล่าวแล้ว สัตตมหาสถานที่พระธาตุบึงพวนจึงเป็นตัวแทนโดยสมบูรณ์ สำหรับชาวพุทธที่รำลึกถึงพระพุทธองค์ อันเปรียบได้กับพุทธคยาที่อินเดีย ที่ชาวพุทธปรารถนาจะกราบไว้บูชา เพื่อแสวงหาความสุข และรำลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า จึงนับเป็นสถานที่ที่มีความหมายมาแต่อดีตที่พระเจ้าแผ่นดินทรงมีพระราชดำริให้สร้างขึ้น เพื่อประชาชนเลื่อมงายกับการนับถือผี ประกอบพิธีกรรมฆ่าสัตว์บูชาผี ซึ่งไม่ใช่แนวทางพ้นทุกข์อันแท้จริง อันเป็นกุศโลบายในการปกครองประชาชนให้พัฒนาและอยู่ในกฎเกณฑ์อีกวิธีหนึ่งสัตตมหาสถาน ณ พระธาตุบึงพวนแห่งนี้ จึงนับได้ว่ามีความสำคัญทางศาสนา และสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่เหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย จึงสมควรช่วยกันรักษามรดกทางวัฒนธรรมนี้ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

๒.๒.๒ พระธาตุที่สำคัญของประเทศลาว คือ

๒.๒.๒.๑ พระธาตุหลวง

พระธาตุหลวง หรือ พระเจดีย์ โลเกจุฬามณีนับเป็น ปูชนียสถานอันสำคัญยิ่งแห่งนครหลวงเวียงจันทน์ และเป็นศูนย์รวมใจของประชาชน ชาวลาวทั่วประเทศ ตามตำนานกล่าวว่าพระธาตุหลวงมีประวัติการก่อสร้างนับพันปี เช่นเดียวกันพระธาตุพนมในประเทศไทย และ ปรากฏความเกี่ยวพันกับประวัติศาสตร์ของ ดินแดนทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงอย่างแยกไม่ออก สถานที่นี้ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์สำคัญอย่างของประเทศลาว^{๔๕}

ดังปรากฏว่าตราแผ่นดินของของลาวในปัจจุบันนี้มีรูปพระไชยอยู่ในธาตุหลวงเป็น ภาพประธานในดวงตราตามตำนานอูรังคินทานได้กล่าวไว้ว่า พระธาตุ หลวงสร้างขึ้นคราวเดียวกับการสร้างเมืองนครเวียงจันทน์ หลังจากก่อสร้างพระธาตุพนมแล้ว ผู้สร้าง คือ บุรีจันอ้วยล้วย หรือ พระเจ้าจันทบุรี ประสิทธิธิสัคคต์ เจ้าเหนือหัวผู้ครองนครเวียงจันทน์พระองค์แรก พร้อม กับพระอรหันต์ ๕ องค์ เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ส่วนหัวเหน่า ๒๗ พระองค์ ซึ่งได้อัญเชิญมาจากเมืองราชคฤห์ ประเทศอินเดีย โดยก่อเป็นอุโมงค์หินคร่อมไว้ อุโมงค์นั้นกว้างด้านละ ๕ วา ผืนหนึ่ง ๒ วา และสูงได้ ๔ วา ๓ ศอก เมื่อได้ทำการบรรจุพระบรม สารีริกธาตุแล้ว พระเจ้าจันทบุรี จึงได้มีพระราชดำรัสให้เสนาอำมาตย์สร้างวิหารขึ้นในเมืองจันทบุรีหรือ นคร เวียงจันทน์ ๕ หลัง เพื่อให้เป็นที่อยู่ของพระอรหันต์ทั้ง ๕ องค์นั้นด้วย ตามตำนานดังกล่าว ระบุศักราชการสร้างว่าอยู่ในช่วง พ.ศ. ๒๓๘๘^{๔๖}

องค์พระธาตุมีความสูง ๔๕ เมตร รูปลักษณะคล้ายดอกบัวตูม อันหมายถึงสัญลักษณ์คำสอนของพระพุทธเจ้า มีพระธาตุเล็กอยู่บนพระธาตุใหญ่ชั้นที่สอง รองทั้งสี่ด้าน มี ๓๐ องค์เรียกว่า “สัมมติงสภารมี” อยู่ในธาตุองค์เล็กทั้ง ๓๐ องค์นี้ ผู้สร้างได้นำเอาทองคำมาหล่อเป็นรูปพระธาตุเล็ก ๆ ๓๐ องค์ แต่ละองค์หนัก ๔ บาท และเอาทองคำมาตีเป็นแผ่น รูปลักษณะเหมือนใบลาน เรียกว่า “ลานคำ” ๓๐ แผ่น แต่ละแผ่นยาวศอกกำมือ (คือวัดศอก โดยกำมือไว้ ไม่วัดจากปลายมือ กำมือแล้วยื่นนิ้วก้อยออกมา วัดที่ส่ายปลายนิ้วก้อยเท่านั้น) แล้วเขียนคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลงใน

^{๔๕} กลุ่มงานข้อมูลและสารสนเทศและการสื่อสาร, ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน: ASEAN Tourism Information (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, ๒๕๕๖) หน้า ๓๔-๓๕.

^{๔๖} กลุ่มงานข้อมูลและสารสนเทศและการสื่อสาร, ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน: ASEAN Tourism Information (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, ๒๕๕๖) หน้า ๓๕.

ใบลานคำทุกใบว่า “เย อัมมา เหตุปัพพะวา เตสัง เหตุง ตะถาคโต เตสฺสญจะ โย นิโรธ จะ เอวัง วาที่ มะหาสะมะโณ” แปลว่า “ธรรมทั้งหลายเหล่าใด มีเหตุเป็นแดนเกิด พระตถาคตเจ้า ตรัสเหตุแห่ง ธรรมเหล่านั้น และเพราะเหตุเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติตรัสเช่นนี้” แล้วเอาทองคำและใบลาน ลงไว้ในพื้นธาตุเล็ก ทั้ง ๓๐ องค์ การที่ได้สร้างพระธาตุขนาดเล็กนี้ขึ้นมา มีความหมายว่า “ผู้ที่จะได้ เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น จะต้องได้สร้างคุณงามความดีไว้ให้ถึง ๓๐ ประการ มีทานบารมี เป็นต้น จนถึงอุเบกขา ปรมัตถบารมีเป็นปริโยสาน ชั้นล่างสุดเป็นฐานพระธาตุ ๔ เหลี่ยม ทางทิศตะวันออก และทิศตะวันตกยาวด้านละ ๖๙ เมตร ส่วนทางทิศเหนือและทางทิศใต้ยาวด้านละ ๖๘ เมตร ด้านล่างมีใบเสมารอบ ๔ ด้าน มีทั้งหมด ๓๒๓ ใบ มีหอโหว่ทั้ง ๔ ด้าน มีบันไดขึ้นหอโหว่ทุกหอ

ที่หอโหว่ทิศตะวันออก ชั้นบนขึ้นไป มีธาตุเล็กองค์หนึ่งที่มีลวดลายสวยงาม และได้สร้างหอ ครอบไว้อีกชั้นหนึ่ง หอที่สร้างครอบมีลวดลายวิจิตรสวยงามเช่นเดียวกัน ธาตุเล็กนี้เรียกว่า “พระธาตุ ศรีธรรมทายโลก” ด้านที่สอง ถัดจากหอโหว่ขึ้นไป แต่ละด้านยาว ๔๘ เมตร มีกลีบดอกบัวล้อมรอบ ทั้งหมดมีจำนวน ๑๒๐ กลีบ ภายในกลีบดอกบัวทำด้วยกระดูกงู (เส้นลวดเป็นขอบล้อมทั้ง ๔ ด้าน) แล้วตั้งใบเสมาบนกระดูกงูนั้น ใบเสมานี้มีจำนวน ๒๒๘ ใบ ตรงกลางใบเสมานี้เป็นโพรง (ไม่ ทะลุ) สำหรับใส่พระพิมพ์ใบละองค์ บนชั้นนี้มีประตูโขงตรงกับทางขึ้นหอโหว่ทั้ง ๔ ด้านพอเข้าไปที่ ประตูโขงนั้นก็จะพบพระธาตุบารมีที่กล่าวแล้ว และธาตุบารมีก็มีชื่อเรียกทุกองค์ คือเริ่มแต่ทานบารมี ทานอุปบารมีในจนครบ ทั้ง ๓๐ องค์^{๔๗}

ชั้นที่สามสร้างขึ้นถัดจากพระธาตุองค์เล็ก ๓๐ องค์นั้น ขึ้นไปบนชั้นนี้จะเห็นว่า มีความกว้าง ด้านละ ๓๐ เมตร พื้นด้านที่สามนี้ มีรูปลักษณะเป็นหลังเต่า หรือโอคว่ำ (ขันตักน้ำคว่ำ) อยู่บนชั้นหลัง เต่า เป็นฐานของยอดพระธาตุ มีรูปเป็นสี่เหลี่ยมล้อมรอบด้วยกลีบดอกบัวใหญ่ ซึ่งมีปลายกลีบเริ่ม บานออก ถัดจากดอกบัวไปจึงมีรูปรีดเอว เหนือจากที่รีดเอวไปจะเป็นฐานจอมธาตุ ฐานนี้จะเป็นรูป สี่เหลี่ยมเหวอ (บาน) ขึ้นด้านบนนิดหน่อย ต่อจากฐานนี้ คนโบราณเรียกว่า “ดวงปี” ดังมีอยู่ในคำ กลอนว่า “เจดีย์ดี้ว ดวงปีพันฟุ้ง” อยู่บนดวงปี จึงเป็นสเวตฉัตรเป็นยอดพระธาตุที่สูงที่สุด” อยู่รอบฐาน พระธาตุ ก็ได้สร้างบริเวณล้อมรอบติดกันทั้ง ๔ ด้าน มีประตูเข้าทั้ง ๔ ด้าน ประตูอยู่ระหว่างกลาง บริเวณแต่ละด้านพอดี บริเวณยาวด้านละ ๙๑ เมตร ๗๕ เซนติเมตร

นอกบริเวณทางทิศเหนือ และทางทิศใต้ มีวัดสำหรับพระภิกษุสามเณรอยู่อาศัย เรียกว่า “วัด ธาตุหลวงเหนือและวัดธาตุหลวงใต้”

ประเพณีบุญมัสการพระธาตุหลวงนี้ ได้ทำสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณกาล โดยมี พระมหาษัตริย์องค์เป็นประมุขของชาติทรงเป็นประธาน จึงนับว่าบุญมัสการพระธาตุหลวงนี้เป็น บุญของหลวง ในวัน ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๒ ตอนบ่ายประชาชนทุกภาคส่วน มารวมกันที่ วัดศรีสัชนาค เพื่อแห่ปราสาทผึ้ง และต้นกล้วยพฤกษ์ ไปทอดถวายที่วัดศรีเมืองตอนค่ำมีงานมหรสพโขนตลอดทั้ง คืน วันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๒ ตอนเช้า ทำพิธีตักน้ำพระพิพัฒน์จากอยู่วัดองค์ ผู้ที่เข้ารับน้ำสาบาน มี ตั้งแต่ระดับหัวหน้าขึ้นไป ถึงคณะรัฐมนตรีของประเทศลาว ตอนบ่าย ๒ โมง ประชาชนทุกภาคส่วนตั้ง ขบวนแห่ปราสาทผึ้ง และต้นกล้วยพฤกษ์ ออกไปธาตุหลวง เวลาบ่าย ๓ โมง ประมุขรัฐ และเจ้านาย ทั้งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ออกไปสู่พระธาตุหลวง เพื่อเป็นเกียรติแห่ปราสาทผึ้งเดินรอบบริเวณพระธาตุ

^{๔๗} <https://th.wikipedia.org/wiki/พระธาตุหลวง> (๑๙ เมษายน ๒๕๖๑)

หลวงร่วมกับประชาชนที่มาจากทั่วสารทิศ เมื่อเวียนครบ ๓ รอบแล้วก็ทำพิธีถวาย ถึงเวลากลางคืนก็มีงานมหรสพสมโภช วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ตอนเช้ามีการทำบุญตักบาตรในบริเวณพระธาตุ แล้วฟังพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ ตอนกลางคืนมีงานฉลองเป็นวันสุดท้าย วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ เสร็จงานจากพระธาตุหลวงแล้ว ก็มีการแห่ปราสาทผึ้งมาถวายที่วัดองค์ต่อ และวัดอินแปง อีกจึงจะถึงงานนมัสการพระธาตุหลวงเสร็จสิ้นสมบูรณ์^{๔๘}

๒.๒.๒.๒ พระธาตุขาว

มีลักษณะรูปแบบศิลปกรรมเป็นแบบขากเจดีย์ก่ออิฐ ฐานล่างรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีลานประทักษิณด้านบนมีบันไดขึ้นด้านหน้า องค์ระฆังเป็นแบบบัวเหลี่ยม ตามอิทธิพลของล้านช้าง ซึ่งในปัจจุบันได้พังทลายลงสิ้นแล้ว

๒.๒.๒.๓ วัดสี่เมือง

เป็นที่กล่าวขานกันว่าเป็นวัดแห่งโชคกลาง เป็นสถานที่ตั้งของเสาหลักเมืองประจำนครเวียงจันทน์ สำหรับสถานที่แห่งนี้นั้นไม่เจาชนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาสักการะบูชาประชาชนลาวเองนั้นต่างก็เดินทางไปสักการะบูชาเป็นจำนวนไม่น้อย โดยวัดศรีเมืองสร้างขึ้นในปี พ.ศ. ๒๑๐๖ และหลังจากถูกกองทัพสยามทำลายลงในปีพ.ศ. ๒๓๗๑ ก็ได้มีการสร้างวัดสี่เมืองขึ้นมาใหม่ในปีพ.ศ. ๒๔๕๘ ภายในวัดสี่เมืองนั้นมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่มากมาย โดยเฉพาะพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และความเก่าแก่ พระพุทธรูปองค์นี้ได้ชำรุดไปบางส่วน ซึ่งชาวลาวนั้นเชื่อกันว่าพระพุทธรูปองค์นี้ศักดิ์สิทธิ์เป็นอย่างมาก

๒.๒.๓ วัดที่สำคัญของประเทศไทย คือ

๒.๒.๓.๑ วัดโพธิ์ชัย

วัดโพธิ์ชัยเดิมชื่อว่า “วัดผิผิ”^{๔๙} จากการเล่าขาน บริเวณนี้แต่ก่อน อยู่กลางทุ่งนา ค่อนข้างเปลี่ยว เป็นการเล่าลือของชาวบ้านในสมัยนั้นว่า มีผิผิ เนื่องจากบริเวณวัดเป็นที่เผ่าผิ หรือ ฌาปนกิจศพ ต่อมาทางราชการได้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า วัดโพธิ์ชัย ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์และยกฐานะเป็นพระอารามหลวง ชั้นตรีชนิดสามัญ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔ ภายในวัดพระอุโบสถที่งดงามมาก ผนังและเพดานประดับช่อไฟอย่างสวยงาม รวมทั้งมีภาพจิตรกรรมเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา บานหน้าต่างบานประตูแกะสลักลายไม้เป็นประติมากรรมรอยนูนต่ำ ความละเอียดของลวดลายดอกไม้ และตัวนกมองดูละเอียดละไมบ่งบอกถึงอายุของศิลปกรรมที่ช่างสมัยก่อนได้สร้างขึ้นไว้อย่างประณีตยิ่งนัก อีกทั้งเป็นที่ประดิษฐานของหลวงพ่อบุญรอด ซึ่งเป็นพระพุทธรูปขัดสมาธิ ปางมารวิชัย หล่อด้วยทองสีสุก มีพระรูปลักษณะสวยงาม หลวงพ่อบุญรอดเป็นพระพุทธรูปที่ชาวเมืองหนองคายและประชาชนทั่วไปให้ความนับถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ เชื่อกันว่าเป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระไชยเชษฐาธิราชกษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านช้าง

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน

^{๔๙} กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หนองคาย ถิ่นวัฒนธรรมแม่น้ำโขง, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่โรงพิมพ์องค์การการค้าของ สกสค. ๒๕๕๑).

วัดโพธิ์ชัย ตั้งอยู่เลขที่ ๘๗๓ ถนนประจักษ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยอยู่ในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ เขต ๒ ภาค ๘ สังกัดมหานิกาย บริเวณโดยรอบของพระอุโบสถ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อบุญไซ มีหอฉัน หอธรรม หอระฆัง มีเนื้อที่ราว ๑๖ ไร่ อาณาเขตด้านเหนือ จรดคุ่มโพธิ์ชัย ถนนประจักษ์ ด้านทิศใต้ จรดถนนชลประทาน ด้านทิศตะวันออก จรดทุ่งนา นายคำ อินทะชัย และทางด้านทิศตะวันตกจรดตลาดโพธิ์ชัย และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒ เนื้อที่กว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๘๐ เมตร ประกอบพิธีผูกพัทธสีมา เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๓ หลวงพ่อบุญไซ เป็นพระพุทธรูป ขัดสมาธิราบ^{๕๐} ปางมารวิชัยหล่อด้วยทองสีสุก มีพระรูปลักษณะงดงามมาก ขนาดหน้าตักกว้าง ๒ คืบ ๓ นิ้ว ส่วนสูงจากพระขงฆ์ข้างล่าง ถึงยอดพระเศียร ๔ คืบ ๑ นิ้ว ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย เป็นพระพุทธรูปที่ชาวเมืองนับถือว่าศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่เคารพสักการะอย่างยิ่ง หลวงพ่อบุญไซ เป็นพระพุทธรูปที่หล่อคราวเดียวกับหลวงพ่อบุญเสริม และหลวงพ่อบุญสุข และคู่เคียงกันมาเสมอ หลวงพ่อบุญไซเป็นผู้หล่อมีความประสงค์จะให้เป็นที่สำหรับแห่มาเดิม^{๕๑} สังเกตได้จากห่วง โตกว่านิ้วมือติดอยู่กับพระแท่น (หล่อติดอยู่กับองค์พระ) สำหรับผูกสอดเชือกขึ้นกับยานแห่ เมื่อประมาณ ๕๐ ปีมาแล้ว พระเศียรเดิมของพระไซ ซึ่งเป็นของที่มีราคามาก ได้ถูกลักขโมยไป พระเศียรที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้เป็นพระเศียรใหม่ ภายในพระอุโบสถวัดโพธิ์ชัยมีภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังที่ถ่ายทอดเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของการหล่อพระสุข พระเสริม และพระไซ มีเรื่องเล่าว่า พระไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. ๒๐๙๖) แห่งอาณาจักรล้านช้างศรีสัตนาคนหุต ทรงมีพระธิดา ๓ พระองค์ ทรงพระราชว่า สุข เสริม และไซ พระราชธิดาทั้งสามมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงร่วมสร้างพระพุทธรูปประจำพระองค์ โดยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชโปรดให้ระดมข้าราชการ ชาวบ้านและทางวัดช่วยกันอย่างมาก การหล่อทองเป็นไปด้วยความลำบาก ใช้เวลาหล่อถึง ๗ วัน ทองยังไม่ละลาย ล่วงเข้าวันที่ ๘ ตอนใกล้เพล ขณะที่หลวงตากับสามเณรช่วยกันสุมหม้อทองอยู่ ปรากฏมีชีปะขาวคนหนึ่งอาสาช่วยงาน หลวงตากับสามเณรหยุดพักขึ้นไปฉันทเพลบนศาลา ชาวบ้านมองเห็นชีปะขาวเป็นจำนวนมากช่วยกันเททองหล่อพระพุทธรูป แต่หลวงตากลับเห็นเพียงคนเดียว เมื่อฉันทเพลเสร็จหลวงตากลับมาดูก็พบว่า ทองทั้งหมดถูกเทลงในเบ้าทั้งสามเรียบร้อยแล้ว และชีปะขาวก็หายไป ๕๑ พระพุทธรูปทั้ง ๓ องค์นี้ ประดิษฐาน ณ เมืองเวียงจันทน์ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อาณาจักรไทยได้ทำสงครามกับอาณาจักรล้านช้างเพราะเจ้าอนุวงศ์แห่งนครเวียงจันทน์ ได้พยายามแยกตัวเป็นอิสระจากอำนาจการปกครองของไทย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพย์ ยกทัพมาปราบเวียงจันทน์จนสงบ และได้อัญเชิญพระสุข พระเสริม พระใสมายังไทย โดยล่องแพมาตามลำแม่น้ำโขง ในระหว่างทางเกิดพายุรุนแรง ทำให้พระแท่นของพระสุขจมลงในแม่น้ำโขง บริเวณนั้นจึงถูกเรียกว่า เงินแท่น พอพ้นปากน้ำโขง สู่แม่น้ำโขง พระสุขก็จมลงสู่แม่น้ำโขง บริเวณนั้นจึงเรียกว่า เงินสุข เมื่อขบวนแพมาถึงจังหวัดหนองคาย ได้อัญเชิญพระเสริม ประดิษฐานไว้ ณ วัดโพธิ์ชัย ส่วนพระใส ประดิษฐานไว้ ณ วัดประติษฐานธรรมคุณ ต่อมาในรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้อัญเชิญพระเสริมและพระใส ลงไปกรุงเทพมหานคร ขบวนเกวียนของพระใส จากวัดประติษฐาน

^{๕๐} พินิจ จารุสมบัติ, หนองคาย, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท มังกรการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒๐.

^{๕๑} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๒๔.

ธรรมคุณถึงวัดโพธิ์ชัยเกิดเหตุขัดข้อง เกวียนไม่สามารถเคลื่อนที่ต่อไปได้ ท้ายที่สุดเกวียนก็หักลง แม้จะนำเกวียนมาเปลี่ยนใหม่ แต่ก็ไม่เป็นผล จึงได้อัญเชิญหลวงพ่อบุญรอด ประดิษฐานไว้ที่วัดโพธิ์ชัย จนถึงปัจจุบัน ส่วนพระเสริมเมื่อถึงกรุงเทพมหานคร แล้วโปรดเกล้าให้ประดิษฐานที่วิหารวัดประทุมวนารามจนถึงปัจจุบันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนในแถบกลุ่มแม่น้ำโขงต่างก็ให้ความสำคัญต่อหลวงพ่อบุญรอดเป็นอันมาก เพราะเป็นเสมือนตัวแทนของพระพุทธเจ้า การได้กระทำสักการบูชาหลวงพ่อบุญรอด ก็เปรียบเหมือนได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าต่อหน้าพระพักตร์ แต่สิ่งสำคัญเหนือกว่าการนำดอกไม้ธูปเทียนกราบไหว้สักการะหลวงพ่อบุญรอด ก็คือ การได้ระลึกนึกถึงพระพุทธ พระธรรม อันจะน้อมนำใจน้อมนำจิตใจของผู้ได้ระลึกถึงถึงให้มั่นคงเป็นการกระทำความดี เพื่อเป็นการถวายเป็นพุทธบูชาซึ่งระลึกถึงพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ใดแล จะเป็นภิกษุภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาก็ตาม เป็นผู้ปฏิบัติให้สมควรแก่ธรรมปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นย่อมชื่อว่าสักการะ เคารพ นับถือ บูชาพระตถาคตด้วยการบูชาอย่างยิ่ง”^{๕๒}

๒.๒.๓.๒ วัดศรีชมภูองค์ตื้อ

วัดพระศรีชมภูองค์ตื้อเดิมชื่อวัดโกศลหรือวัดโกสีย์เป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งในจังหวัดหนองคาย ตั้งอยู่ที่บ้านศรีชมภูองค์ตื้อ หมู่ที่ ๘ ตำบลน้ำโมง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นวัดที่ประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดใหญ่หล่อด้วยทองสำริด เป็นวัฒนธรรมผสมผสานระหว่างศิลปกรรมล้านนา พระเจ้าองค์ตื้อเป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะสวยงามมาก ถือว่าเป็นพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิราบปางมารวิชัยที่หล่อด้วยสำริดองค์ใหญ่ที่สุดในจังหวัดหนองคาย พระเจ้าองค์ตื้อ (พระองค์ตื้อ) เป็นพระพุทธรูปสำคัญและศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วไปประดิษฐานอยู่ที่วัดศรีชมภูองค์ตื้อ บ้านศรีชมภูองค์ตื้อ หมู่ที่ ๘ ตำบลน้ำโมง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีตำนานเล่าว่าพระเจ้าองค์ตื้อ สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านช้าง (เวียงจันทน์) สร้างขึ้นในปี พุทธศักราช ๒๑๐๕ โดยพระสงฆ์ในวัดศรีชมภูองค์ตื้อได้ประชุมปรึกษาหารือกัน และลงมติว่าจะหล่อพระพุทธรูปขึ้นในบ้านน้ำโมง (เดิมเรียกว่า บ้านน้ำโหม่ง) เพื่อเป็นที่เคารพสักการะแก่อนุชนรุ่นหลังต่อๆมา เมื่อตกลงกันแล้ว จึงได้ชักชวนบรรดาพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย เพื่อเรียไร ทองเหลืองบ้าง ทองแดงบ้าง ตามแต่จะมีจิตศรัทธาจากท้องที่อำเภอจังหวัดใกล้เคียง ในที่สุดได้ทองเหลืองและทองแดงหนัก “ตื้อ” หนึ่งตามมาตราในโบราณอีสาน มีว่า “ยี่สิบซั่ง เป็นหนึ่งหมื่น สิบหมื่นเป็นหนึ่งแสน (๖ กรัม เท่ากับ ๑ ซั่ง) สิบแสนเป็นหนึ่งล้าน สิบล้านเป็นหนึ่งโครธ สิบโครธเป็นหนึ่งกือ สิบกือเป็นหนึ่งตื้อ (หนึ่งตื้อเท่ากับสองล้านซั่ง แต่โดยทั่วไปมีความหมายว่าหนักมาก) เมื่อได้ทองครบตามจำนวนดังกล่าวแล้ว คือหนึ่งตื้อ พระสงฆ์และชาวบ้านจึงพร้อมกันหล่อเป็นส่วนๆ และในวันสุดท้ายได้ทำการหล่อตอนเศศ เมื่อหล่อพระพุทธรูปองค์ตื้อเสร็จแล้ว จึงได้นำมาประดิษฐานไว้ในวัดศรีชมภูองค์ตื้อ ในกาลต่อมาปรากฏว่า มีขุนนางชั้นผู้ใหญ่ แห่งเมืองเวียงจันทน์ มาที่บ้านน้ำโมงสองท่าน คือ ท่านหมื่นจันทน์และท่านหมื่นราม ขุนนางทั้งสองท่านนี้ได้เห็นพระเจ้าองค์ตื้อก็เกิดความเลื่อมใสและยินดีจะให้ความอุปถัมภ์ค้ำชูและช่วยเหลือกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวกับพระเจ้าองค์ตื้อนี้ จึงได้ช่วยกันก่อฐานและทำราวเทียนเพื่อเป็นการส่งเสริมศรัทธาของผู้สร้าง ครั้นเมื่อขุนนางทั้งสองได้กลับถึงเมืองเวียงจันทน์แล้ว ได้กราบทูลพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ซึ่ง

^{๕๒} อ้างใน พระครูปลัด วิทยา สิริภักโท

ครองเมืองเวียงจันทน์ในเวลานั้นได้ทรงทราบ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงได้เสด็จมาทอดพระเนตร เมื่อทรงเห็นพระเจ้าน้อยแล้วก็ทรงเกิดศรัทธาจึงได้ทรงสร้างวิหารเพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระองค์ โดยทรงอุทิศให้เป็นพระพุทธรูปฉลองพระองค์ของพระนางยอดคำทิพย์ พระบรมราชชนนี ซึ่งเป็นธิดาของกษัตริย์ล้านนาที่เสด็จมาเป็นพระชายาของพระเจ้าโพธิสาราชกษัตริย์ล้านช้างซึ่งเป็นพระบิดาของพระองค์ และได้แบ่งปันเขตแดนให้เป็นเขตของพระเจ้าน้อยดังนี้^{๕๓}

ทางทิศตะวันออกถึงบ้านมะก่องเชียงขวา (ทางฝั่งซ้ายตรงอำเภอโพนพิสัย)

ทางทิศตะวันตกถึงบ้านหวากเมืองโสม (อำเภอน้ำโสมเดี๋ยวนี้)

ทางทิศใต้ถึงบ้านบ่อเอือดหรือบ่ออาด (ในท้องที่อำเภอเพ็ญเดี๋ยวนี้)

ทางเหนือไม่ทราบแน่ชัดว่าถึงบ้านใด

พลเมืองที่อยู่ในเขตข้าหาสของพระเจ้าน้อยนั้น แต่เดิมมาต้องเสียส่วยนั้นมาเสียส่วยให้แก่วัดศรีชมภูองค์ตื้อทั้งสิ้น กล่าวคือผู้ที่ป็นช่างเหล็กต้องนำเหล็กมาส่วย ผู้ทำนาก็ต้องนำเหล็กมาส่วย ผู้ทำนาก็ต้องนำข้าวมาส่วย ผู้ต้มเกลือมาส่วยดังนี้ เป็นต้น ส่วนทางวัดก็มีพนักงานคอยเก็บรักษาส่วยอากรและจำหน่ายเสมอ ที่ด้านหน้าของพระวิหารจะมีหนังสือที่เขียนด้วยอักษรไทยน้อย (อักษรลาว) อยู่ด้วย แต่เวลานี้เก่าและลบเลือนมาก อ่านไม่ได้ความติดต่อกัน

พระเจ้าน้อยคือ เป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่ หล่อด้วยทองสำฤทธิ์ โดยมีมือข้างฝ่ายเหนือและล้านช้างผสมกันเป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงามมาก เป็นพระประธานซึ่งสร้างด้วยทองสำฤทธิ์ขนาดใหญ่เกือบจะเท่าศากยมุณี วัดสุทัศน์ฯ กรุงเทพฯ พระเจ้าน้อยคือเป็นพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิราบปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๓ เมตร ๒๙ เซนติเมตร สูง ๔ เมตร พระพักตร์กลมยิ้มนิโคฯ พระเนตรเหลือบลงต่ำ พระนลาฏกว้าง ส่วนพระวรกายนั่งตรงได้สัดส่วน ประทับอยู่ในท่าสงบผินพระพักตร์ไปทางตะวันออก ทำให้ผู้ได้พบเห็นองค์พระองค์ตื้อเกิดมโนภาพคล้ายเข้าไปนั่งอยู่เฉพาะพระพักตร์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้เกิดความปิติและมีศรัทธาขึ้นทันที อันเป็นธรรมดาภิธานแก่ผู้พบเห็น พระเจ้าน้อยสร้างเมื่อพุทธศักราช ๒๑๐๕ ซึ่งอยู่ในรัชสมัยของพระไชยเชษฐาธิราชแห่งเมืองเวียงจันทน์ และผู้สร้างวัดศรีชมภูองค์ตื้อสันนิษฐานว่าเป็นพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช วัดศรีชมภูองค์ตื้อนี้ เดิมชื่อว่า วัดโกศล (หรือโกสัย) ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงในการตอนรับนั้น พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้เกณฑ์ไพร่พลและบริวารมาร่วมสร้างถึง ๕๐๐ คน มีบริวารถึง ๑๓ หมู่บ้าน เป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ มีประชาชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงเคารพนับถือมาก มีอภินิหารมากมาย ชาวเมืองเชื่อมั่นว่ามีผีหรือเทวดารักษา จึงมีคนนับถือมาก บางคนเจ็บไข้ได้ป่วยไปขอน้ำมนต์มาดื่มกินก็หายคนไม่มีลูกไปขอก็มีได้เป็นต้น^{๕๔}

๒.๒.๔ วัดที่สำคัญของประเทศลาว คือ

๒.๒.๔.๑ วัดสีสะเกด (Wat Sisaket) หรือ วัดสะตะสะหัสสาราม (วัดแสน)

^{๕๓} พัฒน์ น้อยแสงศรี, เรียบเรียง พระเจ้าน้อย, ในการรวมบทความ หนองคายเพื่อคนหนองคาย เรียบเรียง จัดพิมพ์โดยนางสาววนิดา ส่งเสริมสวัสดิ์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มังกรการพิมพ์) หน้า ๑๓๒-๑๓๗.

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน

เป็นวัดที่สร้างขึ้นแห่งแรกในนครเวียงจันทน์ สดสหัสส แปลว่า ๑๐๐,๐๐๐ อาราม แปลว่า วัด, วัดสดสหัสสอาราม จึงแปลว่า วัดแสน ในอดีตเป็นที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราช (ลาว) ศักดิ์ของวัดนี้เทียบเท่าวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์ฯ ท่าเตียน ของไทย) เหตุที่ชื่อวัดแสนก็เพราะว่า พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชและพุทธศาสนิกชนชาวลาวในอดีต ทรงสร้างพระพุทธรูปทั้งองค์เล็กและองค์ใหญ่ประดิษฐานไว้ทั่ววัด ๑๐๐,๐๐๐ องค์ ดังนั้น จึงมีชื่อเล่นว่า วัดแสน แต่ปัจจุบันมีเหลืออยู่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ กว่าองค์เท่านั้น ไกด์บางคนบอกว่ามี ๖,๐๐๐ กว่าองค์ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม วัดนี้ก็ยังมีพระพุทธรูปมากที่สุดในนครหลวงเวียงจันทน์ ใน พ.ศ. ๒๓๒๑ เจ้าพระยาจักรี (ร. ๑) ได้รับพระบัญชาจากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีให้ยกทัพไปทวงถามเครื่องบรรณาการจากลาว ลาวไม่ให้จึงสู้รบกัน ลาวรบแพ้เพราะไม่เจตนาสู้รบกับสยาม ในฐานะที่เจ้าพระยาจักรีเป็นนักรบผู้ทรงธรรมและเคยบวชเรียนหลายพรรษา เมื่อชนะศึกแล้วจึงนำพาทหารสยามบวระซ่อมแซมวัดนี้ก่อนเดินทางกลับประเทศใน พ.ศ. ๒๓๒๒ เพื่อเป็นพุทธบูชาอุทิศส่วนกุศลให้ทหารทั้ง ๒ ประเทศที่เสียชีวิต เนื่องจากรบกันโดยไม่มีเรื่องบาดหมางกันมาก่อน สถาปติยกรรมวัดนี้เกือบทั้งหมดจึงเป็นสถาปติยกรรมไทย เมื่อเจ้าอนุวงศ์ขึ้นครองราชเป็นกษัตริย์ลาวเมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๘ ก่อนหน้านั้นพระองค์เคยเสด็จมาช่วยไทยรบกับพม่า ๒ ครั้ง ก็ได้โปรดให้บวระและสร้างวัดนี้ต่อด้วยสถาปติยกรรมไทย วัดนี้จึงเป็นวัดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของทหารและชาวพุทธสองประเทศมาแต่โบราณ เพราะเป็นวัดที่ทหารของทั้งสองประเทศช่วยกันบวระ

พ.ศ. ๒๓๖๙ เกิดกรณีพิพาทสยาม-ลาว (ไทยเรียกเหตุการณ์นี้ว่ากบฏเจ้าอนุวงศ์) ศึกครั้งนั้นไทยแทนแค้นลาวมาก จึงทำลายเมืองเวียงจันทน์โดยการเผาเกือบหมด ยกเว้นวัดนี้กับหอพระแก้ว เพราะเป็นวัดที่ตนพักทัพ ตามธรรมเนียมแต่โบราณ พวกทหารพุทธเมื่อตั้งทัพที่ไหนจะไม่ทำลายที่นั่น

พ.ศ. ๒๓๗๐ ก่อนกองทัพสยามเดินทางกลับประเทศ ได้ทำการบวระซ่อมแซมและฉาปนกิจศพทหารที่เสียชีวิตที่วัดแห่งนี้

ปัจจุบันวัดแห่งนี้มีส่วนที่เป็นพื้นดินสำหรับภิกษุจำพรรษาเพียงนิดหน่อย ที่ดินส่วนใหญ่ถูกตัดแบ่งไปเป็นส่วนราชการหมด แม้แต่ส่วนที่เป็นพระอุโบสถวัดสี่สะเกด กระทรวงวัฒนธรรมก็มาดูแลหอพระแก้วที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของวัด ทางกรมก็มาดูแลแทนวัดเช่นกัน มีถนนไชยเชษฐาตัดผ่าน ทำให้หอพระแก้วและวัดต้องอยู่แยกกันโดยปริยาย วิมูญานทหารสยามที่สถิตอยู่ในวัดนี้จึงอภัพเพราะไม่มีใครไปทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ ชาวลาวก็ไม่ทำบุญกรวดน้ำให้ เพราะยังไม่หายแค้น ทำบุญจากประเทศไทยไปให้ก็ไม่ค่อยจะถึง เพราะอยู่ไกลและวิบากกรรมก็ยังไม่สิ้น หากอยากทำบุญให้ต้องไปทำที่เวียงจันทน์เท่านั้น

๒.๒.๔.๒ วัดองค์ตื้อ

องค์ตื้อมหาวิหาร เป็นหนึ่งในจำนวนหลายๆ วัดที่เก่าแก่ที่สุด ในนครหลวงเวียงจันทน์ และมีความหมายความสำคัญทางโบราณสถาน และประวัติศาสตร์ เป็นวัดที่ทั้งประชาชนลาวและต่างชาติดังประเทศให้ความเคารพนับถือความสำคัญ เป็นพิเศษ ดังจะให้เห็นจากคำพูดที่ว่า “ผู้ใดเข้ามาในเวียงจันทน์ ไม่ได้ไปไหว้หลวงพ่องค์ตื้อ ถือว่าไม่ได้มาถึงเวียงจันทน์”^{๕๕} นอกจากนี้วัดองค์ตื้อยังเป็น

^{๕๕} <http://www.tripdeedee.com/Laos/watongteu> (๑๙ เมษายน ๒๕๖๑)

ประกอบ พิธีที่สำคัญต่าง ๆ ทางราชการในสมัยก่อน เช่น พิธีถือน้ำ (ตึมน้ำสัตยาบรรณ) อีกทั้งงาน ประเพณีบุญพระธาตุหลวงเสร็จสิ้นลง ยังต้องมาประกอบ พิธี ทำบุญอยู่วัดองค์-วัดอินแปง อีกทั้งจะ ถือว่างานประเพณีบุญพระธาตุเสร็จสิ้นลงอย่างสมบูรณ์วัดองค์ ตั้งอยู่บนถนนพระไชยเชษฐา อยู่ห่าง จากหอพระแก้วมาทางทิศเหนือประมาณ ๑ กิโลเมตร ในสมัยก่อนวัดองค์นี้มีอาณาเขตติด กับวัดอิน แปง วัดมีไชย และวัดหายโศก แต่ในปัจจุบันนี้ การพัฒนาของบ้านเมืองมีการขยายตัว มีการตัดถนน หนทางเพื่อความสวยงาม และการ เป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้นจึงทำให้วัดทั้ง ๔ คือ วัดองค์คือ วัด อินแปง วัดมีไชย วัดหายโศก ต้องแยกออกจากกันดังที่เราเห็นกันอยู่ทุกวันนี้ ในปัจจุบันนี้วัดองค์คือ มี พระอุโบสถใหญ่อยู่ ๑ หลัง กว้าง ๑๖ เมตร ๓๔ เซนติเมตร ยาว ๔๐ เมตร สูงประมาณ ๒๕ เมตร มี พระเจ้าใหญ่คือ เป็นพระประธาน หน้าตักกว้าง ๓ เมตร ๔๐ เซนติเมตร สูง ๕ เมตร ๘๐ เซนติเมตร สร้างโดย พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เมื่อปี พ.ศ.๒๑๐๙ พร้อมด้วย พระสุก พระใส พระเสริม เดิมวัด องค์นี้มีชื่อว่า "วัดสิฏฺฐิ หรือ ไชยภูมิ" ต่อ มาถึงปี พ.ศ.๒๑๐๙ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้มาสร้าง พระเจ้าองค์คือขึ้นแล้วนำมา ประดิษฐานไว้ในวัดสิฏฺฐิแห่งนี้ จึงได้ตั้งชื่อวัดใหม่ว่า "วัดองค์คือ" ตามชื่อ ของพระพุทธรูปใหญ่ (คือ มาตราโบราณของชาวลาว)

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระมหากษัตริย์ลาว พระองค์มีศรัทธาอย่างแรงกล้าปรารถนาที่จะ เป็นพระพุทธรเจ้า จึงได้ตั้งความเพียร และ การเสียสละอย่างสูง ที่จะสร้างพระพุทธรูป ทองหล่อให้ ใหญ่ที่สุด(ในสมัยนั้น ปี พ.ศ. ๒๑๑๙) ได้มีการเตรียมพร้อมทุกอย่างจนเป็ที่เรียบร้อยทุกประ การ เมื่อ ถึงเวลาอันเป็นมหาฤกษ์มหาชัยตามพิธีของโหราจารย์ แล้วพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ก็ทรงมอบพระ ราชกรณียกิจทุกอย่างไว้กับพระมเหสี แล้วพระองค์ทรงมุ่งข่าวห่มขาวไปสมทานศีล ๘ อยู่ในวังพิธี ที่ วัดอินแปง แต่ก่อนถึงเวลามหาฤกษ์ มหาชัยนั้นได้มีกษัตริย์ของพม่า ได้ยกกองทัพมาถึงประตูเวียงแล้ว และได้ทำหนังสือยื่นคำขาด ให้แม่ทัพทั้ง ๔ ถือ เข้ามายืนให้พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชอยู่ในวังพิธีหล่อ นั้น ในคำขาดนั้นมีอยู่ ๒ ข้อ

๑. ให้พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชยอมเป็นเมืองขึ้นของพม่า

๒. ถ้าไม่ยอมเป็นเมืองขึ้นให้ออกมารบกัน และให้ตอบคำถามนี้ไปกับผู้ที่ถือหนังสือมามิให้ชักช้า

หลังจากยื่นหนังสือไปแล้วแม่ทัพของพม่าทั้ง ๔ ก็เดินดูช่างที่กำลังสูบเตาหลอมทองที่กำลังร้อน แดง ๆ อยู่เนิ่นพวกเขาได้แสดงอิทธิฤทธิ์โดย เอามือไปจับเบ้าหลอมพระที่กำลังแดง ๆ โดยไม่มีอาการ ร้อนเลย พระเจ้าไชยเชษฐาเห็นดังนั้นก็ตกพระทัย จึงได้เข้าไปในพระราชวังด้วยความรีบเร่ง พอพระ มเหสีเห็นความผิดปกติของพระองค์ก็ทรงถามว่า “ยังไม่ถึงเวลาทำพิธีเททองหล่อพระ ทำไมพระองค์ จึงรีบกลับมา” พระองค์จึงเล่าเหตุการณ์ทุกอย่างให้พระมเหสีฟัง พระมเหสีจึงกล่าวให้สติว่า “พระองค์ไม่ต้องเสียพระทัย ที่พระองค์สร้างพระใหญ่คราวนี้ เพื่อปรารถนาที่จะเป็นพระพุทธรเจ้าใน วันข้างหน้า ถ้าคำปรารถนาไม่สำเร็จ และจะพ่ายแพ้แก่พม่า ก็ขอให้มือของพระองค์(ขาด) ไปกับ เบ้าหล่อพระนั้นเสีย แต่ถ้าความปรารถนาของพระองค์จะสำเร็จ และได้รับชัยชนะจากพม่านั้นขอให้ เบ้าทองที่จะหล่อพระมีอาการเย็น และไม่หนัก ให้มีอาการเหมือนจับ หมวกใส่หัว” เมื่อพระองค์ได้สติ จากพระมเหสีแล้ว พระองค์เข้าสู่ห้องหัวพระ กล่าวสัการะเทวดาตั้งสัต

ยาอธิฐานอย่างหนักแน่นแล้วกลับสู่วังพิธีหล่อพระ พอได้เวลาพระองค์ จึงให้คำตอบแก่แม่ทัพพม่า ทั้ง ๔ คนว่า “คำขาดของกษัตริย์พม่าทั้งสองข้อนั้นเรายินดีรับหมดทุกอย่าง แต่ว่าเวลานี้เรากำลัง ทำบุญ ปรารถนาเป็นพระพุทธรเจ้าขอเชิญพวกท่าน มาทำบุญร่วมกันก่อนแล้วจึงค่อยปฏิบัติตามคำ

ขาดนั้นภายหลัง” ว่าแล้วพระองค์พระก็เสด็จสู่หอเททองใส่เบ้าหล่อ และพระองค์จับพระขรรค์ ด้วยมือเบื้องซ้าย เบื้องขวารับเอาเบ้าต้มทองที่กำลังแดงและร้อนที่ช่างยื่นให้พระองค์ โดยที่พระองค์ไม่มีความรู้สึกร้อนเลยจนทองหมด ส่วนที่เหลือก็หล่อพระพุทธรูปได้อีก ๓ องค์ คือ พระสุก พระใส และพระเสริม

เมื่อเสร็จพิธีแล้วแม่ทัพพม่าทั้ง ๔ ก็เดินทางกลับไปพร้อมหนังสือ คำตอบของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เมื่อกลับไปถึงก็เล่าเหตุการณ์ทุกอย่างให้กษัตริย์ฟังตามความเป็นจริง แล้วก็พากันผ่นพักหลับนอนตามเวลาอันสมควร และในคืนนั้นเองพระองค์ได้ไปแอบไปหากษัตริย์พม่า แต่ก่อนที่จะไปพระองค์ได้กล่าวสักการะเทวดาและตั้งสัจจะอธิษฐานว่า “๑) ถ้าข้าพเจ้าจะได้เป็นพระพุทธรเจ้า ๒) ถ้าข้าพเจ้าจะได้รับชัยชนะกองทัพพม่าในครั้งนี้ ขอให้เทพเจ้าเทพาอารักษ์จงช่วยเป็นสักขีพยานบันดาลให้กองทัพพม่าพร้อมทั้ง ช้าง ม้า จงพากันหลับไหล ในเวลาที่ข้าพเจ้าไปยาม (ไปหา) นั้นอย่าได้รู้สึกตัวเลย” เมื่อพระองค์ตั้งพระทัยอย่างหนักแน่นดังกล่าวแล้วก็ออกเดินทางโดยมีทหารคนสนิทเพียงคนเดียว เมื่อไปถึงปรากฏว่ากองทัพพม่าทั้งหมด คนและสัตว์พาหนะพากันนอนหลับหมด ไม่มีใครรู้สึกตัวเลย เมื่อพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเห็นสภาพดังนั้นก็มีความแน่ใจในคำอธิษฐานของตน ครั้งแรกพระองค์ถอดพระขรรค์ออกมาจะตัดคอกษัตริย์พม่าที่กำลังนอนหลับ แต่แล้วพระองค์ก็นึกขึ้นได้ว่า ตนเองทำบุญปรารณาพุทธรูปแล้วจะมาทำบาปฆ่าคนเช่นนี้ไม่ได้เด็ดขาด แล้วพระองค์ก็ได้ปรึกษากับทหารว่าจะทำอย่างไรดี ให้เขารู้ว่าเรามาหา พอ ดีทหารคนนั้นมองเห็นลับปูนวางอยู่ข้างๆของกษัตริย์พม่า ก็แนะนำให้พระองค์ใช้ปูนผสมน้ำ แล้วเอาไปป้ายที่คอของกษัตริย์พม่าและแม่ทัพทั้ง ๔ เป็นกากบาท หลังจากนั้นเดินทางกลับพระราชวัง

พอกษัตริย์พม่าตื่นขึ้นมา ทั้งกษัตริย์และแม่ทัพทั้ง ๔ ต่างก็เห็นปูนป้ายคอของตัวเอง ซึ่งคนต่างปฏิเสธไม่มีใครทำ จึงสันนิษฐานได้ว่าต้องเป็น พระเจ้าไชยเชษฐาแน่นอน จึงได้ปรึกษากับแม่ทัพทั้ง ๔ ว่า ถ้าต้องทำศึกกับพระองค์ต้องปราชัยแน่นอน จึงเปลี่ยนแนวคิดจากศัตรูมาขอเป็นมิตร ในขณะที่กษัตริย์พม่ากับแม่ทัพทั้ง ๔ กำลังปรึกษากันอยู่นั้นก็มีทหารคนใช้ของพระองค์เข้ามาบอกว่า “เมื่อคืนนี้พระองค์พระองค์มาหาพวกท่าน แต่เห็นพวกท่านกำลังหลับ ถ้าจะปลุกก็จะเป็นการรบกวนจึงกลับไป บัดนี้ตื่นขึ้นมาแล้ว ขอถือเป็นเกียรติทูลเชิญพระองค์ท่านไปสู่พระราชวังของเราเพื่อปรึกษาเรียก บ้านการเมือง” เมื่อกษัตริย์พม่าได้ยินดังนั้นก็รู้สึกดีใจ จึงได้เตรียมเครื่องบรรณาการจำนวนหนึ่งพร้อมแม่ทัพทั้ง ๔ เข้าพบพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เมื่อมาถึงก็ได้รับการต้อนรับอย่างสมเกียรติ ทั้งสองกษัตริย์ก็ได้ให้คำมั่นสัญญา จะมีความซื่อสัตย์ให้แก่กันและกัน ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดขาดใจสิ่งใดให้ร้องขอต่อกันและช่วยกันจนเต็มความสามารถ การเจรจาสิ้นสุดลงด้วยการดื่มน้ำสาบาน(น้ำสัตยาบรรณ) และกษัตริย์พม่าก็ได้ขอเรียนวิชา “ก่านปูน” วิชาป้ายปูนที่ลำคอ พระองค์จึงได้เล่าความจริงให้ฟังว่า “ก่านปูน” ไม่ใช่วิชาอาคมอะไร ตั้งแต่ได้รับคำกล่าวจากกษัตริย์พม่าแล้ว ตนได้รับคำเตือนสติจากพระมเหสี จึงแค่เอาปูนไปป้ายที่คอของกษัตริย์พม่าและแม่ทัพทั้ง ๔ เท่านั้น ด้วยสำนึกถึงบุญคุณของพระมเหสี กษัตริย์พม่าจึงขออนุญาตแกะสลัก(ควัด) รูปเหมือนพระอัคมเหสีเทวองค์จริงด้วยหินไว้เป็นอนุสรณ์ จากนั้นพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทรงให้ช่างแกะสลักพระอัคมเหสีของพม่าขึ้นอีกองค์หนึ่งไว้เป็นคู่กัน เพราะเป็นสัญญาสำคัญแห่งสัมพันธไมตรี ในครั้งประวัติศาสตร์ พวกช่างก็แกะสลักรูปพระนางทั้งสองด้วยแผ่นหินและศิลาฐานไว้ที่วัดอินแปงจนถึง ทุกวันนี้ ตามประวัติศาสตร์ได้บันทึกการรุกของสงครามศักดิ์ดินา ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๑๒๗ ในรัชกาลของพระสุรินทลือไชย(จัน) ศักดินาพม่าเข้ามาตีนครหลวงเวียงจันทน์ได้สำเร็จพร้อมทั้งเผาทำลายวัดวาอาราม วัดภูมีคำ มูลเชื้อวัฒนธรรม รวมถึงวัดองค์ต่อด้วย

ครั้งที่ ๒ ปี พ.ศ. ๒๓๒๒ ในรัชกาลพระเจ้าสิริบุญสาร ศักดินาสยามได้เข้ามาบูรณครั้งที่ ๑

ครั้งที่ ๓ ปี พ.ศ. ๒๓๗๐ ในรัชกาลเจ้าอนุวงศ์ ศักดินาสยามได้เข้ามาบูรณเป็นครั้งที่ ๒ พร้อมกับทำลายเผาผลาญนครหลวงเวียงจันทน์ จนเป็นถ้ำถ่านไปทั้งเมืองและร้ายแรงที่สุดคือวัดองค์ต่อพร้อมพระเจ้าใหญ่องค์ต่อ แต่ไม่สามารถทำอะไรได้

ครั้งที่ ๔ ปี พ.ศ. ๒๔๑๖ โจรสือ ได้เข้ามาปล้นสะดมขุดค้นเอาวัดภูมีคำไปจนหมดในนั้น พร้อมพระเจ้าใหญ่องค์ต่อด้วย^{๕๖}

๒.๓ แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมไทย-ลาว

วัฒนธรรมเป็นมาจากคำว่า “วัฒนธรรม” ที่หมายถึง ความเจริญงอกงาม รุ่งเรือง และคำว่า “ธรรม” หมายถึงการกระทำ หรือข้อปฏิบัติ วัฒนธรรมตามความหมายของคำในภาษาไทยจึงหมายถึงข้อปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” ว่า วิธีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณีพิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมสร้างสรรค์ ส่งเสริม ปลูกฝังสืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งด้านจิตใจและวัตถุอย่างสันติสุขและยั่งยืน

วัฒนธรรม จึงหมายถึงทุกสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม และยังหมายรวมถึงแบบแผนพฤติกรรมทั้งหมดของสังคมที่สืบทอดมานับตั้งแต่อดีต ผ่านการเรียนรู้ คิดค้น ดัดแปลง เพื่อสนองความต้องการและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ โดยมีวิวัฒนาการสืบทอดต่อกันมาอย่างมีแบบแผนเพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงในสังคม^{๕๗}

ในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงประเทศไทยและประเทศลาวมีความคล้ายคลึงกันมากด้านประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ยกเอาประเพณีและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันของวัฒนธรรมไทย-ลาว มาศึกษา ดังนี้

๒.๓.๑ ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีของการก้าวผ่านปีเก่าเพื่อขึ้นปีใหม่ของไทย-ลาว มีพื้นฐานความเชื่อเรื่องการขจัดสิ่งไม่ดีให้ผ่านพ้นไปจากชีวิตและพร้อมเปิดรับสิ่งใหม่อันเป็นมงคลให้เข้ามาแทนที่ “สงกรานต์” ในภาษาสันสกฤต มีหมายความว่า ก้าวขึ้นอย่างขึ้น หรือการเคลื่อนย้าย ซึ่งในที่นี้หมายถึง เวลาที่ดวงอาทิตย์เคลื่อนจากราศีหนึ่งไปสู่อีกราศีหนึ่งทุกๆ เดือน จวบจนเมื่อย้ายจากราศีมีนสู่ ราศีเมษจึงครบรอบปี นับเป็นประเพณีการฉลองขึ้นปีใหม่ตามสุริยคติ โดยทั่วไปมีกำหนด ๓ วัน คือ วันที่ ๑๓ เมษายน ถือเป็นวันมหาสงกรานต์ หรือวันสิ้นปีเก่า ส่วนวันที่ ๑๔ เมษายน เป็นวันเนา (เป็นคำภาษาล้านนาหมายถึง วันอยู่) คือวันที่เชื่อมต่อระหว่างปีเก่ากับปีใหม่ และวันที่ ๑๕ เมษายน นับเป็นวันเถลิงศก หรือวันขึ้นปีใหม่ ส่วนประเพณีสงกรานต์ตามแบบจันทรคติ กำหนดวันตรุษหรือวันสิ้นปีคือวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ การเตรียมรับการขึ้นปีใหม่เริ่มด้วยการทำความสะอาดบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

^{๕๖} <http://www.tripdeedee.com/Laos/watongteu> (๑๙ เมษายน ๒๕๖๑)

^{๕๗} กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, วัฒนธรรมวิถีชีวิตและภูมิปัญญา, กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ หน้า ๑๒.

ข้าวของต่างๆ รวมถึงวัดวาอารามอันเปรียบเป็นสถานที่สำหรับสาธารณชน ขึ้นวันใหม่ด้วยการทำบุญ ตักบาตรในตอนเช้าหรือทำอาหารไปถวายพระสงฆ์ที่วัด การสรงน้ำพระภิกษุ การสรงน้ำพระพุทธรูป เพื่อสืบทอดและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ตลอดจนการกล่อมเกล่าจิตใจให้รู้จักการให้ การเสียสละ โดยไม่มุ่งหวังสิ่งใดตอบแทน และการก่อบุญเจตีย์ทลายด้วยจุดประสงค์เพื่อให้วัดได้นำทลายไปใช้ประโยชน์ในการก่อสร้างหรือถมพื้น ถือเป็นการทำบุญอีกลักษณะหนึ่งที่ได้ทั้งบุญและความสามัคคี^{๕๘}

ตำนานสงกรานต์จากจารึกแผ่นศิลาวัดพระเชตุพนไม่ได้ให้รายละเอียดว่า กบิลพรหมถามปัญหาธรรมบาลกุมารว่าอย่างไร สำนวนมุขปาฐะที่เล่ากันมีใจความตรงกับที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเล่าไว้ในพระราชพิธีสิบสองเดือน กล่าวคือ ปัญหาว่ามีว่า เวลาเช้า เวลากลางวัน และเวลาเย็น ศรียู่ที่ไหน และคำตอบคือ ตอนเช้าศรียู่ที่หน้า มนุษย์ทั้งหลายจึงล้างหน้า เวลากลางวันศรียู่ที่อกมนุษย์ทั้งหลายจึงเอาเครื่องหอมประพรมที่อก หลังพระอาทิตย์ตกแล้วศรียู่ที่เท้า มนุษย์ทั้งหลายจึงเอาน้ำล้างเท้า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชาธิบายว่า ในภูิกาสงกรานต์อย่างเกาซึ่งโหรถวาย มีความอธิบายมากมาย เช่น เถาฉมุนาสนั้นเมื่อเอาไปล้างน้ำในสระอโนดาต ๗ ครั้งแล้ว ก็ละลายออกเป็นเหมือนน้ำมันเนย เทวดาทำบุญเลี้ยงดูกันด้วยน้ำจากเถาฉมุนาสนี้จึงได้คุ้มอันตรายอันจะเกิดแต่สงกรานต์ได้ และโหรมอญภายหลังแต่งตำราเพิ่มคำอธิบายให้ละเอียดขึ้น และสมมติธิดา ๗ นางของกบิลพรหม เทียบกับวันทั้ง ๗ ในสัปดาห์ ปีไหนพระอาทิตย์ยกขึ้นสู่ราศีเมษ เกลิงศกปีใหม่ตามสุริยคติในวันใด ก็กำหนดว่าเป็นเวรของธิดาที่มีชื่อสมมติเข้ากับวันนั้นทำหน้าที่เชิญศิระะกบิลพรหม โดยเหตุที่ธิดากบิลพรหมทั้ง ๗ นางผลัดเวรกันมารับหน้าที่เชิญศิระะของบิดาออกแหในวันสงกรานต์ทุกปี จึงเรียกทั้ง ๗ นางว่า “นางสงกรานต์” และมีรายละเอียดว่าเรื่องการแต่งกายและพาหนะของแต่ละนางดังนี้^{๕๙}

วันอาทิตย์ นางสงกรานต์คือ นางทุงษะ ทัดดอกทับทิม เครื่องประดับปัทมราค ภักษาหารผลมะเดื่อ หัตถ์ขวถือจักร หัตถ์ซ้ายถือสังข์ มีครุฑเป็นพาหนะ

วันจันทร์ นางสงกรานต์คือ นางโคราค ทัดดอกปีบ เครื่องประดับมุกดา ภักษาหารน้ำมัน หัตถ์ขวถือพระขรรค์ หัตถ์ซ้ายถือไม้เท้า มีเสือเป็นพาหนะ

วันอังคาร นางสงกรานต์คือ นางรากษหรือรากษส ทัดดอกบัวหลวง เครื่องประดับโมรา ภักษาหารโลหิต หัตถ์ขวถือตรีศูล หัตถ์ซ้ายถือธนู มีสุกรเป็นพาหนะ

วันพุธ นางสงกรานต์คือ นางมณฑา ทัดดอกจำปา เครื่องประดับไพฑูรย์ ภักษาหารนมเนย หัตถ์ขวถือเข็ม หัตถ์ซ้ายถือไม้เท้า มีลาเป็นพาหนะ

วันพฤหัสบดี นางสงกรานต์คือ นางกิริณี ทัดดอกมณฑา เครื่องประดับมรกต ภักษาหารถั่ว งา หัตถ์ขวถือขบองช้าง หัตถ์ซ้ายถือปิ่น ช้างเป็นพาหนะ

วันศุกร์ นางสงกรานต์คือ นางกิมิทา ทัดดอกจงกลณี เครื่องประดับบุษราคัม ภักษาหารกล้วยน้ำว้า หัตถ์ขวถือพระขรรค์ หัตถ์ซ้ายถือพิณ กระบือเป็นพาหนะ

วันเสาร์ นางสงกรานต์คือ นางมโหธร ทัดดอกสามหาว เครื่องประดับนิลรัตน์ ภักษาหารเนื้อทราย หัตถ์ขวถือจักร หัตถ์ซ้ายถือตรีศูล มินกยูงเป็นพาหนะ^{๖๐}

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน

^{๕๙} สำนักงานกิจการองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ประเพณีสงกรานต์, กรุงเทพฯ: ๒๕๕๓ หน้า ๗.

^{๖๐} เรื่องเดียวกัน หน้า ๘.

ตำนานสงกรานต์เป็นตำนานที่แต่งขึ้นเพื่ออธิบายความเป็นมาของการรดน้ำ ซึ่งเป็นพิธีกรรมสำคัญในประเพณีสงกรานต์ สัญลักษณ์ ในตำนานมีดังนี้^{๖๑}

ศิระท้าวกระบิลพรหม เป็นสัญลักษณ์ของดวงอาทิตย์ ความร้อนและความแห้งแล้งเพราะช่วงที่มีประเพณีสงกรานต์เป็นช่วงที่อากาศร้อนจัด

น้ำ เป็นสัญลักษณ์ของชีวิต ความอุดมสมบูรณ์ ดังภาษิตไทยที่ว่า “ดินก่อเกิด น้ำก่อเป็น (ดินเป็นแหล่งที่ให้พืชพันธุ์เกิดและน้ำทำให้มีชีวิตอยู่ได้) น้ำยังเป็นสัญลักษณ์ของความเย็น ความสดชื่นและความสะอาด จึงเหมาะที่จะใช้เพื่อแสดงความปรารถนาดีต่อกัน และใช้แสดงถึงความสะอาดผ่องแผ้วของกายและใจที่จะเริ่มชีวิตใหม่ในโอกาสขึ้นปีใหม่

นางสงกรานต์ เป็นผู้ดูแลไม่ให้ศิระตกถูกพื้นดิน ทำให้ไม่เกิดภัยพิบัติ น่าจะเป็นเพราะสตรีเป็นผู้ให้กำเนิด เป็นผู้ทำหน้าที่เป็นแม่ เลี้ยงดูและคอยปกป้องคุ้มครองลูก จึงเหมาะที่จะช่วยคุ้มครองโลกให้ร่มเย็น และอุดมสมบูรณ์

ในประกาศสงกรานต์แต่ละปีจะบอกชื่อของนางสงกรานต์ซึ่งผลัดเปลี่ยนกันมาถือพานที่รองรับศิระพ่อ มีรายละเอียดเกี่ยวกับการแต่งกาย สัตว์พาหนะ ลักษณะการนั่งนอนบนพาหนะซึ่งจะทำนายถึงความอุดมสมบูรณ์หรือความขาดแคลนของพืชพรรณธัญญาหารความสงบเรียบร้อยหรือความยุ่งยากของบ้านเมืองเนื่องจากคนไทยให้ความสำคัญแก่บรรพบุรุษ และเคยมีการเซ่นไหว้ผีใต้หรือผีเรือน ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษในหลายโอกาส โดยเฉพาะเมื่อขึ้นปีใหม่

ประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีที่ให้ความสำคัญต่อการแสดงความกตัญญูและความปรารถนาดีต่อกัน เป็นเวลาที่ลูกหลานรำลึกถึงญาติที่ล่วงลับไป และแสดงคารวะต่อญาติผู้ใหญ่ที่ยังมีชีวิตอยู่ ประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีในสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนา จึงมีการบำเพ็ญกุศลทางศาสนาเพื่อให้ใจผ่องแผ้วก่อนการขึ้นปีใหม่ ในขณะเดียวกันก็เป็นประเพณีที่ผู้คนมีโอกาสนอกสนาน มีการเล่นสาดน้ำและการเล่นเพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจ ในภาคอีสานซึ่งมีความเชื่อเรื่องประเพณีสงกรานต์คล้ายคลึงกับประเทศลาวมากที่สุด เรียกประเพณีสงกรานต์ว่า “บุญสงกรานต์” หรือ “บุญเดือนห้า” เรียกวันที่ ๑๓ เมษายนว่า “มื่อสงกรานต์ล่อง” หรือ “มื่อสงกรานต์พาย” เรียกวันที่ ๑๔ เมษายนว่า “มื่อเนา” และเรียกวันที่ ๑๕ เมษายนว่า “มื่อสงกรานต์ขึ้น” ชาวอีสานนิยมฉลองสงกรานต์ต่อเนื่องไป ๗ วัน บางแห่งถึง ๑๕ วัน ถือว่าการรื่นเริง มีใจเบิกบานสนุกสนานร่วมกันทำบุญทำกุศลในวันสงกรานต์ เป็นนิมิตอันดีที่จะได้รับโชคชัย ประสบความสำเร็จในปีใหม่ ก่อนถึงงานบุญสงกรานต์จะมีการเตรียมสถานที่ล่วงหน้า เช่น จัดทำหอสง โดยสร้างเป็นศาลาขนาดย่อมเพื่อนำพระพุทธรูปมาประดิษฐานไว้ บางแห่งมีการทำรางรินสำหรับให้ชาวบ้านรดน้ำไปสรงพระพุทธรูป ในมื่อสงกรานต์ล่อง ชาวอีสานจะทำความสะอาดบ้านเรือน ตลอดจนหิ้งบูชาผีประจำบ้านซึ่งเรียกกันว่า “ของรักษา” การปิดกวาดทำความสะอาดในวันนี้ถือว่าการปิดกวาดสิ่งอัปมงคลออกไปด้วย หากผู้ใดไม่ทำมักถือกันว่าจะไม่มีโชคลาภทำมาหากินไม่ขึ้นตลอดปีใหม่^{๖๒} และประเพณี สงกรานต์ ในมื่อเนาชาวบ้านจะแต่งกายสวยงามและนำอาหารไปตักบาตรที่วัด เมื่อถวายภัตตาหารพระสงฆ์ เสร็จแล้วต่างขอพรจากพระภิกษุผู้ใหญ่ สรงน้ำ พระพุทธรูปด้วยน้ำอบน้ำหอม โดยรดไปตามรางริน หนุ่มสาวมักรวมกลุ่มไปรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ บางทีมีการจัดทำบายศรีสู่ขวัญผู้ใหญ่ด้วย หลังจากนั้นก็เล่นรดน้ำ

^{๖๑} สำนักงานกิจการองค์กรการสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ประเพณีสงกรานต์, กรุงเทพฯ: ๒๕๕๓ หน้า ๑๐.

^{๖๒} รื่องเดียวกัน หน้า ๑๘.

กันเอง กลางคืน มีการมาร่วมกันสวดมนต์เย็นและฟังธรรม หนุ่มสาวอาจจับกลุ่มเล่นกีฬาพื้นบ้าน อาทิ สะบ้า บางที่มีมหรสพ เช่น หมอลำ ในมื่อสงกรานต์ชาวบ้านไปทำบุญตักบาตรอีก หลังจากนั้นก็เล่นสาดน้ำกัน บางหมู่บ้านจัดงานรื่นเริง บางกลุ่มแข่งไปตามหมู่บ้านเพื่อเรียไร่ปัจจัยไทยทานถวายวัดงานบุญสงกรานต์จึงมีกิจกรรมดังกล่าวทุกวัน

๒.๓.๒ ประเพณีแข่งเรือยาว

ประเพณีแข่งเรือ เป็นประเพณีหน้าน้ำของคนไทย เป็นการละเล่นในยามน้ำหลากที่สืบทอดมาแต่โบราณ และมักมีการแข่งเรือควบคู่ไปกับการทำบุญ ปิดทอง ไหว้พระและงานกฐิน ช่วยสร้างบรรยากาศให้งานบุญครึกครื้นขึ้นประเพณีแข่งเรือ เป็นการละเล่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยในชนบทถิ่นที่อยู่อาศัยใกล้น้ำ ในช่วงเดือนสิบเอ็ดและเดือนสิบสอง ชาวบ้านเว้นว่างจากการทำไร่ทำนา เป็นโอกาสที่หนุ่มสาวได้พบปะเกี้ยวพาราสีกัน ได้เห็นฝีมือลายมือของชายออกสามศอก ได้เห็นความสามัคคีพร้อมเพรียงของเหล่าหนุ่มฝีพาย การแข่งเรือมักมีการเล่นเพลงเรือ เพลงปรบไก่ เพลงครึงท่อน และสักราโต้ตอบกันระหว่างหนุ่มสาวหลังการแข่งเรือ เป็นกรใช้ฝีปากไหวพริบและความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนโต้ตอบเกี้ยวพาราสีกัน ได้แสดงความสามารถทั้งหญิงและชาย ผู้ดูมีทั้งอยู่บนตลิ่ง และที่พายเรือกันไปเป็นหมู่ ต่างสนุกสนานกันทั่วหน้าเรือแข่งที่แถบชาวบ้านลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาใช้แข่ง เรียกเรือยาว ซึ่งทำจากท่อนซุงทั้งต้น การต่อเรือยาวต้องใช้ความรู้ ความชำนาญมาก จึงจะได้เรือที่สวยและแล่นได้เร็วเวลาพาย

ปัจจุบันประเพณีการแข่งเรือยังมีเหลืออยู่บ้างไม่มากเหมือนสมัยก่อน เพราะวิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไป แต่เราไม่ค่อยจะได้ยินเสียงเพลงเห่เรือของฝีพายและของชาวบ้าน กลับได้ยินเพลงลูกทุ่งแทน เพราะขาดผู้รู้คุณค่าและความสนใจที่จะรักษาไว้ จึงไม่ได้สนับสนุนผู้มีความรู้ความสามารถในการเห่เรือ ให้สืบทอดประเพณีนี้ต่อมา เป็นที่น่ายินดีที่หน่วยงานราชการ และเอกชนบางแห่งเล็งเห็นคุณค่าของประเพณีแข่งเรือ จึงได้จัดให้มีการแข่งเรือขึ้นในหลายๆท้องถิ่นที่อยู่ริมน้ำ ซึ่งประสบผลสำเร็จ ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติมากมาย

ซึ่งจุดประสงค์การแข่งขันเรือยาวฉลองเทศกาลออกพรรษาของชาว ไทยพุทธเพราะจะจัดขึ้นหลังจากออกพรรษาแล้วเป็นการสร้างความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านในอดีตนั้นจะใช้เรือยาวในการแห่กฐินหรือผ้าป่าไปวัด และเพื่อความสนุกสนานและความเพลิดเพลิน จึงได้จัดแข่งขันเรือยาวขึ้นด้วยเป็นโอกาสดีของหนุ่มสาว ต่างหมู่บ้านที่จะได้รู้จักพบปะสังสรรค์กันอีกด้วย^{๒๓}

๒.๔ ทบถวณวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๑ ตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระธรรมราชา นวตฺร (แก้ว อุทุมมาลา ปธ. ๖) ได้กล่าวไว้ในพระอรรถาธพณม (พิสดาร) ว่าราชวงศ์ล้านช้างได้อุปถัมภ์ปฏิสังขรณ์ครั้งที่ ๒ และครั้งที่ ๓ พระธาตุหนองคายพังลงในแม่น้ำ^{๒๔}

^{๒๓} <https://th.wikipedia.org/wiki/แข่งเรือยาว> (๑๙ เมษายน ๒๕๖๑)

^{๒๔} พระธรรมราชา นวตฺร (แก้ว อุทุมมาลา), อรรถนิทาน. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ (กรุงเทพมหานคร:นิลนารการพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า ๑๐.

พระบรมไตรโลกจารย์ (รักษะเรวโต), กล่าวถึง พระอรหันต์ ๕ รูป นำพระบรมสารีริกธาตุมาสร้างไว้ที่พระธาตุเมืองหนองคาย ว่าในการบรรจุประดิษฐานพระธาตุหัวเหน่า ๒๗ องค์นั้น มาพิจารณาคุณจะแบ่งพระธาตุหัวเหน่าออกเป็น ๒ ส่วน เหมือนกับพระธาตุแก้วฝาง แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน พระธาตุหัวเหน่า แบ่งได้ดังนี้ พระธาตุหัวฝาง เวียงจัว พระโค ๓ องค์ หอแพ ๔ พระองค์ รวมเป็น ๓ องค์ พระธาตุฝ่าพระบาทก้าขวา ไม่ได้แบ่งบรรจุไว้ที่พระธาตุจังหวัดหนองคาย ทั้งหมด ๙ องค์ และพระธาตุหัวเหน่า แบ่งตามตำนานเวียงจันทน์ ได้ดังนี้ พระธาตุหลวง ๑๕ องค์ พระธาตุบังพวน ๑๔ องค์ เพราะตำนานทั้งนี้มีข้อขัดแย้งกัน^{๖๕}

พระราชพิธีชาญาณมุนี (นวล เขมจารี ป.ธ. ๖) กล่าวถึงพระธาตุหล้าหนองว่า พระมหาธาตุในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย บัดนี้ได้พังอยู่กลางลำแม่น้ำโขงแล้ว พระมหาธาตุนั้นยังคงปรากฏตั้งมูลฐานที่ก่อด้วยอิฐแบบลายสอง สูงพื้นผิวน้ำในหน้าแล้งประมาณ ๓ เมตร โดยทอดปลายนอนไปทางทิศใต้ ของแม่น้ำโขง (แต่เป็นตะวันออกเฉียงเหนือ ของตะวันออก) มีประเพณีสักการบูชาด้วยปราสาทผึ้ง และแข่งขันเรือยาวถวาย^{๖๖}

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ได้กล่าวไว้ในตำนานพระพุทธรเจดีย์ว่า อันสถูป (ซึ่งมักเรียกกันว่า “พระเจดีย์” เช่นตามทีสร้างตามวัดนั้น ประเพณีสร้างสำหรับบรรจุอัฐิธาตุบุคคลอื่นก็มี ดังปรากฏในคัมภีร์พระอรรถกถาธรรมบทว่า พระพาหิยะเป็นพุทธรสาวก ถูกโคชนมรณภาพ พระพุทธรองค์โปรดให้สร้างสถูปเพื่อบรรจุอัฐิธาตุไว้เป็นตัวอย่าง ถ้าว่าตามโบราณวัตถุที่ตรวจพบในอินเดีย ถึงพวกศาสนาอื่นๆ เช่น พวกเดียรถีย์นิครนถ์ ก็สร้างสถูปขึ้นเดิมทีเดียว จะเป็นแต่พูนดินขึ้นเป็นโคกตรงที่ฝังอัฐิธาตุที่เราต่อพระทราญ^{๖๗}

ปัญญา เทพสิงห์, ได้กล่าวไว้ว่า สถูปมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เจดีย์” ทั้งสถูปและเจดีย์หากมองในแง่รูปแบบโครงสร้างไม่แตกต่างกัน แต่หากมองในแง่ความหมายจะแตกต่างกัน ความหมายเดิมของสถูปนั้นเป็นสถานที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุกระดูกหรืออัฐิของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เพื่อให้ผู้เคารพนับถือได้สักการบูชา ดังเช่นครั้งเมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพาน มิกษัตริย์เมืองต่างๆ เข้ามาร่วมพิธีถวายพระเพลิงและขอรับพระบรมสารีริกธาตุ (อัฐิ) ไปสักการบูชาประจำเมือง จึงได้สร้างสถูปไว้สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ส่วนเจดีย์ หรือ เจดีย์ยะ หมายถึง วังที่สร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงหรือเพื่อเคารพบูชา^{๖๘}

ปลาย บุรพาทิต ได้กล่าวไว้ว่า พระบรมธาตุเจดีย์ คือเจดีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุส่วนต่าง ๆ ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมสารีริกธาตุนั้นในตำนานมูลศาสนาซึ่งพระเถระชาวล้านนาได้รจนาไว้แต่โบราณกล่าวว่า “ภูนี้จักหนานนิพพานแล้ว ศาสนาถูกกว้างขวางนัก เหตุธาตุทั้ง ๗ ประการ คือว่ากระดูกหน้าผาก เขี้ยวทั้ง ๔ และกระดูกด้านมีด ๒ อันนี้อย่าให้แตกให้ย่อมเกิด ธาตุนั้นกว้างนี้ จงแตกจงย่อยเท่าเม็ดธัญมิ (ถั่วเขียว) เท่าเม็ดข้าวสารหักกิ่ง เท่าเม็ดพรรณ

^{๖๕} พระธรรมไตรโลกาจารย์ (รักษะเรวโต), ครบรอบ ๙๐ ปีของพระธรรมไตรโลกาจารย์, (หนองคาย: โรงพิมพ์มิตรไทย, ๒๕๓๙) หน้า ๑๐.

^{๖๖} พระราชพิธีชาญาณมุนี (นวลเขมจารี), ประวัติพระมหาธาตุ (เจดีย์) กลางน้ำอำเภอเมืองหนองคาย (หนองคาย: โรงพิมพ์มิตรไทย), หน้า ๑๕.

^{๖๗} สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ตำนานพุทธรเจดีย์ (ธนบุรี: โรงพิมพ์รุ่งพัฒนา, ๒๕๑๓), หน้า ๖.

ฝึกกาด เพื่อให้คนทั้งหลายผูกพันประกอบด้วยศรัทธาเอาไปอุปฐากบูชา ในที่อยู่แห่งตน เพื่อเป็นเหตุให้ถึงซึ่งสุคติแก่เขาเถิด”^{๖๘}

มาณพ พลไพรินทร์, จากหนังสือ คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้กล่าวไว้ว่า “การบริหารด้านพระศาสนาถือว่ามีความสำคัญแก่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก๖๙ คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของกรรมการศาสนา การปกครองคณะสงฆ์ การศึกษาของคณะสงฆ์และการศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ กฎหมาย พระราชบัญญัติ ซึ่งแต่ละหัวข้อถือว่ามีความและสำคัญขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีระเบียบที่ดีต่อไปได้”^{๗๐}

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) จากหนังสือระเบียบการปกครองของคณะสงฆ์ไทย ได้กล่าวไว้ว่า “การปกครองตามพระราชบัญญัติหลักการสำคัญ คือ การมอบอำนาจในการปกครองคณะสงฆ์ไว้กับมหาเถรสมาคม การบริหารกิจการคณะสงฆ์และปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ อาทิ การศึกษา ศาสนพิธี และการรักษาศิล กิจการคณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี คณะสงฆ์มีการจัดองค์กรและระดับชั้นปกครองคู่ขนานกับระบอบราชการ พระสงฆ์สามารถแสดงบทบาทสำคัญมากมาย ในการสร้างความสามัคคีในหมู่ประชาชนและความมั่นคงของชาติ”^{๗๑}

จำนง อติวัฒนสิทธิ จากหนังสือ สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์ ได้กล่าวไว้ว่า “วัดและพระสงฆ์มีความสำคัญมาก ในการพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสังคมการพัฒนาประเทศชาติให้ประสบผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ในการพัฒนาประเทศ จะไม่สำเร็จเลยหากไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคคลกลุ่มต่างๆในสังคมพระสงฆ์เป็นกลุ่มสังคมกลุ่มหนึ่งที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง ดังนั้น รัฐบาลจึงควรที่จะตระหนักถึงความสำคัญของพระสงฆ์ และความร่วมมือจากพระสงฆ์ในการพัฒนาด้านต่างๆ เชื่อว่าจะบรรลุถึงเป้าหมายของการพัฒนาได้ดีกว่า และมีประสิทธิภาพสูงกว่า เพราะพระสงฆ์ดำรงชีวิตอยู่ด้วยศรัทธาของประชาชน ขณะเดียวกันพระสงฆ์ก็เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของสังคมด้วย จึงมีความสามารถในการชักจูงประชาชนให้มีศรัทธาและกระทำในสิ่งที่เห็นว่า เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันศักยภาพในการพัฒนาของพระสงฆ์จะมีมาน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความเป็นไปและปัญหาต่างๆของสังคมโลกด้วย” มิฉะนั้น พระสงฆ์อาจจะไม่สามารถช่วยพัฒนาสังคมต่างๆ ได้และปัญหาต่างๆ ได้และในที่สุดอาจเป็นส่วนหนึ่งแห่งปัญหาสังคมและกลายเป็นผู้นำความเสื่อมมาสู่สถาบันศาสนาได้ เพราะฉะนั้นในส่วนหนึ่งสังคมก็ควรช่วยกระตุ้นให้พระสงฆ์ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้น และช่วยปรับปรุงโครงสร้างการบริหารในภายในคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว สถาบันสงฆ์จะมีความเข้มแข็ง และเป็นที่พึ่งของประชาชนคนไทยได้อย่างแท้จริง

จากข้อมูลที่ได้อีกมากกล่าวไว้นั้น สรุปได้ว่า พระสฤบและพระธาตุนั้น ประชาชนได้จัดทำขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า และพระธาตุของเหล่าสาวกของพระพุทธเจ้าทั้งหลายที่ประชาชนทั้งหลายถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และมีเชื่อถือให้ความเคารพบูชาตอบมา พระ

^{๖๘} ปัญญา เทพสิงห์, ศิลปะเอเชีย. (กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอคทีฟพริ้นท์ จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕.

^{๖๙} ปลาย บุรพาทิต, พระบรมธาตุและวัดมณฑล.(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์, ๒๕๕๑), หน้า คำนำ.

^{๗๐} มาณพ พลไพรินทร์, คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์, กรุงเทพมหานคร: หจก. ชูติมาการพิมพ์, ๒๕๓๘) หน้า ๘.

^{๗๑} พระเมธีธรรมาภรณ์, ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์, โรงพิมพ์พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ม.ป.พ. หน้า ๙๔.

บรมธาตุและพระธาตุส่วนใหญ่จะจัดให้มีในวัด เพราะวัดเป็นสถานที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ผู้ที่มีภาระหน้าที่ในการเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของประชาชน ดังนั้น พระสงฆ์จึงมีบทบาทในการพัฒนาและอนุรักษ์พระบรมธาตุและพระธาตุเหล่านั้นให้คงอยู่กับพระพุทธศาสนาต่อไป^{๗๒}

๒.๔.๒ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์

นุชนาฏ เชียงชัย (๒๕๕๘) ได้ศึกษาถึงการใช้อัตลักษณ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง ๒) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้เอกลักษณ์เฉพาะของ จังหวัดลำปาง ๓) ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดลำปาง เป็น การวิจัยเชิงผสมผสาน ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง จำนวน ๔๐๐ คน ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนได้เสียในการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เลือกท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางมากที่สุด คือ สถานที่ท่องเที่ยว มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะ คือ วัดพระธาตุลำปางหลวง กิจกรรมที่สนใจ คือ เดินเล่น ถนนคนเดินกาตองต้า ตลาดจีนโบราณ รับทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น เฟสบุ๊ก/แฟนเพจ ทีวีท่องเที่ยว ผู้ตอบ แบบสอบถามทั้งหมดมีความประทับใจในสถานที่ท่องเที่ยว และ จะส่วนใหญ่กลับมาท่องเที่ยวจังหวัด ลำปางอีกแน่นอน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควร ประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างต่อเนื่อง อาทิ ส่งเสริมการตลาดแหล่งท่องเที่ยวอันซีน และสนับสนุน ให้ เชรามิกเป็นสินค้าที่สร้างภาพลักษณ์ของลำปาง^{๗๓}

พระมหาสมชาย ธีรภาโส, (บุญเกลี้ยง) ได้ศึกษาเรื่อง “ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พุทธศาสนิกชนมีความเชื่อว่า พระบรมสารีริกธาตุสูงยิ่ง และเชื่อมั่นในอำนาจของพระบรมสารีริกธาตุที่ประดิษฐานอยู่ในพระสถูปเจดีย์ ผู้มีพระบรมสารีริกธาตุ ไว้สักการบูชาจะมีความสุขความเจริญในชีวิต ดังนั้นพุทธศาสนิกชนจึงพยายามปฏิบัติตนให้บริสุทธิ์เพื่อเป็นบูชาพระบรมสารีริกธาตุ เพราะเชื่อว่า พระบรมสารีริกธาตุเป็นสิ่งแทนองค์พระพุทเจ้า^{๗๔}

พระมหามนตรี วรลโม, (ป้อมสุข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของวัดมุงคลที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน” ผลการศึกษาค้นคว้า สรุปได้ว่า “ทัศนคติและความเชื่อในสังคมไทย มีความเชื่อเรื่องวัดมุงคลเชื่อในอำนาจของวัดมุงคลที่ได้รับการปลุกเสก และเชื่อวัดมุงคลเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนา จึง

^{๗๒} จำนง อติวัฒนสิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

^{๗๓} นุชนาฏ เชียงชัย, การใช้อัตลักษณ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง, ๒๕๕๘.

^{๗๔} พระมหาสมชาย ธีรภาโส, (บุญเกลี้ยง) “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.(บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

ได้ยอมรับและศรัทธาต่อวัตถุมงคลอย่างสนิทใจ ทั้งยังทำให้เกิดความเชื่อต่อความขลังและศักดิ์สิทธิ์ในด้านพุทธาณภาพ ธรรมาณภาพและสังฆาณภาพต่อวัตถุมงคลว่าจะช่วยคุ้มครองไฟหรือดลบันดาลภัย^{๗๕}

พระมหาสมจินต์ สมมาปัญญา, ได้ศึกษาเรื่องพระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุกับคนไทย ได้กล่าวไว้ว่า คำว่าพระธาตุ มีความหมายเหมือนกับคำว่า “ธาตุ” แต่มีข้อพิเศษออกไปก็คือ เป็นส่วนต่างๆของร่างกายคนที่บรรลุนิพพาน มีจิตใจบริสุทธิ์ หมดกิเลสเป็นพระอรหันต์ซึ่งเหลือจากการถูกเผาบางที่เรียกว่า “พระอรหันตธาตุ” พระสาวก สาวิกาของพระพุทธเจ้า (หมายรวมถึงพระปัจเจกพุทธเจ้า และอุบาสกอุบาสิกาผู้เป็นพระอรหันต์) คำว่า “พระสารีริกธาตุ” หมายถึงกระดูกของพระพุทธเจ้า) เผาชนทั้งหลายในอดีตถือว่า กระดูกคนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประเพณีนิยมในพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะอยู่ในยุคของพระพุทธเจ้าองค์ใด นับตั้งแต่พระพุทธเจ้าที่ปรินิพพานจนถึงพระพุทธเจ้าพระนามว่าพระโคตม การเก็บกระดูกไว้บูชาสักการะปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป^{๗๖}

พระมหาประสพฤกษ์ จารุวาโท (รัตนยงค์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องการบูชาในพระพุทธศาสนา” เกิดผลจากการศึกษา ได้ข้อสรุปว่า การบูชาเป็นหลักธรรมที่สำคัญประการหนึ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นมงคลอันสูงสุด พื้นฐานของการบูชา เกิดจากมนุษย์เห็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เชื่อว่าเป็นอำนาจของสิ่งที่มองไม่เห็น จึงเกิดกลัวภัย หวังความปลอดภัยในชีวิตจึงทำการอ้อนวอนบูชา แต่คำว่าศรัทธา คือความเชื่อ ความเลื่อมใส เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการบูชา แต่ความเชื่อ ความเลื่อมใส นั้น ต้องอาศัยปัญญาเป็นเครื่องกำกับ^{๗๗}

พระชุตินันธอานนโท (นามสมุทร) ทำการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของเจดีย์ ในพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทย พบว่า การสร้างเจดีย์นั้น เพิ่งจะมีขึ้นภายหลังเมื่อมนุษย์มีความเชื่อว่า คนที่ตายไปแล้วจะไม่กลับฟื้นคืนชีพขึ้น จึงมีการเผาศพขึ้น แต่ก็ยังเก็บเถ้าถ่านและอัฐิบรรจุไว้ในเนินดินหรือในเจดีย์ในพระพุทธศาสนามีลักษณะใหญ่ ๒ แบบคือ (๑) แบบโอ่งคว่ำมีแต่รูปอยู่บนยอด (๒) แบบสี่เหลี่ยมซึ่งมีลักษณะคล้ายเทวาลัยในศาสนาฮินดู^{๗๘}

ประเสริฐ จันทน์หอม, ได้ศึกษาเรื่อง วิวัฒนาการเจดีย์ประธานสุโขทัย พบว่า กระแสการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และ สังคมศาสนา มีผลกระทบต่อบุคคลของเจดีย์โดยเฉพาะกระแสแนวคิดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแต่ละยุค และหลักธรรมที่ชนชั้นปกครองมาเผยแผ่ในสังคม อันแสดงถึงความต้องการในเชิงศีลธรรมและคนธรรมในแต่ละยุคสมัย ของสังคมชาวสุโขทัย มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบเจดีย์มาโดยตลอด พระสถูปเจดีย์สมัยสุโขทัยสร้างขึ้นมีต้นกำเนิดมาจากแนวคิดจากคัมภีร์อรรถกถาที่แต่งในลังกาและพุกาม คือ “คัมภีร์ไตรภูมิพระร่วง” ที่เรียบเรียงโดยพระมหาธรรมราชาลิไท พระสถูปเจดีย์สมัยสุโขทัย เป็นภาพจำลองของจักรวาลวิทยา

^{๗๕} พระมหามนตรี วรลโ (ป๋องสุข), อิทธิพลของวัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนา มหาบัณฑิต. (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๗๖} พระมหาสมจินต์ สมมาปัญญา, พระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุกับคนไทย, พุทธศาสนมหาบัณฑิต (บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า บทคัดย่อ.

^{๗๗} พระมหาประสพฤกษ์ จารุวาโท (รัตนยงค์), การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องการบูชาในพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

^{๗๘} พระมหาประสพฤกษ์ จารุวาโท (รัตนยงค์), การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องการบูชาในพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

ในทัศนะของชาวสุโขทัย ด้วยกลวิธีทางสถาปัตยกรรม ผ่านระเบียบแนวคิด ระบบสัญลักษณ์และแบบแผนพิธีกรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกทางปัญญาของผู้พบเห็นให้ระลึกถึงคำสอน หรือหลักธรรมที่เป็นรากฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคม^{๗๙}

สุพจน์ ทองเนื้อขาว ได้ศึกษาถึงความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น มี ๓ รูปแบบ คือ ประเพณีพิธีกรรมประจำปี ประเพณีพิธีกรรมส่วนบุคคลและประเพณีพิธีกรรมส่วนรวม ซึ่งประเพณีทั้ง ๓ นี้เป็นความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับความเชื่อพื้นบ้าน ซึ่งเป็นลัทธิพราหมณ์และฮินดู ๑๒ (จาริต ๑๒) เป็นสำคัญ การทำบุญในฮินดู ๑๒ นั้น เป็นงานบุญเกี่ยวเนื่องจากพุทธศาสนา ส่วนพิธีกรรมพื้นบ้านเกี่ยวเนื่องจากศาสนาพราหมณ์ คือ พิธีสักการะแด่องค์พระธาตุ เพราะเชื่อว่ามีวิญญาณที่ศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่^{๘๐}

พระครูปลัดวิทยา สิริภุโท (เที่ยงธรรม), ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ: กรณีศึกษา พระธาตุหล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย พบว่า พระธาตุหล้าหนอง จังหวัดหนองคาย เป็นพระธาตุที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ คือ พระธาตุพระบาทก้าขวา เบื้องขวา) สร้างเมื่อ พ.ศ. ๘ โดยพระอรหันต์ ๕ รูปต่อมาพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้สร้างเจดีย์ใหญ่ครอบไว้ในพุทธศตวรรษที่ ๒๑ และพระธาตุหล้าหนองได้พังทลายลงในแม่น้ำโขง เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๐ ประชาชนชาวจังหวัดหนองคายจำลองขึ้นทดแทนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘^{๘๑}

พระราชรัตนาลงกรณ์ ดร. และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาเชิงสำรวจและอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา จังหวัดหนองคาย พบว่า (๑) ประวัติความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ กรณีได้ (๑.๑) ประวัติของหลวงพ่พระใส วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย (๑.๒) ประวัติพระธาตุหล้าหนอง วัดพระธาตุ จังหวัดหนองคาย (๑.๓) ประวัติพระธาตุบังพวน วัดพระธาตุบังพวน จังหวัดหนองคาย (๑.๔) ประวัติพระองค์ต่อ วัดศรีชมพูนาคต่อ จังหวัดหนองคาย (๑.๕) ประวัติพระธาตุโพนจิกเวียงจัว จังหวัดหนองคาย สามารถแบ่งได้เป็นสองประเภท คือ (๑) ประวัติของประวัติของแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ประเภทโบราณสถาน ได้แก่ พระธาตุหล้าหนอง วัดพระธาตุ พระธาตุบังพวน วัดพระธาตุบังพวน และพระธาตุโพนจิกเวียงจัว เป็นประวัติที่มีแหล่งที่มาเดียวกันก็คือ ตำนานพระอัฐิธาตุว่าด้วยการสร้างพระธาตุทั้ง ๓ แห่งนั้น เพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมีอายุร่วมสมัยกับพระธาตุพนมที่มีการบูรณปฏิสังขรณ์มาในหลายยุคหลายสมัย (๒) ประวัติของแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ประเภทโบราณวัตถุ ได้แก่หลวงพ่พระใส วัดโพธิ์ชัย พระองค์ต่อ วัดศรีชมพูนาคต่อ ใน ๒ กรณีนี้ ประวัติหลวงพ่พระใส เป็นประวัติที่เกี่ยวกับ

^{๗๙} ประเสริฐ จันทน์หอม, วิวัฒนาการเจดีย์ประธานสมัยสุโขทัย.วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

^{๘๐} สุพจน์ ทองเนื้อขาว, ความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑), หน้า บทคัดย่อ.

^{๘๑} พระครูปลัดวิทยา สิริภุโท (เที่ยงธรรม), ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุหล้าหนอง ของประชาชน จังหวัดหนองคาย.วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

ประวัติศาสตร์ของ ๒ อาณาจักร คือ อาณาจักรสยามและอาณาจักรล้านช้าง เริ่มตั้งแต่การก่อสร้างจนถึงการอัญเชิญมาที่จังหวัดหนองคาย ส่วนประวัติพระองค์คือวัดชมพูนุทคือ วัดศรีชมพูนุทคือ เป็นประวัติที่มีความเป็นมาจากนิทานปรัมปรา แต่ก็เชื่อกันว่า เป็นพระพุทธรูปที่สร้างมาในสมัยพระมหาจักรีในราชอาณาล้านช้างทรงพระนามว่า พระไชยเชษฐาธิราชเจ้า^{๘๒}

วันดี ยงชูศ ได้ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของวัดและมัสยิด โดยศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่า “บทบาทของวัดในสมัยพุทธกาลนั้นแตกต่างไปจากบทบาทของวัดในอดีต บทบาทของวัดในพุทธกาล คือ บทบาททางศาสนาหรือบทบาทที่เกี่ยวกับศาสนาทั้งสิ้น บทบาทของวัดในสังคมไทยในอดีตที่ศาสนาพุทธเผยแผ่เข้ามาในประเทศไทย และเจริญรุ่งเรืองและคนไทยได้นับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ วัดกลายเป็นศูนย์กลางของประชาชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านศาสนาและอาณาจักร ต่อมาเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป สถาบันของศาสนาทั้งสองต้องลดบทบาทหลายอย่างที่เคยมี จนกระทั่งในระยะหลัง สถาบันทั้งสองจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฟื้นฟูปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนอย่างกว้างขวาง เพื่อให้สถาบันสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมปัจจุบันได้ โดยพยายามรักษาทิศทางด้านศาสนาพร้อมกับส่งเสริมการศึกษาความรู้ทั่วไปและส่งเสริมให้ชุมชนในด้านอื่นมากขึ้น^{๘๓}

จากการศึกษางานวิจัยและงานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า พระธาตุหรือพระบรมสารีริกธาตุ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชาวพุทธเป็นอย่างยิ่ง เพราะโบราณวัตถุและโบราณสถานเหล่านั้นเป็นมรดกทางพระพุทธศาสนาที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน พระธาตุหรือพระบรมธาตุเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าและสาวกของพระพุทธเจ้า ที่ชาวพุทธมีความศรัทธาและทำการสักการบูชาเพื่อเป็นมงคลแก่ชีวิต ตลอดจนได้จัดพิธีกรรมทางพุทธศาสนาทั้งที่เป็นพิธีราษฎร์และพิธีหลวงของแต่ละพื้นที่ พระธาตุหรือพระบรมธาตุ โดยส่วนใหญ่แล้วจะตั้งอยู่ภายในวัด ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของวัด หรือพระสงฆ์จะต้องดูแลรักษา ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ให้สถานโบราณสถานและโบราณวัตถุเหล่านั้นให้อยู่คู่กับพระพุทธศาสนาต่อไป

^{๘๒} พระราชรัตนาลงกรณ์ ดร. และคณะ, ศึกษาเชิงสำรวจและอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, ได้รับทุนสนับสนุน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗, หน้า บทคัดย่อ.

^{๘๓} วันดี ยงชูศ, การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของวัดกับมัสยิดศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปริญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๙.

บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เป็นผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว ในปัจจุบัน และสรุปเป็นแนวทางในการนำเสนอยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว โดยกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่การศึกษา
- ๓.๓ ผู้ให้ข้อมูล
- ๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การรักษาจริยบรรณและการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล
- ๓.๗ การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล
- ๓.๘ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๙ การสรุปข้อมูล
- ๓.๑๐ การนำเสนอข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบปรากฏการณ์วิทยา โดยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) สัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) และการประชุมกลุ่ม (Focus Group)

๓.๒ พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษาที่คณะผู้วิจัยเลือกสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

๓.๒.๑ พระธาตุที่สำคัญของประเทศไทย คือ พระธาตุห้วยหนองและพระธาตุบังพวน พระธาตุที่สำคัญของประเทสลาว คือ พระธาตุหลวง พระธาตุขาม และวัดสีเมือง

๓.๒.๒ วัดที่สำคัญของประเทศไทย คือ วัดโพธิ์ชัย และวัดศรีชมพูนุวงศ์ต้อ วัดที่สำคัญของประเทสลาว คือ วัดสีสะเกต และวัดองค์ต้อ

๓.๒.๓ วัฒนธรรมประเพณีไทย-ลาว คือ ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีแข่งขันเรือยาว

๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลหลัก

คณะผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน ๓๐ คน ประกอบด้วย

๓.๓.๑ เจ้าอาวาสและผู้บริหารวัดของประเทศไทย จำนวน ๒ แห่งละ ๕ รูป/คน รวม ๑๐ รูป/คน

๓.๓.๒ เจ้าอาวาสและผู้บริหารวัดของประเทศไทย จำนวน ๒ แห่งละ ๕ รูป/คน รวม ๑๐ รูป/คน

๓.๓.๓ เจ้าหน้าที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประเทศไทย ๕ คน

๓.๓.๔ เจ้าหน้าที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประเทศไทย ๕ คน

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ คณะผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่จัดทำขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับคำถามและขั้นตอนอย่างเข้มงวดไว้ล่วงหน้า หากแต่เน้นการถามเพื่อการพูดคุยสนทนาตามธรรมชาติเพื่อศึกษาบริบทและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่การวิจัย ข้อคำถามในการสัมภาษณ์เป็นคำถามในลักษณะคำถามปลายเปิด เช่น สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาอย่างไร? มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากไหม? นักท่องเที่ยวที่มาทำกิจกรรมการท่องเที่ยวใดบ้าง? และการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบกับสถานที่ท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง? เป็นต้น เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกเป็นกันเองและให้ข้อมูลที่มีคุณภาพโดยไม่รบกวนความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลและความเป็นปกติของบริบทพื้นที่การวิจัยมากเกินไป อีกทั้งการศึกษานี้ได้ใช้แบบบันทึกภาคสนามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์การวิจัยและครอบคลุมบริบทของพื้นที่การวิจัย โดยแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบบันทึกภาคสนามนี้เมื่อจัดทำขึ้นแล้ว คณะผู้วิจัยได้นำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ปรับแก้จนผู้เชี่ยวชาญเห็นสมควรจึงนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ร่วมกับการใช้แบบบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

คณะผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึกไว้ดังนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัย
เรื่อง
การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบ
ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกชุดนี้ใช้เพื่อสัมภาษณ์ เจ้าอาวาสและผู้บริหารวัดของประเทศไทย-ลาว และเจ้าหน้าที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประเทศไทย-ลาว
๒. ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ใช้เพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว
๓. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย เป็นผู้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก และเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม
๔. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกชุดนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบให้ตอบบรรยายตามความคิดเห็น มี ๔ ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
 - ตอนที่ ๒ ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง/มีอิทธิพลต่อผลกระทบของสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว
 - ตอนที่ ๓ แนวทางการแก้ไขปัญหาจากผลกระทบของสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว
 - ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ อื่น ๆ เพื่อการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

๑. ชื่อ-สกุล.....
๒. เชื้อชาติ.....
๓. อายุ.....
๔. อาชีพ/ตำแหน่ง.....

ตอนที่ ๒ ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง/มีอิทธิพลต่อผลกระทบของสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

๑. สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาอย่างไร? มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากไหม? โดยมากนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวช่วงเดือนใดหรือเทศกาลใดบ้าง? นักท่องเที่ยวที่มาทำกิจกรรมการท่องเที่ยวได้บ้าง?

.....

.....

.....

๒. การเดินทางมาท่องเที่ยวท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบกับสถานที่ท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

๓. ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง/มีอิทธิพลต่อผลกระทบของสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว มีอะไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ แนวทางการแก้ไขปัญหาจากผลกระทบของสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ อื่น ๆ เพื่อการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

.....

.....

.....

.....

\

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....ถึง.....

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักแบบรายบุคคล เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิดและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยใช้การบันทึกภาคสนาม เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกภาคสนาม เทปบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพ เพื่อใช้ยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักนั้น คณะผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ตามแนวคำถาม (Guide line) ที่กำหนดขึ้นจากวัตถุประสงค์การวิจัย โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๓.๕.๑ ก่อนเริ่มทำการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยขอความยินยอมในการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูล ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ขออนุญาตในการจดบันทึก บันทึกภาพ และบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ ชี้แจงเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยประมาณ ๖๐-๙๐ นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย เมื่อได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักแล้ว คณะผู้วิจัยจึงเริ่มทำการสัมภาษณ์

๓.๕.๒ ในขณะสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยใช้การจดบันทึกประเด็นที่สำคัญและข้อมูลที่เป็นลักษณะท่าทาง น้ำเสียง ตามความเป็นจริงโดย นอกจากนี้คณะผู้วิจัยทำการบันทึก วาดภาพเกี่ยวกับบริบทแวดล้อมเพื่อประโยชน์ในเชื่อมโยงประเด็นสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๓ ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเทปถูกนำมาถอดความเพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน สำหรับประเด็นที่ตกหล่นจะถูกเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป การถอดความคณะผู้วิจัยทำการถอดแบบคำต่อคำ จากนั้นจึงนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๔ คณะผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจนไม่พบข้อสงสัยหรือไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นที่เรียกว่า ข้อมูลอิ่มตัว (Data Saturation) จึงหยุดทำการสัมภาษณ์ การอิ่มตัวของข้อมูลในที่นี้คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ส่วนใหญ่มีลักษณะทับซ้อนสาระในประเด็นเดียวกัน

๓.๕.๕ คณะผู้วิจัยนำข้อมูลมาจัดเรียงแยกย่อยเป็นประเด็นเพื่อใช้ในการประชุมกลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว เพื่อหาแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

๓.๖ การรักษาจริยบรรณและการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ให้ความเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์ของผู้ให้ข้อมูลและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกทุกครั้ง คณะผู้วิจัยจะแนะนำตนเอง อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้เกียรติสร้างความไว้วางใจ และยึดถือความสมัครใจยินยอมในการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลเป็นประเด็นสำคัญ โดยในการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยจะขออนุญาตในการบันทึกเสียง และจดบันทึกข้อมูลจากการสังเกต และในระหว่างการสัมภาษณ์หากผู้ให้ข้อมูลไม่ยินยอมในการให้ข้อมูลหรือขอยุติการสัมภาษณ์ก็สามารถที่จะกระทำได้ในทันที

๓.๗ การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล

เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยสรุปประเด็นคำตอบต่อผู้ให้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบผลการบันทึกและการยินยอมในการให้ข้อมูล และขอให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบว่ามีประเด็นหนึ่งประเด็นใดที่ต้องการเพิ่มเติมอีกหรือหรือลดทอนหรือไม่ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนี้

๓.๗.๑ ตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้ากับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การจดบันทึก การบันทึกเสียง ภาพถ่ายบริบทแวดล้อม และหลักฐานทุกชิ้นว่าไม่มีการบิดเบือนจากความเป็นจริง

๓.๗.๒ ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อยืนยันข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์เชิงลึกว่าเป็นความจริงและสอดคล้องกัน

๓.๗.๓ ตรวจสอบด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในช่วงเวลาที่แตกต่างกันเพื่อยืนยันข้อมูลว่าเป็นความจริงและสอดคล้องกัน

๓.๗.๔ ตรวจสอบความครอบคลุมประเด็นการศึกษาของข้อมูลโดยการนำข้อมูลไปตรวจสอบกับวัตถุประสงค์การศึกษา

๓.๘ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบ Content Analysis โดยทำการกำหนดโน้ตส์ (Coding process) การเริ่มให้โน้ตส์ (Open coding) ด้วยการแยกแยะข้อมูล ลงรหัส (Coding) เปรียบเทียบให้ความหมาย (Conceptualizing) และจัดหมวดหมู่ (Categorizing) ให้กับข้อมูล เมื่อคณะผู้วิจัยแยกแยะข้อมูลโดยที่ผ่านการลงรหัสดังกล่าวแล้ว คณะผู้วิจัยจะนำมาสร้างความเชื่อมโยงระหว่างหมวดหมู่ เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวทางการนำเสนอแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

๓.๙ การสรุปข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกมาสรุปร่วมกับผลของการประชุมกลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำความเข้าใจ หาข้อสรุปของปรากฏการณ์ ผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว รวมถึงสรุปแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวเพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

๓.๑๐ การนำเสนอข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยที่เป็นข้อเท็จจริงในลักษณะการพรรณนาความ (Description Presentation) ถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวและวิเคราะห์ SWOT ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

ไทย-ลาว เพื่อเปรียบเทียบเชื่อมโยงให้ได้แนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทาง
พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวบนบริบทของความจริงเพื่อนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์การ
วิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในบทนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์เอกสาร ข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการประชุมกลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับ ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยได้จำแนกผลการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

๔.๑ นโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

๔.๒ ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

๔.๓ แนวทางการวางแผนยุทธศาสตร์

๔.๑ นโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาพบว่า นโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ได้แก่

๔.๑.๑ วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๗๙

๔.๑.๒ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐)

๔.๑.๓ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

๔.๑.๔ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

๔.๑.๕ คำแถลงนโยบายของนายกรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๗) และแผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔) สรุปได้ดังนี้

๔.๑.๑ วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๗๙

จากการศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๗๙ พบว่า เป็นการดำเนินการในช่วงเวลาแห่งการปฏิรูปประเทศไทยให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยประชาชนและทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูป เพื่อประสานประโยชน์และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีวัตถุประสงค์หลักของการท่องเที่ยวของประเทศ คือ ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวต่อประเทศในองค์รวม ได้แก่ การเป็นแหล่งเพิ่มรายได้ ให้แก่ประเทศ และกระจายรายได้สู่ประชาชน การแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทย และการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ในขณะเดียวกัน การพิจารณาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงค่านิยมหลักของการท่องเที่ยวของประเทศ การปรับสมดุลการท่องเที่ยว การเชิดชูวิถีความเป็นไทย และการให้ความสำคัญว่า คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ควบคู่กับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศไทย โดยยกการให้ความสำคัญต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว และการกระจายรายได้และความเจริญของประเทศให้เป็นวาระแห่งชาติ ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๗๙ เพื่อเป็นกรอบชี้นำ

การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในระยะยาว ซึ่งเป็นผลสังเคราะห์จากการวิเคราะห์และประเมินผลกระทบจากบริบทสภาพแวดล้อมและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว รวมทั้งได้มีการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ดังนี้

"ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน"^{๘๓}

มีแนวคิดหลักในการพัฒนาตามองค์ประกอบ ๕ ประการ คือ

ประการที่ ๑ ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ด้วยการยกระดับคุณภาพและเพิ่มความหลากหลายของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล มุ่งเพิ่ม

รายได้จากการท่องเที่ยว โดยเน้นการเพิ่มค่าใช้จ่ายและวันพักต่อครั้งของการเดินทางของนักท่องเที่ยว และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศ

ประการที่ ๒ การเติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยส่งเสริมคุณภาพในการเติบโตของการท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยว อาทิ ระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ระหว่างนักท่องเที่ยวตามถิ่นที่อยู่ และระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะ ส่งเสริมคุณภาพในการเติบโตระหว่างพื้นที่ท่องเที่ยว โดยเน้นการกระจายการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยวรองและพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นส่งเสริมคุณภาพในการเติบโตระหว่างช่วงเวลาและฤดูกาล

ประการที่ ๓ การเติบโตบนพื้นฐานความเป็นไทย โดยเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีไทย สร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีสำหรับประชาชนทุกระดับ

ประการที่ ๔ การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วน โดยมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเพิ่มรายได้ และกระจายรายได้แก่ประเทศ พัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นหนึ่งในตัวขับเคลื่อนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ และสร้างโอกาสเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ พัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาคและเขตพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในพื้นที่ในเมืองรองและชนบทและสนับสนุนภาคการลงทุนแก่ธุรกิจใ่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประการที่ ๕ การพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยการส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสี่ยงต่อการเสื่อมโทรม การบริหารความสามารถในการรองรับ และการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรม โดยการเชิดชูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทย คุณค่าดั้งเดิม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยมีกำหนดแนวทางการพัฒนา (Roadmap) ในระยะ ๒๐ ปี เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามกรอบเวลาในการพัฒนาสู่การบรรลุวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวไว้ดังนี้^{๘๔}

^{๘๓} กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, รายงานวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๖๔, หน้า ๘.

^{๘๔} เรื่องเดียวกัน หน้า ๙-๑๑.

ช่วงเวลา	แนวทางการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์การท่องเที่ยว ไทย พ.ศ. ๒๕๗๔
ระยะสั้น หรือ ภายใน ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๔)	๑. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังคงเป็นหนึ่งในตัวจักรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยมีการสนับสนุนจากภาครัฐให้ภาคเอกชนและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยว ๒. ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทางทะเล และการแพทย์ และการใช้จ่ายต่อหัวเติบโตอย่างต่อเนื่องสำหรับกลุ่มภูมิศาสตร์หลักปัจจุบัน (เช่น จีน และ ASEAN) ทั้งนี้ เริ่มมีการส่งเสริมและสนับสนุนการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำในรูปแบบการท่องเที่ยว (Seg ments) ใหม่ และเริ่มมีการขยายเป้าหมายกลุ่มภูมิศาสตร์เพิ่มเติม ๓. กฎและข้อบังคับให้เคร่งครัดมากขึ้นในด้านความยั่งยืน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของความยั่งยืน ๔. ประเทศไทยเป็น Gateway สู่การท่องเที่ยวในอนุภูมิภาค CLMVT โดยนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยก่อนการไปท่องเที่ยวในประเทศอื่น ๆ ในอนุภูมิภาค
ระยะกลาง หรือ ภายใน ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๗๐)	๑. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังคงเป็นหนึ่งในตัวจักรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและลดความเหลื่อมล้ำของคนในชาติ โดยชุมชนท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาการท่องเที่ยว ๒. ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำในอีกอย่างน้อย ๑ รูปแบบการท่องเที่ยวนอกเหนือจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทางทะเล และการแพทย์ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมสำหรับกลุ่มภูมิศาสตร์ที่กว้างขวางขึ้น ๓. ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความยั่งยืนในการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ๔. ประเทศไทยเป็นประตูสู่การท่องเที่ยวใน

	ภูมิภาค ASEAN โดยนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยก่อนการไปท่องเที่ยวในประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค
ระยะยาว หรือ ภายใน 20 ปี (พ.ศ. ๒๕๗๙)	๑. ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำของเอเชีย แปซิฟิกในรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่นอกเหนือจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงทะเลและชายหาด และเชิงการแพทย์ ๒. ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลก และการใช้จ่ายต่อหัวเติบโตอย่างต่อเนื่องในทุกกลุ่มนักท่องเที่ยว ๓. มีการพัฒนาเขตการท่องเที่ยวตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของทุกจังหวัด ๔. การท่องเที่ยวเป็นรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ๕. ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้นำของเอเชียแปซิฟิกในด้านความยั่งยืนของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ๖. ประเทศไทยเป็นประตูแห่งการเดินทางท่องเที่ยวสู่ทวีปเอเชียแปซิฟิก

๔.๑.๒ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐)

จากการศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) พบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๕ กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐ โดยกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติเพื่อรับผิดชอบในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ กำหนดวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ ในการติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผล รวมทั้งกำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกภาคส่วนดำเนินการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ คณะกรรมการได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านต่างๆ รวม ๖ คณะ อันประกอบด้วย คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา

และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ตลอดจนได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) เป็นยุทธศาสตร์ชาติดั้งแรกของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”^{๘๕}

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และเป้าหมายการพัฒนาประเทศข้างต้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศในทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการของประเทศได้รับการพัฒนายกระดับไปสู่การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาเทคโนโลยีที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ที่จะสร้างและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ เพื่อยกระดับฐานรายได้ของประชาชนในภาพรวมและกระจายผลประโยชน์ไปสู่ภาคส่วนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาตินี้มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบ “ประชารัฐ” โดยประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ^{๘๖}

จากการศึกษาพบว่า ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย คือ ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติข้อที่ ๔ การสร้างความสามารถในการแข่งขันว่าด้วยการสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว^{๘๗} โดยเป็นการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับและเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง มุ่งพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้มีมูลค่าสูงเพิ่มมากยิ่งขึ้น ด้วยอัต

^{๘๕} สำนักนายกรัฐมนตรี, ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐), ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, หน้า คำนว.

^{๘๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๘.

^{๘๗} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๖.

ลักษณะและวัฒนธรรมไทยและใช้ประโยชน์จากข้อมูลและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางเศรษฐกิจและความหลากหลายของการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับทิศทางและแนวโน้มของตลาดยุคใหม่ โดยการสร้างและใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่ รวมทั้งเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการส่งเสริมการตลาด การดูแลความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม รวมถึงคนพิการ และผู้สูงอายุ การใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้เอื้อต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนและเศรษฐกิจต่อเนื่อง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะโดยคำนึงถึงศักยภาพของแต่ละพื้นที่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวพำนักระยะยาวตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบนิเวศ และทรัพยากรที่เอื้อต่อการเติบโตของการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เพื่อกระจายโอกาสในการสร้างรายได้ไปสู่ชุมชน และพัฒนาการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไทยกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค เพื่อการเป็นแม่เหล็กดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างประทับใจตลอดการท่องเที่ยวจนเกิดการท่องเที่ยวซ้ำและแนะนำต่อ ซึ่งผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องสามารถนำเสนอเป็นประเด็นได้ดังนี้

๑. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม เป็นประเด็นที่มุ่งเน้นส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านการสร้างและพัฒนาสินค้าและบริการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ความคิดสร้างสรรค์ และทุนทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยว การทำการตลาด และการบริหารจัดการสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม เพื่อให้การท่องเที่ยวไทยมีเรื่องราวที่เป็นเอกลักษณ์ มีการคุ้มครองและปกป้องด้านทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการป้องกันการลอกเลียนแบบซึ่งรวมถึงการผลักดันให้เมืองประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศิลปะ ได้รับการขึ้นทะเบียนด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมให้ก้าวสู่เมืองที่ได้รับการยอมรับในเวทีสากล อันนำไปสู่การสร้างภาพลักษณ์และการจัดทำแผนพัฒนาเมืองและแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น พร้อมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามฤดูกาลและตามศักยภาพของพื้นที่ ทั้งการท่องเที่ยววิถีชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ เพื่อให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยววิถีพุทธของโลก

๒. การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ เป็นประเด็นการสร้างแรงดึงดูดและสิ่งจูงใจให้ไทยเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ โดยส่งเสริมการเป็นศูนย์กลางการจัดประชุมและนิทรรศการนานาชาติของโลกเนื่องจากไทยมีความได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การเดินทางเพื่อประกอบธุรกิจและการท่องเที่ยว ทั้งยังมีความพร้อมด้านการบริการที่เป็นเอกลักษณ์ โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ระบบขนส่ง ระบบดิจิทัลเพื่อการติดต่อสื่อสาร เพื่ออำนวยความสะดวกทั้งในการเดินทางเข้ามาเพื่อการประชุมและการสร้างความร่วมมือทางธุรกิจระหว่างกัน พร้อมทั้งส่งเสริมการขยายพื้นที่จุดหมายปลายทางของการจัดประชุมและนิทรรศการ และการพักผ่อนระหว่างประชุมจากเมืองหลักสู่เมืองอื่นที่มีศักยภาพของไทย รวมถึงสร้างพื้นที่หรือช่องทาง การจัดแสดงผลงานรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการจัดแสดงผลงานจริงและในรูปแบบเสมือนจริง รวมถึงการส่งเสริมให้การพักผ่อนระหว่างการประชุมเป็นการจูงใจและต่อยอดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมที่เน้นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นที่ไทยมีศักยภาพและเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น เพื่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจร่วมกัน ซึ่งรวมถึงการสร้างรูปแบบและจูงใจการเดินทางเข้ามา

ประกอบธุรกิจและการท่องเที่ยวด้วยการอำนวยความสะดวกและมาตรการสนับสนุนต่างๆ พร้อมทั้งการสร้างความพร้อมของธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่ธุรกิจ

๓. การท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสำราญทางทะเลและชายฝั่ง และเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมลุ่มน้ำที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เนื่องจากไทยมีจุดเด่นด้านแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่สวยงามและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวผ่านการชื่นชมธรรมชาติ การร้อยเรียงเรื่องราวประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมไทยตามเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ ทั้งเรือสำราญและเรือยอร์ช ตามชายฝั่งทะเลทั้งอันดามัน และอ่าวไทย เกาะ แก่ง ที่สวยงาม รวมทั้งการท่องเที่ยวตามแม่น้ำลำคลอง นำไปสู่ศูนย์กลางการท่องเที่ยวสำราญทางน้ำโดยการปรับบทบาทของท่าเรือในประเทศที่มีศักยภาพให้เป็นท่าเรือหลัก การมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคของท่าเรือ มาริน่า และท่าเทียบเรือให้ได้มาตรฐาน และการบริหารจัดการท่าเรือทั้งในเรื่องความสะดวก และการจัดการความปลอดภัยของท่าเรือและมาริน่าที่ได้มาตรฐานสากล รวมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวตามแม่น้ำลำคลองที่สำคัญ และมีมาตรการกำกับดูแลความปลอดภัยในการเดินทาง รวมถึงการส่งเสริมการเชื่อมโยงระบบเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ ทั้งการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำให้เชื่อมต่อการเดินทางทางบกและทางอากาศให้มีความสะดวกรวดเร็ว รวมทั้งสร้างให้เกิดเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และการจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวทางน้ำ นำเทคโนโลยีมาใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจกับกระบวนการตรวจคนเข้าเมืองที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาบุคลากรทุกภาคส่วนให้มีความพร้อม รวมถึงการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของพื้นที่การท่องเที่ยว^{๘๘}

๔. การท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค เป็นการใช้ประโยชน์จากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับต่างประเทศ เพื่อขยายการท่องเที่ยวของไทยและภูมิภาคไปพร้อมกัน ผ่านการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์จากเมืองหลักสู่เมืองรอง เพื่อรองรับการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวไทยกับอาเซียนและอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ โดยการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ดังเช่น เส้นทางจุดร่วมทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ที่เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงและส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้ประโยชน์จากการพัฒนาเส้นทางทางบก ทางราง ทางน้ำ และทางอากาศระหว่างกันในภูมิภาค และส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนร่วมกัน พร้อมทั้งการส่งเสริมการทำการตลาดร่วมกันในเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศให้สอดคล้องกับทิศทางและแนวโน้มของตลาดยุคใหม่ซึ่งรวมถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในประเทศ ให้เหมาะสมกับศักยภาพและบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อรองรับการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับต่างประเทศและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความปลอดภัยและได้มาตรฐาน รวมทั้งป้องกันและแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมพร้อมทั้งการใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้เอื้อต่อผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งอุตสาหกรรมและบริการต่อเนื่อง เพื่อขยายโอกาสในการสร้างรายได้ไปสู่เมืองและ

^{๘๘} สำนักนายกรัฐมนตรี, ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐), ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, หน้า ๒๘.

ชุมชนเพิ่มจากการท่องเที่ยวของประเทศ และการส่งเสริมการขยายธุรกิจและการทำตลาดท่องเที่ยวของไทยในต่างประเทศ โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีต่างๆ ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

๕. เชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมไร้รอยต่อ เชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมระดับภูมิภาคจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังไทยได้อย่างไร้รอยต่อ โดยมีไทยเป็นจุดเชื่อมโยงหลักของการคมนาคมให้เป็นระเบียบเศรษฐกิจแห่งเอเชีย เพื่อเป็นศูนย์กลางการคมนาคม การขนส่ง การกระจายสินค้า การค้าการลงทุน และการท่องเที่ยว สอดรับกับการพัฒนาการเชื่อมโยงกับกลุ่มเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค โดยการพัฒนาคอนกรีตและโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ เพื่อรองรับการขนส่งและโลจิสติกส์ตลอดห่วงโซ่อุปทานของภูมิภาค โดยให้ความสำคัญกับการขนส่งทางน้ำและระบบรางมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาและบูรณาการการใช้ท่าอากาศยานหลักในส่วนกลางและท่าอากาศยานในส่วนภูมิภาคให้สอดคล้องกับการเชื่อมโยงโครงข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศมากขึ้น พร้อมทั้งการวางโครงข่ายเส้นทางการคมนาคมเชื่อมโยงสู่เมืองหลักของภูมิภาคอย่างไร้รอยต่อเพื่อรองรับการเพิ่มจำนวนของเมืองและการขยายเมือง และเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะสมัยใหม่และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในเมืองให้มีความเชื่อมโยงกัน ส่งเสริมระบบขนส่งสมัยใหม่และพัฒนาพื้นที่โดยรอบสถานีระบบขนส่งสาธารณะให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมและระบบโลจิสติกส์ให้มีมาตรฐานเดียวกันและสร้างความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างกันภายในภูมิภาคให้ง่ายและสะดวกมากที่สุด

๖. การสร้างและพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชน และแก้ปัญหาความมั่นคงบริเวณชายแดน โดยการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกให้มีความพร้อมทางโครงสร้างพื้นฐานที่จะทำให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมและนวัตกรรม พัฒนาเมืองและส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจตะวันออกเพื่อเชื่อมต่อการพัฒนาภาคตะวันออก และภาคอื่น ๆ ตลอดจนเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้งทางด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงจุดเด่นของแต่ละพื้นที่และการเสริมซึ่งกันและกันกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน พร้อมทั้งการจัดผังเมือง ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การอำนวยความสะดวกทางการค้าการลงทุน ทั้งในด้านข้อมูล แรงงาน และกฎระเบียบต่างๆ รวมทั้งมีมาตรการสนับสนุนให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมายที่มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และมีมูลค่าเพิ่มสูง โดยตระหนักถึงความยั่งยืน

๗. การเพิ่มพื้นที่และเมืองเศรษฐกิจ สร้างศูนย์กลางเศรษฐกิจและนวัตกรรมแห่งใหม่ในส่วนภูมิภาคคู่ขนานกับการเติบโตของกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยยกระดับจังหวัดสำคัญของไทย ส่งเสริมการพัฒนาในเชิงพื้นที่ พัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาเมือง และสร้างเมืองเศรษฐกิจเฉพาะด้านเพื่อส่งเสริมการสร้างคลัสเตอร์ของเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ ภายใต้ระบบนิเวศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมซึ่งมีมหาวิทยาลัยแต่ละภูมิภาค สถาบันการศึกษาท้องถิ่น และทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเป็นแรงขับเคลื่อน การยกระดับจังหวัดสำคัญเป็นเมืองเศรษฐกิจประจำภาค เพื่อเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในแต่ละภาคที่เชื่อมต่อกับเมืองเศรษฐกิจอื่นและเศรษฐกิจประเทศเพื่อนบ้าน และ

กระจายศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจไปสู่ภาคต่าง ๆ ของไทย การสร้างเมืองเศรษฐกิจเฉพาะด้าน โดยอาศัยความได้เปรียบที่แตกต่างกันของแต่ละจังหวัด ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาคัลสเตอร์ของ เกษตรอุตสาหกรรมและบริการ พร้อมทั้งการส่งเสริมและพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ เพื่อให้เมืองเป็น เครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ดึงดูดการลงทุนใหม่ โดยการส่งเสริมให้เมืองเป็นเจ้าภาพจัด เทศกาลความคิดสร้างสรรค์และวัฒนธรรมระดับสากล โดยให้ความสำคัญกับการใช้มหาวิทยาลัยใน แต่ละภูมิภาค และสถาบันการศึกษาท้องถิ่น ขับเคลื่อนองค์ความรู้ด้านนวัตกรรม เพื่อให้เป็น ศูนย์กลางเศรษฐกิจในแต่ละภาค^{๘๙}

๘. การสร้างโอกาสเข้าถึงตลาด ที่มุ่งเน้นการสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการ สามารถเข้าสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศตามระดับศักยภาพการประกอบการ โดยการสนับสนุน ผู้ประกอบการให้มีอัตลักษณ์และแบรนด์ที่เด่นชัด รวมทั้งพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าที่มีคุณภาพและมีความแตกต่างเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงตลาดต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดต่างประเทศ รวมทั้งการ แสดงผลงานของธุรกิจสร้างสรรค์ การให้ความสำคัญกับการผลิตโดยใช้ตลาดนำที่คำนึงถึงความต้องการของตลาดโดยเฉพาะตลาดที่มีมูลค่าสูง การสนับสนุนช่องทางการตลาดและการชำระเงิน รูปแบบใหม่โดยการสร้างตลาดออนไลน์ แอปพลิเคชันและช่องทางใหม่รองรับไลฟ์สไตล์ของคนใน อนาคต การสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงตลาดจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐได้มากขึ้น และการ พัฒนาศูนย์กระจายสินค้าที่มีมาตรฐานในทุกภูมิภาคของไทย และพัฒนานวัตกรรมการกระจายสินค้า โดยการพัฒนาระบบการให้ทันสมัยด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อรองรับการเติบโตของ อุตสาหกรรมและธุรกิจในอนาคต^{๙๐}

๔.๑.๓ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

จากการศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) พบว่า เป็นแผนพัฒนาที่มุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรม เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และ บริการใหม่ ๆ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี รูปแบบการดำเนินธุรกิจ และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของ ผู้คนในสังคม รวมถึงการใช้นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสินค้าและบริการทั้งในระดับพื้นที่จนถึง ระดับสูงซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง ดังนั้น การพัฒนาในช่วง ๕ ปีของแผนฯ จะเป็นช่วงที่มุ่งเน้นการพัฒนาบนฐานภูมิปัญญาที่เกิดจากการใช้ความรู้และทักษะ การใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาและการพัฒนานวัตกรรมนำมาใช้ในทุกด้านของการ พัฒนา การพัฒนาที่มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับกรอบเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน ขยายและสร้างฐานรายได้ใหม่ที่ครอบคลุมทั่วถึงมากขึ้นควบคู่ไปกับการต่อยอดฐานรายได้เดิม ซึ่งเป็น การพัฒนาที่เกิดจากการขับเคลื่อนร่วมกันของทุกภาคส่วน (Thailand ๔.๐) มีการปรับเปลี่ยนการบริหารราชการแผ่นดินที่สำคัญ การปรับเปลี่ยนกฎหมายและกฎระเบียบในหลายด้าน รวมถึงการ ปรับการบริหารจัดการให้มีธรรมาภิบาลในทุกระดับ ปลอดภัยรับขึ้น และปรับเปลี่ยนทัศนคติของคน

^{๘๙} สำนักนายกรัฐมนตรี, ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐), ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, หน้า ๒๘-๓๐.

^{๙๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓.

ไทยในทุกภาคส่วนให้มีค่านิยมที่ดีงาม มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโดยยึดหลักการรักษามลประโยชน์ของส่วนรวม เป็นการพัฒนาเชิงรุก เพื่อเสริมจุดแข็งและการแก้ปัญหาจุดอ่อนดังกล่าวให้สัมฤทธิ์ผลได้อย่างจริงจัง^{๙๑}

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ได้กำหนดเป้าหมายที่จะต้องบรรลุใน ๕ ปีแรกอย่างชัดเจนทั้งในมิติ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เมื่อศึกษาถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทาง พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย พบว่า ประเด็นที่เป็นปัจจัยในการ ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย คือ ความ ร่วมมือระหว่างประเทศและความเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนา เนื่องจากประเทศไทยมีบทบาทที่โดดเด่น มากขึ้นในเวทีระหว่างประเทศ เวทีภูมิภาค และเวทีประเทศเพื่อนบ้าน การเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ไทยกับนานาชาติประเทศมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มอนุภูมิภาคและภูมิภาคเอเชีย การพัฒนาสร้างความพร้อมภายในประเทศเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากเชื่อมโยงระหว่าง ประเทศอย่างเต็มศักยภาพ โดยมีการพัฒนาความเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่ง โทรคมนาคม และ ระบบโครงข่ายพลังงาน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการผลิตและการบริการ การพัฒนาพื้นที่ ภูมิภาคและเมือง การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ บนแนวระเบียงเศรษฐกิจเชื่อมระหว่างไทยกับ ประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมการเชื่อมโยงการผลิตและการลงทุนร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนาเมืองและ พื้นที่ชายแดนที่เชื่อมโยงศักยภาพของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการ เติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย อาทิ ความร่วมมือระหว่างไทยกับ สปป. ลาว ในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจบริเวณชายแดนระหว่างกัน ในรูปแบบพันธมิตรการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมชัดเจนมากขึ้นโดยผ่านการให้ความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการด้านการศึกษา สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ตลอดจนการส่งเสริมความร่วมมือด้านสังคมและการแลกเปลี่ยนทาง วัฒนธรรมระหว่างประเทศ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ อาทิ ถนน รถไฟ พลังงาน และท่าเรือน้ำลึกในอนุภูมิภาค ควบคู่ไปกับการสนับสนุนให้ภาครัฐวิสาหกิจที่มี ศักยภาพรวมทั้งส่งเสริมภาคเอกชนเข้าไปลงทุนในธุรกิจที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อสร้างรายได้และ ยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มใน ภูมิภาคและอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับประเทศคู่ค้านอกกลุ่มอื่นๆ^{๙๒} ซึ่ง สามารถนำเสนอได้ดังนี้

๔.๑.๓.๑ แผนงานความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง ๖ ประเทศ (GMS)

กลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง ๖ ประเทศเป็นตลาดที่มีศักยภาพสูงที่ไทยเป็นคู่ค้าที่ สำคัญที่สุดอยู่ในปัจจุบัน และเป็นช่องทางเจาะเข้าสู่ประเทศจีนและอินเดียซึ่งเป็นตลาดที่ขนาดจาง วนผู้บริโภคสูงสุดของโลก การมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อความเจริญเติบโตของอนุ ภูมิภาคร่วมกัน ลดช่องว่างทางการพัฒนาเศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของ ประชาชน ผ่านการเชื่อมโยงตามแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ การเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันและ

^{๙๑} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), หน้า ๓-๔.

^{๙๒} เรื่องเดียวกัน หน้า ๔๙.

กระชับความสัมพันธ์ของชุมชน หรือที่เรียกว่ายุทธศาสตร์ ๓Cs (Connectivity, Competitiveness และ Community) ความก้าวหน้าการดำเนินงานสำคัญของไทย ได้แก่

๑.๑) การให้ความช่วยเหลือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ เส้นทางถนนหมายเลข ๑๑ ในสปป.ลาว เส้นทางรถไฟทানাแล้ง-เวียงจันทน์ ในสปป.ลาว

๑.๒) การที่ไทยเป็นที่ตั้งของศูนย์ประสานงานของแผนงาน GMS ในเรื่องท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม เกษตร และการเป็นที่ตั้งของศูนย์ประสานงานด้านพลังงาน และการรถไฟของภูมิภาคในอนาคต ปัจจุบัน แผนงาน GMS ได้มีการจัดทำกรอบการลงทุนของอนุภูมิภาค (Regional Investment Framework: RIF) ร่วมกัน โดยได้มีการจัดลำดับสำคัญของโครงการที่จะต้องเร่งดำเนินการในช่วงปี ๒๕๕๗-๒๕๖๑ จำนวน ๙๑ โครงการ มูลค่ารวมการลงทุนทั้งสิ้น ๒๓.๑ พันล้านดอลลาร์ โดยโครงการลำดับสูงสุด คือ ด้านคมนาคมขนส่งจะมีจำนวนโครงการและเงินลงทุนมากที่สุด ตามมาด้วยด้าน พลังงาน การท่องเที่ยว และการเกษตร ตามลำดับ และมีแนวโน้มการลงทุนสูงขึ้นในด้านการพัฒนา เมือง ICT และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๔.๑.๓.๒ กรอบความร่วมมืออาเซียน

อาเซียนได้รวมตัวเป็นประชาคมอย่างเป็นทางการในปี ๒๕๕๘ และแบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๓ เสาหลัก ได้แก่

- ๑) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)
- ๒) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Culture Community: ASCC)
- ๓) ประชาคมการเมืองและความมั่นคง (ASEAN Political-Security Community: APSC)

โดยที่ผ่านมามีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้มีการกำหนดเป้าหมายและพันธกรณีใน ๔ เรื่อง ได้แก่

๑) การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวโดยให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ และการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น

๒) การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง ผ่านการกำหนดนโยบายการแข่งขันให้มีความยุติธรรม เสริมสร้างการคุ้มครองผู้บริโภค ส่งเสริมความร่วมมือทางด้านสิทธิทรัพย์สินทาง ปัญญา พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กำหนดมาตรการด้านภาษี และกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุน พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

๓) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาคโดยการพัฒนา SMEs และการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่างๆ เช่น โครงการริเริ่มเพื่อการรวมกลุ่มของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration: IAI) เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

๔) การเข้าร่วมเป็นส่วนสำคัญในระบบเศรษฐกิจโลก เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค เพื่อให้อาเซียนมีท่าทีร่วมกันอย่างชัดเจน โดยสาขาที่เร่งรัด ได้แก่ สาขาโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ สาขาสุขาภาพ สาขาท่องเที่ยว สาขาส่งทางอากาศ และ สาขาโลจิสติกส์ นอกจากนี้ อาเซียนได้ประสานจัดทำความตกลงการยอมรับร่วมเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าและเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษีระหว่างกัน และส่งเสริมการเคลื่อนย้าย แรงงานเสรี ผ่านการจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangement: MRA) ด้านคุณสมบัติในสาขาวิชาชีพหลักเพื่ออำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายนักวิชาชีพ หรือแรงงาน

เชี่ยวชาญ ซึ่งปัจจุบันได้มีการลงนามร่วมกันแล้วใน ๘ สาขาวิชาชีพ ได้แก่ สถาปัตยกรรม วิศวกรรม แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล บัญชี การสำรวจ และด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การดำเนินงานในสาขาวิชาชีพด้านท่องเที่ยว นับเป็นวิชาชีพที่สามารถเคลื่อนย้ายได้มากที่สุดเนื่องจากไม่มีกฎหมายภายในประเทศควบคุม^{๙๓}

๔.๑.๓.๓ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างกัมพูชา ลาว เมียนมา ไทย และเวียดนาม (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS)

ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการสร้างความแข็งแกร่งของภูมิภาคเอเชีย ส่งเสริมความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความร่วมมือที่จะนำไปสู่สันติภาพ เสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรือง โดยใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและศักยภาพที่หลากหลายของประเทศสมาชิก เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล ลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและการพัฒนา^{๙๔}

๔.๑.๓.๔ แผนการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว

โดยมีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

๔.๑.๓.๔.๑ การเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการที่มีศักยภาพทั้งฐานบริการเดิมและฐานบริการใหม่เพื่อส่งเสริมให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตได้อย่างเข้มแข็งโดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ก) พัฒนาศักยภาพของฐานบริการเดิมให้เติบโตอย่างเข้มแข็ง อาทิ การท่องเที่ยว การบริการขนส่งและโลจิสติกส์ การค้าส่งค้าปลีก อสังหาริมทรัพย์ บริการก่อสร้าง ต่อเรือและซ่อมเรือ และบริการสาธารณสุข ภูเก็ต ธุรกิจด้านการกีฬา บริการทางการเงิน บริการสุขภาพ การจัดประชุมและนิทรรศการนานาชาติ (MICE) เป็นต้น โดยส่งเสริมการลงทุนเพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของธุรกิจบริการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ประกอบการไทยให้สามารถปรับตัวได้ทันต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นพลวัต พัฒนาระบบรับรองมาตรฐานและกำหนดให้มีมาตรฐานธุรกิจภาคบริการตามมาตรฐานสากล ยกระดับคุณภาพให้สนองตอบต่อความต้องการของตลาด และพัฒนาระดับโครงสร้างพื้นฐานให้เกิดความเชื่อมโยงกันทั้งภายในและระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ธุรกิจ รวมทั้งสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา โดยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมเพื่อพัฒนาธุรกิจให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ตลอดจนสนับสนุนการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมเพื่อขยายตลาดสินค้าและบริการทั้งในและต่างประเทศ

ข) การยกระดับฐานธุรกิจบริการใหม่ที่มีแนวโน้มขยายตัวและมีศักยภาพในการเติบโต อาทิ ธุรกิจบริการดิจิทัล การศึกษานานาชาติ ธุรกิจบันเทิงและคอนเทนต์ และบริการวิชาชีพให้ก้าวไปสู่บริการที่ทันสมัยมากขึ้นโดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่ อาทิ กิจการ Cloud Service แอปพลิเคชันทางการเงิน การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น รวมทั้งสร้างความเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจบริการที่มีศักยภาพเพื่อให้เกิดการเติบโตอย่างบูรณาการและส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันบนฐานการพัฒนาเชิงธุรกิจและกระจายผลประโยชน์ตลอดห่วงโซ่อุปทาน

^{๙๓} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่

๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), หน้า ๕๒.

^{๙๔} เรื่องเดียวกัน หน้า ๕๙.

ค) การสร้างกลไกการขับเคลื่อนภาคบริการที่เป็นเอกภาพ โดยกำหนดให้มีหน่วยงานเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ภาคบริการของประเทศทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาภาคบริการทั้งระบบ ควบคู่กับการกำกับ ดูแล และติดตามประเมินผลการพัฒนาให้เป็นไปตามกรอบทิศทางและเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการเพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนการพัฒนาภาคบริการในภาพรวมและธุรกิจบริการรายสาขาที่มีศักยภาพ

๔.๑.๓.๔.๒ พัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ก) ส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยดำเนินการ

(๑) ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวโดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน อาทิ การท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะเป็นการกระจายรายได้ไปสู่คนในชุมชนและท้องถิ่นทั่วประเทศอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศเพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ตลอดจนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพจากทั่วโลก

(๒) พัฒนากลุ่มคลัสเตอร์ท่องเที่ยวตามศักยภาพของพื้นที่ เชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยวตามความต้องการของตลาด อาทิ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวสีเขียว การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา และการท่องเที่ยวกลุ่มมุสลิม

(๓) พัฒนาความเชื่อมั่นและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของการท่องเที่ยวไทยในสายตาโลก

(๔) ดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดทั้งเชิงรับและเชิงรุกในตลาดเป้าหมายทั้งตลาดศักยภาพเดิมและตลาดใหม่ โดยมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้เกิดความ

คุ้มค่าต่อประสบการณ์มากกว่าการท่องเที่ยวที่คุ้มค่าเงิน รวมทั้งสนับสนุนให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้นเพื่อลดการพึ่งพิงตลาดต่างประเทศ

(๕) พัฒนาทักษะฝีมือบุคลากรในภาคบริการและการท่องเที่ยว จัดฝึกอบรมมัคคุเทศก์ภาษาต่างประเทศทั่วประเทศ

(๖) พัฒนาระบบคมนาคมขนส่งให้เกิดความเชื่อมโยงกันเป็นโครงข่ายทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ

ข) ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัย จัดทำและบังคับใช้มาตรฐานด้านการท่องเที่ยวดังนี้

(๑) เร่งปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการสำหรับอนาคต โดยให้ความสำคัญกับการบูรณาการหลักการและการบังคับใช้กฎหมายและกฎระเบียบ

ต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อให้สามารถนำไปสู่การอำนวยความสะดวกและการพัฒนาภาคการผลิตและบริการได้ตรงตามทิศทางที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

(๒) ทบทวน ปรับปรุง และพัฒนากฎหมาย กฎ ระเบียบ และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมกีฬา ธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวของประเทศให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวของไทยสู่สากล

(๓) ส่งเสริมให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงการท่องเที่ยวได้ตามสิทธิที่พึงมีพึงได้ของบุคคล

ค) ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นกลไกในการบริหารจัดการและการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาสังคม ในการยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม^{๙๕}

๔.๑.๓.๕ แนวทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กระจายตัวอย่างทั่วถึง

จากการศึกษาพบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ดังนี้

๔.๑.๓.๕.๑ ยกระดับการท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรม อารยธรรมขอม ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และกีฬาสู่นานาชาติ

ก) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรมในทุกพื้นที่ ท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ท่องเที่ยววัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงและสุขภาพในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ท่องเที่ยวยุคก่อนประวัติศาสตร์ ในจังหวัดอุดรธานี ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ นครราชสีมา ท่องเที่ยวธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ เลย นครราชสีมา อุบลราชธานี โดยเพิ่มนวัตกรรมบริการการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายตอบสนองกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถท่องเที่ยวได้ทั้งปี รวมทั้งพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายเพื่อกระจายนักท่องเที่ยวจากเมืองหลักไปสู่เมืองรอง ชุมชนและท้องถิ่น

ข) พัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ สี่เหลี่ยมวัฒนธรรมล้านช้าง เลย-อุดรธานี-หนองบัวลำภู-หนองคาย-สปป.ลาว โดยเร่งพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงพื้นที่และเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างภาคเอกชนกับชุมชนและท้องถิ่นทั้งในประเทศและกับประเทศเพื่อนบ้านที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

๔.๑.๓.๕.๖ แผนงานพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรองของประเทศ

เป็นแผนงานที่มาจากการขยายตัวของภาคการท่องเที่ยวในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สะท้อนให้เห็นจากรายได้การท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง รวมถึงจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหรือโดยเฉลี่ย ๒๕.๙ ล้านคนในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๘ ซึ่งส่งผลดีต่อ

^{๙๕} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), หน้า ๙๓-๙๔.

ระบบเศรษฐกิจของประเทศและเป็นประโยชน์ต่อการจ้างงานในภาคบริการเกี่ยวเนื่อง อย่างไรก็ตาม จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบโดยตรงต่อแหล่งท่องเที่ยวทั้งในแง่ของสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ยังขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวหลักที่ได้รับความนิยมและแหล่งท่องเที่ยวรองที่เริ่มเป็นที่รู้จักในวงกว้าง เกิดความเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วจากการเติบโตที่ขาดความตระหนักถึงความสมดุลระหว่างแหล่งท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมและประชาชนในพื้นที่ ด้วยเหตุนี้ การจัดทำแผนพัฒนาเพื่อฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวหลักและรองจึงเป็นมาตรการสำคัญเพื่อธำรงรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน สร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสายตานักท่องเที่ยวผ่านความสวยงามและอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถให้เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวในระยะยาว^{๙๖}

๔.๑.๓.๕.๗ แผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยวรายสาขา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางน้ำและทางรถไฟ

เนื่องจากของการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีรูปแบบ ความแตกต่างที่หลากหลายตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว รวมทั้งกระแสความนิยมของสังคม ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่จึงได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น อาทิ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่นำการนวดแผนไทยและสปาเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งในส่วนของกิจกรรมประเพณี ตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ด้วยความแตกต่างของรูปแบบกิจกรรมและปัจจัยสนับสนุนของการท่องเที่ยวแต่ละรายสาขา จึงมีความจำเป็นต่อการจัดทำแผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับตลาดการท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้เกิดความสนใจกิจกรรมท่องเที่ยวรายสาขาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น^{๙๗}

๔.๑.๓.๕.๘ แผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยว

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเชิงกลุ่มพื้นที่และเมืองรองที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จึงได้ออกกฎกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในการกำหนดเขตพัฒนาการท่องเที่ยว ๕ เขต ได้แก่ เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันออก เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอันดามัน เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา และเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวในอีก ๓ เขต ประกอบด้วย เขตวิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง เขตมรดกโลกด้านวัฒนธรรม และเขตวิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งเขตพัฒนาการท่องเที่ยวทั้ง ๘ เขตจะครอบคลุมพื้นที่การท่องเที่ยวที่สำคัญทั่วประเทศ ซึ่งการจัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวจะเป็นแนวทางกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ และส่งเสริมการเชื่อมโยงเส้นทางระหว่างเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองรองเพิ่มขึ้น^{๙๘}

๔.๑.๓.๕.๙ แผนงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มนุษย์สร้างขึ้น

เนื่องจากการขยายตัวของภาคการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่มีขีดความสามารถในการรองรับที่จำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

^{๙๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๐๓.

^{๙๗} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), หน้า ๑๐๓.

^{๙๘} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๐๔.

ด้วยเหตุนี้ การส่งเสริมให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อรองรับการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว จึงมีความจำเป็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มนุษย์สร้างขึ้น ดังนั้น ควรจัดทำแผนพัฒนาที่กำหนดแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม อัตลักษณ์ของพื้นที่ท่องเที่ยว และเกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจต่อชุมชนท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย

๔.๑.๓.๕.๑๐ โครงการศึกษาแนวทางการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เป็นไปตามขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ (Carrying Capacity)

เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากที่อยู่ในพื้นที่เชิงอนุรักษ์กำลังประสบปัญหาจากความแออัดของนักท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ ปัญหาคราบน้ำมันจากเรือโดยสาร ปัญหาการจัดการขยะจำนวนมาก หรือแม้แต่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนในพื้นที่ซึ่งยากต่อการฟื้นฟูในระยะเวลานาน ดังนั้น มาตรการที่จำเป็นเบื้องต้นคือการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศจึงควรจัดทำโครงการศึกษาเพื่อประเมินความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจิตสำนึกต่อส่วนรวม

๔.๑.๓.๕.๑๑ แผนงานพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและยกระดับผู้ประกอบการ

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรด้านการท่องเที่ยวภาครัฐและเอกชนมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการการท่องเที่ยว

๔.๑.๓.๕.๑๒ โครงการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรม อารยธรรมขอม ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และกีฬาสู่นานาชาติ

จากการศึกษาพบว่า ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) มีแผนงานระดับโครงการที่เกี่ยวข้องกับ

๑) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรมในทุกพื้นที่ ท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ท่องเที่ยววัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงและสุขภาพ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ท่องเที่ยวยุคก่อนประวัติศาสตร์ ในจังหวัดอุดรธานี ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ นครราชสีมา ท่องเที่ยวธรรมชาติในจังหวัดชัยภูมิ เลย นครราชสีมา อุบลราชธานี โดยเพิ่มนวัตกรรมบริการการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายตอบสนองกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถท่องเที่ยวได้ทั้งปี รวมทั้งพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายเพื่อกระจายนักท่องเที่ยวจากเมืองหลักไปสู่เมืองรอง ชุมชนและท้องถิ่น

๒) พัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ สี่เหลี่ยมวัฒนธรรมล้านช้าง เลย-อุดรธานี-หนองบัวลำภู-หนองคาย-สปป.ลาว โดยเร่งพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงพื้นที่และเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างภาคเอกชนกับชุมชนและท้องถิ่นทั้งในประเทศและกับประเทศเพื่อนบ้านที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว^{๙๙}

^{๙๙} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), หน้า ๑๗๔.

๔.๑.๔ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

จากการศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติเป็นภารกิจของคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) ที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ เป็นแผนพัฒนาฉบับแรกของประเทศและสิ้นสุดในปี ๒๕๕๙ ดังนั้น เพื่อให้การท่องเที่ยวมีการบริหารและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงต้องจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ ๕ ปีถัดไป เพื่อให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เพื่อเป้าหมายการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศพัฒนาแล้ว มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และการเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างยั่งยืน สอดคล้องตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแนวทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔) ได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยให้ความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ทั้งด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการสร้างสมดุลของการพัฒนาทั้งในมิติของพื้นที่ เวลา กิจกรรม รูปแบบ และกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนและการเตรียมความพร้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคตบนพื้นฐานของ การลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) สามารถใช้เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยสู่วิสัยทัศน์ที่คาดการณ์ได้อย่างแท้จริง^{๑๐๐} จากการศึกษาระดับที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย พบว่า

๔.๑.๔.๑ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในตลาดโลกได้สร้างโอกาสทางการตลาดให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีความสอดคล้องและตอบรับกับแนวโน้มการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปในโลก อาทิ การเติบโตของชนชั้นกลางที่เพิ่มความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยเพื่อการท่องเที่ยว การเติบโตของสายการบินต้นทุนต่ำที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวอย่างสะดวกสบายด้วยค่าใช้จ่ายที่ลดลง การเพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ การเพิ่มขึ้นของการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันเป็นโอกาสให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวโดยตรงได้มากขึ้น ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่สูงขึ้นทำให้หลายประเทศได้พัฒนาสินค้า บริการ และเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าว และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทำให้มีกลุ่มสาขาการท่องเที่ยวเติบโตใหม่มากมาย อาทิ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี การท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษ ทำให้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวต้องให้ความสำคัญในการเพิ่มความ

^{๑๐๐} คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า คำนำ.

หลากหลายของการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถตอบรับกับความต้องการที่หลากหลายของนักท่องเที่ยวได้^{๑๐๑}

๔.๑.๔.๒ มีการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์จากวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๗๙ ดังนี้

“ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” โดยมีแนวคิดหลักในการพัฒนาตามองค์ประกอบ ๕ ประการ ประกอบด้วย

(๑) การกำหนดให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ด้วยการยกระดับคุณภาพและเพิ่มความหลากหลายของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล มุ่งเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวโดยเน้นการเพิ่มค่าใช้จ่ายและวันพักต่อครั้งของการเดินทางของนักท่องเที่ยว และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศ

(๒) กำหนดให้การท่องเที่ยวมีการเติบโตอย่างมีดุลยภาพ โดยส่งเสริมดุลยภาพการเติบโตของการท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยว อาทิ ระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ระหว่างนักท่องเที่ยวตามถิ่นที่อยู่ และระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะ ส่งเสริมดุลยภาพการเติบโตระหว่างพื้นที่ท่องเที่ยว โดยเน้นการกระจายการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยวรองและพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมดุลยภาพการเติบโตระหว่างช่วงเวลาและฤดูกาล และส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ที่ประเทศไทยมีศักยภาพหรือรูปแบบที่ควรพัฒนา

(๓) กำหนดให้การท่องเที่ยวเติบโตบนพื้นฐานความเป็นไทย โดยเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีไทย เสริมสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีสำหรับประชาชนทุกระดับ

(๔) การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วน โดยมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเพิ่มรายได้ และกระจายรายได้แก่ประเทศพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ และสร้างโอกาสเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ พัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาคและเขตพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะพื้นที่เมืองรองและชนบท และสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

(๕) การพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสี่ยงต่อการเสื่อมโทรม การบริหารความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรม โดยการเชิดชูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทย คุณค่าดั้งเดิม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีเป้าประสงค์ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของ

^{๑๐๑} เรื่องเดียวกัน หน้า ง.

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างสมดุล การกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ทุกพื้นที่ และทุกภาคส่วน การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย^{๑๐๒}

๔.๑.๔.๓ ยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) พบว่า มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ ๕ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยมุ่งเน้น

๑) พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการทุกรูปแบบอย่างมีมาตรฐาน โดยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบ เสริมสร้าง พัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวและบริการให้ครอบคลุมทุกรูปแบบ และส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันด้านธุรกิจการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเพื่อก้าวสู่การเป็นผู้นำคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการระดับโลกสากล

๒) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการ ตั้งอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งใน เชิงอัตลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ ได้แก่ การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ การส่งเสริมสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนผู้ประกอบการให้ใช้นวัตกรรมในการผลิตสินค้าและบริการ การดูแลรักษาและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นต้น

๓) สร้างสมดุลในแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการ ทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงเวลา ฤดูกาล และรูปแบบการท่องเที่ยวโดยการส่งเสริมความสมดุลเชิงพื้นที่ในการท่องเที่ยว ทั้งในแง่การกระจายรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดตั้ง เขตพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัด และพื้นที่ที่มีศักยภาพ การพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองรอง การพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบท การพัฒนาสินค้าและบริการที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น เป็นต้น และการส่งเสริมความสมดุลเชิงเวลาและฤดูกาลในการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างสรรค์กิจกรรมหรือเทศกาลประจำปีในพื้นที่ต่าง ๆ การสร้างสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ (Man-Made Attractions) เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้น

๑) พัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งในการเดินทางเข้าสู่ประเทศทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ได้แก่ การพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ยกระดับระบบขนส่งสาธารณะ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สามารถเชื่อมโยงกับรูปแบบการเดินทางอื่น ๆ พัฒนาศักยภาพของสนามบินในการรองรับนักท่องเที่ยว เพิ่มเส้นทางและจำนวนเที่ยวบินระหว่างประเทศและภายในประเทศที่เชื่อมโยงระหว่างเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองท่องเที่ยวรอง

^{๑๐๒} คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า จ.

๒) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงระบบการตรวจคนเข้าเมือง ปรับปรุงและอำนวยความสะดวกในการเดินทางผ่านแดน ปรับปรุงป้ายบอกทางและป้ายสัญลักษณ์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน จัดทำแผนที่ท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกแหล่ง เพิ่มจุดบริการ Free-WiFi ในแหล่งท่องเที่ยว จัดทำระบบบัตรโดยสารเดียวที่ใช้ได้กับทุกช่องทางการเดินทาง พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ปราศจากอุปสรรคสำหรับคนทั้งมวล (Tourism for All) อาทิ ห้องน้ำคนพิการ ทางลาด รววจับ เป็นต้น และพัฒนาแอปพลิเคชันที่อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว

๓) พัฒนาระบบความปลอดภัยและสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อป้องกันและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ได้แก่ กล้องวงจรปิด เครื่องแปลภาษา การติดตั้งไฟในสถานที่ท่องเที่ยว อุปกรณ์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเบื้องต้น จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ปรับปรุงสุขาสาธารณะ การจัดการขยะและบำบัดน้ำเสียในแหล่งท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้น

๑) พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเพียงพอต่อความต้องการของตลาด โดยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องความต้องการของตลาดแรงงาน สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวสนับสนุนบุคลากรให้มีสมรรถนะขั้นพื้นฐานตามตำแหน่งงาน และได้รับการฝึกอบรมที่ได้มาตรฐานสากล

๒) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานของมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทักษะธุรกิจพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจใหม่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพิ่มช่องทางการลงทุนและพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้แก่ภาคเอกชน ภายใต้หลักการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม Thailand ๔.๐

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทย ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทยและการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้น

๑) เสริมสร้างภาพลักษณ์คุณภาพและความปลอดภัยให้กับประเทศไทย โดยการพัฒนาภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นด้านคุณภาพ มุ่งเน้นการสื่อสารคุณค่าและภาพลักษณ์ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) ที่มีคุณภาพสูงต่อนักท่องเที่ยว การทำการตลาดเป้าหมายและสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่าง ๆ ด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยและมาตรการป้องกันของประเทศไทย ข้อควรปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย และสิ่งที่ควรกระทำในกรณีฉุกเฉิน เพื่อช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ปลอดภัย รวมถึงการส่งเสริมการบังคับใช้และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่นักท่องเที่ยวและสาธารณชน

๒) ส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่มเพื่อดึงดูดการเดินทางท่องเที่ยว และกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ โดยการส่งเสริมการตลาดแบบเฉพาะกลุ่มสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป กลุ่มตลาดระดับกลาง-บน ในพื้นที่ตลาดที่มีศักยภาพ และการทำการตลาดแบบเฉพาะกลุ่มสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจพิเศษ อาทิ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมและนิเวศน์

๓) ส่งเสริมเอกลักษณ์ของประเทศไทยและของแต่ละท้องถิ่น ด้วยการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้เป็นที่เข้าใจในเวทีโลก อาทิ การสร้างคุณค่าความเป็นไทยในสินค้าและบริการต่าง ๆ ผ่านสัญลักษณ์ “Thainess” บนสินค้าและบริการที่คงอัตลักษณ์ความเป็นไทย การสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นไทยผ่านสื่อสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางสื่อต่าง ๆ อาทิ รายการโทรทัศน์ การจัดแสดง Roadshow เป็นต้น และการส่งเสริมเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคและจังหวัดโดยการพัฒนาแบรนด์และสื่อสารความแตกต่างของภาคและจังหวัดต่างๆ ในรูปแบบการเล่าเรื่อง (Storytelling) การสื่อสารเรื่องราวอย่างสร้างสรรค์ผ่านช่องทางการตลาดที่เป็นที่นิยมในกลุ่มเป้าหมาย

๔) ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศและการท่องเที่ยวที่สมดุลเชิงพื้นที่และเวลา โดยการสร้างการรับรู้สินค้า บริการ และแหล่งท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวนอกฤดูกาล อาทิ การจัดกิจกรรม เทศกาล และงานประเพณีประจำปีในแต่ละเดือน การสร้างความนิยมของจังหวัดท่องเที่ยวรอง อาทิ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขายแพ็คเกจการท่องเที่ยวร่วมกับภาคเอกชน เป็นต้น และการส่งเสริม “ไทยเที่ยวไทย” ได้แก่ การสร้างค่านิยมการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศให้แก่คนไทยทุกคนในทุกเพศทุกวัย การส่งเสริมการตลาดแบบมีเป้าหมายเฉพาะ อาทิ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มสุขภาพสตรี รวมถึงการสนับสนุนมาตรการทางการเงินเพื่อส่งเสริมการใช้จ่ายช่วงการท่องเที่ยว อาทิ มาตรการการลดหย่อนทางภาษี

๕) ส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและการใช้เทคโนโลยีในการทำการตลาด ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนในการทำการตลาด ได้แก่ การร่วมมือกับชุมชนในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ให้สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนและสอดคล้องแบรนด์จังหวัด การส่งเสริมการตลาดร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการตลาด อาทิ การสนับสนุนการพัฒนาและต่อยอดแอปพลิเคชันที่ส่งเสริมทำการตลาดเพิ่มประสิทธิภาพหน่วยงานที่รับผิดชอบการตลาดดิจิทัล ทั้งในด้านการดูแลบริหาร และวิเคราะห์สถิติข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวไทย

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

๑) ส่งเสริมการกำกับดูแลการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเสริมสร้างการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานระดับนโยบาย โดยมีคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติและกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบาย ประสานงาน กำกับติดตามและประเมินผล การดำเนินงาน ส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่หน่วยงานระดับภูมิภาคและท้องถิ่น ขับเคลื่อนแผนและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชาติ พัฒนากระบวนการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชนและประชาชน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลองค์ความรู้ จัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้

สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานในทุกระดับ ผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism:CBT) จัดให้มีแผนบริหารจัดการความเสี่ยงและแผนบริหารจัดการสภาวะวิกฤตด้านการท่องเที่ยวในทุกมิติ

๒) ปรับปรุงกฎหมายข้อบังคับและมาตรฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง โดยการทบทวนแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อระเบียบด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์ เสริมสร้างความเข้าใจในระเบียบและกฎหมายด้านการท่องเที่ยว

๓) สนับสนุนการลงทุนจากภาคเอกชนและการจัดทำศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว อาทิ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และเอกชนในการลงทุนต่าง ๆ และการจัดตั้งหน่วยบริหารและวิเคราะห์ข้อมูลการท่องเที่ยว สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดทำ Tourism Intelligence Center และสนับสนุนการแบ่งปันข้อมูลกลางแก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งาน

๔) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการประสานความร่วมมือกับนานา ประเทศในการส่งเสริมการพัฒนาท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ ระดับต่าง ๆ อาทิ APEC ASEAN GMS ACMECS IMT-GT สนับสนุนให้ตัวแทนประเทศไทยในองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ มีบทบาทในเวทีนานาชาติ เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทย และอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค อาทิ การลดขั้นตอนการเดินทางเข้าประเทศ การตรวจลงตราและใบขึ้นชีที่ครอบคลุมทั้งภูมิภาค เป็นต้นส่งเสริมความสัมพันธ์ในรูปแบบเมืองพี่เมืองน้องด้านการท่องเที่ยวกับต่างประเทศ ส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion:GMS) เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจ แนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor:EWEC) เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North South Economic Corridor:NSEC) และส่งเสริมการตลาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภาพรวมของกลุ่มประเทศตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ

๕) การขับเคลื่อนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวสู่การปฏิบัติกำกับการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) สู่การปฏิบัตินั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการร่วมกันวางนโยบายการใช้ทรัพยากร และงบประมาณที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของตน เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีส่วนร่วมทั้งนี้ เพื่อให้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) เกิดการพัฒนาขับเคลื่อนอย่างสัมฤทธิ์ผล จึงได้มีการวางระบบความเชื่อมโยงของแผนพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานแผนแม่บทเฉพาะด้านแผนปฏิบัติการ ทั้งในระดับเขตพัฒนาการท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัด และท้องถิ่น และการใช้กลไกภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือภาครัฐ เอกชน และประชาชน รวมถึงระบบการจัดสรรงบประมาณที่มีประสิทธิภาพที่ต้องตอบสนองต่อการพัฒนาเชิงบูรณาการและมีความต่อเนื่อง อีกทั้งต้องมีการพัฒนาระบบการ

ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของภาครัฐที่สอดคล้องกับเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาตามแผนอย่างแท้จริง โดยมีกระบวนการขับเคลื่อนในแต่ละระดับ ดังนี้

๕.๑ การดำเนินงานในระดับนโยบาย คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบาย โดยมีกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นผู้รับนโยบายเพื่อประสานการแปลงนโยบายหรือแผนไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติเพื่อดำเนินการในแต่ละปีงบประมาณ รวมทั้งการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผน และนำเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ทั้งนี้ ต้องมีการประสานดูแลกำกับดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานระดับนโยบายและพื้นที่ควบคู่กันไปด้วย ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาท่องเที่ยว และคณะอนุกรรมการรายสาขา ได้แก่ คณะอนุกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ คณะอนุกรรมการอำนวยการพัฒนาและส่งเสริมประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้าน Medical and Wellness คณะอนุกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวสีเขียวการท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ และการท่องเที่ยวกลุ่มมุสลิม คณะอนุกรรมการพัฒนาความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว และคณะอนุกรรมการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวไทย เป็นต้น เพื่อให้การพัฒนาทั้งระดับนโยบาย พื้นที่ และรายสาขา มีการบูรณาการเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔)

๕.๒ การดำเนินงานในระดับพื้นที่ คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการพัฒนาในระดับพื้นที่ โดยเป็นแกนกลางในการประสานนโยบายจากคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรระหว่างประเทศ และท้องถิ่น รวมถึงคณะกรรมการบริหารกลุ่มจังหวัดและคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ จังหวัด และเขตพัฒนาการท่องเที่ยวสอดคล้องตามแนวทางและเป้าหมายการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

๕.๓ การดำเนินงานระดับชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวควรสนับสนุนให้ภาคประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศในบริบทที่เหมาะสม โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดทำแผนและขับเคลื่อนแผนพัฒนาระดับชุมชน ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายภาคประชาชนเจ้าของพื้นที่จะช่วยเพิ่มเอกลักษณ์และความเป็นไทยให้กับประสบการณ์การท่องเที่ยว และเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ประชาชนอย่างแท้จริง^{๑๐๓}

^{๑๐๓} คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔,

(กรุงเทพมหานคร:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๖๐), หน้า ช-ฎ.

๔.๑.๕ คำแถลงนโยบายของนายกรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๗)

จากการศึกษาเอกสารด้านคำแถลงนโยบายของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในวันศุกร์ที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ พบว่า ในด้านการบริหารราชการแผ่นดินอันเป็นหน้าที่หลักของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย รัฐบาลมีนโยบายในเรื่องต่าง ๆ จำแนกเป็น ๑๑ ด้าน ได้แก่ ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การปกครองท้องถิ่น การศึกษา เศรษฐกิจ พลังงาน สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สื่อสารมวลชน สังคม และอื่น ๆ ซึ่งรวมถึงศิลปวัฒนธรรม กีฬา ค่านิยม วิถีชีวิต และการปรับตัวให้เข้ากับกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งรัฐบาลได้นำมาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศว่าด้วยการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นหลักสำคัญ ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งทรงเน้นความพอดีพอสมควรแก่ฐานะ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันมาเป็นแนวคิด โดยมุ่งเน้นการออกแบบการปฏิรูปประเทศเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายอันได้แก่ การที่ประเทศต้องเร่งฟื้นตัวจากความบอบช้ำทางเศรษฐกิจ ความหวาดระแวงทางสังคมจนกลายเป็นความขัดแย้งทางการเมือง การทุจริตประพทุติมิชอบในภาครัฐ ข้อสำคัญคือ นโยบายทุกด้านที่แถลงเป็นการสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรการปกครองทุกระดับตั้งแต่ท้องถิ่นจนถึงประเทศ ต้องการเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุมปัญหาทั้งระยะเฉพาะหน้าที่ต้องทำทันที ระยะกลางที่จะทำต่อไปหรือต้องรอการใช้บังคับกฎหมาย และระยะยาว โดยสามารถนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย คือ ประเด็นการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๔.๑.๕.๑ การชักจูงให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย โดยพิจารณามาตรการลดผลกระทบจากการประกาศใช้กฎอัยการศึกในบางพื้นที่ที่มีต่อการท่องเที่ยว และสร้างสิ่งจูงใจและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกื้อกูลต่อบรรยากาศการท่องเที่ยวส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวอันมีลักษณะโดดเด่นร่วมกันหรือจัดเป็นกลุ่มได้ อาทิ กลุ่มธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสุขภาพ เช่น น้ำพุร้อน ธรรมชาติ ทั้งจะให้เชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจากวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในประเทศทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยเน้นการให้ความรู้และเพิ่มมาตรฐานความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การควบคุมสินค้าและบริการให้มีคุณภาพราคาเป็นธรรม ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว^{๑๐๔}

๑) ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการในสาขาขนส่งที่มีการแยกบทบาทและภารกิจของหน่วยงานระดับนโยบาย หน่วยงานกำกับดูแล และหน่วยปฏิบัติที่ชัดเจน และจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลระบบราง เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานการให้บริการและความปลอดภัยโครงสร้างอัตราค่าบริการที่เป็นธรรม การลงทุน การบำรุงรักษา และการบริหารจัดการ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาของระบบรางให้เป็นโครงข่ายหลักของประเทศ รวมทั้งพิจารณาปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสาขาขนส่งและการประกอบกิจการโลจิสติกส์ให้ทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ใน

^{๑๐๔} สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี, พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๗), หน้า ๘-๙.

ปัจจุบัน และมีความชัดเจนในทางปฏิบัติ รวมทั้งสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในภาคขนส่งเพิ่มขึ้น

๒) ส่งเสริมภาคเศรษฐกิจดิจิทัลและวางรากฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลให้เริ่มขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง ซึ่งจะ使得ทุกภาคเศรษฐกิจก้าวหน้าไปได้ทันโลกและสามารถแข่งขันในโลกสมัยใหม่ได้ ซึ่งหมายรวมถึงการผลิตและการค้าผลิตภัณฑ์ดิจิทัลโดยตรง ทั้งผลิตภัณฑ์ฮาร์ดแวร์ ผลิตภัณฑ์ซอฟต์แวร์ อุปกรณ์สื่อสารดิจิทัล อุปกรณ์โทรคมนาคมดิจิทัล และการใช้ดิจิทัลรองรับการให้บริการของภาคธุรกิจการเงินและธุรกิจบริการอื่น ๆ ตลอดจนการใช้ดิจิทัลรองรับการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ปรับปรุงบทบาทและภารกิจของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงให้ดูแลและผลักดันงานสำคัญของประเทศชาติในเรื่องนี้ และจะจัดให้มีคณะกรรมการระดับชาติเพื่อขับเคลื่อนเรื่องนี้อย่างจริงจัง

๓) การส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียนการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งจะมีผลใช้บังคับอย่างเต็มที่ ณ สิ้นปี ๒๕๕๘ จึงต้องการเร่งดำเนินการเตรียมความพร้อมทั้งในเรื่องความเชื่อมโยงด้านระบบการขนส่งและโลจิสติกส์ ด้านกฎระเบียบ การอำนวยความสะดวกทางการค้า การพัฒนาด้านชายแดนและการเตรียมการด้านทรัพยากรมนุษย์ จะส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสของประเทศไทยในประชาคมอาเซียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนชาวไทยร่วมกับประชาชนอาเซียน โดยมีแนวทางการเตรียมความพร้อม ดังนี้

ก) เร่งส่งเสริมความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ในภูมิภาคอาเซียน และขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้ประโยชน์จากโครงข่ายคมนาคมขนส่งและโทรคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างกันของอาเซียน ระบบการออกใบรับรอง ใบอนุญาตผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกันในอาเซียน รวมทั้งการสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากความตกลงทางการค้าการลงทุนภายใต้กรอบความร่วมมือในระดับทวิภาคีและพหุภาคีที่มีผลใช้บังคับแล้ว เร่งขยายการจัดทำข้อตกลงการยอมรับร่วมกันของสินค้าด้านการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานโดยให้ความสำคัญต่อสินค้าที่ประเทศไทยมีศักยภาพสูงโดยเฉพาะกลุ่มสินค้าอุปโภคและบริโภค รวมถึงการปรับกฎเกณฑ์การค้าและระบบพิธีการศุลกากรให้สะดวก ลดขั้นตอนต่าง ๆ หรือยกเลิกขั้นตอนบางเรื่อง และปรับระบบภาษี และการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

ข) พัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยทุกระดับโดยสอดคล้องกับข้อตกลงในการเคลื่อนย้ายในด้านสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ และปัจจัยการผลิตต่างๆ ที่เปิดเสรีมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยให้สามารถแข่งขันได้ รวมทั้งสามารถดำเนินธุรกิจร่วมกับผู้ประกอบการในประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อนำไปสู่ความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานตลาดโลกได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฐานการผลิตสินค้าหลายชนิดและธุรกิจเกี่ยวเนื่องที่ประเทศไทยได้เข้าไปลงทุนขยายฐานการผลิตในประเทศอื่นในอาเซียนมาเป็นเวลานานแล้ว ตลอดจนกลุ่มการผลิตที่ผู้ประกอบการของไทยเตรียมที่จะขยายฐานการผลิตเพิ่มเติมอีกหลายชนิด ซึ่งช่วยให้ประเทศไทยมีฐานการผลิตสินค้าคุณภาพหลากหลายเพื่อขายในตลาดต่าง ๆ ได้มากขึ้น ทั้งในอาเซียนและในตลาดโลก และเป็นการช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม

ค) พัฒนาแรงงานของภาคอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทั้งแรงงานวิชาชีพ แรงงานมีทักษะ และแรงงานไม่มีทักษะ โดยการเร่งรัดและขยายผลการใช้ระบบ

คุณวุฒิวิชาชีพให้เกิดผลในทางปฏิบัติโดยคำนึงถึงความเป็นเอกภาพกับระบบมาตรฐานฝีมือแรงงาน และมาตรฐานวิชาชีพใน ๘ กลุ่มที่มีข้อตกลงการเปิดเสรีในอาเซียนควบคู่ไปกับการวางแผนด้านการผลิตให้เพียงพอ การยกระดับฝีมือแรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพและอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น การส่งเสริมการพัฒนาระบบการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อใช้ในการประเมินค่าจ้างแรงงานเร่งพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายในอนุภูมิภาคและภูมิภาคอาเซียน โดยเร่งขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ๖ ประเทศ (GMS) แผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) แผนความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง(ACMECS) แผนความร่วมมือแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) และแผนแม่บทความเชื่อมโยงในอาเซียนซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้ความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ในอาเซียนสัมฤทธิ์ผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

ง) ต่อเชื่อมเส้นทางคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์จากฐานการผลิตในชุมชนสู่แหล่งแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าทั้งภายในประเทศและเชื่อมโยงกับอาเซียน เพื่อยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการรายย่อยสู่ตลาดที่กว้างขวางยิ่งขึ้นทั้งในประเทศและระหว่างประเทศและขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจแก่พื้นที่ต่าง ๆ ภายในประเทศด้วย

จ) พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยเริ่มจากการพัฒนาด้านการค้าชายแดนและโครงการอำนวยความสะดวกบริเวณประตูการค้าหลักของประเทศเพื่อรองรับการเชื่อมโยงกระบวนการผลิตและการลงทุนข้ามแดนโดยปรับปรุงโครงข่ายระบบถนน พัฒนาระบบ National Single Window (NSW) และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าและการขนส่งสินค้าข้ามแดนอย่างต่อเนื่อง^{๑๐๕}

๔) เร่งรัดการควบคุมมลพิษทั้งทางอากาศ ชยะ และน้ำเสีย ที่เกิดจากการผลิตและบริโภค เพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่ประชาชน โดยให้ความสำคัญในการเร่งรัดแก้ไขปัญหามลพิษจัดการขยะเป็นลำดับแรก และพัฒนาระบบกำกับติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังไม่ให้มีการลักลอบทิ้งรวมทั้งจัดการสารเคมีโดยลดความเสี่ยงและอันตรายที่เกิดจากการรั่วไหล และการเกิดอุบัติเหตุ ให้ความสำคัญในการจัดการขยะอย่างครบวงจร และใช้มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งการลดและขจัดมลพิษ การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดูแลคุณภาพชีวิตประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากอุตสาหกรรม รวมทั้งการพัฒนาปรับปรุงขีดความสามารถโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาสู่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ^{๑๐๖}

๔.๑.๖ แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ ๒๕๖๑-๒๕๖๔)

จากการศึกษาเอกสารด้านแผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ ๒๕๖๑-๒๕๖๔) พบว่า จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดชายแดนที่มีพื้นที่ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๑ (อุดรธานี หนองคาย เลย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ)

^{๑๐๕} สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี, พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๗), หน้า ๑๓-๑๔.

^{๑๐๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๗.

เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของประเทศ “เป็นประตูการค้าสู่กลุ่มประเทศอินโดจีน” ในอนุภาคลุ่มน้ำโขง จึงทำให้จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดที่มีบริบทและภูมิสังคมที่แตกต่างไปจากจังหวัดอื่น ๆ ดังนั้น แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔) จึงถูกกำหนดให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔) กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙) ไทยแลนด์ ๔.๐ ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งของไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๕ การดำเนินงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดหนองคาย โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ดังนี้

วิสัยทัศน์จังหวัดหนองคาย

“เกษตรอุตสาหกรรมวัฒนธรรมรุ่งเรือง เมืองท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง”

พันธกิจด้านการท่องเที่ยว

๑) ส่งเสริม สนับสนุนการนันทนาการ เทคโนโลยีการผลิตมาใช้ในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และท่องเที่ยว

๒) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและเชื่อมโยงกับการเกษตรและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง

เป้าประสงค์รวม

การเพิ่มรายได้จากภาคเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และการค้า

๑) ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายด้านการท่องเที่ยว

๒) รายได้จากการท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นร้อยละ 5^{๑๐๗}

ประเด็นยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยกระดับมาตรฐาน การผลิต การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและการบริการ มุ่งสู่ประชาคมอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เสริมสร้างความมั่นคงเพื่อสังคมสงบสุข

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาคน ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาระบบการให้บริการประชาชนสู่มาตรฐานสากล

กลยุทธ์ตามประเด็นยุทธศาสตร์

๑) ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยกระดับมาตรฐาน การผลิต การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการบริการ มุ่งสู่ประชาคมอาเซียน

กลยุทธ์ที่ ๑ พัฒนาระบบโลจิสติกส์เชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการบริการ

กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาและยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ ๓ พัฒนาและยกระดับมาตรฐานสินค้า OTOP

กลยุทธ์ที่ ๔ สร้างความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวภายในและระหว่างประเทศ

๒) ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เสริมสร้างความมั่นคงเพื่อสังคมสงบสุข

^{๑๐๗} สำนักงานจังหวัดหนองคาย, แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔), หน้า ๒๒๒.

- กลยุทธ์ที่ ๑ เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามภัยคุกคามด้านความมั่นคง
- กลยุทธ์ที่ ๒ การจัดการความมั่นคงพื้นที่ชายแดน
- กลยุทธ์ที่ ๓ การเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
- ๓) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาคมน ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่
- กลยุทธ์ที่ ๑ พัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม สาธารณสุข และการศึกษา
- กลยุทธ์ที่ ๒ ส่งเสริมอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาระบบการให้บริการประชาชนสู่มาตรฐานสากล
- กลยุทธ์ที่ ๑ การเสริมสร้างการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี^{๑๐๘}

๔.๒ ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

๔.๒.๑ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคเพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้งในทางด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ตามจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ มีการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีการกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วน โดยมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเพิ่มรายได้และกระจายรายได้ทั้งในพื้นที่ในเมืองหลัก เมืองรองและชนบท มีการสนับสนุนภาคการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวและที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทยและประเทศลาวที่เป็นประเทศเพื่อนบ้าน มีการเพิ่มพื้นที่เมืองเศรษฐกิจ โดยการสร้างศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและนวัตกรรมแห่งใหม่ในส่วนภูมิภาค เพื่อยกระดับจังหวัดหนองคายให้เป็นเมืองเศรษฐกิจที่เชื่อมต่อกับเมืองเศรษฐกิจอื่นและเมืองเศรษฐกิจประเทศเพื่อนบ้าน โดยอาศัยความได้เปรียบที่ด้านภูมิศาสตร์ที่มีเขตแดนติดกับแม่น้ำโขงและประเทศลาวในการดึงดูดการลงทุนใหม่และการสร้างโอกาสเข้าถึงตลาดของผู้ประกอบการให้สามารถเข้าสู่ตลาดได้ตามระดับศักยภาพการประกอบการ รวมทั้งมีการพัฒนาสินค้าท้องถิ่นที่มีคุณภาพและมีความแตกต่างให้เข้าถึงตลาดต่าง ๆ ในเชิงของธุรกิจสร้างสรรค์ที่มีการสนับสนุนช่องทางการตลาดในรูปแบบตลาดออนไลน์ แอปพลิเคชัน และช่องทางใหม่เพื่อรองรับไลฟ์สไตล์ต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดโอกาสทางธุรกิจท่องเที่ยวในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้า บริการ ให้ทันสมัยด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและสามารถรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคตได้

๔.๒.๒ ผลกระทบด้านสังคม

จากการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายสร้างผลกระทบและปัญหาพื้นฐานทางสังคมหลายประการ โดยเฉพาะในด้านความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และปัญหาจากการบริหารจัดการอย่างไม่เป็น

^{๑๐๘} สำนักงานจังหวัดหนองคาย, แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔), หน้า ๒๒๒-๒๒๓.

ระบบในด้านความปลอดภัย ทำให้เกิดอุบัติเหตุ การหลอกลวง อาชญากรรม และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวบ่อยครั้ง ดังนั้นจึงมีการบริหารจัดการในเรื่องของการอนุรักษ์รักษาแหล่งท่องเที่ยวที่เปราะบางทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม โดยการให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลนักท่องเที่ยวและดูแลด้านความปลอดภัย เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งให้กับการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต อีกทั้งในสังคมปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่หลากหลายทำให้มีกลุ่มสาขาการท่องเที่ยวที่เติบโตใหม่ที่สามารถตอบรับกับความต้องการที่หลากหลายเกิดขึ้นมากมาย การพัฒนาคุณภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยว การพัฒนาสังคมด้านความปลอดภัย การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม และการนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและเพื่ออำนวยความสะดวกจึงเป็นปัจจัยที่ช่วยในการรักษาขีดความสามารถทางการแข่งขันและต่อยอดให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและยกระดับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายให้เกิดการพัฒนาบนพื้นฐานของความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนได้

๔.๒.๓ ผลกระทบด้านวัฒนธรรม

จากการศึกษาพบว่ามิโครกรรยกระดบและส่งเสริมการท่องเทียวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมทุกพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ไม่ว่าจะเป็นการท่องเทียวยุคก่อนประวัติศาสตร์ การท่องเทียวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดขอนแก่น อุดรธานี นครพนม บึงกาฬ สกลนคร โดยเฉพาะในจังหวัดหนองคายที่มีอาณาเขตติดต่อกันกับแม่น้ำโขงและสปป.ลาว ที่เป็นประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีแหล่งท่องเทียวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมร่วมของไทย-ลาว ที่น่าสนใจ และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเทียวในพื้นที่มากมาย อาทิ ประเพณีการแข่งเรือยาว บั้งไฟพญานาค ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวแบบกลุ่มเฉพาะและการท่องเทียวพระพุทธศาสนาให้เติบโตได้ในอนาคต เนื่องจากในปัจจุบันมีความต้องการด้านการท่องเทียวในเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเกิดขึ้นมากมาย อาทิ การท่องเทียวแบบแสวงบุญ การท่องเทียวตามความศรัทธา ความเชื่อ และการท่องเทียวเพื่อขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

๔.๒.๔ ผลกระทบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่ามีการพัฒนาแผนงานส่งเสริมการท่องเทียวรายสาขา การท่องเทียวเชิงสุขภาพ การท่องเทียวทางพระพุทธศาสนา การท่องเทียวแบบแสวงบุญ การท่องเทียวเชิงวัฒนธรรม การท่องเทียวทางน้ำและทางรถไฟ ที่มีรูปแบบความแตกต่างที่หลากหลายตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว รวมทั้งกระแสความนิยมของสังคม ปัจจุบันการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น อาทิ การท่องเทียวตามความศรัทธา ความเชื่อที่นำเอาความเชื่อเรื่องพญานาคมาเป็นจุดเด่นของการท่องเทียว การท่องเทียวเชิงวัฒนธรรมทั้งในส่วนของกิจกรรมประเพณี ตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ด้วยความแตกต่างของรูปแบบกิจกรรมและปัจจัยสนับสนุนของการท่องเทียวแต่ละรายสาขาที่สอดคล้องกับตลาดการท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ ทำให้มีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้เกิดความสนใจกิจกรรมท่องเทียวและเดินทางมาท่องเทียวตามกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

๔.๓ แนวทางการวางแผนยุทธศาสตร์

การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการลงภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต มานำเสนอแนวทางการวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายตามกรอบของการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) ดังนี้

๔.๓.๑ พื้นที่วิจัยในประเทศไทย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การวิจัยด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ไว้ในจังหวัดหนองคาย ซึ่งนำเสนอได้ตามลำดับ ดังนี้

๔.๓.๑.๑ จังหวัดหนองคาย

สภาพทางกายภาพโดยรวม

จังหวัดหนองคาย เป็นจังหวัดชายแดนตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๑ (อุดรธานี หนองคาย เลย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ) ระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานคร ๖๑๕ กิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ ๓,๐๒๖.๕ ตารางกิโลเมตร หรือ ๑,๘๙๑,๕๘๒ ไร่ คิดเป็น ร้อยละ ๐.๕๙ ของพื้นที่ทั้งประเทศ มีรูปร่างลักษณะพิเศษโดยทอดยาวขนานตามลำแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นเส้นเขตแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีระยะทางรวม ๒๑๐.๖ กิโลเมตร ลักษณะของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเป็นคลื่นลอนลาด ด้านตะวันตกของจังหวัดในเขตอำเภอสังคม เป็นพื้นที่ภูเขาสูงชันสลับซับซ้อน ระดับความสูงของภูเขามีสันตั้งแต่ ๒๐๐- ๔๐๐ ถึง ๓๐๐-๙๐๘ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยขอบเขตจังหวัด

ทิศเหนือ ติดลำแม่น้ำโขงอันเป็นเส้นเขตแดนระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทิศใต้ ติดอำเภอบ้านดุง อำเภอเพ็ญ อำเภอสร้างคอม และอำเภอบ้านผือจังหวัดอุดรธานี

ทิศตะวันออก ติดอำเภอโซ่พิสัย และอำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ

ทิศตะวันตก ติดอำเภอปากชม จังหวัดเลย^{๑๐๙}

จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสามารถเชื่อมโยงไปถึงตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสังคมที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บริบทและภูมิสังคมของจังหวัดหนองคายอาจมีความแตกต่างจากจังหวัดอื่นบ้าง เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ปัจจุบันมีทั้งประชาชนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษเรื่อยมา และประชาชนที่อพยพมาจากที่อื่นและจากประเทศเพื่อนบ้านในอดีตที่ผ่านมา จึงทำให้ลักษณะทางสังคมของจังหวัดหนองคายมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ดังนี้

^{๑๐๙} สำนักงานจังหวัดหนองคาย, แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔), หน้า ๒.

(๑) กลุ่มชาวไทอีสาน/ลาวอีสาน เนื่องจากเดิมเป็นอาณาจักรล้านช้างจึงนับเป็นกลุ่มลาวล้านช้างด้วย แต่ถึงอย่างไร หน้าตา ผิวพรรณ สำเนียงการพูด ก็แตกต่างจากชาวลาว จึงน่าจะเรียกว่า “ไทอีสาน” ถือว่าเป็นกลุ่มชนที่มากที่สุดในจังหวัดหนองคาย

(๒) กลุ่มไทพวน มีถิ่นฐานเดิมจากเมืองพวน แขวงเชียงขวาง ประเทศลาว อาศัยอยู่ที่อำเภอศรีเชียงใหม่

(๓) กลุ่มไทลื้อ/ไทดำ/ไทเหนือ เป็นกลุ่มที่อพยพมาจากเมืองหลวงพระบางและอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปัจจุบันอยู่ที่อำเภอสังคมและอำเภอโพธิ์ตาก

(๔) กลุ่มคนเวียตนาม อพยพมาในสมัยสงครามอินโดจีน พร้อมๆ กับเจ้าเมืองจันทบุรีมาอยู่ที่อำเภอท่าบ่อ ตามประวัติศาสตร์เดิมมีกลุ่มคนที่เป็นชาติพันธุ์ต่างๆ อพยพมาที่จังหวัดหนองคายมากกว่านี้แต่ปัจจุบันไม่สามารถหาหลักฐานหรือสิ่งบอกเหตุว่าเป็นชนกลุ่มนั้นๆ หรือไม่ เนื่องจากมีการกลมกลืนกันเป็นไทอีสานหมดแล้วและมีบางส่วนที่เป็นกลุ่มคนที่อพยพมาจากจังหวัดอื่นๆ มาตั้งถิ่นฐานในอำเภอรัตนวาปี และอำเภอโพนพิสัย ซึ่งเรียกว่า “ไทครัว” เพราะในหมู่บ้านหนึ่งๆ จะมาจากหลากหลายจังหวัดและไม่สามารถสืบสานชาติพันธุ์ได้และปัจจุบันก็กลมกลืนกับชาวบ้านที่อาศัยอยู่เดิมหมดแล้ว^{๑๑๐}

ประวัติความเป็นมา

จังหวัดหนองคาย มีประวัติความเป็นมายาวนานประมาณ ๒๐๐ ปีเศษ โดยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) เจ้าอนุวงศ์ขัตติยผู้ครองนครเวียงจันทน์ ได้ตั้งตัวเป็นกบฏ ยกกองทัพผ่านหัวเมืองรายทางมาจนถึงนครราชสีมา ทางกรุงเทพฯ ได้โปรดให้เจ้าพระยาราชสุภาวดี (สิงห์ สิงหเสนี) เป็นแม่ทัพมาปราบ โดยมีท้าวสุวอธรรมา (บุญมา) ยกกองทัพมาจากเมืองยโสธร และ พระยาเชียงสา มาช่วยเป็นกำลังสำคัญ ในที่สุดสามารถจับตัวเจ้าอนุวงศ์ไปกรุงเทพฯจนสำเร็จและได้พระราชทานบำเหน็จ ล่วงมาถึง ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๓๗๑ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) โปรดเกล้าฯ ให้ท้าวสุวอธรรมา (บุญมา) เป็นพระปทุมเทวาภิบาล ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองหนองคายคนแรก และให้เมืองเวียงจันทน์ขึ้นตรงต่อเมืองหนองคาย

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๔ ภายหลังกบฏฮ่อ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอประจักษ์ศิลปาคม เป็นข้าหลวงใหญ่ต่างประเทศองค์สำเร็จราชการมณฑลลาวพวน ตั้งที่ทำการมณฑลอยู่ที่เมืองหนองคาย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ ไทยเสียดินแดน ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส และได้ระบุในสัญญาว่าห้ามมิให้ไทยตั้งหรือนำกองทัพบกทหารอยู่ในเขต ๒๕ กิโลเมตร จากชายแดน กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคมจึงทรงย้ายที่ทำการมณฑลฯ ไปอยู่บริเวณบ้านเดื่อหมากแข้ง และตั้งเป็นมณฑลอุดรธานี ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองพื้นที่ขึ้นโดยให้ยกเลิกระบอบเจ้าปกครองทั่วประเทศ ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๘ กระทรวงมหาดไทยจึงได้มีคำสั่งสถาปนาเมืองข้าหลวงปกครอง ซึ่งต่อมาเรียกว่าผู้ว่าราชการจังหวัด และในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นจังหวัดและอำเภอ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙) ได้มี

^{๑๑๐} สำนักงานจังหวัดหนองคาย, แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔), หน้า ๑-๒.

พระราชบัญญัติตั้งจังหวัดบึงกาฬ พ.ศ. ๒๕๕๔ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๔) มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๔ โดยให้แยกอำเภอบึงกาฬ อำเภอปากคาด อำเภอโซ่พิสัย อำเภอพรเจริญ อำเภอเซกา อำเภอบึงโขงหลง อำเภอศรีวิไล และอำเภอบุ่งคล้า ออกจากจังหวัดหนองคาย^{๑๑๑}

การนำเสนอข้อมูลของสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของจังหวัดหนองคาย ตามกรอบเครื่องมือในการประเมิน SWOT (SWOT Analysis) พบว่า

จุดแข็ง

๑) จังหวัดหนองคาย เป็นเมืองคู่แฝดของนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีระยะทางห่างจากอำเภอเมืองหนองคาย ประมาณ ๒๔ กิโลเมตร โดยมีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว เป็นเส้นทางเชื่อม มีด่านศุลกากรหนองคาย ด่านตรวจคนเข้าเมืองหนองคาย เป็นด่านถาวรที่อำเภอเมืองหนองคาย ทำให้เป็นประตูการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว ซึ่งจะสามารถพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการค้าเพื่อการส่งออกหรือการกำหนดให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๒) มีพื้นที่อาณาเขตของจังหวัดทอดยาวตามลำน้ำโขงเป็นระยะทางประมาณ ๒๑๐.๖๐ กิโลเมตร รวมทั้งมีปริมาณน้ำจากแม่น้ำโขงเพียงพอในการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจและยังเหมาะสมในการทำประมง ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยศึกษาและรวบรวมพันธุ์ปลาน้ำจืดของกลุ่มจังหวัด

๓) มีตลาดท่าเตี๋ยเป็นแหล่งซื้อ-ขาย สินค้า และเป็นศูนย์รวมสินค้าอินโดจีน ซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ^{๑๑๒}

๔) มีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว และแม่น้ำโขง มีปรากฏการณ์ธรรมชาติบั้งไฟพญานาค ซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วโลก

๕) เป็นจังหวัดที่ต่างประเทศจัดอันดับให้เป็นเมืองน่าอยู่อันดับ ๗ ของโลก

๖) มีสถานที่พำนักรูปแบบที่เป็น Home Stay และ Long Stay และสถานที่พักแบบท่องเที่ยวทางธรรมชาติ^{๑๑๓}

๗) ประชาชนจังหวัดหนองคายและนครเวียงจันทน์มีขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน^{๑๑๔}

๘) มีสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา ตลอดจนอริยสงฆ์ ที่เป็นที่รู้จักของประชาชนทั้งภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน

จุดอ่อน

๑) ประชาชนยังขาดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในอนุรักษ์สาธารณะสมบัติ

๒) ขั้นตอนการนำเข้าและส่งออกสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านมีขั้นตอนและระเบียบที่ยุ่งยาก

^{๑๑๑} สำนักงานจังหวัดหนองคาย, แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔), หน้า ๗.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ นางสาวพรพรรณ วรโชติ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ นางรัตนา มิ่งศรี วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ นายศราวุธ ธนะวรรณ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๓) ความผันผวนของภัยธรรมชาติ ทำให้มีปัญหา น้ำท่วมพื้นที่และปัญหาพื้นที่แห้งแล้งซ้ำซาก ส่งผลเสียต่อการผลิตทางการท่องเที่ยวและการเกษตร

๔) ปัญหาการกัดเซาะตลิ่งบริเวณพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง ทำให้ตลิ่งพังทลายปีละหลายสิบเมตร เป็นผลเสียต่อสภาพแวดล้อมและเสียแผ่นดินของประเทศ และมีความเสี่ยงด้านการท่องเที่ยว

๕) ภูมิประเทศของจังหวัดทอดยาวไปตามแม่น้ำโขงทำให้มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการของภาครัฐและภาคเอกชน

๖) โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของจังหวัดในปัจจุบัน ยังไม่เอื้อต่อการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

โอกาส

๑) จังหวัดหนองคายอยู่ใกล้กับเมืองหลวงของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (นครหลวงเวียงจันทน์) จึงสามารถร่วมมือกันพัฒนาและใช้ทรัพยากรในการผลิตทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่าโดยใช้สิทธิพิเศษทางภาษีและศุลกากรร่วมกัน

๒) มีสำนักงานการค้าชายแดนและสำนักงานการค้าต่างประเทศ ตั้งอยู่ในจังหวัด เอื้อต่อการส่งเสริมด้านการค้าชายแดนระหว่างจังหวัดและประเทศเพื่อนบ้าน

๓) รัฐบาลของ สปป.ลาว และเวียดนามให้การสนับสนุนในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจหนองคาย-สปป.ลาว-เวียดนาม

อุปสรรค

๑) หลักเกณฑ์การติดต่อในด้านต่างๆ ของประเทศเพื่อนบ้านไม่แน่นอนและไม่ชัดเจน^{๑๑๕} รวมทั้งขั้นตอน การผ่านพิธีการศุลกากร มีปัญหาด้านกฎหมาย ขั้นตอน ระเบียบ เงื่อนไขไม่เป็นสากล เป็นเหตุให้เป็นอุปสรรคต่อการค้า^{๑๑๖} และการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดกับประเทศ สปป.ลาว เวียดนาม จีน

๒) สินค้าจากประเทศกลุ่มอินโดจีนผ่านแดนจากประเทศอื่นเข้ามาสู่ตลาดการค้าของจังหวัดหนองคายเพิ่มขึ้น

๓) ความเชื่อมั่นของนักธุรกิจเพื่อนบ้านที่มีต่อนักธุรกิจไทยยังมีลักษณะหวาดระแวง^{๑๑๗} ทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาการค้าและการท่องเที่ยวเขตชายแดน

๔) ประเทศเพื่อนบ้านมีระบบการปกครองแตกต่างกับประเทศไทย ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการติดต่อพัฒนาการค้าและการท่องเที่ยวและการร่วมมือพัฒนาในด้านต่างๆ

๕) มีการแข่งขันการเป็นศูนย์กลางการค้าและการท่องเที่ยวอินโดจีนกับกลุ่มจังหวัดนครพนม และมุกดาหาร^{๑๑๘}

๔.๓.๑.๒ พระธาตุที่สำคัญของประเทศไทย

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ เกิดมี วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ นางสาวพรพรรณ วรโชติ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ นางสาวพรพรรณ วรโชติ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ นายทวี ศีลเจริญ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๔.๓.๑.๒.๑ พระธาตุหล้าหนอง จังหวัดหนองคาย

สภาพทางกายภาพโดยรวม

พระธาตุหนองคาย หรือ พระธาตุกลางน้ำ เดิมชื่อพระธาตุหล้าหนอง เป็นพระธาตุที่หักพังอยู่กลางลำน้ำโขง เป็นที่ประดิษฐานพระบรมธาตุฝ่าพระบาทเก้าพระองค์ตามตำนานอุรังคธาตุหรือตำนานพระธาตุพนม จากการสำรวจได้น้ำของหน่วยโบราณคดีภาค ๗ พบว่าองค์พระธาตุมีฐานกว้างด้านละ ๑๗.๒ เมตร ย่อมุมที่ฐาน และมีความสูงประมาณ ๒๘.๕ เมตร หักออกเป็น ๓ ท่อน

ประวัติความเป็นมา

สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๒ เนื่องจากมีรูปร่างคล้ายพระธาตุบังพวน ในหนังสืออุรังคธาตุ หรือตำนานพระธาตุพนม ตอนหนึ่งได้กล่าวถึงการสร้างพระธาตุหล้าหนองว่า พระธาตุองค์นี้ สร้างโดยพระอรหันต์ ๕ องค์ ประกอบด้วย พระมหารัตนเถระ, พระจุลรัตนเถระ, พระมหาสุวรรณปราสาทเถระ, พระจุลสุวรรณปราสาทเถระ และพระสังฆวิชัยเถระ ที่ล้วนเป็นศิษย์พระพุทธรักขิต พระธรรมรักขิต พระสังฆรักขิต พระอรหันต์ทั้ง ๓ องค์ พระอรหันต์ทั้ง ๕ ได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า จากประเทศอินเดียมาพร้อมกันและได้อัญเชิญไปประดิษฐานไว้พร้อมกัน ๖ แห่ง คือ

๑. พระธาตุหอผ้าหอแพ บ้านทรายฟอง เมืองหาดทรายฟอง ประเทศลาว
๒. พระธาตุหัวเหน่า ๒๙ องค์ บรรจุไว้ที่พระธาตุหลวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว
๓. พระอุรังคธาตุ หรือพระธาตุหน้าอก บรรจุไว้ที่พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
๔. พระธาตุบังคล หรือกระเพาะอาหาร บรรจุไว้ที่พระธาตุบังพวน วัดพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย
๕. พระธาตุเขี้ยวฝาง ๗ องค์ บรรจุไว้ที่พระธาตุโพนจิกเวียงจัว อำเภอเมืองหนองคาย
๖. พระธาตุฝ่าพระบาทเบื่องขวา ๙ องค์ บรรจุไว้ที่พระธาตุเมืองลา หรือ พระธาตุหล้าหนอง อำเภอเมืองหนองคาย โดยพระธาตุหล้าหนองนี้ตั้งอยู่กลางบริเวณวัดธาตุ หรือวัดสิริมหากัจจายน์ ชุมชนวัดธาตุ เทศบาลเมืองหนองคาย

พระธาตุองค์นี้มีขนาดใกล้เคียงกับองค์เจดีย์พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม^{๑๑๙} ซึ่งบริเวณวัดธาตุแห่งนี้มีพื้นที่ไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ไร่ และตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง พอถึงฤดูน้ำหลากแม่น้ำโขงที่ไหลเชี่ยวกรากจะกัดเซาะตลิ่งบริเวณวัดธาตุจนพังทลายหายไป ซึ่งตามประชุมพงศาวดาร ภาค ๗๐ ได้บันทึกไว้ว่า น้ำโขงกัดเซาะตลิ่งพังเข้าไปจนถึงองค์พระธาตุหล้าหนอง และพระธาตุได้พังลงในแม่น้ำโขง เมื่อวันศุกร์ ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๙ เวลาใกล้ค่ำ ร.ศ.๖๖ จ.ศ.๑๒๐๙ พ.ศ. ๒๓๐๙

พรองซิวการ์นิเยร์ ชาวฮอลันดา หนึ่งในคณะสำรวจอินโดจีนในอาณาจักรล้านช้าง ได้วาดภาพลายเส้นของพระธาตุหล้าหนองนี้ไว้เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๑๑ พร้อมคำบรรยายภาพว่า "ปริมิต หรือองค์พระธาตุตั้งอยู่บนพื้นที่รูปครึ่งวงกลมที่ถูกตัดขาดจากฝั่งแม่น้ำด้านขวา หรือฝั่งไทย โดยปริมิตแห่งนี้ถูกน้ำพัดขาดจากที่ตั้งเดิมบนริมฝั่งสปีมาแล้วและยังเอียงลงสู่แม่น้ำราวกับเรืออัปปางที่พร้อมจะจมลง"

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระศรีญาณวงศ์ วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

ปัจจุบันองค์พระธาตุจุมอยู่กลางแม่น้ำโขงห่างจากฝั่งไทย ๑๘๐ เมตร องค์พระธาตุก่อด้วยอิฐถือปูน ล้อมตะแคงไปตามกระแสน้ำ ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มีฐานเหลี่ยมมุมฉาก โดยด้านหนึ่งโผล่ขึ้นมาเหนือน้ำเพียงครึ่งฐาน องค์พระธาตุมีรูปทรงทางสถาปัตยกรรมเท่าที่ยังเหลืออยู่เป็นชั้นฐานเชิง ๒ ชั้น ฐานสี่เหลี่ยมย่อเก็จต่อขึ้นมาอีก ๔ ชั้น จึงเป็นเรือนธาตุ ต่อด้วยบัวลูกแก้วอีก ๒ ชั้น ความสูงของเจดีย์เฉพาะส่วนที่สัมผัสได้ ๑๒.๒๐ เมตร ความกว้างของฐานองค์พระธาตุชั้นล่างสุด ๑๕.๘๐ เมตร พระธาตุหล้าหนอง เป็นที่เคารพสักการะของชาวหนองคาย และชาวบ้านได้จัดงานประเพณีเกี่ยวกับพระธาตุในทุกปี คือประเพณีบุญบั้งไฟ เดือน ๖ เพื่อจุดถวายองค์พระธาตุ ในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๖ พิธีบวงสรวงองค์พระธาตุ วันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ ถวายปราสาทผึ้ง วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ และการแข่งเรือยาววันออกพรรษาทุกปี เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา การที่องค์พระธาตุจุมลงไปใต้ม่าน้ำโขง ทำให้ชาวหนองคายต้องการบำรุงรักษาพุทธสถานแห่งนี้ไว้ จึงร่วมกันทำนุบำรุงพระพุทธรูปศาสนาให้คงอยู่ การสร้างองค์พระธาตุหล้าหนองจำลองขึ้น แล้วบรรจุชิ้นส่วนพระธาตุองค์จริงเข้าไว้ข้างใน และปรับปรุงสภาพแวดล้อมริมฝั่งแม่น้ำโขงขึ้น โดยขนาดพระธาตุองค์จำลอง ฐานกว้าง ๑๐x๑๐ เมตร ความสูงประมาณ ๑๕ เมตร พร้อมทั้งการเสริมสร้างเสถียรภาพตลิ่งและป้องกัน การกัดเซาะตลิ่งตลอดความยาว ๑๙๔ เมตร

การนำเสนอข้อมูลของสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของพระธาตุหล้าหนอง จังหวัดหนองคาย ตามกรอบเครื่องมือในการประเมิน SWOT (SWOT Analysis) พบว่า

จุดแข็ง (Strength)

๑. เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ที่ติดลำน้ำโขง มีอัตลักษณ์เป็นพระธาตุองค์จริงที่อยู่กลางน้ำเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนทั่วไป^{๑๒๐}
๒. ทางภาครัฐมีนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว^{๑๒๑}
๓. มีการกำหนดแผนการตลาดการท่องเที่ยวอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๓) และกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศอื่นๆ เช่น CLMVT (กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม ไทย) ซึ่งพระธาตุหล้าหนองอยู่ระหว่างเขตแดนของประเทศไทยและประเทศลาว
๔. มีเส้นทางท่องเที่ยว การคมนาคม การขนส่ง ที่เชื่อมโยงถึงกัน ทำให้สะดวกต่อการเดินทาง
๕. มีระบบและเทคโนโลยีสารสนเทศ แอปพลิเคชัน บนเครื่องมือสื่อสารและระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว^{๑๒๒}
๖. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่หลากหลาย เข้ากับความเชื่อ ความศรัทธาตลอดทั้งปีทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกช่วงระยะเวลา^{๑๒๓}
๗. เป็นที่นิยมในการขอพร และบนบานศาลกล่าวเกี่ยวกับความสำเร็จด้านหน้าที่การงาน^{๑๒๔}

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ พระศพล กิตติโต วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ นางสาวพรพรรณ วรโชติ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นายทวี ศีลเจริญ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระศรีญาณวงศ์ วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระศพล กิตติโต วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

๘. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับตำนานความเชื่อเรื่องที่อยู่ของพญานาค^{๑๒๕}

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. การบำรุงรักษาสถานที่ยังไม่ดีพอ มีความคับแคบด้านสถานที่จอดรถ^{๑๒๖}
๒. ห้องน้ำและที่พักใกล้เคียงมีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว^{๑๒๗}
๓. การประชาสัมพันธ์ยังมีไม่มาก ทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้ถึงความสำคัญของสถานที่และกิจกรรมการท่องเที่ยว
๔. การดูแลรักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวไม่มีประสิทธิภาพ มีปัญหาเรื่องการจัดขยะ
๕. ระบบการจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยวและช่วงเวลายังมีความไม่แน่นอน
๖. สมรรถนะของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมยังไม่ดีพอ ไม่สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์ถึงข้อมูลที่เป็นแก่นแท้ของสถานที่ท่องเที่ยวได้
๗. การมีส่วนร่วมของภาครัฐกับประชาชนยังมีน้อย ภาครัฐไม่มีการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม
๘. ชุมชนมีความแตกแยกเรื่องแนวคิดในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่
๙. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ
๑๐. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ^{๑๒๘}

โอกาส (Opportunities)

๑. แนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
๒. นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น
๓. นักท่องเที่ยวที่มีอายุช่วงสูงวัยมีเพิ่มมากขึ้นและมีความต้องการในการท่องเที่ยวตามพุทธศาสนสถานเพิ่มมากขึ้น
๔. มีการเดินทางภายในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงไทย-ลาว มากขึ้น
๕. นโยบาย ยุทธศาสตร์ และโครงการจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนมีเพิ่มมากขึ้น
๖. ระบบเทคโนโลยีในการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากขึ้นทำให้กิจกรรมและการเดินทางท่องเที่ยวมีความสะดวกมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

๑. มีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติด้านอุทกภัยเนื่องจากจุดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง
๒. มีความขัดแย้งทางสังคม เชื้อชาติ และวิกฤตทางการเมืองในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงไทย-ลาว^{๑๒๙}

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดมงคลวรวัฒน์ วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ นายทวี ศิลเจริญ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระศรีญาณวงศ์ วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ เกิดมี วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ นางสาวพรพรรณ วรโชติ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

๓. นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมีการปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม มีการจัดมหรสพเสียงดังโดยไม่ขอ อนุญาต^{๑๓๐}

๔. นโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาว บางนโยบายและ แนวทางในการปฏิบัติบางอย่างไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์ต่อกัน

๕. การคมนาคมในพื้นที่ยังไม่สะดวกและไม่สามารถเข้าถึงพระธาตุองค์จริงในช่วงน้ำขึ้น^{๑๓๑}

๔.๓.๑.๒.๒ พระธาตุบังพวน จังหวัดหนองคาย

สภาพทางกายภาพโดยรวม

พระธาตุบังพวนตั้งอยู่ที่ ๑๗๒ หมู่ ๓ ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัด หนองคายสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย พระธาตุบังพวนมีเนื้อที่ ๑๐๒ ไร่ เจดีย์พระธาตุบังพวน เป็นเจดีย์ ทรงสี่เหลี่ยม สร้างด้วยศิลาแลง อิฐดินเผา พ.ศ. ๒๒๑๐ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา โบราณวัตถุ ภายในวัดพระธาตุบังพวน ได้แก่ พระพุทธรูปใหญ่ ๑ องค์ พระปางนาคปรก ๑ องค์ ศิลาจารึก ๑ หลัก พระธาตุบังพวน พระปรางค์ ๓ องค์ เจดีย์เล็ก ๗ องค์

ประวัติความเป็นมา

ตามปรากฏในตำนานอุรังคธาตุ กล่าวว่า พระยาสุวรรณพิงคานเจ้าเมืองหนองหาน สกลนคร พระคำแดง เจ้าเมืองหนองหานน้อย อุดรธานี และพระยาจุลณีพรหมทัต เจ้าเมืองจุลณี (ลาวเหนือ แคว้นสิบสองจุไทย) พระยาอินทปัตถนคร เจ้าเมืองอินทปัตถนคร (เขมร) และพระยานันทเสน เจ้า เมืองศรีโคตรบูรณหลวง กษัตริย์ทั้ง ๕ พระองค์ได้ทรงอุปถัมภ์พระมหากัสสปะเถระ พร้อมด้วย พระ อรหันต์อีก ๕๐๐ ก่อสร้างพระธาตุพนมจนเสร็จแล้วและได้บรรลอรหันต์ในเวลาต่อมา กษัตริย์ทั้ง ๕ จึงออกเดินทางไปอินเดีย เพื่ออัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุจำนวน ๔๕ องค์ มาประดิษฐานไว้ใน สถานที่ ๔ แห่ง ได้แก่

๑. อัญเชิญพระธาตุหัวเหน่า จำนวน ๒๙ องค์ มาประดิษฐานไว้ที่พระธาตุบังพวน หรือภูเขาลหลวง

๒. อัญเชิญพระธาตุฝ่าพระบาทก้าขวา จำนวน ๙ องค์ มาประดิษฐานไว้ที่เจดีย์พระธาตุกลาง แม่น้ำโขง ณ เมืองหล้าหนองคาย

๓. อัญเชิญพระธาตุเขี้ยวฝาง ๓ องค์ มาประดิษฐานไว้ที่พระธาตุโพนจิกเวียงจัว บ้านปะโค จังหวัดหนองคาย

๔. อัญเชิญพระธาตุเขี้ยวฝาง จำนวน ๔ องค์ มาประดิษฐานไว้ที่เจดีย์พระธาตุหอผ้าหอแพ เมืองเวียงจันทร์

วัดพระธาตุบังพวน นอกจากมีองค์พระธาตุแล้ว ยังกลุ่มโบราณสถานที่เรียกว่า สัตตมหาสถาน ที่สร้างขึ้นตามคติพุทธศาสนา หมายถึง การจำลองสถานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธองค์ หลังจากตรัสรู้ แล้ว จำนวน ๗ แห่ง คือ โพธิบัลลังก์, อนิมิสเจดีย์, รัตนจงกรมเจดีย์, รัตนฆรเจดีย์, อชาปาลนิโครธเจดีย์, มุจลินทเจดีย์ และราชายตนะเจดีย์ ซึ่งในวัดพระธาตุบังพวนแห่งนี้นับเป็นที่เดียวในโลกที่ยัง

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระครูปลัดมงคลวรวัฒน์ วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ นางรัตนา มิ่งศรี วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

หลงเหลือโบราณสถานอันเป็นสัตตมหาสถานจากอดีตครบทั้ง ๗ สิ่ง^{๑๓๒} และเป็นสถานที่เกี่ยวกับพญานาค มี “สระมุจลินท์” หรือ “สระพญานาค” สระน้ำโบราณที่มีบันทึกในหนังสือใบลานที่เขียนเป็นภาษามคร เรียกชื่อว่า “สระมัจฉะน้ำเที่ยงหมั่น” เมื่อครั้งได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าบรรจุไว้ในองค์พระธาตุได้เกิดปรากฏการณ์ประหลาดมีสายน้ำพวยพุ่งออกมาจากพื้นดิน พระมหาเทพหลวงและพระมหาเทพพล พระภิกษุที่ดูแลองค์พระธาตุ ได้สังเกตเห็นว่ามีสายน้ำพุ่งขึ้นมาตลอดเวลาจากปล่องพญานาคที่เฝ้ารักษาพระธาตุบังพวน จึงได้ชักชวนญาติโยมขุดสระรองรับน้ำเอาไว้ และสร้างรูปปั้นพญานาค ๗ เศียรไว้กลางสระแห่งนี้ รูปแบบศิลปะแบบล้านช้าง ในสมัยพระเจ้าวิไชยราช กษัตริย์ล้านช้างได้เสด็จมานมัสการพระธาตุ (ช่วงพ.ศ. ๒๐๔๓-๒๐๖๓) โปรดให้มีการปรับปรุงสระน้ำแห่งนี้และนิมนต์พระคุณเจ้าจัดทำพิธีมหาพุทธาภิเษก สระมุจลินท์ถือเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ และนำน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ไปใช้ในพิธีสำคัญในราชสำนักล้านช้างเป็นต้นมา

ในสมัยต่อมา สมเด็จพระไชยเชษฐา (พ.ศ. ๒๐๙๓-๒๑๑๕) กษัตริย์ล้านช้างได้โปรดเกล้าให้สร้างพระพุทธรูปนาคปรก ๙ เศียร ไว้ในบริเวณใกล้เคียงกันด้วย ซึ่งเห็นได้ว่าในยุคสมัยพุทธกาลก็มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพญานาค มีให้เห็นได้ในทุกยุคทุกสมัยแม้จะไม่สามารถพิสูจน์ได้ก็ตาม ปัจจุบันสระมุจลินท์แห่งนี้ถือเป็นสระน้ำสำคัญประจำจังหวัดหนองคาย น้ำในสระแห่งนี้ถูกนำไปใช้ในพิธีสงฆกรรมราชาภิเษก พิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา และพิธีศักดิ์สิทธิ์สำคัญๆ ในรัชกาลปัจจุบันเป็นประจำ แต่น่าเสียดายวันที่ไปบ่อน้ำมีระดับน้ำที่ลดลงจากสภาพอากาศที่ร้อนมากๆ แต่ก็ไม่ว่าจะลดความเข้มข้นของสระน้ำพญานาคอันศักดิ์สิทธิ์ แห่งนี้ไปได้เชื่อกันว่าการได้ไหว้สักการะพระธาตุอันเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระอริยสงฆ์นั้น จะนำมาซึ่งความสุข ความเจริญมาสู่ผู้ที่เคารพบูชา อีกทั้งอันสงฆ์สกลบุญที่ได้จากการกราบไหว้บูชา และสร้างกุศลกับพระธาตุนั้น เชื่อว่าส่งผลแรงยิ่งนัก หากผู้ใดปฏิบัติบูชาด้วยจิตใจอันบริสุทธิ์ และหมั่นกราบไหว้บูชาตามกำลังความสามารถทุกครั้ง อานุภาพความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุ จะดลบันดาลให้เกิดสิริมงคลในชีวิตแก่ตัวผู้บูชา

การนำเสนอข้อมูลของสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของของพระธาตุบังพวน จังหวัดหนองคาย ประเทศไทย ตามกรอบเครื่องมือในการประเมิน SWOT (SWOT Analysis) พบว่า

จุดแข็ง (Strength)

๑. เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาเก่าแก่ที่สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระไชยเชษฐา (พ.ศ. ๒๐๙๓-๒๑๑๕) มีอัตลักษณ์เป็นกลุ่มโบราณสถานที่ยังคงเหลือ สัตตมหาสถาน ที่สร้างขึ้นตามคติพุทธศาสนา หมายถึงการจำลองสถานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธองค์ หลังจากตรัสรู้แล้ว จำนวน ๗ แห่ง คือ โพธิบัลลังก์, อนิมิสเจดีย์, รัตนจงกรมเจดีย์, รัตนฆรเจดีย์, อชาปาลนิโครธเจดีย์, มุจลินทเจดีย์ และราชายตนะเจดีย์ ซึ่งในวัดพระธาตุบังพวนแห่งนี้นับเป็นที่เดียวในโลกที่ยังหลงเหลือโบราณสถานอันเป็นสัตตมหาสถานจากอดีตครบทั้ง ๗ สิ่ง^{๑๓๓}

๒. เป็นสถานที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องพญานาคมี “สระมุจลินท์” หรือ “สระพญานาค” เป็นทางเข้าออกวังบาดาล^{๑๓๔}

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระครูธรรณย์ วรวัฒน์ วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระครูธรรณย์ วรวัฒน์ วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระนิพนธ์ จริยพัฒน์ วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

๓. ทางภาครัฐมีนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว^{๑๓๕}

๔. มีเส้นทางการท่องเที่ยว การคมนาคม การขนส่ง ที่เชื่อมโยงถึงกัน ทำให้สะดวกต่อการเดินทาง

๕. มีระบบและเทคโนโลยี สารสนเทศ แอปพลิเคชัน บนเครื่องมือสื่อสารและระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว^{๑๓๖}

๖. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่หลากหลาย เข้ากับความเชื่อ ความศรัทธาตลอดทั้งปีทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกช่วงระยะเวลา

๗. เป็นที่นิยมในการขอพร และบนบานศาลกล่าวเกี่ยวกับความสำเร็จด้านการงาน

๘. มีการจัดการด้านการรักษาความปลอดภัยและความสะอาด

๙. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว

๑๐. ศาสนสถานอยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร ได้รับการทะนุบำรุงจากผู้เชี่ยวชาญ^{๑๓๗}

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ดีพอ มีความคับแคบด้านสถานที่จอดรถ

๒. การประชาสัมพันธ์น้อยทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้ถึงความสำคัญของสถานที่และกิจกรรมการท่องเที่ยว

๓. ระบบการจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยวและช่วงเวลายังมีความไม่แน่นอน^{๑๓๘}

๔. ไม่มีสารสนเทศเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

๕. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

๖. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

โอกาส (Opportunities)

๑. แนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

๒. นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น

๓. นักท่องเที่ยวที่มีอายุช่วงสูงวัยมีเพิ่มมากขึ้นและมีความต้องการในการท่องเที่ยวตามพุทธศาสนสถานเพิ่มมากขึ้น

๔. มีการเดินทางภายในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงไทย-ลาว มากขึ้น

๕. นโยบาย ยุทธศาสตร์ และโครงการจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนมีเพิ่มมากขึ้น

๖. ระบบเทคโนโลยีในการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากขึ้นทำให้กิจกรรมและการเดินทางท่องเที่ยวมีความสะดวกมากขึ้น^{๑๓๙}

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ นางรัตนา มิ่งศรี วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ นายศราวุธ ธนะวรรณ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระนิพิฐพนธ์ จีรวทมน วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระครูรุณย์ วรวิธโน วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ นางสาวพรพรรณ วรโชติ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

อุปสรรค (Threats)

๑. มีความขัดแย้งทางสังคม เชื้อชาติ และวิกฤตทางการเมืองในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาว
๒. นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมีการปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม มีการจัดมหรสพเสียงดังโดยไม่ขออนุญาต
๓. นโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาว บางนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติบางอย่างไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์ต่อกัน
๔. ศาสนวัตถุอยู่ในความดูแลของรัฐ ทำให้การเข้าถึงเพื่อสักการะของนักท่องเที่ยวเป็นไปได้ยาก^{๑๔๐}

๔.๓.๑.๓ วัดที่สำคัญของประเทศไทย

๔.๓.๑.๓.๑ วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

สภาพทางกายภาพโดยรวม

เดิมเป็นวัดร้างตั้งอยู่บริเวณบ้านไผ่ มีชื่อเรียกกันว่า วัดผีผิว^{๑๔๑} ไม่ปรากฏหลักฐานเมื่อแรกสร้าง แต่สันนิษฐานว่าเป็นพระอารามสำคัญของเวียงจันทน์มาแต่เดิม จนเมื่อท้าวสุวอธรรมา (บุญมา) และได้มาสร้างเมืองหนองคายขึ้นที่บ้านไผ่ มีการอัญเชิญพระพุทธรูปสำคัญของเวียงจันทน์ที่ยึดมาได้ คราวปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ มาไว้ที่วัดหอก่องในปี พ.ศ. ๒๓๗๒ แต่ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ เกิดเหตุแผ่นดินไหวบริเวณวัดหอก่องทำให้เกิดเป็นรอยแยกขนาดใหญ่ต่อหน้าพระเสริม ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันของชาวเมืองและขุนนางข้าราชการไปต่างๆ นานา บ้างก็ว่าเป็นอาเพศบ้านเมืองจะทุกข์ร้อน บ้างก็ว่าเป็นลางบอกเหตุว่าพระเสริมต้องการเสด็จไปวัดอื่น บ้างก็ว่าวัดหอก่องเป็นวัดเล็กไม่เหมาะสมที่จะนำพระพุทธรูปที่พระมหากษัตริย์เวียงจันทน์ทรงสร้างมาประดิษฐานไว้ในที่แคบๆ เช่นนี้เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนั้น พระปทุมเทวาภิบาล ผู้เป็นเจ้าเมืองและกรรมการเมืองหนองคายจึงได้ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไร ในที่สุดก็มีมติว่าจะต้องหาสถานที่เพื่อสร้างเป็นวัดใหญ่ และอัญเชิญพระเสริมไปประดิษฐานอยู่ซึ่งสถานที่ดังกล่าวก็คือ วัดผีผิว^{๑๔๒}

ประวัติความเป็นมา

วัดผีผิวเป็นวัดร้างที่มีความสำคัญมาแต่ครั้งอดีต ภายในประดิษฐานพระธาตุเจดีย์ลาวโบราณที่งดงาม และไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา ดังนั้น จึงมีมติในการบูรณะวัดผีผิวและเปลี่ยนนามใหม่เป็น วัดโพธิ์ชัย เมื่อกรมเมืองหนองคายมีมติดังกล่าวแล้ว พระปทุมเทวาภิบาล (บุญมา) ผู้เป็นเจ้าเมืองก็ได้นำความเข้าปรึกษากับ ท่านญาครุหลักคำ ผู้เป็นพระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่สุดของเมืองหนองคาย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๓๘๒ พระปทุมเทวาภิบาล (บุญมา) เจ้าเมืองหนองคาย จึงเป็นประธานฝ่ายฆราวาสโดยมีท่านญาครุหลักคำเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ ทำการยกวัดโพธิ์ชัย คือการยกฐานะจากวัดที่ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาให้เป็นวัดที่มีพระสงฆ์อยู่จำพรรษา พร้อมกับบูรณะปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่เป็นที่จำพรรษาของพระภิกษุและสามเณรขึ้น เมื่อวันที่ ๒๑ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๘๒ ดังปรากฏในพงศาวดารย่อ

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ พระครูธรรมย์ วรวิมลโณ วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระครูศรีวิสัย โทธิ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ พระวรพรประเสริฐ วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

เมืองเวียงจันทน์ว่า...ศักราชได้ ๒๐๑ ปีก็ได้ เจ้าเมืองหนองคาย (ยก) วัดโพธิ์ชัย เดือน ๓ แรม ๔ ค่ำ วันเสาร์แล...เมื่อทำการบูรณะและยกวัดเสร็จแล้ว พระปฐมเทวภิบาล (บุญมา) ได้นิมนต์ท่านญาณาคูหลักคำมาเป็นเจ้าอาวาสวัดโพธิ์ชัย และได้ประกอบพิธีอัญเชิญพระเสริมจากวัดหอก่องมาประดิษฐานที่ลิม (พระอุโบสถ) วัดโพธิ์ชัย แต่นั้นมาวัดโพธิ์ชัยก็กลายมาเป็นวัดหลวงประจำเมืองหนองคาย เนื่องจากเจ้าเมืองเป็นผู้สร้างหรือบูรณะขึ้น อนึ่ง ภายหลังจากประกอบพิธียกวัดโพธิ์ชัยและอัญเชิญพระเสริมมาประดิษฐานยังวัดโพธิ์ชัยแล้ว ถัดจากนั้นมาอีก ๑๓ วัน คือ วันที่ ๔ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๓๘๒ ก็เกิดเหตุการณ์สำคัญคือเกิดสุริยุปราคาขึ้น

หลัง พ.ศ. ๒๓๘๒ เป็นต้นมา พระเสริมและพระใสก็ได้รับการเคารพบูชาจากชาวเมืองหนองคายรวมถึงขุนนางข้าราชการจากกรุงเทพมหานครที่ได้เดินทางมาราชการที่เมืองหนองคายเป็นนิจ สมัยนั้นวัดโพธิ์ชัยมีท่านญาณาคูหลักคำเป็นเจ้าอาวาสก็ดำเนินการปกครองและพัฒนาวัดตามสมควร โดยได้รับการอุปถัมภ์บำรุงจากท่านเจ้าเมืองคือพระปฐมเทวภิบาล (บุญมา) ทำให้วัดได้รับความเจริญมาตามลำดับ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์จะได้พระพุทธรูปขนาดใหญ่เพื่อมาประดิษฐานเป็นพระประธานที่วัดบวรสถานมงคลหรือวัดพระแก้ววังหน้าที่ทรงให้สร้างขึ้นที่บริเวณพระราชวังบวรสถานมงคล และได้ทรงทราบว่ามีพระพุทธรูปล้านช้างที่สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ ทรงมีพระรับสั่งให้อัญเชิญมาตั้งตั้งครั้งสงครามปราบกบฏเวียงจันทน์แต่ยังคงค้างอยู่ที่เมืองหนองคาย ในปีพ.ศ. ๒๓๙๙ พระองค์ทรงมีพระบวรราชโองการให้ขุนวรราชธานี และเจ้าเหม็น (โอรสเจ้าอนุวงศ์) เป็นข้าหลวงขึ้นมาอัญเชิญพระเสริมจากเมืองหนองคายไปกรุงเทพฯ ดังปรากฏในพงศาวดารย่อว่า ความตอนหนึ่งว่า "เดือน ๓ ขึ้น ๙ ค่ำ มื่อเต่าเส็ด ขุนวรราชธานีแลเจ้าเหม็น เปนข้าหลวงมาเอาพระเสริม ยกจากเมืองหนองคายไปไทยก็ปีนั้น"

และเมื่อขุนวรราชธานีและเจ้าเหม็น เป็นข้าหลวงอัญเชิญพระเสริมจากวัดโพธิ์ชัยลงไปยังกรุงเทพฯ ขุนวรราชธานีจะอัญเชิญพระใสไปพร้อมกับพระเสริมด้วย แต่เกิดปาฏิหาริย์ โดยพราหมณ์ผู้อัญเชิญนั้นไม่สามารถขับเกวียนนำพระใสไปได้ แม้จะใช้กำลังคนหรืออ้อนวอนอย่างไรก็ตาม จนในที่สุดเกวียนได้หักลง เมื่อหาเกวียนใหม่มาแทนก็ไม่สามารถเคลื่อนไปได้อีก จึงปรึกษาดกกลงกันว่าให้อัญเชิญพระใสมาไว้ที่วัดโพธิ์ชัยแทนพระเสริม ดังนั้นหลวงพ่อก็จึงประดิษฐานที่วัดโพธิ์ชัยจนถึงปัจจุบัน

วัดโพธิ์ชัยได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จเป็นองค์ประธาน ยกข้อฟ้าพระอุโบสถวัดโพธิ์ชัย พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ. ๒๕๒๓ ประกอบพิธีผูกพัทธสีมา พ.ศ. ๒๕๒๔ ยกฐานะขึ้นเป็น พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ ปัจจุบันมี พระธรรมมงคลรังษี (คำบ่อ อรุโณ) ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๘ เป็นเจ้าอาวาส

การนำเสนอข้อมูลของสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของวัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ประเทศไทยตามกรอบเครื่องมือในการประเมิน SWOT (SWOT Analysis) พบว่า

จุดแข็ง (Strength)

๑. เป็นศาสนสถานที่สำคัญของจังหวัดหนองคายที่เป็นที่ประดิษฐานของพระสุก พระเสริม พระใส ที่เคารพสักการะที่มีชื่อเสียง^{๑๔๓}

๒. เป็นสถานที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาสักการะเมื่อมาท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย^{๑๔๔}

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ พระครูศรีวิสัย โพธิ์ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ นางสาวพรพรรณ วรโชติ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

๓. มีเส้นทางการท่องเที่ยวที่สะดวกต่อการเดินทาง
๔. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่หลากหลาย เข้ากับความเชื่อ ความศรัทธาตลอดทั้งปีทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกช่วงระยะเวลา^{๑๔๕}
๕. มีการจัดระเบียบและความสะอาดที่ดี

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. ระบบการจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยวและช่วงเวลายังมีความไม่แน่นอน
๒. มีสารสนเทศเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวนน้อย^{๑๔๖}
๓. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ
๔. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ^{๑๔๗}

โอกาส (Opportunities)

๑. แนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
๒. นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอัตลักษณ์เพิ่มมากขึ้น^{๑๔๘}
๓. นักท่องเที่ยวที่มีอายุช่วงสูงวัยมีเพิ่มมากขึ้นและมีความต้องการในการท่องเที่ยวตามพุทธศาสนสถานเพิ่มมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

๑. ศาสนสถานมีความคับแคบไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากในหน้าเทศกาลได้^{๑๔๙}
๒. นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมีการปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม^{๑๕๐}
๓. นโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงไทย-ลาว บางนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติบางอย่างไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์ต่อกัน

๔.๓.๑.๓.๒ วัดศรีชมพูนาคคีรี จังหวัดหนองคาย

สภาพทางกายภาพโดยรวม

ตั้งอยู่ใน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีที่ดินที่ตั้งวัด เนื้อที่ ๑๑ ไร่ ๒ งาน ๑๔ ตารางวา โฉนดเลขที่ ๑๒๑๒ มีอาณาเขตดังนี้

- ทิศเหนือ ประมาณ ๒๒๐ เมตร จดที่มีการครอบครอง
 ทิศตะวันออก ประมาณ ๑๔๐ เมตร จดลำห้วยโง
 ทิศใต้ ประมาณ ๒๗๐ เมตร จดถนนสาธารณะประโยชน์

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ นายศราวุธ ณะวรรณ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ นางรัตนา มิ่งศรี วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ พระวรพรประเสริฐ วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นางรัตนา มิ่งศรี วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีวิสัย โภธิ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ พระวรพรประเสริฐ วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ทิศตะวันตก ประมาณ ๑๒๑ เมตร จดถนนสาธารณะประโยชน์

วัดศรีชมภูองค์ตื้อได้ถูกสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๑๐๕ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๑๐๕ มีเขตวิสุงคามสีมา ขนาดกว้าง ๗ เมตร ยาว ๑๓ เมตร โบราณวัตถุในวัดที่สามารถพบได้ในปัจจุบันมีดังต่อไปนี้

- ๑) หลวงพ่อพระเจ้าองค์ตื้อ
- ๒) พระพุทธรูปสี่องค์ พระพุทธรูปศิลปะสมัยล้านช้าง
- ๓) เจดีย์ทรงนกกางเขน ๒ เจดีย์
- ๔) เจดีย์ดอกบัว ๑ เจดีย์
- ๕) หลักศิลาจารึกบันทึกเป็นอักษรขอม ในอดีตมี ๑๑ หลัก ปัจจุบันเหลือ ๔ หลัก

ประวัติความเป็นมา

หลวงพ่อบุญธรรมองค์ตื้อได้ก่อสร้างมาแต่โบราณมีพระพุทธรูปปางนาคปรก สร้างในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชครองเมืองเวียงจันทน์ พระสงฆ์ในวัดศรีชมภูองค์ตื้อได้ประชุมปรึกษาหารือกัน ลงมติจะหล่อพระพุทธรูปองค์นี้ขึ้นในบ้านน้ำโมง (เดิมเรียกว่าบ้านน้ำโหม่ง)^{๑๕๑} เพื่อเป็นที่เคารพสักการะแก่อนุชนรุ่นหลังต่อไป มา เมื่อตกลงกันแล้วจึงได้ชักชวนบรรดาพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย เพื่อเรียไรทองเหลืองบ้าง ทองแดงบ้าง ตามแต่ผู้มีจิตศรัทธาจากท้องที่อำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ได้ทองหนักตื้อหนึ่ง (มาตราโบราณภาคอีสานถือว่า ๑๐๐ ชั่งเป็นหมื่น ๑๐ หมื่นเป็นแสน ๑๐ แสนเป็นล้าน ๑๐ ล้านเป็นโกฏิ ๑๐ โกฏิเป็นหนึ่งก๊อ ๑๐ ก๊อเป็นหนึ่งตื้อ) พระสงฆ์และชาวบ้านจึงพร้อมกันหล่อ เป็นส่วนๆ ในวันสุดท้ายเป็นวันหล่อตอนพระเกศ ในตอนเช้าได้ยกเข้าเตาแล้วแต่ไม่ติด เมื่อเอาเข้าเตาใหม่ ทองยังไม่ละลายดีก็พอดีเป็นเวลาจวนพระจะฉันเพล พระทั้งหมดจึงทิ้งเข้าเตาหรือทิ้งเข้าไว้ในเตาแล้วก็ขึ้นไปฉันเพลบนกุฏิฉันเพลเสร็จแล้วลงมาหมายจะเทเข้าที่ค้ำไว้กลับปรากฏว่ามีผู้เทติด และตอนพระเกศสวยงามกว่าที่ตอนจะเป็น เป็นอัศจรรย์สืบถามได้ความว่า (มีชายผู้หนึ่งนุ่งหม้อผ้าขาวมายกบ้านนั้นทนสำเร็จ) แต่ด้วยเหตุที่บ้านนั้นร้อนเมื่อเทเสร็จแล้ว ชายผู้นั้นจึงวิ่งไปทางเหนือบ้านน้ำโหม่งมีผู้เห็นยืนโลเลอยู่ริมหนองน้ำแห่งหนึ่งแล้วหายไป (หนองน้ำนั้นภายหลังชาวบ้านเรียกว่าหนองโลเลมาจนถึงปัจจุบันนี้ และชายผู้นั้นก็เข้าใจกันว่าเป็นเทวดามาช่วยสร้าง)^{๑๕๒} เมื่อได้นำพระพุทธรูปที่หล่อแล้วมาประดิษฐานไว้ในวัด มีขุนนางชั้นผู้ใหญ่แห่งเมืองเวียงจันทน์มาเที่ยวบ้านน้ำโหม่งสองท่านชื่อว่า ท่านหมื่นจันทร์ กับ ท่านหมื่นราม ทั้งสองท่านได้เห็นพระเจ้าองค์ตื้อก็เกิดศรัทธาเลื่อมใสที่จะช่วยเหลือ จึงได้ช่วยกันก่อฐาน และทำราวเป็นการส่งเสริมศรัทธาของผู้สร้าง ครั้นเมื่อขุนนางทั้งสองได้กลับถึงเมืองเวียงจันทน์แล้ว ได้กราบทูลพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชซึ่งครองเมืองเวียงจันทน์ในเวลานั้นพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้เสด็จมาทอดพระเนตรก็ทรงเกิดศรัทธาจึงได้สร้างวิหารประดิษฐานกับแบ่งปันเขตแดนให้เป็นเขตข้าทาสบริวารของพระเจ้าองค์ตื้อดังนี้

๑. ทางตะวันออกถึงบ้านมะก่องเชียงขวา (ทางฝั่งซ้ายตรงข้ามอำเภอโพนพิสัย)
๒. ทางตะวันตกถึงบ้านหาวกเมืองโสม (อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี)
๓. ทางทิศใต้ถึงบ้านบ่อเอือดหรือบ่ออาด (อยู่ในอำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี)

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระอุทัย อมโร วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระอุทัย อมโร วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๔. ทางเหนือไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน คาดว่าน่าจะเป็น บ้านพานพร้าว อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย และเมือง “กีนายมัว” ส.ป.ป.ลาว ในปัจจุบัน

พลเมืองที่อยู่ในเขตข้าทาสของพระเจ้าองค์ตื้อตั้งแต่เดิมมาต้องเสียส่วยสาอากรให้แก่ทางราชการ แต่เมื่อตกเป็นข้าทาสของพระเจ้าองค์ตื้อ โดยผู้ใดประกอบอาชีพทางใดก็ให้นำสิ่งนั้นมาเสียส่วยให้แก่วัดศรีชมพูน้ององค์ตื้อทั้งสิ้น เช่น ผู้ใดเป็นช่างเหล็กก็ให้นำเครื่องเหล็กมาเสีย ผู้ใดทำนา ก็ให้นำข้าวมาเสีย ผู้ใดทำนาเกลือก็ให้เอาเกลือมาเสียทางวัดก็มีพนักงานคอยเก็บรักษาและจำหน่ายประจำเสมอ ที่ด้านหน้าของพระวิหารมีตัวหนังสือไทยน้อยหรือหนังสือลาวเดี๋ยวน้อยอยู่ด้วย แต่เวลานี้เก่าและลบเลือนมากอ่านไม่ได้ความติดต่อกัน พระเจ้าองค์ตื้อเป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ ฝีมือช่างฝ่ายเหนือและล้านช้างผสมกัน นับเป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะงดงามมาก เป็นพระประธานซึ่งสร้างด้วยทองสัมฤทธิ์องค์ใหญ่ที่สุดในจังหวัดน่านขัดสมาธิปางมารวิชัยหน้าตักกว้าง ๓ เมตร ๒๙ เซนติเมตร สูง ๔ เมตร ประดิษฐานอยู่ที่วัดศรีชมภู องค์ตื้อ ตำบลน้ำโมง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดหนองคาย เป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีประชาชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง เคารพนับถือมาก

การดำเนินงานในวัดศรีชมภูองค์ตื้อ มีงานด้านสาธารณูปการ วัดศรีชมภูองค์ตื้อ ได้บูรณะซ่อมแซม ก่อสร้าง เสนาสนะ ถาวรวัตถุต่าง ๆ มากมาย อาทิ วิหารประดิษฐานหลวงพ่อบุญรอดองค์ตื้อ ศาลาการเปรียญพระครูสังวรญาณวัตร หอพระไตรปิฎก ศาลาเอนกประสงค์ ศาลากองอำนวยการ หอฉันพระภิกษุสงฆ์ กุฏิสงฆ์ ศาลาเอนกประสงค์ริมแม่น้ำโขง เป็นต้น^{๑๕๓} เพื่ออำนวยความสะดวกในการเป็นศูนย์อุทยานแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น และเป็นแหล่งสร้างบุญกุศลในทางพระพุทธศาสนา การบริหารการปกครอง วัดศรีชมภูองค์ตื้อ มีการบริหารการปกครองเป็นแบบสังฆสภา ประชาธิปไตย โดยยึดหลักธรรมาธิปไตย มีคณะกรรมการบริหาร จัดการ ดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อยังศรัทธาให้เกิดแก่อุบาสกอุบาสิกา พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งใกล้และไกล ซึ่งมีพระภิกษุจำพรรษา ไม่ต่ำกว่า ๑๕ รูป สามเณรไม่ต่ำกว่า ๑๗ รูป ทุกปี

การศาสนศึกษา วัดศรีชมภูองค์ตื้อเป็นแหล่งการศึกษาของพระภิกษุสามเณร รวมทั้งพุทธศาสนิกชนผู้สนใจทั่วไป เยาวชนนักเรียนนักศึกษา สามารถเข้ามาศึกษาหาความรู้จากวัดได้ทุกโอกาส ซึ่งได้เน้นศาสนศึกษาหลัก ๆ สำหรับพระภิกษุสามเณร คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี (ประโยค ๑-๒, ๓, ๔)^{๑๕๔} การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมศึกษาสำหรับเยาวชนทั้งหลาย ซึ่งเป็นการปลูกฝังพุทธธรรม คุณธรรมจริยธรรมในจิตใจของเยาวชนของชาติ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา วัดศรีชมภูองค์ตื้อ ได้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยวิธีการต่าง ๆ อาทิ โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการอบรมค่านิยมพุทธธรรม โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมต่อต้านยาเสพติด โครงการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา จัดแสดงธรรมในวันธัมมัสสวนะ จัดโครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ สนับสนุนโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้กับคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานเอกชนทั่วไป จัดส่งพระวิทยากรดำเนินการอบรม ให้กับหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานเอกชนทั่วไป อบรม/บรรยายธรรมแก่ข้าพราหมณ์

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ พระครูกร อดิพโล วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นายทวี ศีลเจริญ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ผู้ถือศีลอุโบสถตลอดเทศกาลเข้าพรรษา จัดโครงการบรรพชาอุปสมบทเฉลิมพระเกียรติ จัดพระวิทยากรสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนในเขตอำเภอท่าบ่อและอำเภอใกล้เคียง^{๑๕๕}

การสาธารณสุขสงเคราะห์ วัดศรีชมภูองค์ตื้อ ได้ให้การสนับสนุนแก่สังคมต่าง ๆ ตามสมควรแก่ฐานะ อาทิเช่น บริจาคที่ดินให้กับโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชท่าบ่อ มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนผู้เรียนดีแต่ยากจน บริจาควัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาแก่โรงเรียน บริจาคปัจจัยสมทบทุนในการก่อสร้างโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชท่าบ่อ^{๑๕๖} บริจาคอุปกรณ์คอมพิวเตอร์แก่หน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน บริจาคช่วยผู้ประสบภัยธรรมชาติ อาทิ อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น

ข้อวินิจฉัยในศิลาจารึก

ในหลักศิลาจารึกข้อที่ ๑ ว่า สร้างเมื่อ พ.ศ. ๑๐๕ นั้น ขัดต่อความเป็นจริง เพราะพระพุทธศาสนาเริ่มแพร่เข้ามาในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๓๐๐ ล่วงแล้วเลข พ.ศ. ข้างหน้าที่ลบเลือนนั้นคงจะเป็น พ.ศ. ๒๑๕๐ เพราะในระหว่าง พ.ศ. ๒๑๐๕ อยู่ในระยะรัชสมัยของพระไชยเชษฐาแห่งเมืองเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นระยะใกล้เคียงกันกับที่พระไชยเชษฐา ได้ร่วมกับกรุงศรีอยุธยาสร้างเจดีย์ ศรีสองรักษ์ขึ้นที่อำเภอด่านซ้าย ในจังหวัดเลย ปัจจุบันนี้ก็ยังคงอยู่พอจะอนุมานได้ว่า ผู้สร้างวัดศรีชมภูองค์ตื้อ คงเป็นพระเจ้าชัยเชษฐาแน่

ในศิลาจารึกข้อที่ ๒ ที่ว่าพระชัยเชษฐาเป็นลูกพระยาศรีสุวรรณนั้น ขัดกับพระราชพงศาวดาร เพราะพระชัยเชษฐาธิราช ซึ่งเป็นเจ้าผู้ครองเวียงจันทน์นั้น เป็นบุตรพระยาโพธิสาร ดังแจ้งในพงศาวดารว่าพระยามหาพรหมราช เจ้าเมืองเชียงใหม่ถึงแก่พิราลัยเมื่อ พ.ศ. ๒๐๘๒ พระโอรสทรงนามว่าเจ้าทรายดำ ได้ครองเชียงใหม่อยู่ ๓ ปีก็ทิวงคต ไม่มีโอรสราชันดดา สืบสันตวงศ์ เสนาบดีเมืองเชียงใหม่ลงไปเฝ้าพระเจ้าล้านช้าง พระเจ้าล้านช้างพร้อมเจ้าเชษฐาวงศ์ ไปเยี่ยมพระศพถึงเชียงใหม่และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๐๙๑ เสนาพดมาตย์พร้อมกันยกราชสมบัติให้เจ้าเชษฐาวงศ์เป็นเจ้าเชียงใหม่ ทรงพระนามว่าพระชัยเชษฐาธิราช พระยาโพธิสารเสด็จกลับหลวงพระบางได้ ๒ ปี ก็ทิวงคตในปี พ.ศ. ๒๐๙๓ พระชัยเชษฐาธิราชจึงกลับไปครองนครล้านช้าง (จากหนังสือฝั่งขวาแม่น้ำโขง) ข้อนี้ไม่มีหลักฐาน พระยาศรีสุวรรณกลับพระยาโพธิสารอาจเป็นคน ๆ เดียวกันก็ได้

ในศิลาจารึกข้อที่ ๓ ว่า พระชัยเชษฐาเกิดที่เมืองเวียงคุก ไม่น่าเป็นไปได้ เพราะพระยาโพธิสารธรรมมิกราชบิดาครองราชย์สมบัติอยู่ที่นครล้านช้าง หลวงพระบาง พระชัยเชษฐาต้องเกิดที่ล้านช้าง ส่วนเวียงคุกนั้นมาเจริญรุ่งเรืองขึ้นทีหลัง เมื่อพระเจ้าชัยเชษฐาได้ขึ้นครองราชย์สมบัติที่เวียงจันทน์แล้ว แล้วที่ว่าภรรยาเกิดที่เมืองจำปาน้ำโหม่นั้นไกลความจริงมาก เพราะพระอัครมเหสีของพระเจ้าชัยเชษฐาเป็นธิดาพระเจ้าเชียงใหม่ หรือว่าจะเป็นภรรยาน้อย ข้อนี้ไม่มีหลักฐานยืนยัน

ในศิลาจารึกข้อ ๔ ชื่อวัดว่า “วัดโกศล” นั้นน่าจะเป็นโกสัยมากกว่า แต่ปัจจุบันนี้ ชื่อวัดศรีชมภูองค์ตื้อ

ในศิลาจารึกข้อ ๕ เขตวัดทางยาวและทางกว้างแคบกว่าที่กล่าวไว้ในศิลาจารึก ทั้งนี้เข้าใจว่าทางหน้าวัดน้ำเซาะทางทิศเหนือและทิศใต้ให้แคบลง (เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๙) ได้ตรวจสอบวัดดูปรากฏว่า

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ นายศราวุธ ณะวรรณ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ พระอุทัย อมโร วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

แคบไม่ตรงกับศิลาจารึกแต่ปัจจุบันนี้ทางวัดได้ซื้อขยายออกไปมากแล้วทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันตก

ในศิลาจารึกข้อ ๖ ว่า กงจักรเกิดขึ้นนั้น คงมีรูปกงจักรอันเป็นรูปธรรมจักร ซึ่งมีตามวัดเก่าในสมัยก่อน แต่ปัจจุบันนี้หาได้ไม่แล้ว

ในศิลาจารึกข้อ ๗ พระชัยเชษฐาธิราชมีบริวารถึง ๕๐๐ นี้ ต้องเป็นที่เชื่อได้ว่าเป็นพระชัยเชษฐาผู้ครองนครเวียงจันทน์แน่ การนับน้ำหนักและจำนวนในสมัยก่อนนั้น เขานับ สิบ-ร้อย-พัน-หมื่น-แสน-ล้าน-โกฏิ-คือ แต่ถ้าหมายถึงจำนวน ก็เต็มอะสงฆ์เข้าไปอีกเป็นอันดับสุดท้าย เพราะฉะนั้น คำว่า คือ จึงเป็นน้ำหนักที่มากที่สุดแล้ว การสร้างพระมานานถึง ๗ ปี ๗ เดือน เห็นจะรวมน้ำหนักที่แน่นอนไม่ได้ พระองค์ใหญ่ที่สุดในสมัยนั้น สร้างก็ยาก หมดเปลืองก็มาก เพื่อให้สมกับความยากลำบากจึงกำหนดเอาไว้ว่า สร้างด้วยทองหนัก ๑ คือ ซึ่งความจริงสมัยนั้นจนถึงสมัยนี้ก็ไม่มีใครรู้จักจริง ๆ ว่า โกฏิ และคือนั้นมีค่าเท่าใดกันแน่ คงนับกันไปอย่างนั้นเอง การหล่อพระศักดิ์สิทธิ์ มักจะเป็นพระอินทร์หรือตาปะขาวมาช่วยจึงสำเร็จ ทั้งนี้เพราะเหตุผล ๒ ประการ คือ ประการแรกต้องการจะให้คนนับถือ ประการที่สองสมัยนั้น คนตีมิวียาอยู่ไม่ค่อยได้ เพราะจะถูกรังแก จึงเกลี้ยปดปิดไว้ว่า เป็นเทวดามาหล่อ

ในศิลาจารึกข้อ ๘ ว่า วัดโกศลตั้งอยู่ริมน้ำโขงนั้น เป็นความจริง เพราะตามธรรมดาแม่น้ำโขงคดเคี้ยว และเกิดมีคั่งน้ำขึ้น น้ำโขงซึ่งกว้างราว ๑ กม.เศษ ไหลผ่านศรีเชียงใหม่ พุ่งไปปะทะ ตอนใต้นครเวียงจันทน์ จินายมและบ่อโทะนา เมื่อปะทะฝั่งลาวแล้ว กระแสน้ำก็กลับพุ่งมาปะทะฝั่งไทย ตอนใต้ท่าบ่อ กระแสน้ำจะไหลปะทะสลับฝั่งกันเช่นนี้เรื่อยไป เมื่อถึงหน้าน้ำราว ๆ เดือน ๗-๙ น้ำจะเต็มฝั่งหรือล้นฝั่ง กระแสน้ำในแม่น้ำโขงจะไหลเชี่ยวเร็วประมาณ ๑๕.๒๐ กม. ที่เดียวฝั่งที่ถูกปะทะก็จะพัง ฝั่งตรงข้ามตอนใต้คั่งน้ำ น้ำจะไหลค่อยและวน ดินจะตกตะกอนเมื่อน้ำลดก็จะเกิดเป็นดินงอกทุกปี วัดน้ำโหมงก็เช่นเดียวกัน เดิมตั้งอยู่ริมโขงจริง แต่อยู่ได้คั่งน้ำตรงข้ามกับจินายมและบ่อโทะนา ดินหน้าวัดจึงงอกออกเรื่อยมาเราจึงเห็นกันว่า วัดน้ำโหมงจะอยู่ห่างจากตลิ่งแม่น้ำโขงไปทุกทีอย่างเช่นทุกวันนี้

ในศิลาจารึกข้อ ๙ เมื่อหล่อแล้วมีอภินิหารเป็นสังกตศีลถึง ๑๐๐ อย่างนั้น ในข้อนี้ ความเชื่อถือของชาวเมืองเชื่อมั่นว่า มีผีหรือเทวดารักษา คนนับถือมาก บางคนเจ็บไข้ได้ป่วยไปขอน้ำมนต์มากินก็หายได้ คนไม่มีลูกไปขอก็มีได้ อะไรต่อมิอะไรร้อยแปดมากกว่า ๑๐๐ อย่างเสียอีก

ในศิลาจารึกข้อ ๑๐ ว่า การสร้างสิ้นเงินไปถึง ๑๐๕,๐๐๐ ชั่ง แต่ถ้าจะคิดถึงค่าราคาแห่งพระพุทธรูปงามองค์นี้ ในปัจจุบันแล้วมีค่าเหลือที่จะคณานับได้ เมื่อผู้ใดเข้าไปใกล้เฉพาะพระพักตร์แล้ว จะหายทุกขโศกทันที พระพักตร์อมยิ้มนิรันดร์ พระเนตรลึกลับสนิท พระนลาฏกว้างพระร่าเริง ส่วนพระกายนั่งตรงได้ส่วนสัด ประทับอยู่ในท่าสงบ ผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก ทำให้ผู้ได้พบเห็นองค์พระองค์คือ เกิดมโนภาพคล้าย ๆ เข้าไปนั่งอยู่เฉพาะพระพักตร์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้เกิดความปิติและมีศรัทธาขึ้นทันที อันเป็นธรรมาภินิหารเกิดขึ้นแก่ผู้ที่ได้พลเห็น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีค่ายิ่งกว่าสมบัติใด ๆ ที่ท่านโบราณจารย์วางราคาไว้ถึง ๑๐๕,๐๐๐ ชั่ง ข้าพเจ้าคิดว่ายังถูกไป

ในศิลาจารึกข้อ ๑๑ นั้น แสดงให้เห็นว่า เป็นวัดซึ่งพระเจ้าชัยเชษฐาเป็นผู้สร้างแน่ เพราะมีบริวารถึง ๑๓ บ้าน วัดที่จะมีบริวารได้ต้องเป็นวัดหลวง ชาวบ้านเหล่านั้นต้องส่งส่วยแก่วัดโดยไม่ต้องกระทำกิจใด ๆ แก่ทางราชการ คงเป็นแต่ข้าของพระองค์คือ เช่นเดียวกับข้าพระธาตุพนม ซึ่งยังคงถือ

เป็นประเพณีมาจนทุกวันนี้ ในวันเทศกาลนมัสการพระองค์ต่อ ชาวบ้านที่เป็นข้าจะต้องนำเครื่องมาสักการบูชา ถ้ามีฉนั้น ผีหรือเทวดาผู้รักษาจะลงโทษ

มีเรื่องเล่ากันว่า ครั้งหนึ่งพวกฮ่อได้ยกทัพข้ามโขงมาขึ้นที่ฝั่งวัดน้ำโมง เพื่อหวังจะทำลายพระองค์ต่ออันเป็นที่เคารพสักการะของปวงชนแถบนั้น เพื่อเป็นการทำลายขวัญของพวกชาวบ้าน ขณะที่ข้าศึกได้จ้วงขวานฟันลงไปที่พระฐานของพระองค์ต่อนั้น ก็ปรากฏเสียงร้องออกจากพระโอษฐ์ และมีพระชลหิตไหลออกจากแผลที่พระฐาน พร้อมกับมีน้ำพระเนตรไหลซึมออกมาเป็นที่น่าเวทนา ยิ่งนัก ข้าศึกเป็นอัครรรยเช่นนั้นก็เกรงจะเกิดภัยจึงได้รับยกทัพกลับ แต่ก็ปรากฏว่าพวกฮ่อถึงแก่ความตายจนหมดสิ้น ทุกวันนี้แผลเป็นที่พระฐานก็ยังปรากฏอยู่ในสมัยก่อนผู้คนสัญจรไปมาจะสวมรองเท้าเข้าไปในวัดไม่ได้จะต้องมีอันเป็นไปโดยประการต่างๆ แม้แต่เจ้านาย ที่เข้ามาถือน้ำพิพัฒน์สัตยา จะสวมรองเท้าเข้าไปในวิหารนั้นก็ได้ ถ้าบุคคลใดฝ่าฝืนก็จะได้รับโทษโดยประการต่างๆ เช่นเจ็บป่วยโดยกะทันหัน เป็นต้น บุคคลที่ไม่มีบุตรธิดาสืบสกุล มีดอกไม้มารูปเทียนหรือเครื่องสักการะอย่างอื่นมาทูลขอบุตรธิดาจากพระองค์ บุคคลผู้นั้นก็จะได้กุลบุตรธิดาสืบสกุล สมความมุ่งมาดปรารถนา แต่บุตรธิดาที่พระองค์ประทานให้แล้วนั้น บิดามารดาจะทำโทษหรือเขียนตีโดยประการใด ๆ ไม่ได้ ต้องสั่งสอนเอาโดยธรรมเท่านั้น

บุคคลผู้ใดของหาย เช่น เงิน ทอง โค กระบือ เป็นต้น มีดอกไม้มารูปเทียนเครื่องสักการะมาบูชาบวงสรวง เพื่อให้ได้สิ่งของนั้นคืนมา ก็จะได้คืนมาสมประสงค์ทรัพย์สินสมบัติของใครหาย ไม่ทราบว่าเป็นผู้ใดมาลักขโมยเอาไป เจ้าของทรัพย์สินมีความสงสัยผู้ใด ก็นำบุคคลผู้นั้นมาทำสัตย์สาบานต่อพระพักตร์ของพระเจ้าองค์ต่อ ถ้าบุคคลนั้นไม่ได้เอาก็ไม่เป็นอะไร แต่ถ้าบุคคลนั้นเอาไปจริง ๆ แต่ปฏิเสธไม่ยอมรับตามความเป็นจริง บุคคลผู้นั้นก็จะได้รับโทษ เช่น เจ็บป่วยหรืออาจถึงแก่ความตายได้

บุคคลผู้ใดไปศึกสงครามได้มาบนบานขอให้พระเจ้าองค์ต่อคุ้มครอง บุคคลผู้นั้นก็จะปลอดภัยประสพแต่ความสวัสดิมีชัยกลับมา และบุคคลผู้ใดมีความปรารถนาอยากจะทำให้มีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต นำเครื่องสักการะมาบูชาพระเจ้าองค์ต่อ ขออำนาจของพระองค์ต่อคุ้มครอง และบันดาลให้เกิดมีความเจริญรุ่งเรืองในการประกอบอาชีพที่สุจริต บุคคลผู้นั้นก็จะจักเจริญสมความมุ่งมาดปรารถนาทุกประการ

อนึ่ง การเจ็บไข้ได้ป่วยจนถึงกับล้มหมอนนอนเสื่อไปมาไม่ได้ บางคนก็ให้ญาติพี่น้องไปบูชาแผ่นทองปิดองค์หลวงพ่อบุญ หรือพรพุทธรูปจำลอง ตั้งจิตอธิษฐานปิดตรงที่เจ็บปวดนั้น ปรากฏว่าโรคนั้นได้หายไปดังจิตอธิษฐาน

ในอดีตพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชกษัตริย์ล้านช้างผู้สร้างพระเจ้าองค์ต่อพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ทรงสถาปนาและทำนุบำรุงปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่าง ๆ มากมาย พุทธศิลป์ในยุคนี้ได้รับอิทธิพลจากล้านนามาก รวมทั้งพระเจ้าองค์ต่อ พระพุทธรูปทองสำริดขนาดใหญ่ที่วัดองค์ต่อ นครเวียงจันทน์ และวัดศรีชมภูองค์ต่อ บ้านน้ำโมง อำเภอบ้านดง จังหวัดหนองคาย สิทธิพร ณ นครพนม อธิบายไว้ในเอกสารประกอบการสัมมนาพัฒนาการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จังหวัดหนองคายว่า “พระเจ้าองค์ต่อ” พระพุทธรูปขนาดใหญ่หนัก ๑ ตัน (ประมาณ ๑๒,๐๐๐ กิโลกรัม ตีเป็นมาตรวัดของคนล้านนา) ศิลปะล้านนา สร้างเมื่อพ.ศ. ๒๑๐๕ เชื่อกันว่า เป็นพระพุทธรูปฉลองพระองค์ของพระนางยอดคำทิพย์ พระบรมราชชนนีของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทั้งกำหนดเป็นพระราชพิธีที่กษัตริย์เวียงจันทน์ต้องเสด็จมานมัสการ พระเจ้าองค์ต่อทุกเดือน ๔ เสด็จพร้อมขบวนช้าง ม้า มาสักการะจากวัดท่าก

เรือ อำเภอบำเภอบึงวัดพระเจ้าองค์ดื้อ เป็นระยะทาง ๑๐ กิโลเมตร ถนนนี้จึงมีชื่อว่า “จรดลสวรรค์” มาจนถึงปัจจุบัน

กิจกรรมพิเศษในวันธรรมสวนะและวันสำคัญทางศาสนา

๑. วันมาฆบูชา จัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนาแก่ประชาชนทั่วไป และครูอาจารย์นักเรียน โรงเรียนต่าง ๆ ในเขตอำเภอบำเภอบึงวัดพระเจ้าองค์ดื้อ ประมาณโรงเรียนละ ๕๐๐ คน ให้อำมาตยาภิเษกพระรัตนตรัย สมาทานเบญจศีล บรรยายธรรม เวียนเทียนในตอนเย็น

๒. วันเทศกาลนมัสการหลวงพ่อบุญรอดพระเจ้าองค์ดื้อประจำปี ระหว่างวันขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๔ ถึง วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ ของทุกปี

๓. วันเทศกาลตรุษสงกรานต์ประจำปี ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๕ เมษายน ทุกปี

๔. วันวิสาขบูชา จัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนาแก่ประชาชนทั่วไป และครูอาจารย์นักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตอำเภอบำเภอบึงวัดพระเจ้าองค์ดื้อ ประมาณโรงเรียนละ ๕๐๐ คน มีการให้อำมาตยาภิเษกพระรัตนตรัย สมาทานเบญจศีล บรรยายธรรม เวียนเทียนในตอนเย็น

๕. วันอาสาฬหบูชา จัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนาแก่ประชาชนทั่วไป และครูอาจารย์นักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตอำเภอบำเภอบึงวัดพระเจ้าองค์ดื้อ ประมาณโรงเรียนละ ๕๐๐ คน มีการให้อำมาตยาภิเษกพระรัตนตรัย สมาทานเบญจศีล บรรยายธรรม เวียนเทียนในตอนเย็น

๖. วันเข้าพรรษา จัดให้มีการทำบุญตักบาตรรอบวิหารหลวงพ่อบุญรอดพระเจ้าองค์ดื้อ บรรยายธรรม มีประชาชนร่วมทำบุญบำเพ็ญกุศล ประมาณ ๓๐๐ - ๔๐๐ คน

๗. วันออกพรรษา จัดให้มีการทำบุญตักบาตรกลางหมู่บ้าน บรรยายธรรม มีประชาชนร่วมทำบุญบำเพ็ญกุศล ประมาณ ๓๐๐ - ๔๐๐ คน

๘. โครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ ๕ ธันวาคมหาราช ระหว่าง ๔ - ๖ ธันวาคม ทุกปี จัดให้นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และประชาชนทั่วไป ร่วมบวชชีพรามณ์ ปฏิบัติธรรม ถวายพระพรราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีกิจกรรมการทำวัตร ให้อำมาตยาภิเษกพระรัตนตรัย ปฏิบัติกรรมฐาน เติมน้ำใจ นุ่งสมาธิ แยกฐานปฏิบัติเป็นกลุ่ม ๆ

๙. วันส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ระหว่างวันที่ ๓๑-๑ มกราคม ทุกปี จัดให้มีการบำเพ็ญบุญกุศล ด้วยการเจริญพระพุทธมนต์ ทำบุญตักบาตร ฟังธรรมบรรยาย ประชาชนร่วมงานปีละประมาณ ๕๐,๐๐๐ - ๗๐,๐๐๐ คน

การนำเสนอข้อมูลของสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของวัดศรีชุมองค์ดื้อ จังหวัดหนองคาย ตามกรอบเครื่องมือในการประเมิน SWOT (SWOT Analysis) พบว่า

จุดแข็ง (Strength)

๑. เป็นวัดเก่าแก่สร้างในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช และเป็นที่ประดิษฐานของพระเจ้าองค์ดื้อที่เป็นที่เคารพสักการะที่มีชื่อเสียง

๒. เป็นสถานที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาสักการะเมื่อมาท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย^{๑๕๗}

๓. มีเส้นทางท่องเที่ยวที่สวยงามต่อการเดินทาง

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ นางสาวพรพรรณ วรโชติ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

๔. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่หลากหลาย เข้ากับความเชื่อ ความศรัทธา ตลอดทั้งปีทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกช่วงระยะเวลา^{๑๕๘}

๕. มีการจัดระเบียบและความสะอาดที่ดี

๖. เป็นศาสนศึกษาแหล่งการศึกษาของพระภิกษุสามเณร^{๑๕๙}

๗. เป็นศาสนสถานที่ประชาชนนิยมมาขอพรในเรื่องหน้าที่การงานและขอบุตร^{๑๖๐}

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. ระบบการจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยวและช่วงเวลายังมีความไม่แน่นอน^{๑๖๑}

๒. มีสารสนเทศเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวนน้อย

๓. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

๔. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

โอกาส (Opportunities)

๑. แนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น^{๑๖๒}

๒. นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอัตลักษณ์เพิ่มมากขึ้น

๓. นักท่องเที่ยวที่มีอายุช่วงสูงวัยมีเพิ่มมากขึ้นและมีความต้องการในการท่องเที่ยวตามพุทธศาสนสถานเพิ่มมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

๑. นโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงไทย-ลาว บางนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติบางอย่างไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์ต่อกัน^{๑๖๓}

๒. บุคลากรยังมีศักยภาพน้อยในการรองรับและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว^{๑๖๔}

๔.๓.๑.๔ วัฒนธรรมประเพณีไทย

๔.๓.๑.๔.๑ ประเพณีสงกรานต์

ประวัติความเป็นมา

สงกรานต์เป็นคำสันสกฤต หมายถึง "การเคลื่อนย้าย" ซึ่งเป็นการอุปมาถึงการเคลื่อนย้ายของการประทับในจักรราศี คือการเคลื่อนขึ้นปีใหม่ในความเชื่อของไทยและบางประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สงกรานต์สืบทอดมาแต่โบราณคู่กับตรุษ จึงเรียกรวมกันว่า ประเพณีตรุษสงกรานต์ หมายถึง ส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ เดิมวันที่จัดเทศกาลกำหนดโดยการคำนวณทางดาราศาสตร์ แต่ปัจจุบัน

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ นางสาวพรพรรณ วรโชติ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ พระอุทัย อมโร วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ พระครูกร อติพล วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ พระอุทัย อมโร วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ นายศราวุธ ธนะวรรณ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ นางรัตนา มิ่งศรี วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ นางสาวพรพรรณ วรโชติ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ระบุแน่นอนว่า ๑๓ ถึง ๑๕ เมษายน วันขึ้นปีใหม่ไทยเป็นวันเริ่มปีปฏิทินของไทยจนถึง พ.ศ. ๒๕๓๑ จากนั้นวันที่ ๑ เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่จนถึง พ.ศ. ๒๕๘๓ พิธีสงกรานต์เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในสมาชิกในครอบครัว หรือชุมชนบ้านใกล้เรือนเคียง แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนไปสู่สังคมกว้าง และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อไป ในความเชื่อดั้งเดิมใช้สัญลักษณ์เป็นองค์ประกอบหลักในพิธี ได้แก่ การใช้น้ำเป็นตัวแทน แก่กันกับความหมายของฤดูร้อน ช่วงเวลาที่พระอาทิตย์เคลื่อนเข้าสู่ราศีเมษ ใช้น้ำรดให้แก่กันเพื่อความชุ่มชื่น มีการขอพรจากผู้ใหญ่ การรำลึกและกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับ สังคมไทยสมัยใหม่เกิดประเพณีกลับบ้านในเทศกาลสงกรานต์ นับวันสงกรานต์เป็นวันครอบครัว ในพิธีเดิมมีการสงฆ์น้ำพระที่นำสิริมงคล เพื่อให้เป็นการเริ่มต้นปีใหม่ที่มีความสุข ปัจจุบันมีการประชาสัมพันธ์ในเชิงท่องเที่ยวว่าเป็น Water Festival หรือ เทศกาลแห่งน้ำ[๔] ซึ่งตัดส่วนที่เป็นความเชื่อดั้งเดิมไป

ตามจารึกที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กล่าวตามพระบาลีฝ่ายรามัญว่า ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีเศรษฐีคนหนึ่ง รวยทรัพย์แต่อาภัพบุตร ตั้งบ้านอยู่ใกล้กับนักเลงสุราที่มีบุตรสองคน วันหนึ่งนักเลงสุราต่อว่าเศรษฐีจนกระทั่งเศรษฐีน้อยใจ จึงได้บวงสรวงพระอาทิตย์ พระจันทร์ ตั้งจิตอธิษฐานอยู่กว่าสามปี ก็ไร้แววที่จะมีบุตร อยู่มาวันหนึ่งพอถึงช่วงที่พระอาทิตย์ยกขึ้นสู่ราศีเมษ เศรษฐีได้พาบริวารไปยังต้นไทรริมน้ำ พอถึงก็ได้เอาข้าวสารลงล้างในน้ำเจ็ดครั้ง แล้วหุงบูชาอธิษฐานขอบุตรกับรุกขเทวดาในต้นไทรนั้น รุกขเทวดาเห็นใจเศรษฐี จึงเหาะไปเฝ้าพระอินทร์ ไม่ช้าพระอินทร์ก็มีเมตตาประทานให้เทพบุตรองค์หนึ่งนาม "ธรรมบาล" ลงไปปฏิสนธิในครรภ์ภรรยาเศรษฐี ไม่ช้าก็คลอดออกมา เศรษฐีตั้งชื่อให้กุมารน้อยนี้ว่า ธรรมบาลกุมาร และได้ปลุกปราสาทไว้ใต้ต้นไทรให้กุมารนี้อยู่อาศัย ต่อมาเมื่อธรรมบาลกุมารโตขึ้น ก็ได้เรียนรู้ซึ่งภาษานก และเรียนไตรภพจบเมื่ออายุได้เจ็ดขวบ เขาได้เป็นอาจารย์บอกมงคลต่าง ๆ แก่คนทั้งหลาย อยู่มาวันหนึ่ง ท้าวกบิลพรหม ได้ลงมาถามปัญหา กับธรรมบาลกุมาร ๓ ข้อ ถ้าธรรมบาลกุมารตอบได้ก็จะตัดเศียรบูชา แต่ถ้าตอบไม่ได้จะตัดศีรษะธรรมบาลกุมารเสีย ท้าวกบิลพรหมถามธรรมบาลกุมารว่า ตอนเช้าศรีอยู่ที่ไหน ตอนเที่ยงศรีอยู่ที่ไหน และตอนค่ำศรีอยู่ที่ไหน ทันใดนั้นธรรมบาลกุมารจึงขอผิดผ่อนกับท้าวกบิลพรหมเป็นเวลา ๗ วัน

ทางธรรมบาลกุมารก็พยายามคิดค้นหาคำตอบ ล่วงเข้าวันที่ ๖ ธรรมบาลกุมารก็ลงจากปราสาทมานอนอยู่ใต้ต้นตาล เขาคิดว่า ขอตายในที่ลับยังดีกว่าไปตายด้วยอาญาท้าวกบิลพรหม บังเอิญบนต้นไม้มีนกอินทรี ๒ ตัวผัวเมียเกาะทำรังอยู่ นางนกอินทรีถามสามีว่า พรุ่งนี้เราจะไปหาอาหารแห่งใด สามีตอบนางนกว่า เราจะไปกินศพธรรมบาลกุมาร ซึ่งท้าวกบิลพรหมจะฆ่าเสีย ด้วยแก้ปัญหาไม่ได้ นางนกจึงถามว่า คำถามที่ท้าวกบิลพรหมถามคืออะไร สามีก็เล่าให้ฟัง ซึ่งนางนกก็ไม่สามารถตอบได้ สามีจึงเฉลยว่า ตอนเช้า ศรีจะอยู่ที่หน้า คนจึงต้องล้างหน้าทุกๆ เช้า ตอนเที่ยง ศรีจะอยู่ที่อก คนจึงเอาเครื่องหอมประพรมที่อก ส่วนตอนเย็น ศรีจะอยู่ที่เท้า คนจึงต้องล้างเท้าก่อนเข้านอน ธรรมบาลกุมารก็ได้ทราบเรื่องทีนกอินทรีคุยกันตลอด จึงจดจำไว้ ครั้นรุ่งขึ้น ท้าวกบิลพรหมก็มาตามสัญญาที่ให้ไว้ทุกประการ ธรรมบาลกุมารจึงนำคำตอบที่ได้ยินจากนกไปตอบกับท้าวกบิลพรหม ท้าวกบิลพรหมจึงตรัสเรียกธิดาทั้งเจ็ดอันเป็นบาทบาจาริกาพระอินทร์มาประชุมพร้อมกัน แล้วบอกว่า เราจะตัดเศียรบูชาธรรมบาลกุมาร ถ้าจะตั้งไว้ยังแผ่นดิน ไฟก็จะไหม้โลก ถ้าจะโยนขึ้นไปบนอากาศ ฝนก็จะแล้ง ถ้าจะทิ้งในมหาสมุทร น้ำก็จะแห้ง จึงให้ธิดาทั้งเจ็ดนำพานมารองรับ แล้วก็ตัดเศียรให้นาง

ทุงชะ ผู้เป็นธิดาองค์โต จากนั้นนางทุงชะก็อัญเชิญพระเศียรท้าวกบิลพรหมเวียนขวารอบเขาพระสุเมรุ ๖๐ นาที แล้วเก็บรักษาไว้ในถ้ำคันธุลี ในเขาไกรลาศ

จากนั้นมาทุก ๆ ๑ ปี ธิดาของท้าวกบิลพรหมทั้ง ๗ ก็จะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาทำหน้าที่อัญเชิญพระเศียรท้าวกบิลพรหมแห่ไปรอบเขาพระสุเมรุ เป็นเวลา ๖๐ นาที แล้วประดิษฐานตามเดิมในแต่ละปีนางสงกรานต์แต่ละนางจะทำหน้าที่ผลัดเปลี่ยนกันตามวันมหาสงกรานต์ ดังนี้

สำหรับความเชื่อทางล้านนานั้นจะมีว่า

วันอาทิตย์ ชื่อ นางแพงศรี

วันจันทร์ ชื่อ นางมโนรา

วันอังคาร ชื่อ นางรากษสเทวี

วันพุธ ชื่อ นางมันทะ

วันพฤหัสบดี ชื่อ นางกัญญาเทพ

วันศุกร์ ชื่อ นางริญโท

วันเสาร์ ชื่อ นางสาวมาเทวี

ซึ่งท่าทางของนางสงกรานต์จะกำหนดตามเวลาที่พระอาทิตย์ย้ายเข้าสู่ราศีเมษ หรือเวลามหาสงกรานต์ตามที่คำนวณได้ ซึ่งเกณฑ์ในการกำหนดท่าทางของนางสงกรานต์ ดังนี้

ถ้าเวลามหาสงกรานต์เป็นเวลารุ่งแสงถึงเที่ยง (๖:๐๐ น.-๑๑:๕๙ น.) นางสงกรานต์ยืนมา

ถ้าเป็นเวลาเที่ยงถึงเย็น (๑๒:๐๐ น.-๗:๕๙ น.) นางสงกรานต์นั่งมา

ถ้าเป็นเวลาค่ำถึงเที่ยงคืน (๑๘:๐๐ น.-๒๓:๕๙ น.) นางสงกรานต์นอนล้มตามา

ถ้าเป็นเวลาเที่ยงคืนถึงเช้ามีด (๐๐:๐๐ น.-๐๕:๕๙ น.) นางสงกรานต์นอนหลับตามา

ลักษณะทั่วไปของประเพณี

กิจกรรมในวันสงกรานต์ จะนิยมการทำบุญตักบาตร ถือว่าเป็นการสร้างบุญสร้างกุศลให้ตัวเอง และ อุทิศส่วนกุศลนั้นแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว^{๑๖๕} การทำบุญแบบนี้มักจะเตรียมไว้ล่วงหน้า นำอาหารไปตักบาตรถวายพระภิกษุที่ศาลาวัด ซึ่งจัดเป็นที่รวมสำหรับทำบุญ ในวันนี้หลังจากที่ได้ทำบุญเสร็จแล้ว ก็จะมีการก่อพระทรายอันเป็นประเพณีด้วย การรดน้ำ เป็นการอวยพรปีใหม่ให้กันและกัน น้ำที่รดมักใช้น้ำหอมเจือด้วยน้ำธรรมดาการสงน้ำพระจะรดน้ำพระพุทธรูปที่บ้านและที่วัด และบางที่จัด สงน้ำพระสงฆ์ ด้วย บังสุกุลอัฐิ กระดูกญาติผู้ใหญ่ที่ตายแล้ว มักก่อเป็นเจดีย์ แล้วนิมนต์พระไปบังสุกุล การรดน้ำผู้ใหญ่ คือ การไปอวยพรให้ผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ ครูบาอาจารย์ ท่านผู้ใหญ่มักจะนั่งลงแล้วผู้ที่รดก็จะเอนาน้ำหอมเจือกับน้ำรดที่มือท่าน ท่านจะให้ศีลให้พรผู้ที่ไปรด ถ้าเป็นพระก็จะนำผ้าสรงไปถวายให้ท่านผลัดเปลี่ยนด้วย หากเป็นฆราวาสก็จะหาผ้าถุง ผ้าขาวม้าไปให้ การดำหัว จุดประสงค์ คล้ายกับการรดน้ำทางภาคกลาง พบเห็นได้ทางภาคเหนือ การดำหัวทำเพื่อแสดงเราเคารพนับถือต่อพระ ผู้สูงอายุ คือการขอขมาในสิ่งที่ได้ล่วงเกินไปแล้ว หรือ การขอพรปีใหม่จากผู้ใหญ่ ของที่ใช้ในการดำหัวส่วนมากมีอาภรณ์ มะพร้าว กล้วย ส้มป่อยเทียนและดอกไม้ การก่อเจดีย์ทราย เป็นการนำทรายมาก่อเป็นรูปร่างคล้ายเจดีย์ และประดับด้วยดอกไม้ต่างๆ การปล่อยนกปล่อยปลา ถือเป็นการ

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ นางรัตนา มิ่งศรี วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ล้างบาปที่ทำไว้ เป็นการสะเดาะเคราะห์ร้ายให้มีแต่ความสุขความสบายในวันขึ้นปีใหม่ การนำทรายเข้าวัด ทางภาคเหนือนิยมขนทรายเข้าวัดเพื่อเป็นนิมิตโชคลาภ ให้มีความสุขความเจริญ เงินทองไหลมาเทมาดุจทรายที่ขนเข้าวัด แต่ก็มีบางที่เชื่อว่าตลอดปี การนำทรายที่ติดเท้าออกวัด เป็นบาป จึงขนทรายเข้าวัดเพื่อไม่ให้เป็นบาป^{๑๖๖}

โดยรูปแบบทั่วไปของประเพณีสงกรานต์มี ดังนี้

สงกรานต์ภาคเหนือ (สงกรานต์ล้านนา) หรือ "ป๋าเวณียี่เป็งเมือง" อันโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เริ่มตั้งแต่ "วันสังขารล่อง" (๑๓ เม.ย.) ที่มีการทำความสะอาดบ้านเพื่อความเป็นสิริมงคล "วันเนา" หรือ "วันเนา" (๑๔ เม.ย.) วันที่ห้ามใครด่าทอว่าร้ายเพราะจะทำให้โชคร้ายไปตลอดทั้งปี "วันพญาวัน" หรือ "วันเถลิงศก" (๑๕ เม.ย.) วันนี้ชาวบ้านจะตื่นแต่เช้าทำบุญตักบาตรเข้าวัดฟังธรรม ก่อนจะโปรดนํ้าดำหัวขอขมาญาติผู้ใหญ่ในช่วงบ่าย "วันปากปี" (๑๖ เม.ย.) ชาวบ้านจะพากันโปรดนํ้าเจ้าอาวาสตามวัดต่างๆเพื่อขอขมาการระ "วันปากเดือน" (๑๗ เม.ย.) เป็นวันที่ชาวบ้านส่งเคราะห์ต่างๆ ออกไปจากตัวเพื่อปิดฉากประเพณีสงกรานต์ล้านนา และ "วันปากวัน" (๑๘ เม.ย.)

สงกรานต์ภาคอีสาน นิยมจัดกันอย่างเรียบง่าย แต่ว่ามากไปด้วยความอบอุ่น โดยคนอีสานจะเรียกประเพณีสงกรานต์ว่า "บุญเดือนห้า" หรือ "ตรุษสงกรานต์" บางพื้นที่จะเรียกว่า "เนา" และจะถือฤกษ์ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ เวลาบ่าย ๓ โมง เป็นเวลาเริ่มงานโดยพระสงฆ์จะตักทองโฮมเปิดศักราช จากนั้นญาติโยมจะจัดเตรียมนํ้าอบหาบไปรวมกันที่ศาลาวัดเพื่อสรงนํ้าพระพุทธรูป แล้วต่อด้วยการรดนํ้าดำหัว ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติผู้ใหญ่ เพื่อขอขมาลาโทษจากนั้นก็จะเป็นการเล่นสาดนํ้า สงกรานต์กันอย่างสนุกสนาน

การนำเสนอข้อมูลของสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของประเพณีสงกรานต์ จังหวัดหนองคาย ตามกรอบเครื่องมือในการประเมิน SWOT (SWOT Analysis) พบว่า

จุดแข็ง (Strength)

๑. เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ
๒. เป็นประเพณีที่เป็นที่รู้จักและนิยมมาท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก^{๑๖๗}
๓. ทางภาครัฐมีนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวช่วงประเพณีสงกรานต์^{๑๖๘}
๔. มีเส้นทางท่องเที่ยว การคมนาคม การขนส่ง ที่เชื่อมโยงถึงกัน ทำให้สะดวกต่อการเดินทาง
๕. มีระบบและเทคโนโลยี สารสนเทศ แอปพลิเคชัน บนเครื่องมือสื่อสารและระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. การประชาสัมพันธ์ด้านเนื้อหาและขนบธรรมเนียมประเพณียังมีไม่มาก ทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้ถึงวิธีปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง^{๑๖๙}

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ นายทวี ศีลเจริญ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ เกียรติ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ นางรัตนา มิ่งศรี วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ นางสาวพรพรรณ วรโชติ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

โอกาส (Opportunities)

๑. แนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
๒. มีการเดินทางภายในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงไทย-ลาว มากขึ้น
๓. นโยบาย ยุทธศาสตร์ และโครงการจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนมีเพิ่มมากขึ้น
๔. ระบบเทคโนโลยีในการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากขึ้นทำให้กิจกรรมและการเดินทางท่องเที่ยวมีความสะดวกมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

๑. นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมีการปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม ทำให้รูปลักษณ์ของประเพณีเปลี่ยนไปในทิศทางลบ^{๑๗๐}
๒. นโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงไทย-ลาว บางนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติบางอย่างไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์ต่อกัน^{๑๗๑}

๔.๓.๑.๔.๒ ประเพณีแข่งเรือยาว

ลักษณะทั่วไปของประเพณี

ประเพณีแข่งเรือ เป็นประเพณีหน้าน้ำของคนไทย เป็นการละเล่นในยามน้ำหลากที่สืบทอดมาแต่โบราณ และมักมีการแข่งเรือควบคู่ไปกับการทำบุญ ปิดทอง ไหว้พระและงานกฐิน ช่วยสร้างบรรยากาศให้งานบุญครึกครื้นขึ้นประเพณีแข่งเรือ เป็นการละเล่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยในชนบทถิ่นที่อยู่อาศัยใกล้น้ำ ในช่วงเดือนสิบเอ็ดและเดือนสิบสอง ชาวบ้านเว้นว่างจากการทำไร่ทำนา เป็นโอกาสที่หนุ่มสาวได้พบปะเกี้ยวพาราสีกัน ได้เห็นฝีมือลายมือของชายออกสามศอก ได้เห็นความสามัคคีพร้อมเพรียงของเหล่าหนุ่มฝีพาย การแข่งเรือมักมีการเล่นเพลงเรือ เพลงปรบไต่ เพลงครึงท่อน และสักราโต้ตอบกันระหว่างหนุ่มสาวหลังการแข่งเรือ เป็นกรใช้ฝีปากไหวพริบและความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนโต้ตอบเกี้ยวพาราสีกัน ได้แสดงความสามารถทั้งหญิงและชาย ผู้ดูมีทั้งอยู่บนตลิ่ง และที่พายเรือกันไปเป็นหมู่ ต่างสนุกสนานกันทั่วหน้าเรือแข่งที่แถบชาวบ้านลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาใช้แข่ง เรียกเรือยาว ซึ่งทำจากท่อนซุงทั้งต้น การต่อเรือยาวต้องใช้ความรู้ ความชำนาญมาก จึงจะได้เรือที่สวยงามและแล่นได้เร็วเวลาพาย^{๑๗๒}

ปัจจุบันประเพณีการแข่งเรือยังมีเหลืออยู่บ้างไม่มากเหมือนสมัยก่อน เพราะวิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไป แต่เราไม่ค่อยจะได้ยินเสียงเพลงเห่เรือของฝีพายและของชาวบ้าน กลับได้ยินเพลงลูกทุ่งแทน เพราะขาดผู้รู้คุณค่าและความสนใจที่จะรักษาไว้ จึงไม่ได้สนับสนุนผู้มีความรู้ความสามารถในการเห่เรือ ให้สืบทอดประเพณีนี้ต่อมา เป็นที่น่ายินดีที่หน่วยงานราชการ และเอกชนบางแห่งเล็งเห็นคุณค่าของประเพณีแข่งเรือ จึงได้จัดให้มีการแข่งเรือขึ้นในหลายๆท้องถิ่นที่อยู่ริมน้ำ ซึ่งประสบผลสำเร็จ ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติมากมาย

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ นางสาวพรพรรณ วรโชติ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ นางรัตนา มิ่งศรี วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ เกิดมี วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ซึ่งจุดประสงค์การแข่งขันเรือยาวฉลองเทศกาลออกพรรษาของชาว ไทยพุทธเพราะจะจัดขึ้น หลังจากออกพรรษาแล้วเป็นการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ในอดีตนั้นจะใช้เรือยาวในการ แห่กฐินหรือผ้าป่าไปวัด และเพื่อความสนุกสนานและความเพลิดเพลิน จึงได้จัดแข่งขันเรือยาวขึ้นด้วย เป็นโอกาสดีของหนุ่มสาว ต่างหมู่บ้านที่จะได้รู้จักพบปะสังสรรค์กันอีกด้วย^{๑๗๓}

การนำเสนอข้อมูลของสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของประเพณีการแข่งขันเรือยาว ประเทศไทยตามกรอบเครื่องมือในการประเมิน SWOT (SWOT Analysis) พบว่า

จุดแข็ง (Strength)

๑. เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ
๒. เป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชน
๓. ทางภาครัฐมีนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
๔. มีเส้นทางการท่องเที่ยว การคมนาคม การขนส่ง ที่เชื่อมโยงถึงกัน ทำให้สะดวกต่อการเดินทาง
๕. มีระบบและเทคโนโลยี สารสนเทศ แอปพลิเคชัน บนเครื่องมือสื่อสารและระบบการจัดการ ที่มีประสิทธิภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. สถานที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวช่วงหน้าเทศกาล
๒. การจัดระเบียบสถานที่จัดงานและการรักษาความสะอาดไม่ทั่วถึง
๓. ขาดการประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญในการจัดงานประเพณี

โอกาส (Opportunities)

๑. แนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทางวัฒนธรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
๒. มีการเดินทางภายในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงไทย-ลาว มากขึ้น
๓. นโยบาย ยุทธศาสตร์ และโครงการจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนมีเพิ่มมากขึ้น
๔. ระบบเทคโนโลยีในการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากขึ้นทำให้กิจกรรมและการเดินทางท่องเที่ยวมีความสะดวกมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

๑. นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมีการปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม ทำให้รูปลักษณ์ของประเพณีเปลี่ยนไปในทิศทางลบ
๒. นโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงไทย-ลาว บางนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติบางอย่างไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์ต่อกัน
๓. เทศกาลที่มีนักท่องเที่ยวรวมตัวกันเป็นจำนวนมากเป็นโอกาสให้กลุ่มมิจฉาชีพแสวงหาผลประโยชน์

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ นายทวี ศีลเจริญ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๔.๓.๒ พื้นที่วิจัยในประเทศลาว

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การวิจัยด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ไว้ในนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งนำเสนอได้ตามลำดับ ดังนี้

๔.๓.๒.๑ นครหลวงเวียงจันทน์

สภาพทางกายภาพโดยรวม

นครหลวงเวียงจันทน์ เป็นนครหลวงของประเทศและเป็นเขตการปกครองพิเศษ เรียกว่า นครหลวงเวียงจันทน์ ลักษณะการปกครองคล้ายกับกรุงเทพมหานคร อยู่ทางตอนกลางของประเทศลาว มีเมืองเอกคือ จันทะบูลี มีเขตติดต่อเป็นชายแดนกับประเทศไทย ระหว่างเวียงจันทน์กับหนองคายสภาพการจราจรภายในกรุงเวียงจันทน์ ของประเทศไทยทางสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ ๑ แขวง นครหลวงเวียงจันทน์เป็นแขวงที่เจริญที่สุดใน ๑๗ แขวงของประเทศลาว เขตปกครองนี้ ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ โดยแยกออกมาจากแขวงเวียงจันทน์เดิมชื่อ “กำแพงนคร เวียงจันทน์” ก่อน จะเปลี่ยนชื่อเป็น “นครหลวงเวียงจันทน์” มีประชากรประมาณ ๗๗๐,๙๘๐ คน ซึ่งสมัยอาณาจักร ล้านช้าง เวียงจันทน์มีชื่อว่า “จันทบุรีกรุงศรีสัตนาคนหุต” โดยพระไชยเชษฐาธิราชสถาปนาให้เป็น นครหลวงแห่งอาณาจักรล้านช้างในราว พ.ศ. ๒๑๐๗ โดยมีเมืองต่างๆ ดังนี้ จันทะบูลี (จันทบุรี), สีโคตตะบอง (ศรีโคตรตะบอง), ไชเสตถา (ไชยเชษฐา), สีสัตตะนา (ศรีสัตนา), หาดชายฟอง (หาดทรายฟอง), ไชทานี (ชัยธานี), ปากจิม (ปากจิม), สังทอง (สังข์ทอง) และนาชายทอง (นาชายทอง) นอกจากนี้ นครหลวงเวียงจันทน์ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวดังนี้ อาทิ หอพระแก้ว ประตูลี้ และพระธาตุหลวง เป็นต้น^{๑๗๔} ชาวลาวส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ (ร้อยละ 60 ของชาวลาวทั้งหมด) ควบคู่ไปกับลัทธินับถือผีบรรพบุรุษของชนชาติส่วนน้อยในแถบภูเขาสูง ส่วนชาวลาวที่นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามมีจำนวนที่ค่อนข้างน้อยมาก โดยศาสนาคริสต์ส่วนมากจะมีผู้นับถือเป็นกลุ่มชาวเวียดนามอพยพและชาวลาวเชื้อสายเวียดนามส่วนศาสนาอิสลามพบว่ามีผู้นับถือในหมู่ชนชาติส่วนน้อย โดยเป็นกลุ่มจีนฮ่อที่อาศัยตามชายแดนด้านติดกับประเทศพม่า และมีชุมชนมุสลิมที่มีเชื้อสายเอเชียใต้ และจาม ในเวียงจันทน์^{๑๗๕} ส่วนด้านวัฒนธรรมมีความคล้ายคลึงกับคนภาคอีสานของไทยเป็นอย่างมาก ยังมีคำกล่าวที่ว่า “มีลาวอยู่แห่งใด มีมดหมี่แลลาย จกอยู่ที่นั่น”^{๑๗๖} ด้านดนตรีลาวมีแคนป็นเครื่องดนตรีประจำชาติ มีหมอขับ หมอลำ ลาวมีประเพณีทางพระพุทธศาสนาและอื่นๆ อาทิ วันมาฆบูชา วันสงกรานต์ วันออกพรรษา บุญเข้าประดับดิน บุญเข้าฉลาก บุญส่วงเฮือ (แข่งเรือ) บุญธาตุหลวงเวียงจันทน์ ในเดือน 12 เป็นต้น^{๑๗๗}

ชาวลาวนับถือพุทธศาสนาแบบเถรวาท นับเป็นแบบแผนหลักของวัฒนธรรมลาว ซึ่งปรากฏให้เห็นทั่วประเทศ ทั้งในด้านภาษา และศิลปะ วรรณคดี ศิลปะการแสดง ฯลฯ สำหรับดนตรีลาวนั้นมีแคนซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประจำชาติ วงดนตรีของลาว คือ วงหมอลำ มีหมอลำ และหมอแคน

^{๑๗๔} กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, คู่มือ การค้าและการลงทุนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ: พ.ศ. ๒๕๕๔ หน้า ๒-๓.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ นายสุตสาคอน สะหวัน วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ นางสิวลีย์ มอนมาลา วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ นางธนัชชาญา มาลัย วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ท่วงทำนองของการขับลำจะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น อาทิ ขับจ๋มเวียงจันทน์ ขับพวนเชียงขวาง ขับ
ลื้อของชาวลื้อ เป็นต้น^{๑๗๘}

ด้านเศรษฐกิจ สปป. ลาว ทำการค้าชายแดนไทย-สปป.ลาวการค้าชายแดนเป็นการทำธุรกรรม
ทางเศรษฐกิจในรูปแบบการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าของประชาชนที่มีภูมิลำเนาตามแนวจังหวัด
ชายแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน สินค้าที่ซื้อขายกันส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น
ต่อการดำรงชีวิต ค่าขายกันผ่านจังหวัดชายแดนไทย ๑๑ จังหวัด เรียงตามปริมาณมากไปน้อย ได้แก่
หนองคาย มุกดาหาร อุบลราชธานี เชียงราย นครพนม เลย อานาจเจริญ น่าน พะเยา อุดรดิตถ์ และ
บึงกาฬ^{๑๗๙}

เส้นทางคมนาคมทางบก การเดินทางท่องเที่ยวและขนส่งสินค้าทางบกนั้น สปป.ลาวจะใช้ทาง
รถยนต์ เนื่องจากลาวยังไม่มีระบบการขนส่งทางรถไฟ อย่างไรก็ตามการขนส่งสินค้าทางรถยนต์เพื่อ
ไปยังแขวงต่างๆ ใน สปป.ลาว จะต้องทำการเปลี่ยนรถเพื่อเดินทางใน สปป.ลาว^{๑๘๐}

เส้นทางคมนาคมทางน้ำ เนื่องจากพรมแดนไทย-ลาว ในบางพื้นที่ไม่มีสะพานขนาดใหญ่ข้าม
แม่น้ำโขง ขณะเดียวกันที่มีความจำเป็นในขนส่งสินค้าและเดินทางท่องเที่ยวไปยังฝั่ง สปป.ลาว ต้องใช้
ท่าข้ามซึ่งท่าข้ามหลักที่เป็นที่นิยม คือท่าข้ามบริเวณจังหวัดหนองคายตรงข้ามกับเมืองท่าเดื่อของนคร
หลวงเวียงจันทน์^{๑๘๑}

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของ สปป.ลาว เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับความสนใจและทำรายได้เข้า
ประเทศจำนวนมาก จุดเด่น คือ มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ โบราณสถานเก่าแก่ที่ได้รับการอนุรักษ์ให้
เป็นมรดกโลก สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความงดงามทางธรรมชาติ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคน
ลาวที่ยังคงยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านดั้งเดิม ความเป็นมิตรและค่าใช้จ่ายในการ
ท่องเที่ยวต่ำ ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งชาวตะวันตกและชาวเอเชีย สนใจเดินทางไปท่องเที่ยว
นอกจากนี้อุตสาหกรรมบริการที่รองรับการท่องเที่ยวยังมีโอกาสที่จะเจริญเติบโตอีกมาก อาทิ
ร้านอาหาร สปา ร้านทำผม ร้านขายของที่ระลึก สถานที่จัดจำหน่ายอุปกรณ์ท่องเที่ยว เป็นต้น

การนำเสนอข้อมูลของสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของนครหลวงเวียงจันทน์ ตามกรอบ
เครื่องมือในการประเมิน SWOT (SWOT Analysis) พบว่า

จุดแข็ง (Strength)

๑. มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ โบราณสถานเก่าแก่ที่ได้รับการอนุรักษ์ให้เป็นมรดกโลก
๒. สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความงดงามทางธรรมชาติ
๓. วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนลาวที่ยังคงยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านดั้งเดิม
๔. ประชาชนมีความเป็นมิตร
๕. มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม
๖. มีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่หลากหลาย เข้ากับความ
เชื่อ ความศรัทธา ตลอดทั้งปีทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกช่วงระยะเวลา

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ พิณ วันที ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ นาย ทองใบ พงศ์เจริญ วันที ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ พิณ วันที ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ นายสุตสาคอน สะหวั่น วันที ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๗. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่ำ
๘. แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในการดูแลของภาครัฐทำให้มีการจัดการเรื่องระเบียบและความสะอาดที่ดี

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. การประชาสัมพันธ์ยังมีไม่มาก เนื่องจากกฎระเบียบด้านการปกครองประเทศไม่อนุญาตให้ทำโดยไม่ได้รับอนุญาต
๒. ไม่มีสารสนเทศเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ
๓. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงวัย
๔. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ
๕. การคมนาคมขนส่งไม่สะดวกรวดเร็ว

โอกาส (Opportunities)

๑. แนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจากทั่วโลก
๒. นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอัตลักษณ์เพิ่มมากขึ้น
๓. นักท่องเที่ยวที่มีอายุช่วงสูงวัยมีเพิ่มมากขึ้นและมีความต้องการในการท่องเที่ยวตามพุทธศาสนสถานเพื่อแสวงบุญเพิ่มมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

๑. ระบอบการปกครองไม่เอื้อประโยชน์ให้กับการพัฒนาการท่องเที่ยว
๒. ศาสนวัตถุและศาสนสถานอยู่ในความดูแลของรัฐ ทำให้การพัฒนาเชิงธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นไปได้ยาก

๔.๓.๒.๒ พระธาตุที่สำคัญของประเทศลาว

๔.๓.๒.๒.๑ พระธาตุหลวง นครหลวงเวียงจันทน์

สภาพทางกายภาพโดยรวม

พระธาตุหลวง หรือ พระเจดีย์โลกะจุฬามณี (ลาว: ທາດຫລວງ หรือ ลาว: ພຣະທາດຫລວງ) นับเป็นปูชนียสถานอันสำคัญยิ่งแห่งเวียงจันทน์ และเป็นศูนย์รวมใจของประชาชนชาวลาวทั่วประเทศ ตามตำนานกล่าวว่าพระธาตุหลวงมีประวัติการก่อสร้างนับพันปีเช่นเดียวกับพระธาตุพนมในประเทศไทย และปรากฏความเกี่ยวพันกับประวัติศาสตร์ของดินแดนทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงอย่างแยกไม่ออก สถานที่นี้ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์สำคัญอย่างของประเทศลาว ดังปรากฏว่าตราแผ่นดินของลาวที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้มีรูปพระธาตุหลวงเป็นภาพประธานในดวงตรา ตามตำนานอุรังคนิทานได้กล่าวไว้ว่า พระธาตุหลวงสร้างขึ้นคราวเดียวกับการสร้างเมืองนครเวียงจันทน์ หลังจากก่อสร้างพระธาตุพนมแล้ว ผู้สร้างคือ บุรีจันอ้วยล้วย หรือ พระเจ้าจันทบุรีประสิทธิศักดิ์ เจ้าเหนือหัวผู้ครองนครเวียงจันทน์พระองค์แรก^{๑๘๒} พร้อมกับพระอรหันต์ ๕ องค์ เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ พระพง มาตมะน้อง วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ส่วนหัวหนา ๒๗ พระองค์ ซึ่งได้อัญเชิญมาจากเมืองราชคฤห์ ประเทศอินเดีย โดยก่อเป็นอุโมงค์หิน ครอบไว้ อุโมงค์นั้นกว้างด้านละ ๕ วา ผนังหนา ๒ วา และสูงได้ ๔ วา ๓ ศอก เมื่อได้ทำการบรรจุ พระบรมสารีริกธาตุแล้ว พระเจ้าจันทบุรี จึงได้มีพระราชดำรัสให้เสนาอำมาตย์สร้างวิหารขึ้นในเมือง จันทบุรีหรือนครเวียงจันทน์ ๕ หลัง เพื่อให้เป็นที่อยู่จำพรรษาของ พระอรหันต์ทั้ง ๕ องค์นั้นด้วย

ประวัติความเป็นมา

ตามตำนานดังกล่าวระบุศักราชการสร้างว่าอยู่ในช่วง พ.ศ. ๒๓๘ ในระยะต่อมาแม้ว่าชื่อของ เวียงจันทน์จะไม่ได้ปรากฏในหนังสือประวัติศาสตร์ใดเลย แต่อย่างไรก็ดี นครเวียงจันทน์ก็ยังคงเป็น เมืองสำคัญอยู่ตลอดมา ดังปรากฏการอ้างถึงชื่อเมืองเวียงจันทน์ในหลักศิลาจารึกของพ่อขุน รามคำแหง และในพงศาวดารลาวฉบับต่างๆ ก็ระบุด้วยว่านับตั้งแต่พระเจ้าฟ้างุ้มเสวยราชสมบัติที่ เมืองหลวงพระบางแล้ว ก็ได้มีการส่งเชื้อพระวงศ์และขุนนางสำคัญมาปกครองเมืองนี้โดยตลอด จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๑๐๙ หลังจาก พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช วีรกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ของอาณาจักรล้าน ช้าง ได้ทรงย้ายราชธานีเมืองเชียงทองหลวงพระบาง ลงมายังนครเวียงจันทน์ได้ ๖ ปีแล้ว พระองค์จึง ได้มีพระบรมราชโองการให้สร้างองค์พระธาตุหลวงขึ้นมาใหม่ ในเขตพระราชอุทยานทางด้านทิศ ตะวันออกของกรุงเวียงจันทน์ โดยสร้างครอบพระธาตุองค์เก่าที่มีมาแต่โบราณกาล เมื่อสร้างพระธาตุ หลวงเสร็จแล้ว จึงทรงขนานนามพระธาตุนี้ว่า "พระธาตุเจดีย์โลกจุฬามณี" หรือ "พระธาตุใหญ่" (แต่ คนส่วนมากมักเรียกว่า "พระธาตุหลวง")^{๑๘๓} และมีพระราชโองการให้อุทิศข้าพระธาตุจำนวน ๓๕ ครอบครัว อยู่เฝ้ารักษาพระธาตุนี้ พร้อมทั้งที่ดินสำหรับให้ครอบครัวของข้าพระธาตุทำกิน

องค์พระธาตุมีความสูง ๔๕ เมตร รูปลักษณะคล้ายดอกบัวตูม อันหมายถึงสัญลักษณ์คำสอน ของพระพุทธเจ้า มีพระธาตุเล็กอยู่บนพระธาตุใหญ่ชั้นที่สอง รอบทั้งสี่ด้าน มี ๓๐ องค์เรียกว่า "สัม มติงสภารมี" อยู่ในธาตุองค์เล็กทั้ง ๓๐ องค์นี้ ผู้สร้างได้นำเอาทองคำมาหล่อเป็นรูปพระธาตุเล็กๆ ๓๐ องค์ แต่ละองค์หนัก ๔ บาท และเอาทองคำมาตีเป็นแผ่น รูปลักษณะเหมือนใบลาน เรียกว่า "ลาน คำ" ๓๐ แผ่น แต่ละแผ่นยาวศอกกำมือ (คือ วัดศอก โดยกำมือไว้ ไม่วัดจากปลายมือ กำมือแล้วยื่น นิ้วก้อยออกมา วัดที่ส่ายปลายนิ้วก้อยเท่านั้น) แล้วเขียนคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลงในใบลาน คำทุกใบว่า "เย ธัมมา เหตุปัพพะวา เตสัณ เหตุง ตะธาคโต เตสัณจะ โย นิโรธะ จะ เอวัง วาที มะหา สะมะโณ" แปลว่า "ธรรมทั้งหลายเหล่าใด มีเหตุเป็นแดนเกิด พระตถาคตเจ้า ตรัสเหตุแห่งธรรม เหล่านั้น และเพราะเหตุเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติตรัสเช่นนี้" แล้วเอาทองคำและใบลานลงไว้ใน พื้นธาตุเล็ก ทั้ง ๓๐ องค์ การที่ได้สร้างพระธาตุขนาดเล็กนี้ขึ้นมา มีความหมายว่า "ผู้ที่จะได้เป็นพระ สัมมาสัมพุทธเจ้านั้น จะต้องได้สร้างคุณงามความดีไว้ให้ถึง ๓๐ ประการ มีทานบารมี เป็นต้น จนถึง อุเบกขา ปรมัตถบารมีเป็นปริโยสาน ชั้นล่างสุดเป็นฐานพระธาตุ ๔ เหลี่ยม ทางทิศตะวันออกและทิศ ตะวันตกยาวด้านละ ๖๙ เมตร ส่วนทางทิศเหนือและทางทิศใต้ยาวด้านละ ๖๘ เมตร ด้านล่างมีใบ เสมารอบ ๔ ด้าน มีทั้งหมด ๓๒๓ ใบ มีหอไหว้ทั้ง ๔ ด้าน มีบันไดขึ้นหอไหว้ทุกหอ

ที่หอไหว้ทิศตะวันออกชั้นบนขึ้นไป มีธาตุเล็กองค์หนึ่งที่มีลวดลายสวยงาม และได้สร้างหอ ครอบไว้อีกชั้นหนึ่ง หอที่สร้างครอบมีลวดลายวิจิตรสวยงามเช่นเดียวกัน ธาตุเล็กนี้เรียกว่า "พระธาตุ ศรีธรรมทายโลก" ด้านที่สอง ถัดจากหอไหว้ขึ้นไป แต่ละด้านยาว ๔๘ เมตร มีกลีบดอกบัวล้อมรอบ

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ พระคุณ วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ทั้งหมดมีจำนวน ๑๒๐ กลีบ ภายในกลีบดอกบัวทำด้วยกระดุกงู (เส้นลวดเป็นขอบล้อมทั้ง ๔ ด้าน) แล้วตั้งใบเสมาบนกระดุกงูนั้น ใบเสมาในชั้นนี้ จำนวน ๒๒๘ ใบ ตรงกลางใบเสมาทุกใบเป็นโพรง (ไม่ทะลุ) สำหรับใส่พระพิมพ์ใบละองค์ บนชั้นนี้มีประตูโขงตรงกับทางขึ้นหอไหว้ทั้ง ๔ ด้านพอเข้าไปที่ประตูโขงนั้นก็พบพระธาตุบารมีที่กล่าวแล้ว และธาตุบารมีก็มีชื่อเรียกทุกองค์ คือเริ่มแต่ทานบารมี ทานอุปบารมีในจนครบ ทั้ง ๓๐ องค์

ชั้นที่สามสร้างขึ้นถัดจากพระธาตุองค์เล็ก ๓๐ องค์นั้น ขึ้นไปบนชั้นนี้จะเห็นว่า มีความกว้าง ด้านละ ๓๐ เมตร พื้นด้านที่สามนี้ มีรูปลักษณะเป็นหลังเต่า หรือโอคว่ำ (ชั้นตักน้ำคว่ำ) อยู่บนชั้นหลังเต่า เป็นฐานของยอดพระธาตุ มีรูปเป็นสี่เหลี่ยมล้อมรอบด้วยกลีบดอกบัวใหญ่ ซึ่งมีปลายกลีบเริ่มบานออก ถัดจากดอกบัวไปจึงมีรูปรัดเอว เหนือจากที่รัดเอวไปจะเป็นฐานจอมธาตุ ฐานนี้จะป็นรูปสี่เหลี่ยมเหวอ (บาน) ขึ้นด้านบนนิดหน่อย ต่อจากฐานนี้ คนโบราณเรียกว่า “ดวงปี” ตั้งมีอยู่ในคำกลอนว่า “เจดีย์ดี้ว ดวงปีพันพุง” อยู่บนดวงปี จึงเป็นสวดฉัตรเป็นยอดพระธาตุที่สูงที่สุด” อยู่รอบฐานพระธาตุ ก็ได้สร้างบริเวณล้อมรอบติดกันทั้ง ๔ ด้าน มีประตูเข้าทั้ง ๔ ด้าน ประตูอยู่ระหว่างกลางบริเวณแต่ละด้านพอดี บริเวณยาวด้านละ ๙๑ เมตร ๗๕ เซนติเมตร นอกบริเวณทางทิศเหนือ และทางทิศใต้ มีวัดสำหรับพระภิกษุสามเณรอยู่อาศัย เรียกว่า “วัดธาตุหลวงเหนือและวัดธาตุหลวงใต้”

ประเพณีบุญนมัสการพระธาตุหลวงนี้ ได้ทำสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณกาล โดยมีพระมหากษัตริย์องค์เป็นประมุขของชาติทรงเป็นประธาน จึงนับว่าบุญนมัสการพระธาตุหลวงนี้เป็นบุญของหลวง ในวัน ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๒ ตอนบ่ายประชาชนทุกภาคส่วน มารวมกันที่วัดศรีสัชนาค เพื่อแห่ปราสาทผึ้ง และต้นกล้วยพวงๆ ไปทอดถวายที่วัดศรีเมืองตอนค่ำมีงานมหรสพโขนตลอดทั้งคืน^{๑๘๔} วันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๒ ตอนเช้า ทำพิธีตักน้ำพระพิพัฒน์จากอยู่สิมวัดองค์ ผู้ที่เข้ารับน้ำสาบาน มีตั้งแต่ระดับหัวหน้าขึ้นไป ถึงคณะรัฐมนตรีของประเทศลาว ตอนบ่าย ๒ โมง ประชาชนทุกภาคส่วนตั้งขบวนแห่ปราสาทผึ้ง และต้นกล้วยพวงๆ ออกไปธาตุหลวง เวลาบ่าย ๓ โมง ประมุขรัฐและเจ้านาย ทั้งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ออกไปสู่พระธาตุหลวง เพื่อเป็นเกียรติแห่ปราสาทผึ้งเดินรอบบริเวณพระธาตุหลวงร่วมกับประชาชนที่มาจากทั่วสารทิศ เมื่อเวียนครบ ๓ รอบแล้วก็ทำพิธีถวาย ถึงเวลากลางคืนก็มีงานมหรสพโขน วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ตอนเช้ามีการทำบุญตักบาตรในบริเวณพระธาตุ แล้วฟังพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ ตอนกลางคืนมีงานฉลองเป็นวันสุดท้าย วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ เสร็จงานจากพระธาตุหลวงแล้ว ก็มีการแห่ปราสาทผึ้งมาถวายที่วัดองค์ต่อ และวัดอินแปงอีกจึงจะถึงงานนมัสการพระธาตุหลวงเสร็จสิ้นสมบูรณ์^{๑๘๕}

การนำเสนอข้อมูลของสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของพระธาตุหลวง ตามกรอบเครื่องมือในการประเมิน SWOT (SWOT Analysis) พบว่า

จุดแข็ง (Strength)

๑. เป็นปูชนียสถานอันสำคัญแห่งนครเวียงจันทน์ และเป็นศูนย์รวมใจของประชาชนชาวลาวทั่วประเทศ ตามตำนานกล่าวว่าพระธาตุหลวงมีประวัติการก่อสร้างนับพันปี
๒. เป็นสถานที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาสักการะเมื่อมาท่องเที่ยวประเทศลาว

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ พระพวง มาดมะน้อย วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ นายชน สีสุก วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๓. มีประเพณีบุญมัสการพระธาตุหลวงนี้ ได้ทำสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณกาลที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป

๖. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่หลากหลาย เข้ากับความเชื่อ ความศรัทธาตลอดทั้งปีทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกช่วงระยะเวลา

๗. อยู่ในการดูแลของภาครัฐทำให้มีการจัดการเรื่องระเบียบและความสะอาดที่ดี^{๑๘๖}

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. การประชาสัมพันธ์ยังมีไม่มาก เนื่องจากกฎระเบียบด้านการปกครองประเทศไม่อนุญาตให้ทำโดยพลการ

๒. ระบบการจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยวและกฎระเบียบมีความไม่แน่นอน

๓. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

๔. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

โอกาส (Opportunities)

๑. แนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

๒. นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอัตลักษณ์เพิ่มมากขึ้น

๓. นักท่องเที่ยวที่มีอายุช่วงสูงวัยมีเพิ่มมากขึ้นและมีความต้องการในการท่องเที่ยวตามพุทธศาสนสถานเพิ่มมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

๑. ระบบการปกครองไม่เอื้อประโยชน์ให้การพัฒนาการท่องเที่ยว

๒. ศาสนวัตถุและศาสนสถานอยู่ในความดูแลของรัฐ ทำให้การพัฒนาเชิงธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นไปได้ยาก

๔.๓.๒.๒ พระธาตุขาว, วัดสี่เมือง นครหลวงเวียงจันทน์

วัดพระธาตุขาว สังการาม เมืองสีสัตตะนาก นครหลวงเวียงจันทน์ วัดพระธาตุขาวสังคารามในอดีตถึงปัจจุบัน เชื่อกันว่าตั้งอยู่บริเวณกำแพงชั้นใน ของอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ แต่บางส่วนเนื้อที่ส่วนหนึ่งทางทิศตะวันตก ที่ติดกับแม่น้ำโขง เป็นเนื้อที่ของธาตุนั้น ได้พังทลายลงแม่น้ำโขงเป็นเวลานานแล้ว^{๑๘๗} ส่วนข้อมูลว่า วัดพระธาตุขาว สร้างมาตั้งแต่ตอนไหนนั้นยังไม่มีเอกสารหรือหลักฐานที่รับรองว่าสร้างในสมัยใด ซึ่งแต่ราชสมัยของเจ้าฟ้าร่ม มหาราช สืบมาถึงสมัยของเจ้าโพธิสาขาราชรองผู้ปกครองเมืองเวียงจันทน์ต่อมาได้มีการสร้างวัดวาอารามและเจดีย์ แต่ที่เห็นเป็นลายลักษณ์อักษรที่แน่ชัด คือสมัยของเจ้าโพธิสาขราช เจ้าไชยเชษฐาธิราช ที่ท่านได้ลงมาบุกเบิกเมืองเวียงจันทน์เป็นเมืองหลวง ซึ่งท่านได้นำข้าทาสบริวารของพระองค์สร้างการพัฒนาเมืองในนั้นก็มีการสร้างวัดวาอารามขึ้นหลายแห่ง กล่าวกันว่าในเขตเวียงจันทน์ มีวัดถึง ๑๒๐ วัด (ตามจดหมายเหตุของชาวเยอรมัน ที่มีชื่อ แกมเฟร่อ ผู้มาเยี่ยมยามลาวในคราวก่อน) เมื่อสมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ นายชน สีสุก วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ พระคำฮุ่ง ชาละวัน วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ขับไล่พม่า ออกจากนครหลวงเวียงจันทน์ได้สำเร็จ พระองค์พร้อมด้วยเสนาอำมาตย์ราชมนตรี ได้ฟื้นฟูความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้แก่นครหลวงเวียงจันทน์ และเพื่อผูกขวัญปวงประชาราษฎร์ พระองค์ได้นำพาประชาชนทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ดังนั้น พระองค์จึงได้สร้างวัดวาอาราม และพระมหาธาตุเจดีย์หลายที่ด้วยกัน สร้างพระธาตุเจดีย์โลหะจุฬามณี ในวันเพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนเจียง ค.ศ. ๑๕๖๖ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชนำบริจาคนื้อที่ ไธนา เพื่อสร้างวัด หลายที่ด้วยกัน เช่น วัดป่าฤาษี ศรีสังวร (วัดศรีสังวร) สร้างอุโมงค์ เพื่อบรรจุพระธาตุพระอรหันต์ ที่วัดป่ามหาพุทธะวงศา วัดปากันทอง วัดหนองงำคำ สร้างวัดโพธิ์หนองกก วัดองค์ตื้อ วัดอินทร์แปลง วัดหายโศก วัดมีชัย วัดกลาง วัดไตใหญ่ นอกจากวัดวาอารามแล้ว ยังได้สร้างพระพุทธรูปองค์ที่สำคัญองค์อื่นๆอีก เช่น พระเจ้าองค์ตื้อ ประดิษฐานที่วัดองค์ตื้อเวียงจันทน์ พระเจ้าองค์ตื้อ วัดองค์ตื้อท่าลาด เมืองแก้วอุดม แขวงเวียงจันทน์ พระศุภร์ พระใส พระเสริม นอกจากนี้ยังปรากฏว่า พระองค์ยังได้สร้างพระพุทธรูปองค์แสนไว้อีกหลายองค์ และพระพุทธรูปองค์เล็กอีกเป็นจำนวนมาก ดังที่ปรากฏในแผ่นพระพุทธรูปองค์หนึ่งว่า สัตตะสัถิ สังกตกิตติเรืองลม พรหมมะขุนหปักษิ ปณณรัสส มีวรกัจฉิ จันทะจะวะระ นักขะยุต อุตตะถก ชื่อว่า กพอระณิ อันเมตลาสิ สมเด็จพระบรมมหาราชาพิตร พระมหาไชยเชษฐาธิราช ธรรมิกाराชาธิราชเจ้า สมเด็จพระเป็นเจ้าตนประกอบ ประสพหะสัทธาสร้าง พระเจ้าทององค์สองแสน ไวให้โชตะนาพระพุทธศาสนา เพื่อให้เป็นที่เคารพแด่หมู่ชนอรเทพา นิพานะปัจจะโยโหตุ (ปรากฏที่แผ่นพระพุทธรูปพิพิธภัณฑ หอพระแก้ว ค.ศ. ๑๐๖๗ พ.ศ. ๒๒๔๘ ค.ศ. ๑๗๐๕ สว ๑๘)

จากการที่พระองค์ได้นำพาสร้างสามาบ้านเมือง ดังกล่าวนั้น ประชาชนทุกหมู่เหล่าก็ถือเอาพระองค์เป็นแบบอย่างในการสร้างสามา ดังที่ปรากฏในแผ่นพระพุทธรูปในประทัด วัดธาตุขาว สังคาราม ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าวัดพระธาตุขาว บ้านธาตุขาว มีมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่วางเป็นรากฐานไว้อ่อนแล้ว หรืออาจจะมาก่อนสมัยของพระองค์ก็เป็นได้ แต่วัดธาตุขาวส่วนหนึ่งได้พังทลายลงแม่น้ำโขงไปแล้ว ซึ่งเหลือแต่เรื่องราวที่เกี่ยวกับพระธาตุคำ และในปัจจุบันพระธาตุขาวไม่เหลือให้เห็นอีกแล้วเหลือแต่เพียงชื่อวัดธาตุขาวเท่านั้น แต่ยังมีประชาชนบางส่วนเชื่อว่าพื้นที่ของพระธาตุขาวอดีตนั้นเป็นที่ตั้งของศาลหลักเมือง หรือ วัดสี่เมืองในปัจจุบัน ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับวัดสี่เมืองและนำเสนอเป็นผลการวิจัยไว้เนื่องจากมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกันกับวัดพระธาตุขาว สังคาราม^{๑๘๘}

๔.๓.๒.๓ วัดที่สำคัญของประเทศลาว

๔.๓.๒.๓.๑ วัดสี่สะเกด (Wat Sisaket) หรือวัดสะตะสะหัสสาราม (วัดแสน)

ประวัติความเป็นมา

เป็นวัดที่สร้างขึ้นแห่งแรกในนครเวียงจันทน์ สดสหัสส แปลว่า ๑๐๐,๐๐๐, อาราม แปลว่า วัด, วัดสดสหัสสาราม จึงแปลว่า วัดแสน ในอดีตเป็นที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราช (ลาว) ศักดิ์ของวัดนี้เทียบเท่าวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์ฯ ท่าเตียน ของไทย) เหตุที่ชื่อวัดแสนก็เพราะว่า พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชและพุทธศาสนิกชนชาวลาวในอดีต ทรงสร้างพระพุทธรูปทั้งองค์

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ พระคำอู่ ขาละวัน วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

เล็กและองค์ใหญ่ประดิษฐานไว้ทั่ววัด ๑๐๐,๐๐๐ องค์ ดังนั้น จึงมีชื่อเล่นว่าวัดแสน^{๑๘๙} แต่ปัจจุบันมีเหลืออยู่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ กว่าองค์เท่านั้น ไกด์บางคนบอกว่ามี ๖,๐๐๐ กว่าองค์ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม วัดนี้ก็ยังมีพระพุทธรูปมากที่สุดในนครหลวงเวียงจันทน์ ใน พ.ศ. ๒๓๒๑ เจ้าพระยาจักรี (ร. ๑) ได้รับพระบัญชาจากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีให้ยกทัพไปทวงถามเครื่องบรรณาการจากลาว ลาวไม่ให้จึงสู้รบกัน ลาวรบแพ้เพราะไม่เจนศึกเท่าทหารสยาม ในฐานะที่เจ้าพระยาจักรีเป็นนักรบผู้ทรงธรรมและเคยบวชเรียนหลายพรรษา เมื่อชนะศึกแล้วจึงนำพาทหารสยามบูรณะซ่อมแซมวัดนี้ก่อนเดินทางกลับประเทศใน พ.ศ. ๒๓๒๒ เพื่อเป็นพุทธานุชาอุทิศส่วนกุศลให้ทหารทั้ง ๒ ประเทศที่เสียชีวิต เนื่องจากรบกันโดยไม่มีเรื่องบาดหมางกันมาก่อน สถาปัตยกรรมวัดนี้เกือบทั้งหมดจึงเป็นสถาปัตยกรรมไทย เมื่อเจ้าอนุวงศ์ขึ้นครองราชเป็นกษัตริย์ลาวเมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๘ ก่อนหน้านั้นพระองค์เคยเสด็จมาช่วยไทยรบกับพม่า ๒ ครั้ง ก็ได้โปรดให้บูรณะและสร้างวัดนี้ต่อด้วยสถาปัตยกรรมไทย วัดนี้จึงเป็นวัดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของทหารและชาวพุทธสองประเทศมาแต่โบราณ เพราะเป็นวัดที่ทหารของทั้งสองประเทศช่วยกันบูรณะ^{๑๙๐}

ในปี พ.ศ. ๒๓๖๙ เกิดกรณีพิพาทสยาม-ลาว (ไทยเรียกเหตุการณ์นี้ว่ากบฏเจ้าอนุวงศ์) ศึกครั้งนั้นไทยแค้นลาวมาก จึงทำลายเมืองเวียงจันทน์โดยการเผาเกือบหมด ยกเว้นวัดนี้กับหอพระแก้ว เพราะเป็นวัดที่ตนพักทัพ ตามธรรมเนียมแต่โบราณ พวกทหารพุทธเมื่อตั้งทัพที่ไหนจะไม่ทำลายที่นั่น และในปี พ.ศ. ๒๓๗๐ ก่อนกองทัพสยามเดินทางกลับประเทศ ได้ทำการบูรณะซ่อมแซมและฉาบทาสีทาสีที่เสียหายที่วัดแห่งนี้

ปัจจุบันวัดแห่งนี้มีพื้นที่เป็นพื้นดินสำหรับภิกษุจำพรรษาเพียงนิดหน่อย ที่ดินส่วนใหญ่ถูกตัดแบ่งไปเป็นส่วนราชการหมด แม้แต่ส่วนที่เป็นพระอุโบสถวัดสี่สะเกด กระทรวงวัฒนธรรมก็เข้ามาดูแล หอพระแก้วที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของวัด ทางรัฐก็มาดูแลแทนวัดเช่นกัน มีถนนไชยเชษฐาตัดผ่านทำให้หอพระแก้วและวัดต้องอยู่แยกกันโดยปริยาย^{๑๙๑}

การนำเสนอข้อมูลของสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของวัดสี่สะเกด นครหลวงเวียงจันทน์ตามกรอบเครื่องมือในการประเมิน SWOT (SWOT Analysis) พบว่า

จุดแข็ง (Strength)

๑. เป็นศาสนสถานสำคัญแห่งนครเวียงจันทน์
๒. เป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างไทย-ลาว
๓. มีศาสนวัตถุเป็นพระพุทธรูปทั้งองค์เล็กและองค์ใหญ่ประดิษฐานไว้ทั่ววัดกว่า ๑๐๐,๐๐๐ องค์
๔. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปีทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกช่วงระยะเวลา
๕. อยู่ในการดูแลของภาครัฐทำให้มีการจัดการเรื่องระเบียบและความสะอาดที่ดี

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. การประชาสัมพันธ์ยังมีไม่มากเนื่องจากกฎระเบียบด้านการปกครองประเทศ

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ พระพง มาดมะน้อง วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ พระพะลิดเดด วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ พระพง มาดมะน้อง วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๒. กฎระเบียบในการท่องเที่ยวไม่มีความแน่นอน
๓. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงวัย
๔. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

โอกาส (Opportunities)

๑. แนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
๒. นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอัตลักษณ์เพิ่มมากขึ้น
๓. นักท่องเที่ยวที่มีอายุช่วงสูงวัยมีเพิ่มมากขึ้นและมีความต้องการในการท่องเที่ยวตามพุทธศาสนสถานเพิ่มมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

๑. ระบบการปกครองไม่เอื้อประโยชน์ให้กับการพัฒนาการท่องเที่ยว
๒. ศาสนวัตถุและศาสนสถานอยู่ในความดูแลของรัฐ ทำให้การพัฒนาเชิงธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นไปได้ยาก

๔.๓.๒.๓.๒ วัดองค์ต่อ

สภาพทางกายภาพโดยรวม

องค์ต่อมหาวิทยาลัย เป็นหนึ่งในจำนวนหลายๆ วัดที่เก่าแก่ที่สุด ในนครหลวงเวียงจันทน์ และมีความหมายความสำคัญทางโบราณสถาน และประวัติศาสตร์ เป็นวัดที่ทั้งประชาชนลาวและต่างชาติดังประเทศให้ความเคารพนับถือความสำคัญ เป็นพิเศษ ดังจะให้เห็นจากคำพูดที่ว่า "ผู้ใดเข้ามาในเวียงจันทน์ ไม่ได้ไปไหว้หลวงพ่องค์ต่อ ถือว่าไม่ได้มาถึงเวียงจันทน์"^{๑๙๒} นอกจากนี้วัดองค์ต่อยังเป็นที่ประกอบพิธีที่สำคัญต่างๆ ทางราชการในสมัยก่อน อาทิ พิธีถือน้ำ (ตมน้ำสัตยาบรรณ) อีกทั้งงานประเพณีบุญพระธาตุหลวงเสร็จสิ้นลง ยังต้องมาประกอบ พิธี ทำบุญอยู่วัดองค์ต่อ-วัดอินแปง อีกทั้งจะถือว่างานประเพณีบุญพระธาตุเสร็จสิ้นลงอย่างสมบูรณ์^{๑๙๓} วัดองค์ต่อตั้งอยู่บนถนนพระไชยเชษฐาอยู่ห่างจากหอพระแก้วมาทางทิศเหนือประมาณ ๑ กิโลเมตร ในสมัยก่อนวัดองค์ต่อมีอาณาเขตติดกับวัดอินแปง วัดมีไชย และวัดหายโศก แต่ในปัจจุบันนี้ การพัฒนาของบ้านเมืองมีการขยายตัว มีการตัดถนนหนทางเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้น จึงทำให้วัดทั้ง ๔ คือ วัดองค์ต่อ วัดอินแปง วัดมีไชย วัดหายโศก ต้องแยกออกจากกันดังที่เราเห็นกันอยู่ทุกวันนี้ ในปัจจุบัน วัดองค์ต่อ มีพระอุโบสถใหญ่อยู่ ๑ หลัง กว้าง ๑๖ เมตร ๓๔ เซนติเมตร ยาว ๔๐ เมตร สูงประมาณ ๒๕ เมตร มีพระเจ้าใหญ่คู่ เป็นพระประธาน หน้าตักกว้าง ๓ เมตร ๔๐ เซนติเมตร สูง ๕ เมตร ๘๐ เซนติเมตร สร้างโดยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เมื่อปี พ.ศ.๒๑๐๙ พร้อมด้วย พระสุก พระใส พระเสริม เดิมวัดองค์ต่อมีชื่อว่า "วัดสีภูมิ หรือ ไชยภูมิ ต่อ มาถึงปี พ.ศ.๒๑๐๙ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้มาสร้างพระเจ้าองค์ต่อ

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ พระวิสัย ไพรพันธ์ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ นายเชื้อม เสมียนสิงห์ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ขึ้นแล้วนำมา ประดิษฐานไว้ในวัดสิริภูมิแห่งนี้ จึงได้ตั้งชื่อวัดใหม่ว่า "วัดองค์ตื้อ" ตามชื่อของพระพุทธรูปใหญ่^{๑๙๔}

ประวัติความเป็นมา

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระมหากษัตริย์ลาวทรงมีศรัทธาอย่างแรงกล้าปรารถนาที่จะเป็นพระพุทธรูปเจ้า จึงได้ตั้งความเพียร และ การเสียสละอย่างสูง ที่จะสร้างพระพุทธรูป ทองหล่อให้ใหญ่ที่สุด(ในสมัยนั้น ปี พ.ศ. ๒๐๑๙) ได้มีการเตรียมพร้อมทุกอย่างจนเป็นที่เรียบร้อยทุกประการ เมื่อถึงเวลาอันเป็นมหาฤกษ์มหาชัยตามพิธีของโหราจารย์ แล้วพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ก็ทรงมอบพระราชกรณียกิจทุกอย่างไว้กับพระมเหสี แล้วพระองค์ทรงมุ่งข่าวหม่อมขาวไปสมทานศีล ๘ อยู่ในวังพิธี ที่วัดอินแปง แต่ก่อนถึงเวลามหาฤกษ์มหาชัยนั้นได้มีกษัตริย์ของพม่า ได้ยกกองทัพมาถึงประตูเวียงแล้ว และได้ทำหนังสือยื่นคำขาด ให้แม่ทัพทั้ง ๔ ถู้อ เข้ามายืนให้พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชอยู่ในวังพิธีหล่อนั้น ในคำขาดนั้นมีอยู่ ๒ ข้อ

๑. ให้พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชยอมเป็นเมืองขึ้นของพม่า

๒. ถ้าไม่ยอมเป็นเมืองขึ้นให้ออกมารบกัน และให้ตอบคำถามนี้ไปกับผู้ที่ถือหนังสือกลับมาไม่ให้ชักช้า

หลังจากยื่นหนังสือให้แล้วแม่ทัพของพม่าทั้ง ๔ ก็เดินดูช่างที่กำลังสุมเตาหลอมทองที่กำลังร้อนแดง ๆ อยู่ณั้พวกเขาได้แสดงอิทธิฤทธิ์โดย เอามือไปจับเบ้าหลอมพระที่กำลังแดง ๆ โดยไม่มีอาการร้อนเลย พระเจ้าไชยเชษฐาเห็นดังนั้นก็ตกพระทัย จึงได้เข้าไปในพระราชวังด้วยความรีบเร่ง พอพระมเหสีเห็นความผิดปกติของพระองค์ก็ทรงถามว่า “ยังไม่ถึงเวลาทำพิธีเททองหล่อพระ ทำไมพระองค์จึงรีบกลับมา” พระองค์จึงเล่าเหตุการณ์ทุกอย่างให้พระมเหสีฟัง พระมเหสีจึงกล่าวให้สติว่า “พระองค์ไม่ต้องเสียพระทัย ที่พระองค์สร้างพระใหญ่คราวนี้ เพื่อปรารถนาที่จะเป็นพระพุทธรูปเจ้าในวันข้างหน้า ถ้าคำปรารถนาไม่สำเร็จ และจะพ่ายแพ้แก่พม่า ก็ขอให้มือของพระองค์กุด(ขาด) ไปกับเบ้าหล่อพระนั้นเสีย แต่ถ้าความปรารถนาของพระองค์จะสำเร็จ และได้รับชัยชนะจากพมานั้นขอให้เบ้าทองที่จะหล่อพระมีอาการเย็นและไม่หนัก ให้มีอาการเหมือนจับหมวกใส่หัว” เมื่อพระองค์ได้สติจากพระมเหสีแล้ว พระองค์เข้าสู่ห้องไหว้พระ กล่าวสักระเทวดาตั้งสัตยาธิษฐานอย่างหนักแน่น แล้วกลับสู่วังพิธีหล่อพระ พอได้เวลาพระองค์ จึงให้คำตอบแก่แม่ทัพพม่าทั้ง ๔ คนว่า “คำขาดของกษัตริย์พม่าทั้งสองข้อนั้นเรายินดีรับหมดทุกอย่าง แต่ว่าเวลานี้เรากำลังทำบุญ ปรารถนาเป็นพระพุทธรูปเจ้าขอเชิญพวกท่านมาทำบุญร่วมกันก่อนแล้วจึงค่อยปฏิบัติตามคำขาดนั้นภายหลัง” ว่าแล้วพระองค์พระก็เสด็จสู่หอที่เททองใส่เบ้าหล่อ และ พระองค์จับพระขรรค์ ด้วยมือเบื้องซ้าย เบื้องขวา รับเอาเบ้าต้มทองที่กำลังแดงและร้อนที่ช่างยื่นให้พระองค์ โดยที่พระองค์ไม่มีความรู้สึกร้อนเลยจนทองหมด ส่วนที่เหลือก็หล่อพระพุทธรูปได้อีก ๓ องค์ คือ พระสุก พระใส และพระเสริม

เมื่อเสร็จพิธีแล้วแม่ทัพพม่าทั้ง ๔ ก็เดินทางกลับไปพร้อมหนังสือ คำตอบของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เมื่อกลับไปถึงก็เล่าเหตุการณ์ทุกอย่างให้กษัตริย์ฟังตามความเป็นจริง แล้วก็พากันผ่นพักหลับนอนตามเวลาอันสมควร และในคืนนั้นเองพระองค์ได้ไปแอบไปหากษัตริย์พม่า แต่ก่อนที่จะไปพระองค์ได้กล่าวสักระเทวดาและตั้งสัจจะอธิษฐานว่า “

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ พระวิไล ไพรพันธ์ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๑.) ถ้าข้าพเจ้าจะได้เป็นพระพุทธเจ้า

๒.) ถ้าข้าพเจ้าจะได้รับชัยชนะกองทัพพม่าในครั้งนี้ ขอให้เทพเจ้าเทพาอารักษ์จงช่วยเป็นสักขีพยานบันดาลให้กองทัพพม่าพร้อมทั้ง ช้าง ม้า จงพากันหลับไหล ในเวลาที่ข้าพเจ้าไปยาม (ไปหา) นั้นอย่าได้รู้สึกตัวเลย” เมื่อพระองค์ตั้งพระทัยอย่างหนักแน่นดังกล่าไปแล้วก็ออกเดินทางโดยมีทหารคนสนิทเพียงคนเดียว เมื่อไปถึงปรากฏว่ากองทัพพม่าทั้งหมด คนและสัตว์พาหนะพากันนอนหลับหมดไม่มีใครรู้สึกตัวเลย เมื่อพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเห็นสภาพดังนั้นก็มีความแน่ใจในคำอธิฐานของตน ครั้งแรกพระองค์ถอดพระชรรค์ออกมาจะตัดคอกษัตริย์พม่าที่กำลังนอนหลับ แต่แล้วพระองค์ก็นึกขึ้นได้ว่าตนเองทำบุญปรารณาพุทธภูมิ แล้วจะมาทำบาปฆ่าคนเช่นนี้ไม่ได้เด็ดขาด แล้วพระองค์ก็ได้ปรึกษากับทหารว่าจะทำอย่างไรดี ให้เขารู้ว่าเรามาหา พอติทหารคนนั้นมองเห็นตลับปูลวางอยู่ข้างๆ ของกษัตริย์พม่า ก็แนะนำให้พระองค์ใช้ปูนผสมน้ำ แล้วเอาไปป้ายที่คอของกษัตริย์พม่าและแม่ทัพทั้ง ๔ เป็นกาบาทหลังจากนั้นเดินทางกลับพระราชวัง

กษัตริย์พม่าตื่นขึ้นมา ทั้งกษัตริย์และแม่ทัพทั้ง ๔ ต่างก็เห็นปูนป้ายคอของตัวเอง ซึ่งคนต่างปฏิเสธไม่มีใครทำ จึงสันนิษฐานได้ว่าต้องเป็นพระเจ้าไชยเชษฐาแน่นอน จึงได้ปรึกษากับแม่ทัพทั้ง ๔ ว่า ถ้าต้องทำศึกกับพระองค์ต้องปราชัยแน่นอน จึงเปลี่ยนแนวคิดจากศัตรูมาเป็นมิตร ในขณะที่กษัตริย์พม่ากับแม่ทัพทั้ง ๔ กำลังปรึกษากันอยู่นั้นก็มีทหารคนใช้ของพระองค์เข้ามาบอกว่า “เมื่อคืนนี้พ่พระองค์มาหาพวกท่าน แต่เห็นพวกท่านกำลังหลับ ถ้าจะปลุกก็จะเป็นการรบกวนจึงกลับไป บัดนี้ตื่นขึ้นมาแล้ว ขอถือเป็นเกียรติทูลเชิญพระองค์ท่านไปสู่พระราชวังของเราเพื่อปรึกษาหารือ บ้านการเมือง” เมื่อกษัตริย์พม่าได้ยินดังนั้นก็รู้สึกดีใจ จึงได้เตรียมเครื่องบรรณาการจำนวนหนึ่งพร้อมแม่ทัพทั้ง ๔ เข้าพบพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เมื่อมาถึงก็ได้รับการต้อนรับอย่างสมเกียรติ ทั้งสองกษัตริย์ก็ได้ให้คำมั่นสัญญา จะมีความซื่อสัตย์ให้แก่กันและกัน ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดขาดใจสิ่งใดให้ร้องขอต่อกัน และช่วยกันจนเต็มความสามารถ การเจรจาสิ้นสุดลงด้วยการดื่มน้ำสาบาน(น้ำสัตยาบรรณ) และกษัตริย์พม่าก็ได้ขอเรียนวิชา “ก่านปูน” วิชาป้ายปูนที่ลำคอ พระองค์จึงได้เล่าความจริงให้ฟังว่า “ก่านปูน” ไม่ใช่วิชาอาคมอะไร ตั้งแต่ได้รับคำท้าจากกษัตริย์พม่าแล้ว ตนได้รับคำเตือนสติจากพระมเหสี จึงแค่เอาปูนไปป้ายที่คอของกษัตริย์พม่าและแม่ทัพทั้ง ๔ เท่านั้น ด้วยสำนึกถึงบุญคุณของพระมเหสี กษัตริย์พม่าจึงขออนุญาตแกะสลัก (ควัด) รูปเหมือนพระอัครมเหสีเทวองค์จริงด้วยหินไว้เป็นอนุสรณ์ จากนั้นพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทรงให้ช่างแกะสลักพระอัครมเหสีของพม่าขึ้นอีกองค์หนึ่งไว้เป็นคู่กัน เพราะเป็นสัญญาสำคัญแห่งสัมพันธไมตรี ในครั้งประวัติศาสตร์ พวกช่างก็แกะสลักรูปพระนางทั้งสองด้วยแผ่นหินและศิลาฐานไว้ที่วัดอินแปงจนถึง ทุกวันนี้ ตามประวัติศาสตร์ได้บันทึกการรุกของสงครามศักดิ์ดินา ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๑๒๗ ในรัชกาลของพระสุรินทลอไชย(จัน) ศักดินาพม่าเข้ามาตีนครหลวงเวียงจันทน์ได้สำเร็จพร้อมทั้งเผาทำลายวัดวาอาราม วัดภูมิคำ มูลเขี้ยววัฒนธรรม รวมถึงวัดองค์ด้วย

ครั้งที่ ๒ ปี พ.ศ.๒๓๒๒ ในรัชกาลพระเจ้าสิริบุญสาร ศักดินาสยามได้เข้ามารุกรานครั้งที่ ๑

ครั้งที่ ๓ ปี พ.ศ.๒๓๗๐ ในรัชกาลเจ้าอนุวงศ์ ศักดินาสยามได้เข้ามารุกรานเป็นครั้งที่ ๒ พร้อมกับทำลายเผาผลาญนครหลวงเวียงจันทน์ จนเป็นถิ่นร้างไปทั้งเมืองและร้ายแรงที่สุดคือวัดองค์ต่อพร้อมพระเจ้าใหญ่องค์ต่อ แต่ไม่สามารถทำอะไรได้

ครั้งที่ ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ โจรฮ้อ ได้เข้ามาปล้นสะดมขุดค้นเอาวัตถุมีค่าไปจนหมดในนั้น รวมพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อด้วย

การรวบรวมข้อมูลผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในวัดองค์ตื้อ นครเวียงจันทน์ ประเทศลาว ตามกรอบของ SWOT พบว่า

จุดแข็ง (Strength)

๑. เป็นศาสนสถานสถานอันสำคัญแห่งนครเวียงจันทน์
๒. เป็นสถานที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาสักการะเมื่อมาท่องเที่ยวประเทศลาว
๓. มีเส้นทางการท่องเที่ยวที่สะดวกต่อการเดินทาง
๔. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปีทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกช่วงระยะเวลา

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. การประชาสัมพันธ์ยังมีไม่มาก เนื่องจากกฎระเบียบด้านการปกครองประเทศไม่อนุญาตให้ทำโดยพลการ

๒. ระบบการจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยวและช่วงเวลายังมีความไม่แน่นอน

๓. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

๔. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

๕. สถานที่คับแคบไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้

โอกาส (Opportunities)

๑. แนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

๒. นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอัตลักษณ์เพิ่มมากขึ้น

๓. นักท่องเที่ยวที่มีอายุช่วงสูงวัยมีเพิ่มมากขึ้นและมีความต้องการในการท่องเที่ยวตามพุทธศาสนสถานเพิ่มมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

๑. ระบอบการปกครองไม่เอื้อประโยชน์ให้กับการพัฒนาการท่องเที่ยว

๒. ศาสนวัตถุและศาสนสถานอยู่ในความดูแลของรัฐ ทำให้การพัฒนาเชิงธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นไปได้ยาก

๔.๓.๒.๓.๓ วัดสีเมือง

สภาพทางกายภาพโดยรวม

ตั้งอยู่บนถนนเชษฐาธิราช ทางทิศตะวันออกของสถานทูตฝรั่งเศส เป็นวัดแห่งหนึ่งในนครเวียงจันทน์ที่มีประชาชนลาวเดินทางไปสักการะบูชาเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ภายในวัดสีเมืองเป็นที่ตั้งของเสาหลักเมืองประจำวันครเวียงจันทน์ หรือเป็นที่รู้จักกันอีกชื่อหนึ่งว่าศาลหลักเมือง^{๑๙๕}

ประวัติความเป็นมา

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ พระคำฮุ่ง ชาละวัน วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

วัดสี่เมืองสร้างขึ้นในปีพ.ศ. ๒๑๐๖ โดยเหล่าเสนาอำมาตย์ของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ลงความเห็นให้สร้างวัดศรีเมือง ณ ที่แห่งนี้ ต่อมาถูกกองทัพสยามทำลายลงในปีพ.ศ.๒๓๗๑ และสร้างวัดศรีเมืองขึ้นมาใหม่ในปี พ.ศ.๒๔๕๘ ภายในวัดศรีเมืองมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่มากมาย โดยเฉพาะพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และเก่าแก่ พระพุทธรูปองค์นี้ได้ชำรุดไปบางส่วน ซึ่งชาวลาวเชื่อกันว่าพระพุทธรูปองค์นี้ศักดิ์สิทธิ์เป็นอย่างมาก ด้านหน้าบริเวณตรงข้ามประตูทางเข้าวัดศรีเมืองมีร้านจำหน่ายดอกไม้ ฐูป เทียน และร้านจำหน่ายผลไม้ให้บริการทางด้านตะวันออกของวัดศรีเมืองมีสวนสาธารณะเล็กๆ มีพระบรมรูปของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ ตั้งอยู่บนแท่นสูงกลางสวนสาธารณะ พระหัตถ์ทรงถือสมุดใบลานที่จารึกประมวลกฎหมายฉบับแรกของลาวไว้ พระบรมรูปเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์นี้เป็นของขวัญที่ทางสหภาพโซเวียตมอบให้มาก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หลังจากนั้นแผ่นป้ายโลหะจารึกพระนามถูกฝ่ายคอมมิวนิสต์รื้อทิ้งออกไป ภายหลังฝ่ายคอมมิวนิสต์ประสพชัยชนะในปี พ.ศ.๒๕๑๘

วัดสี่เมือง ซึ่งถือเป็นศาลหลักเมืองลาว ตามตำนานมีเรื่องเล่ากันว่าเมื่อสร้างเสาหลักเมืองต้องหาคนอุทิศชีวิตลงหลุมฝังเสาหลักเมือง แต่ถ้าไม่มีใครอุทิศเจ้าอาวาสจะต้องอุทิศชีวิตเอง แต่ได้มีนางสีเมืองซึ่งท้อง 3 เดือน ได้ออมอุทิศตนกระโดดลงไปอยู่ก้นหลุมเสาหลักพร้อมกับม้าอีกหนึ่งตัว ซึ่งสามีนางก็เสียชีวิตในสนามรบตอนนั้นเหมือนกัน นักท่องเที่ยวจึงมักมานมัสการเจ้าแม่หลักเมือง หรือ เจ้าแม่สีเมือง ณ วัดสี่เมือง ซึ่งเป็นวัดที่ศักดิ์สิทธิ์มีคนลาว-ไทย และชาวต่างประเทศไปสักการะบูชากราบไหว้เพื่อเป็นสิริมงคล เป็นจำนวนมาก นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนมักจะเสี่ยงทายดวงชะตา ซึ่งตามตำนานเล่าต่อ ๆ กันมา ขออะไร มักสมหวังดังปรารถนา ยกเว้นขอเรื่องความรักคู่ครองเท่านั้น^{๑๙๖}

การนำเสนอข้อมูลของสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของในวัดสี่เมือง นครเวียงจันทน์ ตามกรอบเครื่องมือในการประเมิน SWOT (SWOT Analysis) พบว่า

จุดแข็ง (Strength)

๑. เป็นศาสนสถานสถานอันสำคัญแห่งนครเวียงจันทน์ที่คนนิยมมาบะ (บนบาน) เกี่ยวกับการงาน^{๑๙๗}

๒. เป็นสถานที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาสักการะเมื่อมาท่องเที่ยวประเทศลาว

๓. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปีทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกช่วงระยะเวลา

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. การประชาสัมพันธ์ยังมีไม่มาก เนื่องจากกฎระเบียบด้านการปกครองประเทศไม่อนุญาตให้ทำโดยพลการ

๒. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

๔. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

โอกาส (Opportunities)

๑. แนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ นายเชื้อม เสมียนสิงห์ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ นายสุรินทร์ พิณู วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๒. นักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอัตลักษณ์เพิ่มมากขึ้น

๓. นักท่องเที่ยวที่มีอายุช่วงสูงวัยมีเพิ่มมากขึ้นและมีความต้องการในการท่องเที่ยวตามพุทธศาสนสถานเพิ่มมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

๑. ระบอบการปกครองไม่เอื้อประโยชน์ให้กับการพัฒนาการท่องเที่ยว

๒. ศาสนวัตถุและศาสนสถานอยู่ในความดูแลของรัฐ ทำให้การพัฒนาเชิงธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นไปได้ยาก

๔.๓.๒.๔ วัฒนธรรมประเพณีลาว

๔.๓.๒.๔.๑ ประเพณีสงกรานต์

ลักษณะทั่วไปของประเพณี

วันขึ้นปีใหม่ นอกจากเป็นวันหยุดนักขัตฤกษ์ของลาวแล้วก็จะมีการจัดงานเทศกาลสงกรานต์ขึ้นเพราะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมา โดยงานจะมีขึ้นในช่วงกลางเดือนเมษายนซึ่งเป็นช่วงที่ร้อนที่สุดของเดือนซึ่ง งานจะมีทั้งหมด ๓ วัน ที่ประเทศลาวงานสงกรานต์รัฐบาลกำหนดให้มี ๓ วัน หรือบางพื้นที่ก็อาจจะมากกว่านั้น วันแรกจะเป็นวันสงท้ายปีเก่าชาวลาวก็จะพากันทำความสะอาดบ้านเรือน วัดวาอาราม และตามคุ้มประตั่ววัด พระพุทธรูป ก็จะมีการประดับด้วยดอกไม้เครื่องหอม และสิ่งที่เป็นมงคลเพื่อเป็นการเริ่มต้นที่ดี วันที่สองจะเป็นวันที่ไม่ใช่ทั้งปีเก่าและปีใหม่คนส่วนใหญ่ก็จะไปทำบุญที่วัดงานเทศกาลที่เรียกแตกต่างกัน ที่ประเทศลาวจะเรียกวานสงกรานต์ว่า "ปีใหม่" แต่ ก็เป็นที่ทราบกันว่าหมายถึงวันสงกรานต์จะมีการเล่นสาดน้ำ เป็นการบ่งบอกว่าปีใหม่ได้มาถึงแล้ว^{๑๔๘} และนอกจากนั้นก็จะมีการนำถ้ำน้ำมาวางตามข้างถนนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการ เล่นสาดน้ำสงกรานต์แก่ผู้คนที่สัญจรไปมา ด้วยความสนุกสนานถือเป็นการทำความสะอาดและล้างสิ่งไม่ดีออกไปเพื่อเตรียมรับ สิ่งดี ๆ ที่จะมาถึง โดยน้ำก็จะผสมน้ำอบ หรือน้ำหอมหรือไม้ดอกไม้ลอยในน้ำเพื่อให้มีกลิ่นหอมสิ่ง สำคัญของงานสงกรานต์ของชาวลาว คือ การขนทรายเข้าวัดเพื่อก่อเจดีย์ทราย ซึ่งจะประดับตกแต่งด้วยดอกไม้และธงสีต่างๆ^{๑๔๙} ซึ่งเจดีย์ทรายหมายถึงเขาไกรลาส เป็นสถานที่ที่ พระธิดาทั้งเจ็ดของท้าวทิลพรหมนำศรีษะ ของท้าวทิลพรหมไปเก็บไว้ การถวายเจดีย์แด่พระสงฆ์เพื่อเป็นสิริมงคล นางสงกรานต์ การ ประกวดนางสงกรานต์ผู้ที่ได้รับตำแหน่งก็จะได้รับการแห่รอบเมืองหลวงเก่า อย่างหลวงพระบาง และนางสงกรานต์ทั้งเจ็ดหมายถึงพระธิดาของท้าวทิลพรหม งานฉลองสงกรานต์ หรือ งานฉลองปีใหม่หรือสงกรานต์ชาวลาว จะมีการฉลองที่ยิ่งใหญ่ มีการแสดงดนตรีคอนเสิร์ต การฟ้อนรำและขบวนแห่ประเพณีต่างๆ ซึ่งในแต่ละวันผู้คนจะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปทำบุญที่วัดเพื่อเป็นสิริมงคลสำหรับปีใหม่ที่即将来临 พอตักเย็นก็จะออกมาตามท้องถนนเพื่อร่วมงานเฉลิมฉลองที่จัดขึ้นหลากหลายแตกต่างกันไป

การนำเสนอข้อมูลของสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของประเพณีสงกรานต์ ในประเทศลาวตามกรอบเครื่องมือในการประเมิน SWOT (SWOT Analysis) พบว่า

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นางธัญชาญา มาลัย วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ นายสุตสาคอน สะหวัน วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

จุดแข็ง (Strength)

๑. เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ
๒. เป็นประเพณีที่เป็นการแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่
๓. เป็นการเฉลิมฉลองวันปีใหม่

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. การประชาสัมพันธ์ด้านเนื้อหาและขนบธรรมเนียมประเพณียังมีไม่มาก ทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้ถึงวิธีปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง
๒. การเฉลิมฉลองถูกควบคุมโดยภาครัฐ

โอกาส (Opportunities)

๑. แนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
๒. มีการเดินทางภายในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงไทย-ลาว มากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

๑. นโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงไทย-ลาว บางนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติบางอย่างไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์ต่อกัน
๒. ระบอบการปกครองไม่เอื้อประโยชน์ให้กับการพัฒนาการท่องเที่ยว

๔.๓.๒.๔.๒ ประเพณีแข่งเรือยาว

ลักษณะทั่วไปของประเพณี

ประเพณีสงกรานต์ (แข่งเรือ) จัดขึ้นในช่วงออกพรรษาขึ้น ๑๑ ค่ำ เดือน ๑๑ (ตุลาคม) ถือเป็นหนึ่งในบุญเดือน ๑๑ โดยเจ้าเมืองที่ตั้งอยู่ใกล้ลำน้ำต้องปฏิบัติเพื่อความร่มเย็นของบ้านเมือง มีพิธีอัญเชิญเจ้าเมืองและสิ่งศักดิ์ลงในเรือ ทำพิธีตักน้ำขึ้นเรือ หรือการแข่งขันแข่งเรือตามลำน้ำโขง เพื่อบวงสรวงสักการะแม่น้ำโขง รุกขเทวดา พญานาค และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองแม่น้ำโขง ย้อนหลังไปเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ปัญหาต่างๆ ด้านชายแดนระหว่างประเทศไทยกับลาวเริ่มคลี่คลายลงและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น หลังจากที่ทำวโกรสพนมวิหารเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธานาธิบดีหรือประมุขของประเทศ เริ่มมีแนวโน้มที่จะร่วมมือกันพัฒนาเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น รัฐบาลไทยและลาวจึงเริ่มเชื่อมความสัมพันธ์ด้วยการนำเอาประเพณีสงกรานต์ อันเป็นประเพณีที่มีพื้นฐานความเชื่อการมีบรรพบุรุษร่วมกันทั้งชาวไทยและชาวลาวมาเป็นสิ่งเชื่อมความสัมพันธ์กันทั้งในระดับชาวบ้าน ชุมชน และระดับประเทศ ทั้งรัฐบาลไทยและลาวจึงได้ร่วมมือกันรื้อฟื้นประเพณีสงกรานต์ขึ้นมาหลังจากที่ปัญหามันเมืองสงบลง โดยเริ่มจัดประเพณีแข่งเรือยาวมิตรภาพระหว่างจังหวัดหนองคายกับแขวงคำมั่งเมืองเวียงจันทน์ขึ้นเป็นครั้งแรก หลังจากที่มีได้จัดมายาวนาน^{๒๐๐}

การแข่งขันเรือมิตรภาพ หรือ สงกรานต์มิตรภาพ ระหว่างชาวบ้านฝั่งจังหวัดหนองคายและชาวลาวฝั่งเวียงจันทน์ จัดขึ้นใน วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๒ ณ บริเวณท่าเรือบ้านจอมแจ้ง เมืองสีสัตะนาก

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ นาย ทองใบ พงศ์เจริญ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

แขวงกำแพงเวียงจันทน์ การแข่งเรือในครั้งนี้นับประสบความสำเร็จอย่างมาก มีประชาชนทั้งฝั่งไทยและฝั่งลาวมาร่วมงานกันจำนวนมาก ซึ่งถือเป็นมิตรภาพครั้งสำคัญที่ช่วยประสานความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยกับชาวลาว ตลอดจนรัฐบาลไทยกับรัฐบาลลาวได้อย่างดียิ่ง ประเพณีการแข่งเรือระหว่างชุมชนจังหวัดหนองคาย และฝั่งเวียงจันทน์นับเป็นจุดเริ่มต้นของการรื้อฟื้นประเพณีสงกรานต์ ซึ่งได้ดำเนินสืบเนื่องต่อมา และขยายพื้นที่ชุมชนตามชายฝั่งแม่น้ำโขงให้มีการจัดประเพณีแข่งเรือไปอีกหลายชุมชน ที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำ อาทิ เมืองท่าบ่อ ศรีเชียงใหม่ และบึงกาฬ เป็นต้น ปัจจุบันความสำคัญด้านพิธีกรรมของการแข่งเรือได้ลดน้อยลงกว่าประเพณีดั้งเดิมมากเพียงเน้นการแข่งเรือเพื่อความสนุกสนานเป็นหลักเท่านั้น

การนำเสนอข้อมูลของสถานการณ์และสถานะแวดล้อมของประเพณีแข่งเรือยาว ประเทศลาว ตามกรอบเครื่องมือในการประเมิน SWOT (SWOT Analysis) พบว่า

จุดแข็ง (Strength)

๑. เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ
๒. เป็นการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของแม่น้ำโขง รุกขเทวดา พญานาค และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองแม่น้ำโขง
๓. เป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำโขงไทย-ลาว

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. การละเล่นและการแข่งขันถูกควบคุมโดยภาครัฐทำให้การพัฒนาด้านธุรกิจไม่มีความเติบโตมากนัก

โอกาส (Opportunities)

๑. แนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
๒. มีการเดินทางภายในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาว มากขึ้น
๓. มีนักท่องเที่ยวสนใจการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มีอัตลักษณ์มากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

๑. นโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาว บางนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติบางอย่างไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์ต่อกัน
๒. ระบอบการปกครองไม่เอื้อประโยชน์ให้กับการพัฒนาการท่องเที่ยว

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิเคราะห์เอกสารและการวิเคราะห์ศักยภาพและโอกาสการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (SWOT) ได้ดังนี้

๔.๔.๑ นโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ได้แก่ วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๗๙ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) คำแถลงนโยบายของ

นายกรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๗) และแผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔)

๔.๔.๒ การวิเคราะห์ศักยภาพและโอกาสการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (SWOT) สรุปได้ดังนี้

๔.๔.๒.๑ จุดแข็ง (Strength) คือ การมีแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ที่เป็นเอกลักษณ์จำนวนมากสามารถสนับสนุนให้เป็นที่ท่องเที่ยว จุดหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการได้ รวมถึงการที่ทางภาครัฐมีนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดแผนการตลาดการท่องเที่ยวอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๓) และกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศอื่นๆ เช่น CLMVT (กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม ไทย) เป็นตัวผลักดันให้ธุรกิจการท่องเที่ยวชายแดนเติบโต การมี เส้นทางท่องเที่ยว การคมนาคม การขนส่ง และสายการบินต้นทุนต่ำที่เชื่อมโยงถึงกัน ทำให้ สะดวกต่อการเดินทาง มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่หลากหลาย เข้ากับความเชื่อ ความ ศรัทธา ตลอดทั้งปีทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกช่วงระยะเวลา รวมถึงการมีระบบและ เทคโนโลยี สารสนเทศ แอปพลิเคชัน บนเครื่องมือสื่อสารและระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพที่เอื้อ ต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

๔.๔.๒.๒ จุดอ่อน (Weaknesses) เรื่องของการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวทาง พุทธศาสนาและวัฒนธรรม ในจังหวัดหนองคาย ที่ยังไม่ดีพอ เนื่องจากศาสนสถานหลายแห่ง ต้องการการบูรณะอีกมาก การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย- ลาว ในจังหวัดหนองคาย ยังมีไม่มาก ทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้ถึงความสำคัญของสถานที่และกิจกรรม การท่องเที่ยว การดูแลรักษาความปลอดภัยและความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไม่มีประสิทธิภาพ ระบบการจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยวและช่วงเวลายังมีความไม่ แน่นนอน สมรรถนะของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมยังไม่ดีพอทำให้ไม่ สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์ถึงข้อมูลที่เป็นแก่นแท้ของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ได้ และการมี ส่วนร่วมของภาคประชาชนในด้านการจัดการยังมีน้อยทำให้คนในชุมชนไม่เกิดจิตสำนึกร่วมกันในการ พัฒนา

๔.๔.๒.๓ โอกาส (Opportunities) ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของ ไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เกิดขึ้นจากแนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวที่มีอายุช่วงสูงวัย มีเพิ่มขึ้นและมีความต้องการในการท่องเที่ยวตามพุทธศาสนสถานเพื่อแสวงบุญ และเยี่ยมชมสถานที่ ท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เพิ่มมากขึ้น มีการเดินทางภายในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว มากขึ้น รวมถึง การมีนโยบาย ยุทธศาสตร์ และโครงการจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ที่เพิ่มขึ้น และระบบเทคโนโลยีในการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากขึ้นทำให้กิจกรรมการเดินทาง ท่องเที่ยวมีความสะดวกและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวได้มากขึ้นอีกด้วย

๔.๔.๒.๔ อุปสรรค (Threats) ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย- ลาว ในจังหวัดหนองคาย เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวมีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ การคมนาคมใน พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาบางแห่งยังไม่สะดวกและไม่สามารถเข้าถึง มีความขัดแย้งทาง

สังคม เชื้อชาติ และวิกฤตทางการเมืองในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมีการปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม มีการทำลายพุทธศาสนสถาน มีมิชชันนารี นโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง บางนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติบางอย่างไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์ต่อกันก็ตาม

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญ อภิปรายผล และนำเสนอ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ไว้ดังนี้

๕.๑ แนวโน้มและทิศทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

๕.๒ แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

๕.๓ อภิปรายผลการศึกษาวิจัยการวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

๕.๔ ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยการวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

๕.๑ แนวโน้มและทิศทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

จากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว มีแนวโน้มเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยพื้นฐานจากสภาพแวดล้อมและบริบทของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประเทศไทย และ สปป. ลาว ดังนี้

๕.๑.๑ สภาพแวดล้อมและบริบทของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย

การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยเติบโตขึ้นด้วยศักยภาพของทำเลที่ตั้งที่เป็นจุดศูนย์กลางของของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ รวมถึงอรรถาธิบายไม่ตรีของคนไทย ซึ่ง World Economic Forum: WEF ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๓๕ จาก ๑๔๑ ประเทศทั่วโลก นอกจากนี้ ในปี ๒๕๕๘ จาก World Travel Awards รางวัลประเทศท่องเที่ยวที่ดีที่สุดในด้านการท่องเที่ยวครอบครัว การท่องเที่ยวเชิงพักผ่อน สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการวิเวก ในปี ๒๕๕๙ รางวัลสถานที่เพื่อการประชุมและจัดงานยอดเยี่ยมจาก TTG Travel Awards ในปี ๒๕๕๙ และประเทศไทยได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยว Grand Travel Award จากนิตยสาร Travel News นิตยสารธุรกิจท่องเที่ยวชื่อดังจากภูมิภาคแอฟริกาใต้ ในปี ๒๕๕๔ ติดต่อกันเป็นเวลา ๙ ปี เนื่องจากความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและขีดความสามารถของประเทศไทยในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมระดับโลก

เมื่อพิจารณาจากผลการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ แม้จะประสบผลสำเร็จด้านรายได้และขีดความสามารถในการแข่งขัน แต่ยังคงมีปัญหาลักษณะหลายประการ โดยเฉพาะในด้านความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการจัดอันดับของ World Economic Forum: WEF ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๑๑๖ ในด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมจาก ๑๔๑ ประเทศทั่วโลก เนื่องจากมีความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ขาดการบริหารจัดการอย่างเป็น

ระบบ ในด้านความปลอดภัยประเทศไทยอยู่ที่อันดับ ๑๓๒ จาก ๑๔๑ ประเทศทั่วโลก อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุ การหลอกลวงอาชญากรรม การก่อการร้ายที่เกิดกับนักท่องเที่ยวบ่อยครั้ง ดังนั้น แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) นี้จะมุ่งแก้ปัญหาจากต้นเหตุ โดยเน้นในด้านการสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การอนุรักษ์รักษาแหล่งท่องเที่ยวเปราะบาง การให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลนักท่องเที่ยวและดูแลด้านความปลอดภัย เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งให้กับการเติบโตของอุตสาหกรรมในอนาคต

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในตลาดโลกได้สร้างโอกาสทางการตลาดให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีความสอดคล้องและตอบรับกับแนวโน้มการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปในโลก อาทิ การเติบโต ของชนชั้นกลางที่เพิ่มความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยเพื่อการท่องเที่ยว การเติบโตของสายการบินต้นทุนต่ำที่ทำให้การเดินทางเป็นไปได้สะดวกด้วยค่าใช้จ่ายที่ลดลง การเพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ การเพิ่มขึ้นของการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันเป็นโอกาสให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวโดยตรงได้มากขึ้น ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่สูงขึ้นทำให้หลายประเทศได้พัฒนาสินค้า บริการ และเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าว และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทำให้มีกลุ่มสาขาการท่องเที่ยวเติบโตใหม่มากมาย อีกทั้งหลายประเทศหันมาเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถตอบรับกับความต้องการที่หลากหลายได้

การศึกษาเปรียบเทียบแนวทางจากประเทศเพื่อนบ้าน คือ สปป. ลาว ทำให้ประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาให้มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น และสามารถสรุปทิศทางการพัฒนาที่สำคัญได้ดังนี้

๑. ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรวมถึงการพัฒนาคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การคมนาคม เพื่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาคุณภาพของบุคลากรและการนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและเพื่ออำนวยความสะดวกด้านข้อมูลให้นักท่องเที่ยว
๒. การพัฒนาที่จะตั้งเป้าหมายดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างเฉพาะเจาะจง คือ การมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ที่เป็นการสร้างอัตลักษณ์ของการเชิงประสบการณ์ด้านความเชื่อและประเพณี
๓. การบูรณาการการพัฒนาที่ได้รับการเน้นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันแผนปฏิบัติการให้เป็นรูปธรรมและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ดังนั้น การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสภาวการณ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศ โดยเน้นที่การพัฒนาจุดอ่อนและเพิ่มความสามารถของจุดแข็งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และในขณะเดียวกันต้องมีการคำนึงถึงแนวโน้มของ สปป. ลาว ที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงและมีผลกระทบกับการพัฒนาท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

โดยตรง เพื่อให้ทิศทางการพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องและสามารถพัฒนา ยกระดับท่องเที่ยวทาง พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ต่อไป

๕.๑.๒ สภาพแวดล้อมและบริบทของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมลาว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและการลงภาคสนามพบว่าระหว่างไทยกับ สปป.ลาว และ ประเทศไทยได้มีความร่วมมือภาครัฐบาลที่เป็นข้อตกลงทางการค้า (Trade Agreement) ระหว่าง ไทย-สปป.ลาว ลงนามเมื่อ ๑ มิ.ย. ๒๕๒๑ และลงนามแก้ไขปรับปรุงเมื่อ ๒๐ มิ.ย. ๒๕๓๔ ต่อมาได้ จัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้า (Joint Trade Committee : JTC) ภายใต้ข้อตกลงดังกล่าว เป็นการประชุมในระดับรัฐมนตรีประชุมไปแล้วเพียง ๑ ครั้งเมื่อ ๑๖-๑๗ ก.ค. ๒๕๔๑ ณ กรุงเทพฯ และมี ข้อตกลงร่วมกันว่าด้วยการส่งสินค้าผ่านแดน ลงนามเมื่อ ๑ มิ.ย. ๒๕๒๑ ความตกลงเพื่อส่งเสริมและ คัดกรองการลงทุน ลงนามเมื่อ ๒๒ ส.ค. ๒๕๓๓ อีกทั้งมีข้อตกลงเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือ ไทย-ลาว (JC) ลงนามเมื่อ ๙ พ.ค. ๒๕๓๔ (ประชุมไปแล้ว ๑๖ ครั้ง ครั้งล่าสุดเมื่อ ๑๔-๑๕ ต.ค. ๒๕๕๓ ณ กรุงเทพฯ) ด้วยการเดินทางข้ามแดนไทย-ลาว ฉบับลงนาม เมื่อ ๒๐ มิ.ย. ๒๕๔๐ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ ๑๙ ก.ย. ๒๕๔๐ เป็นความตกลงฉบับใหม่ที่ใช้แทนความตกลงเรื่องข้อบังคับ ร่วมกันว่าด้วยการจราจรชายแดนระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีน ฝรั่งเศส ลงนามเมื่อ ๑๖ ส.ค. ๒๕๔๖ มีข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการลงทุนระหว่างสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการ ลงทุนแห่งราชอาณาจักรไทยกับคณะกรรมการคุ้มครองการลงทุน ร่วมมือกับต่างประเทศและลงทุน ภายในแห่ง สปป.ลาว

ลงนามเมื่อ ๑๗ ส.ค. ๒๕๔๔ ข้อตกลงว่าด้วยการรอบความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจไทย-ลาว ลงนามเมื่อ ๒๐ มิ.ค. ๒๕๔๗ ณ เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว รวมถึงมีความร่วมมือทาง ภาคเอกชนที่เป็นข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยกับสภาอุตสาหกรรม แห่งชาติลาว ลงนามเมื่อ ๑๙ ก.พ. ๒๕๓๕และบันทึกการประชุมภาคเอกชนไทย-ลาว ในการประชุม แผนความร่วมมือระหว่างกระทรวงพาณิชย์แห่งราชอาณาจักรไทยกับกระทรวงอุตสาหกรรมและ การค้าแห่ง สปป.ลาว ครั้งที่ ๒ เมื่อ ๑ ก.ค. ๒๕๕๒ณ นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ซึ่งมีผลต่อการ เข้าถึงสถาบันทั้งวิทยุโทรทัศน์และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ของ สปป.ลาว เพื่อปลูกฝังและสร้างค่านิยมและ การกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันในระยะยาวอันจะนำไปสู่การขยายฐานตลาดสินค้าไทยและ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย-ลาวให้มั่นคงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการสนับสนุนโครงการ Sister City ที่ เป็นจังหวัดและแขวงชายแดนที่อยู่ตรงข้ามกัน ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้กำหนดเป็นพื้นที่ในการวิจัย คือ จังหวัดหนองคาย และ นครหลวงเวียงจันทน์ ที่ประชาชนของทั้งสองฝั่งมีความสัมพันธ์และคุ้นเคยกัน เป็นอย่างดีเป็นเวลายาวนานแล้ว โดยภาครัฐทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนโครงการ กระชับความสัมพันธ์ ขยายตลาดสินค้าและย้ายฐานการลงทุน อาทิ การจัดงานแสดงสินค้าชายแดน การพบปะเยี่ยมเยือน ทุนการศึกษาแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ และการยกระดับจุดผ่อนปรน ชายแดนเป็นด่านชายแดนถาวร เป็นต้น โดยการสนับสนุนการเชื่อมโยงความร่วมมือด้านการ ท่องเที่ยวและการขนส่งจะเป็นจุดแข็งของทั้งสองประเทศ นอกจากนี้ รัฐบาลควรเจรจากับผู้นำของ สปป.ลาว ในการเปิดตลาดธุรกิจบริการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลัก อาทิ หลวงพระบาง นคร

หลวงเวียงจันทน์ และจำปาสักนำไปสู่การรักษาฐานตลาดบริการของไทยและขยายฐานการลงทุนของไทย

ทั้งนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของ สปป.ลาว เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับความสนใจและทำรายได้เข้าประเทศจำนวนมาก จุดเด่น คือ มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ โบราณสถานเก่าแก่ที่ได้รับการอนุรักษ์ให้เป็นมรดกโลก สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความงดงามทางธรรมชาติ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนลาวที่ยังคงยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านดั้งเดิม ความเป็นมิตรและค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวต่ำ ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งชาวตะวันตกและชาวเอเชีย สนใจเดินทางไปท่องเที่ยว สปป.ลาว นอกจากนี้อุตสาหกรรมการบริการที่รองรับการท่องเที่ยวยังมีโอกาสที่จะเจริญเติบโตอีกมาก อาทิ ร้านอาหาร สปา ร้านทำผม ร้านขายของที่ระลึก สถานที่จัดจำหน่ายอุปกรณ์ท่องเที่ยว เป็นต้น โดยเฉพาะในสินค้า เครื่องนุ่งห่ม และเสื้อผ้า สามารถใช้ประโยชน์จากสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร ที่ สปป.ลาว ได้รับจากประเทศพัฒนาแล้วในฐานะที่ สปป.ลาว เป็นหนึ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries : LDCs) สปป.ลาว ยังมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ที่ดิน ป่าไม้ แร่ธาตุมากเหมาะแก่การเป็นวัตถุดิบในการผลิต สปป.ลาว โดยเฉพาะแขวงสะหวันเขตมีแรงงานไร้ฝีมือ และกึ่งไร้ ฝีมือในปริมาณเพียงพอจะใช้ในเขตเศรษฐกิจพิเศษฯ (ประมาณ ๗,๐๐๐ คน) และค่าจ้างแรงงานต่ำประมาณ ๔๐ - ๕๐ ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อเดือน สปป.ลาว มีแหล่งพลังงานไฟฟ้ามาก ที่สำคัญ คือ เขื่อนน้ำเทิน ๒ ซึ่งจะช่วยให้เรื่องพลังงานไฟฟ้าให้กับเขตเศรษฐกิจพิเศษฯ สปป.ลาว เป็นประเทศที่มีเสถียรภาพทางการเมืองและความปลอดภัยทางสังคมสูง

นอกจากปัจจัยพื้นฐานที่กล่าวมาแล้วข้างต้นยังมีปัจจัยที่สำคัญในการสนับสนุนการเติบโตของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว คือ การเพิ่มขึ้นของชนชั้นกลางที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยว ประกอบกับการพัฒนาด้านการคมนาคม การเดินทางที่มีค่าใช้จ่ายที่ถูกลง มีความสะดวกมาก อาทิ การมีสายการบินต้นทุนต่ำ หรือ รถไฟฟ้าความเร็วสูง ขึ้นทำให้การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกยิ่งขึ้น อีกทั้งการเติบโตของประชากรสูงวัยซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยสูงทำให้เป็นปัจจัยสนับสนุนการเติบโตของกลุ่มนักท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญกับการอำนวยความสะดวก กลุ่มนักท่องเที่ยวสูงวัย อีกหนึ่งประการที่สำคัญ คือ การนำเอาเทคโนโลยีในการท่องเที่ยวมาใช้ เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันและสื่อสังคมออนไลน์มีผลมากต่อการอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ทั้งในด้านการเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญและการเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการเดินทาง นอกจากนี้ด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นประสบการณ์ เป็นโอกาสสำคัญในการนำจุดเด่นด้านพุทธศาสนา วัฒนธรรม และความเป็นอยู่วิถีไทยมานำเสนอแก่นักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การประสบปัญหาในด้านความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย ความสะอาด คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวยังเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพโครงสร้างพื้นฐานในการคมนาคมเพื่อเพิ่มความสะดวก ความปลอดภัย และการเชื่อมต่อสู่พื้นที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพบุคลากรการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อเปิดโอกาสการพัฒนาและสนับสนุนการกระจายรายได้อย่างแท้จริง การส่งเสริมการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพและมีการปรับใช้เทคโนโลยีรวมถึงการวางระบบบริหารอย่าง

เป็นรูปแบบจะสร้างการบูรณาการในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและสอดคล้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว จะสามารถเป็นแหล่งสร้างและกระจายรายได้สู่สังคมได้อย่างยั่งยืน

๕.๒ แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตในพื้นที่วิจัยของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว สามารถนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ได้ดังนี้

๕.๒.๑ ยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

การมีแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่สมดุลและยั่งยืน ด้วยพื้นฐานการเติบโตของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย มีปัจจัยหลัก คือ คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการ ที่ต้องทำให้ได้มาตรฐานระดับสากล มีเอกลักษณ์โดดเด่นที่สามารถพัฒนาเป็นอัตลักษณ์ โดยการพัฒนาต้องเกิดขึ้นอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีความสมดุลทั้งในด้านพื้นที่ เวลา และรูปแบบของกลุ่มของนักท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการกระจายนักท่องเที่ยวและรายได้จากนักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยพัฒนาความมั่นคงของการท่องเที่ยวชายแดนในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง

๑. เป้าประสงค์

๑.๑ จังหวัดหนองคายมีสินค้าและบริการที่หลากหลายและมีคุณภาพสูงขึ้น เพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยว

จากหลากหลายกลุ่มมีความสนใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวและใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้น อีกทั้งส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ

๑.๒ การพัฒนการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายอย่างยั่งยืนผ่านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อคงไว้ซึ่งความสวยงามของธรรมชาติและอัตลักษณ์ความเป็นไทย

๑.๓ พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ให้มีความแข็งแกร่งโดยการเพิ่มความสมดุลของการท่องเที่ยวทั้งความสมดุลเชิงพื้นที่ ความสมดุลเชิงเวลาหรือฤดูกาล และความสมดุลในทุกภาคส่วน

๑.๔ พัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย มีการสร้างรายได้ให้กับจังหวัดและในพื้นที่ที่ยังไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยม รวมถึงการสร้างรายได้ให้กับชุมชนและอุตสาหกรรมในท้องถิ่นทั้งอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

๒. ตัวชี้วัด

๒.๑ แหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ได้รับการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

๒.๒ ระยะเวลาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น

๒.๓ จุดประสงค์หลักในการมาเที่ยวจังหวัดหนองคายหลากหลายขึ้น และนักท่องเที่ยว มากกว่า ๑ ใน ๓ มีจุดประสงค์หลักในการมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๒.๔ รายได้จากการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดหนองคายมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้น

๒.๕ การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่อการเดินทาง มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยอย่างน้อย ร้อย ละ ๕

๒.๖ จำนวนเครือข่ายการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัด หนองคาย โดยชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๓. แนวทางการพัฒนา

๓.๑ พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัด หนองคาย รวมถึงสินค้าและบริการ ทุกรูปแบบอย่างมีมาตรฐาน โดยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบ เสริมสร้าง พัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานด้านการ ท่องเที่ยวและบริการให้ครอบคลุมทุกรูปแบบ อาทิ การท่องเที่ยวศาสนสถาน การท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประเพณี เป็นต้น และการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการด้านการ ท่องเที่ยวอย่างมีมาตรฐานสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนครอบคลุมทั้งระบบและ อุตสาหกรรมภาคบริการที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันด้านธุรกิจทั้งภาค ผลิต ภาคบริการ และกิจการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในชุมชนเพื่อ ในการรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒ พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัด หนองคาย รวมถึงสินค้าและบริการ ทุกรูปแบบอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามี ส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ทั้งในเชิงอัตลักษณ์ท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี และ สิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ อาทิ การ กำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมนวัตกรรมด้านการพัฒนาสินค้า และบริการด้านการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกในการ

อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยให้ความรู้และการ สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

๓.๓ สร้างสมดุลในแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัด หนองคาย สินค้าและบริการ ทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงเวลา ฤดูกาล และรูปแบบการท่องเที่ยว โดยการ ส่งเสริมความสมดุลเชิงพื้นที่ในการท่องเที่ยว ทั้งในแง่การกระจายรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยว อาทิ การจัดตั้งเขตพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายและพื้นที่ที่มีศักยภาพ ที่ยังไม่ได้รับความนิยม การพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบท การพัฒนาสินค้าและบริการที่โดดเด่นและ เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น และการส่งเสริมความสมดุลเชิงเวลาและฤดูกาลในการท่องเที่ยว

อาทิ การสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่และเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่ต่างๆ การสนับสนุนภาคเอกชนในการลงทุนในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ (Man-Made Attractions) เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ซึ่งมีส่วนในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการท่องเที่ยว โดยในยุทธศาสตร์นี้เน้นด้านการพัฒนาระบบคมนาคมในทุกรูปแบบ รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ และการพัฒนาความปลอดภัยและสุขอนามัยอย่างเป็นระบบ

๑. เป้าประสงค์

๑.๑ นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายมากขึ้นในการเดินทางสู่จังหวัดหนองคาย

๑.๒ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคาย และพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในตัวเมืองและชนบทอย่างสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งจะส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายได้ในพื้นที่กว้างมากขึ้น เพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้และกระจายรายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่นต่างๆ ในจังหวัดหนองคายและพื้นที่ใกล้เคียง

๑.๓ นักท่องเที่ยวมีความประทับใจและมีประสบการณ์ที่ดีทั้งในด้านความปลอดภัย และสุขอนามัยรวมถึงคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อชักจูงให้กลับมาเยี่ยมเยือนอีกครั้งและส่งเสริมให้จังหวัดหนองคายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ที่มีคุณภาพ

๑.๔ นักท่องเที่ยวอิสระ (Free and Independent Travelers) มีความสะดวกสบายมากขึ้นในการวางแผนและการเดินทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

๒. ตัวชี้วัด

๒.๑ ปริมาณนักท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ ๕ ต่อปี

๒.๒ ดัชนีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการคมนาคมทางบกและทางน้ำเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๒.๓ ดัชนีอัตราความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว (Safety & Security) ลดลง

๒.๔ นักท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีความเชื่อมั่นและพึงพอใจในการรักษาความปลอดภัยและการให้บริการร้อยละ ๘๐ ตลอดช่วงเวลาของแผน

๓. แนวทางการพัฒนา

๓.๑ พัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งในการเดินทางเข้าสู่จังหวัดหนองคายทั้งทางบกและทางน้ำ อาทิ การพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ยกระดับระบบ

ขนส่งสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยว พัฒนาเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สามารถเชื่อมโยงกับรูปแบบการเดินทางอื่นๆ ได้

๓.๒ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยการปรับปรุงระบบการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ปรับปรุงป้ายบอกทางและป้ายสัญลักษณ์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน จัดทำแผนที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ให้ครอบคลุมทุกแหล่ง เพิ่มจุดบริการ Free-WiFi ในแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ปราศจากอุปสรรค อาทิ ห้องน้ำคนพิการ ทางลาด รววจับ เป็นต้น และพัฒนาแอปพลิเคชันสารสนเทศเพื่อความสะดวกให้นักท่องเที่ยว

๓.๓ พัฒนาระบบความปลอดภัยและสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อป้องกันและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว อาทิ กล้องวงจรปิด เครื่องแปลภาษา การติดตั้งไฟในสถานที่ท่องเที่ยว อุปกรณ์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเบื้องต้น จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมสุขอนามัย ในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ การปรับปรุงห้องน้ำสาธารณะ การจัดการขยะมูลฝอยและระบบบำบัดน้ำเสียในแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในเขตอนุภาคลุ่มน้ำโขงโดยเฉพาะ กับ สปป. ลาว ที่ทวีความรุนแรงขึ้น โดยผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกและการเป็นเจ้าของบ้านที่ดีให้กับประชาชนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

๑. เป้าประสงค์

๑.๑ แรงงานในจังหวัดหนองคายมีศักยภาพสูงขึ้นทั้งในด้านคุณภาพ ความรู้ความสามารถระดับทักษะทั่วไป ทักษะการบริหารและทักษะเฉพาะทาง เพื่อรองรับความต้องการบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว สนับสนุนการพัฒนาจังหวัดหนองคายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพและเพิ่มจำนวนบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง

๑.๒ แรงงานในจังหวัดหนองคายมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว เพื่อเป็นการลดการพึ่งพาการจ้างแรงงานต่างชาติ

๑.๓ ประชาชนทุกภาคส่วนมีความรู้ความเข้าใจ ความต้องการ และความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและพัฒนาสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

๒. ตัวชี้วัด

๒.๑ ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในด้านคุณภาพของบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เพิ่มขึ้น

๒.๒ ชีตความสามารถในการแข่งขันด้านการให้บริการนักท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เพิ่มขึ้น

๒.๓ จำนวนบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ได้รับการรับรองมาตรฐานเพิ่มขึ้น

๒.๔ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME: Small and medium-sized enterprises) ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เพิ่มขึ้น

๓. แนวทางการพัฒนา

๓.๑ พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ทั้งระบบ ให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน และเพียงพอต่อความต้องการของตลาด โดยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องความต้องการตลาดแรงงาน สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการ สนับสนุนบุคลากรให้มีสมรรถนะขั้นพื้นฐานตามตำแหน่งงาน และได้รับ และจัดให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมที่ได้มาตรฐาน

๓.๒ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยการส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานของมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทักษะธุรกิจพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจใหม่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพิ่มช่องทางการลงทุนและพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายให้แก่ภาคเอกชน ภายใต้หลักการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม Thailand ๔.๐

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทย และการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว

การพัฒนาการตลาดของการท่องเที่ยวท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายอย่างมีสมดุล เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ โดยการส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่มและการพัฒนาเครื่องหมายมาตรฐานคุณภาพ รวมทั้งการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวประกอบกับการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการบนพื้นฐานอัตลักษณ์ไทย และการปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

๑. เป้าประสงค์

- ๑.๑ นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในการเดินทางสู่จังหวัดหนองคายมากขึ้น
- ๑.๒ จังหวัดหนองคายมีภาพลักษณ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ที่มีคุณภาพ
- ๑.๓ จังหวัดหนองคายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ยอดนิยมของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย
- ๑.๔ จังหวัดหนองคายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ที่น่าสนใจและนำมาเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม
- ๑.๕ นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจในอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว และอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นในจังหวัดหนองคายเพิ่มขึ้นเพิ่มขึ้น
- ๑.๖ นักท่องเที่ยวมีความสนใจในการเดินทางช่วงเดือนเมษายน-เดือนตุลาคม สูงขึ้น

๒. ตัวชี้วัด

- ๒.๑ อัตราการรับรู้ภาพลักษณ์ของจังหวัดหนองคายในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว เพิ่มสูงขึ้นทุกปี
- ๒.๒ จำนวนแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ (Man - Made Attractions) มีจำนวนเพิ่มขึ้น
- ๒.๓ ความพึงพอใจในประสิทธิภาพของโครงการทางการตลาดและการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายเพิ่มมากขึ้น

๓. แนวทางการพัฒนา

๓.๑ เสริมสร้างภาพลักษณ์คุณภาพและความปลอดภัยให้กับจังหวัดหนองคาย โดยการพัฒนาภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นด้านคุณภาพ มุ่งเน้นการสื่อสารคุณค่าและภาพลักษณ์จังหวัดหนองคายว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวยอดเยี่ยม ที่มีคุณภาพสูงต่อนักท่องเที่ยว เพิ่มการส่งเสริมการตลาดเป้าหมาย และการสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่างๆ ด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยและมาตรการป้องกันของประเทศไทย ข้อควรปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย และสิ่งที่ควรปฏิบัติในกรณีฉุกเฉิน เพื่อช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของจังหวัดหนองคายว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ปลอดภัย รวมถึงการส่งเสริมการบังคับใช้และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่นักท่องเที่ยวและสาธารณชน

๓.๒ ส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่มเพื่อดึงดูดการเดินทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายและกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ โดยการส่งเสริมการตลาดแบบเฉพาะกลุ่มสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไปกลุ่มตลาดระดับกลาง - บน ในพื้นที่ตลาดที่มีศักยภาพ และการส่งเสริมการตลาดแบบเฉพาะกลุ่มสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจพิเศษ อาทิ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงพิธีกรรมทางศาสนา กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี เป็นต้น

๓.๓ ส่งเสริมเอกลักษณ์ของจังหวัดหนองคาย ด้วยการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นวัฒนธรรมผสมผสานไทย-ลาวให้เป็นที่เข้าใจของนักท่องเที่ยว อาทิ การสร้างคุณค่าในสินค้าและบริการต่างๆ ผ่านอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมร่วม ความเชื่อเรื่องความเป็นเมืองพญานาค สื่อสร้างสรรค์และ

นวัตกรรมทางสื่อต่างๆ อาทิ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ การจัดแสดง Roadshow เป็นต้น และการส่งเสริมเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นโดยการพัฒนาแบรนด์และสื่อสารความแตกต่างในรูปแบบการเล่าเรื่อง (Storytelling) การสื่อสารเรื่องราวอย่างสร้างสรรค์ผ่านช่องทางการตลาดที่เป็นที่นิยมในกลุ่มเป้าหมาย

๓.๔ การส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและการใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการตลาด

ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนในการทำการตลาด อาทิ การร่วมมือกับชุมชนในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนและสอดคล้องภาพลักษณ์ของจังหวัด การส่งเสริมการตลาดร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการตลาด อาทิ การสนับสนุนการพัฒนาและต่อยอดแอปพลิเคชันที่ส่งเสริมทำการตลาดเพิ่มประสิทธิภาพหน่วยงานที่รับผิดชอบการตลาดดิจิทัล ทั้งในด้านการดูแลบริหารและวิเคราะห์สถิติข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับการทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

การบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนคือปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการบริหารข้อมูลด้านการท่องเที่ยว เพื่อการวิเคราะห์และวางแผน รวมถึงการส่งเสริมการบูรณาการการพัฒนาการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ สปป. ลาว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงโดยรวม

๑. เป้าประสงค์

๑.๑ การวางแผนและการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ของทุกภาคส่วนเป็นไปอย่างบูรณาการ สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๑.๒ องค์กรธุรกิจและประชาชนในระดับท้องถิ่นมีโอกาสและได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย มากขึ้น

๑.๓ การดำเนินงานของภาครัฐมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งด้านการวางแผนและการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรบุคคลด้านการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ

๑.๔ การดำเนินงานของทุกภาคส่วนด้านการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวในจังหวัดหนองคายมีประสิทธิภาพผ่านการพัฒนากระบวนการข้อมูลส่วนกลาง ช่องทางการแบ่งปันข้อมูล และกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๕ จังหวัดหนองคายมีการกำหนดและบังคับใช้กฎหมาย ข้อบังคับ และมาตรฐานต่างๆ อย่างเคร่งครัด เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เพิ่มความปลอดภัย และส่งเสริมความยั่งยืน

๑.๖ การลงทุนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน

๑.๗ หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายมีความร่วมมืออันดีกับประเทศในภูมิภาค โดยเฉพาะ สปป. ลาว เพื่อร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมีจังหวัดหนองคาย ประเทศไทย เป็นประตูสู่การท่องเที่ยวในภูมิภาคภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

๒. ตัวชี้วัด

๒.๑ ระดับความพึงพอใจด้านการบูรณาการแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายเพิ่มขึ้น

๒.๒ ระดับความพึงพอใจด้านการสนับสนุนจากส่วนกลางในการทำงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายเพิ่มขึ้น

๒.๓ ระดับความพึงพอใจด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายของประเทศเพิ่มขึ้น

๒.๔ ระดับความพึงพอใจด้านกฎหมายและข้อบังคับด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายของประเทศเพิ่มขึ้น

๒.๕ มีการจัดตั้ง หน่วยบริหารและศูนย์วิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว (Tourism Intelligence Center) และบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการผู้ใช้งาน

๓. แนวทางการพัฒนา

๓.๑ ส่งเสริมการกำกับดูแลการพัฒนาและบริหารจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย อย่างมีประสิทธิภาพโดยการเสริมสร้างการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานระดับนโยบาย ประสานงาน กำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ขับเคลื่อนแผนและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พัฒนาระบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ จัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานในทุกระดับ ผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และจัดให้มีแผนบริหารจัดการความเสี่ยงและแผนบริหารจัดการภาวะวิกฤตด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายทุกมิติ

๓.๒ สนับสนุนการลงทุนจากภาคเอกชนและการจัดทำศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการลงทุนต่างๆ การจัดตั้งหน่วยบริหารและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ศูนย์วิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการแบ่งปันข้อมูลกลางแก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

๓.๓ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ สปป. ลาว เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการประสานความร่วมมือกับนานาประเทศในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อการส่งเสริมการ

พัฒนาท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยสนับสนุนให้ตัวแทนประเทศไทยในองค์กรและหน่วยงานต่างๆ มีบทบาทในเวทีนานาชาติเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทยและอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค อาทิ การลดขั้นตอนการเดินทางเข้าประเทศ การตรวจลงตราและใบขับขี่ที่ครอบคลุมทั้งภูมิภาค ส่งเสริมความสัมพันธ์ในรูปแบบเมืองพี่เมืองน้องด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจกอนูภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion:GMS) เป็นต้น

๕.๒.๒ แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

๕.๒.๒.๑ ส่งเสริมการกำกับดูแลการพัฒนาและบริหารจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย อย่างมีประสิทธิภาพโดยการเสริมสร้างการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานระดับนโยบาย ประสานงาน กำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ขับเคลื่อนแผนและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พัฒนาระบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐเอกชนและประชาชน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ จัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานในทุกระดับ ผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) จัดให้มีแผนบริหารจัดการความเสี่ยงและแผนบริหารจัดการภาวะวิกฤตด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายทุกมิติ

๕.๒.๒.๒ สนับสนุนการลงทุนจากภาคเอกชนและการจัดทำศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการลงทุนต่างๆ การจัดตั้งหน่วยบริหารและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ศูนย์วิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว (Tourism Intelligence Center) และสนับสนุนการแบ่งปันข้อมูลกลางแก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

๕.๒.๒.๓ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ สปป. ลาว เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการประสานความร่วมมือกับนานาชาติในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยสนับสนุนให้ตัวแทนประเทศไทยในองค์กรและหน่วยงานต่างๆ มีบทบาทในเวทีนานาชาติเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทยและอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค อาทิ การลดขั้นตอนการเดินทางเข้าประเทศ การตรวจลงตราและใบขับขี่ที่ครอบคลุมทั้งภูมิภาค ส่งเสริมความสัมพันธ์ในรูปแบบเมืองพี่เมืองน้องด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจกอนูภูมิภาคแม่น้ำโขง(Greater Mekong Subregion: GMS) เป็นต้น

๕.๒.๓ แนวทางการติดตามประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

การวัดความสำเร็จของแผนพัฒนาพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย จำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลโดยใช้ระบบที่มีมาตรฐาน สามารถวัดผลการพัฒนาในแต่ละยุทธศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากส่วน ราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นแนวทางการติดตามประเมินผล การพัฒนาโดยรวม ได้ดังนี้

๕.๒.๓.๑ ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานภายใต้คณะกรรมการบริหารการ ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เพื่อกำหนดแนวทาง ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในภาพรวม ภายใต้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) โดยประสานความร่วมมือกับส่วนราชการและหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการ พัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้แต่ละยุทธศาสตร์

๕.๒.๓.๒ ส่วนราชการและหน่วยงานหลักในจังหวัดหนองคายที่รับผิดชอบการบริหารการ ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว จะต้องทำการประเมินผลตามตัวชี้วัดที่กำหนด ตามยุทธศาสตร์ไม่ต่ำกว่าปีละ ๑ ครั้ง และรายงานผลต่อคณะกรรมการบริหารเพื่อทำการประเมินผล การดำเนินงานตามแผนพัฒนา และตัวชี้วัด

๕.๒.๓.๓ ส่วนราชการและหน่วยงานหลักในจังหวัดหนองคายที่รับผิดชอบการบริหารการ ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว จะต้องทำการประเมินผลตามแนวทางที่ คณะกรรมการบริหารได้กำหนดไว้ ซึ่งจะส่งผลต่อการพิจารณาจัดสรรงบประมาณการดำเนินงาน ภายใต้แผนพัฒนา

๕.๒.๓.๔ ส่วนราชการและหน่วยงานหลักในจังหวัดหนองคายที่รับผิดชอบการบริหารการ ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ควรพัฒนาและใช้ประโยชน์จากระบบ ฐานข้อมูลในการประเมินผลการดำเนินงานภายใต้แผนพัฒนาและควรส่งเสริมความร่วมมือในการ เชื่อมโยงฐานข้อมูล

๕.๒.๓.๕ คณะกรรมการบริหารพิจารณานำเสนอผลการดำเนินงานภายใต้แผนพัฒนาการ ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยประชาสัมพันธ์ตาม ช่วงเวลาที่เหมาะสม ผ่านช่องทางและสื่อต่างๆ

๕.๒.๔ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ใน ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖)

จากการศึกษาวิจัย สามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาวที่สำคัญในระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖) ได้ดังนี้

๕.๒.๔.๑ การขับเคลื่อนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย- ลาว ในจังหวัดหนองคาย ที่มีระยะเวลาดำเนินการ ๕ ปีสามารถแบ่งแนวทางการขับเคลื่อนได้เป็น ๒ ระยะ ได้แก่

๕.๒.๔.๑.๑ แนวทางระยะสั้น (Quick-win) ในระยะ ๑-๒ ปีของแผน โดยดำเนินการ การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในมิติต่างๆ ที่สามารถเริ่ม

ปฏิบัติได้ทันที และคาดว่าจะสามารถเห็นผลได้ภายในช่วง ๒ ปีแรก ของระยะแผนฯ (ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓) ซึ่งผลจากการดำเนินงานในระยะสั้นจะเป็นพื้นฐานเพื่อการต่อยอดสู่การพัฒนาในระยะถัดไป

๕.๒.๔.๑.๒ แนวทางระยะกลาง (Medium-term) ระยะ ๓-๕ ปี เป็นการดำเนินการที่สามารถเริ่มปฏิบัติได้ในช่วงปีที่ ๒-๓ ของระยะแผนฯ เนื่องจากบางแนวทางอาจยังไม่สามารถเริ่มปฏิบัติได้ในช่วงปีแรกทันทีหรือแนวทางนั้นเป็นการต่อยอดจากแนวทางระยะสั้นเพื่อขยายกรอบการดำเนินการสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย อย่างต่อเนื่อง และคาดว่าจะสามารถเห็นผลได้ภายในกรอบระยะเวลาแผนฯ (ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๖) โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญในแต่ละช่วงระยะของแผน (Roadmap) ดังต่อไปนี้

**ตารางสรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว
ที่สำคัญในระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖)**

ประเด็นยุทธศาสตร์	แนวทางระยะสั้น พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖ (Quick-win)	แนวทางระยะกลาง พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖ (Medium-term)
ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ให้มีสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่สมดุลและยั่งยืน	๑. พัฒนาคุณภาพสินค้าและการให้บริการแบบครบวงจรในกิจกรรมที่มีศักยภาพ เพื่อรักษาตำแหน่งผู้นำทางการตลาดในภูมิภาค อาทิ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ๒. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย และสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเติบโตสูง อาทิ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ การท่องเที่ยวเชิงกลุ่มพิเศษ ๓. กำหนดขีดความสามารถในการรองรับแหล่งท่องเที่ยวทาง	๑. ยกระดับขีดความสามารถในรูปแบบการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เชิงคุณภาพ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีโดยการพัฒนาและบังคับใช้มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดตั้งเขตพื้นที่พิเศษหรือเขตพัฒนาการท่องเที่ยว (ต่อเนื่อง) ๒. ยกระดับขีดความสามารถเพื่อส่งเสริมให้จังหวัดหนองคายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ชั้นนำในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง (ต่อเนื่อง) ๓. เพิ่มความหลากหลายของเส้นทางและสินค้า บริการในการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

	พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย พร้อมกำหนดมาตรการควบคุม และกำหนดให้ชัดเจน โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทาง น้ำที่เป็นเขตชายแดน อาทิ พระธาตุหล้าหนอง เป็นต้น ๔. อนุรักษ์ ปันฟู แหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว ใน จังหวัดหนองคาย ที่มีความเปราะบางและเสี่ยงต่อความเสื่อมโทรม ๕. สร้างการรับรู้ ความตระหนัก จิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรการท่องเที่ยว วัฒนธรรมไทย อัตลักษณ์ ท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ทางพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัด หนองคายอย่างยั่งยืน ๖. ส่งเสริมการพัฒนาการ ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว ใน จังหวัดหนองคายโดยชุมชน ๗. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใน ชนบท เพื่อสร้างความสมดุลเชิง พื้นที่ ๘. สร้างสรรค์กิจกรรมการ ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว ใน จังหวัดหนองคาย ใหม่ ๆ และมีความ หลากหลายของกิจกรรม เพื่อ สร้างความสมดุลเชิงเวลาและ	ไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย รูปแบบใหม่ๆ อาทิ การ ท่องเที่ยวโดยเรือสำราญล่อง แม่น้ำโขง เพื่อพัฒนาให้จังหวัด หนองคายเป็นศูนย์กลาง ของการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง (ต่อเนื่อง) ๔. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและ ปรับปรุงกฎระเบียบที่ เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้าง ศักยภาพของการการท่องเที่ยว ทางพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัด หนองคาย(ต่อเนื่อง) ๕. พัฒนาและบังคับใช้ มาตรฐานและกฎระเบียบด้าน การ อนุรักษ์และเชิดชูวัฒนธรรมไทย และอัตลักษณ์ท้องถิ่นด้านการ ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว ใน จังหวัดหนองคาย (ต่อเนื่อง) ๖. ปรับปรุงกฎระเบียบและ จัดตั้งมาตรฐานและระบบการ ดำเนินงานในการบริหารขีด ความสามารถในการรองรับ นักท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยว ทางพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัด หนองคาย เพื่อส่งเสริมความ ยั่งยืน (ต่อเนื่อง) ๗. ยกระดับศักยภาพของ ท้องถิ่นในชนบทผ่านการจัดตั้ง และบังคับใช้มาตรฐานและการ พัฒนาปัจจัยสนับสนุน เพื่อ
--	---	---

	ฤดูกาลการท่องเที่ยว	ส่งเสริมความสมดุลเชิงพื้นที่ในการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย (ต่อเนื่อง)
ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย	๑. ขยายเส้นทางการคมนาคมจากตัวเมืองสู่พื้นที่ชนบทในจังหวัดหนองคาย ๒. ปรับปรุงประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกในด้านการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ ๓. เพิ่มจุดให้บริการและอำนวยความสะดวกในการคมนาคมทางถนน รวมถึงบังคับใช้มาตรฐานการควบคุมคุณภาพและมาตรการด้านความปลอดภัยในการคมนาคมทางถนน ๔. ศึกษาความเป็นไปได้การพัฒนาโครงสร้างและดำเนินการพัฒนาตามแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของไทย ๕. ยกระดับคุณภาพของบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะรวมถึงเพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้มาตรการและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ๖. ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและปัจจัยสนับสนุนในการเข้าถึงและเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เพื่อรองรับ	๑. ยกระดับคุณภาพและพัฒนาสถานีขนส่งหนองคายให้เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางบกในระดับภูมิภาค (ต่อเนื่อง) ๒. ปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรฐานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการคมนาคมทางบกและทางน้ำให้ได้มาตรฐานและมีความหลากหลาย (ต่อเนื่อง) ๓. ส่งเสริมการพัฒนาเส้นทางการคมนาคมขนส่งระหว่างเมืองและพื้นที่ชนบท รวมถึงขยายการรองรับของท่าเรือระหว่างประเทศ(ต่อเนื่อง) ๔. พัฒนาโครงสร้างและการเชื่อมโยงของโครงข่ายเส้นทางคมนาคมทางถนน เพื่อการเดินทางท่องเที่ยวทั้งในตัวเมืองและการเดินทางสู่ชนบท (ต่อเนื่อง) ๕. ยกระดับคุณภาพในระบบสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางทางราง (ต่อเนื่อง) ๖. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเดินทางภายในเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (ต่อเนื่อง) ๗. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเข้าถึงและเข้าชม

	การท่องเที่ยวสำหรับคนทั้งมวล (Tourism for All) อาทิ สิ่งอำนวยความสะดวกของผู้พิการและผู้สูงอายุ ๗. พัฒนาและปรับปรุงแอปพลิเคชันที่อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว ๘. ปรับปรุงความพร้อม ความเพียงพอ มาตรฐาน และบุคลากร เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัย และให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว รวมถึงจัดทำแผนและระบบบริหารความเสี่ยง และภัยพิบัติ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายที่สำคัญ ๙. ส่งเสริมสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย และพัฒนามาตรฐานและระบบจัดการขยะและบำบัดน้ำเสีย	สถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับคนทั้งมวล (Tourism for All) (ต่อเนื่อง) ๘. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสนับสนุนการลงทุนในเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาระบบและฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย (ต่อเนื่อง) ๙. ยกระดับคุณภาพของสถานที่ขนส่งในจังหวัดหนองคายให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในหมู่นักเดินทาง (ต่อเนื่อง) ๑๐. ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยเส้นทางราง ทั้งเส้นทางภายในประเทศ และเส้นทางเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาค (ต่อเนื่อง)
ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย	๑. ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาชาติเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรและสร้างจิตสำนึกประชาชน เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว ๒. พัฒนาหลักสูตรอบรมทักษะพื้นฐาน ทักษะเฉพาะกลุ่มการท่องเที่ยว ทักษะด้านการบริหารจัดการรวมถึงเพิ่มช่องทางในการฝึกอบรมให้	๑. ส่งเสริมการเข้าร่วมอบรมและการร่วมพัฒนาหลักสูตรอบรมทักษะพื้นฐานของบุคลากรในสายงานด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ในภาคเอกชนและชุมชน (ต่อเนื่อง) ๒. ส่งเสริมการเข้าร่วมอบรม

	ครอบคลุมและเหมาะสมกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ๓. ปรับปรุงมาตรฐานทักษะอาชีพของบุคลากรในธุรกิจการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ให้ครอบคลุมความต้องการของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสากล ๔. ส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ประกอบการในการปรับปรุงคุณภาพตำแหน่งงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ๕. แก้ไขปัญหาการขาดแคลนในแรงงานอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดแรงงานภาคการท่องเที่ยวมากขึ้น ๖. ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าและเข้าใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ๗. พัฒนาหลักสูตรอบรมทักษะการประกอบธุรกิจสำหรับชุมชน เพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้ในท้องถิ่น ๘. ส่งเสริมการให้ความรู้และจัดตั้งที่ปรึกษาเพื่อธุรกิจเกิดใหม่ และธุรกิจรายย่อยในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม	และการร่วมพัฒนาหลักสูตรอบรมทักษะเฉพาะกลุ่มการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายในภาคเอกชน และชุมชน รวมถึงส่งเสริมการจัดตั้งสถาบันเฉพาะ (ต่อเนื่อง) ๓. ส่งเสริมการเข้าร่วมอบรมและการร่วมพัฒนาหลักสูตรอบรมทักษะด้านการบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ในภาคเอกชนและชุมชน (ต่อเนื่อง) ๔. สร้างการรับรู้ในมาตรฐานทักษะอาชีพของบุคลากรในธุรกิจการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ในทุกภาคส่วน รวมถึงส่งเสริมการปฏิบัติตาม (ต่อเนื่อง) ๕. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการและสถาบันศึกษาในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เพื่อกระตุ้นการเข้าร่วมแรงงานในภาคการท่องเที่ยว (ต่อเนื่อง) ๖. ส่งเสริมการอบรมทักษะการประกอบธุรกิจสำหรับชุมชนผ่านช่องทางต่างๆ โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ (ต่อเนื่อง)
--	--	--

	ไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย	๗. ส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาวิสาหกิจของภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย (ต่อเนื่อง) ๘. ปรับปรุงภาพลักษณ์และสร้างความภาคภูมิใจในงานบริการและงานอื่นๆ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นการเข้าร่วมแรงงานในภาคการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย (ต่อเนื่อง)
ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างความสมดุลให้การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย	๑. ส่งเสริมภาพลักษณ์จังหวัดหนองคายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพและมีมาตรฐานด้านความปลอดภัย ๒. สร้างการรับรู้แนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยส่งเสริมการบังคับใช้และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ๓. สร้างการรับรู้สินค้า บริการเฉพาะต่างๆ ในจังหวัดหนองคาย สำหรับกลุ่มที่มีความสนใจพิเศษผ่านช่องทางต่างๆ รวมถึงการสร้างแบรนด์จังหวัดหนองคายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ สำหรับกลุ่มความสนใจพิเศษ	๑. พัฒนามาตรฐานรับรองคุณภาพสำหรับผู้ให้บริการ และสินค้า บริการด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย (ต่อเนื่อง) ๒. สร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่างๆ ในเรื่องมาตรการรักษาความปลอดภัยและมาตรการป้องกันของจังหวัดหนองคาย (ต่อเนื่อง) ๓. ส่งเสริมกิจกรรมทางการตลาดเฉพาะกลุ่ม เพื่อเข้าถึงกลุ่มตลาดระดับกลาง-บน ในพื้นที่ตลาดที่มีศักยภาพ (ต่อเนื่อง) ๔. พัฒนาแพ็คเกจส่งเสริมการขายแบบครบวงจรและส่งเสริม

	๔. สื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นแหล่งท่องเที่ยว พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ให้เป็นที่เข้าใจในภูมิภาค และพัฒนาสัญลักษณ์ Naga หรือ เมืองพญานาค ๕. ส่งเสริมเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นผ่านการสร้างแบรนด์ การเล่าเรื่อง ช่องทางออนไลน์ ๖. ส่งเสริมชุมชนสร้างสรรค์ สินค้าและบริการ สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนและแบรนด์จังหวัดหนองคาย ๗. สร้างการรับรู้สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว สำหรับการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย นอกฤดูฤดูกาล ๘. การสร้างค่านิยมการเดินทาง การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ให้แก่นักท่องเที่ยวทุกคน ทุกเพศทุกวัย ๙. โฆษณาและประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ และเขตพัฒนา การท่องเที่ยวผ่านสื่อ และกิจกรรมต่างๆ รวมถึงพัฒนาแพ็คเกจส่งเสริมการขาย ร่วมกับภาคเอกชน ๑๐. สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี ในการทำตลาดผ่านช่องทาง สารสนเทศต่างๆ	กิจกรรมทางการตลาดเฉพาะกลุ่ม เพื่อเข้าถึงตลาดกลุ่มความสนใจพิเศษ (ต่อเนื่อง) ๕. ปรับปรุงปัจจัยสนับสนุน และระบบประชาสัมพันธ์ข้อมูล เพื่อการเสริมสร้างความนิยมในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบท (ต่อเนื่อง) ๖. สร้างค่านิยมการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคาย ให้นักท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย (ต่อเนื่อง) ๗. ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคชุมชนในการทำการตลาด (ต่อเนื่อง) ๘. เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการตลาด รวมถึงส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการตลาดออนไลน์ (ต่อเนื่อง)
--	--	---

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ	๑. ส่งเสริมกระบวนการทำงานอย่างบูรณาการภายใต้คณะกรรมการบริหารแผนการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ๒. ส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่หน่วยงานระดับท้องถิ่นทั้งในการขับเคลื่อนแผนและการปฏิบัติการ ๓. ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ๔. สร้างความเข้าใจในระเบียบและกฎหมายด้านการท่องเที่ยวผ่านการประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่างๆ ๕. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย ๖. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ๗. จัดตั้งหน่วยงานมาตรฐานด้านคุณภาพและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ๘. ปรับปรุงบทบาทของกองทุนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยให้มีมิติที่หลากหลายมากขึ้น ๙. ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงผ่านกรอบความร่วมมือระดับต่างๆ ๑๐. ส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เพื่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา	๑. จัดตั้งกระบวนการการทำงานร่วมกันและการแบ่งปันข้อมูลระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงการสนับสนุนการจัดตั้งพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อส่งเสริมความร่วมมือเชิงวิภาคิ (ต่อเนื่อง) ๒. จัดตั้งระบบสนับสนุนเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ระดับชุมชนและพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ต่อเนื่อง) ๓. ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาระเบียบและข้อบังคับเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ในประเด็นต่างๆ ที่สำคัญ (ต่อเนื่อง) ๔. สนับสนุนการบังคับใช้มาตรฐานด้านคุณภาพและความปลอดภัยที่กำกับดูแลธุรกิจการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ในทุกภาคส่วน (ต่อเนื่อง) ๕. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการลงทุนเพื่อการพัฒนาการ
--	---	---

	และวัฒนธรรมไทย-ลาว ใน จังหวัดหนองคาย ผ่านกรอบความร่วมมือและข้อตกลงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๑๑. อำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค ๑๒. ส่งเสริมความสัมพันธ์ในรูปแบบเมืองพี่เมืองน้อง เมืองแฝด ด้านการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง	ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทย-ลาว ใน จังหวัดหนองคาย (ต่อเนื่อง) ๖. ส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการแบ่งปันข้อมูลแก่หน่วยบริหารและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย (ต่อเนื่อง) ๗. เพิ่มประสิทธิภาพความเชื่อมโยงในการเดินทางผ่านการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมร่วมกับประเทศในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง ๘. ดำเนินการประสานความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยง (ต่อเนื่อง) ๙. ดำเนินการประสานความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง ในการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยว (ต่อเนื่อง) ๑๐. พัฒนารูปแบบและโครงสร้างการคมนาคมระหว่างประเทศ ในในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงของโครงข่ายคมนาคม (ต่อเนื่อง)
--	---	---

๕.๓ อภิปรายผลการวิจัย

จากการผลการศึกษาผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ในการอภิปรายผลเพื่อนำเสนอออกเป็น ๒ ประเด็น ดังนี้

๕.๓.๑ ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

จากการวิเคราะห์ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาวตามกรอบการวิเคราะห์ SWOT สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว มีจุดแข็ง (Strength) คือ การมีแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ที่เป็นเอกลักษณ์จำนวนมากสามารถสนับสนุนให้เป็นที่ท่องเที่ยวจุดหมายที่นักท่องเที่ยวต้องการได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระราชาธนาลงกรณ์ ดร. และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงสำรวจ และอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา จังหวัดหนองคาย พบว่า (๑) ประวัติความเป็นมาของแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย ทั้ง ๕ กรณีได้ (๑.๑) ประวัติของหลวงพ่อพระใส วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย (๑.๒) ประวัตพระธาตุหล้าหนอง วัดพระธาตุ จังหวัดหนองคาย (๑.๓) ประวัตพระธาตุบังพวน วัดพระธาตุบังพวน จังหวัดหนองคาย (๑.๔) ประวัตพระองค์ต่อ วัดศรีชมพูน้อย จังหวัดหนองคาย (๑.๕) ประวัตพระธาตุโพนจิกเวียงจัว จังหวัดหนองคาย สามารถแบ่งได้เป็นสองประเภท คือ (๑) ประวัตของแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา จังหวัดหนองคาย ประเภทโบราณสถาน ได้แก่ พระธาตุหล้าหนอง วัดพระธาตุ พระธาตุบังพวน วัดพระธาตุบังพวน และพระธาตุโพนจิกเวียงจัว เป็นประวัตที่มีแหล่งที่มาเดียวกันก็คือ ตำนานพระอัฐกธาตุว่าด้วยการสร้างพระธาตุทั้ง ๓ แห่งนั้น เพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมีอายุร่วมสมัยกับพระธาตุพนมที่มีการบูรณปฏิสังขรณ์มาในหลายยุคหลายสมัย (๒) ประวัตของแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ประเภทโบราณวัตถุ ได้แก่หลวงพ่อพระใส วัดโพธิ์ชัย พระองค์ต่อ วัดศรีชมพูน้อย รวมถึงการที่ทางภาครัฐมีนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔) ข้อที่ ๓ ว่าด้วยการเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวบนพื้นฐานความเป็นไทย โดยเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีไทย เสริมสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีสำหรับประชาชนทุกระดับ และมีการกำหนดแผนการตลาดไปในทิศทางเดียวกันกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๘) ที่มุ่งเน้นการผลักดันการบูรณาการของอาเซียนในทุกมิติอย่างสมบูรณ์ โดยมุ่งพัฒนาการตลาด มาตรฐานคุณภาพ ทรัพยากรมนุษย์ ความเชื่อมโยงการลงทุน และการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมระหว่างประเทศในภูมิภาค ร่วมกับการท่องเที่ยวอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๓) และกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศอื่นๆ เช่น CLMVT (กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม ไทย) เป็นตัวผลักดันให้ธุรกิจการท่องเที่ยวชายแดนเติบโต การมีเส้นทางท่องเที่ยว การคมนาคม การขนส่ง และสายการบินต้นทุนต่ำที่เชื่อมโยงถึงกัน ทำให้สะดวกต่อการเดินทาง การมีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่หลากหลาย เข้ากับความเชื่อ ความศรัทธา ตลอดทั้งปีทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกช่วงระยะเวลาสอดคล้องกับ

งานวิจัยของสุพจน์ ทองเนื้อขาว (๒๕๔๑) ที่ได้ศึกษาถึงความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่เกี่ยวกับความเชื่อ ความศรัทธา ประเพณีพิธีกรรมประจำปี ประเพณีพิธีกรรมส่วนบุคคลและประเพณีพิธีกรรมส่วนรวม ซึ่งประเพณีทั้ง ๓ นี้เป็นความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับความเชื่อพื้นบ้าน ซึ่งเป็นลัทธิพราหมณ์และฮินดู ๑๒ (จารีต ๑๒) เป็นสำคัญที่สามารถเดินทางมาร่วมงานและท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี รวมถึงการมีระบบและเทคโนโลยีสารสนเทศ แอปพลิเคชัน บนเครื่องมือสื่อสารและระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวทำให้การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว มีจุดแข็งที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทย ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทยและการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว ว่าด้วยเรื่องการส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและการใช้เทคโนโลยีในการทำการตลาด ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนในการทำการตลาด ได้แก่ การร่วมมือกับชุมชนในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ให้สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนและสอดคล้องแบรนด์จังหวัด การส่งเสริมการตลาดร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการตลาด เช่น การสนับสนุนการพัฒนาและต่อยอดแอปพลิเคชันที่ส่งเสริมการทำการตลาด เพิ่มประสิทธิภาพหน่วยงานที่รับผิดชอบการตลาดดิจิทัล ทั้งในด้านการดูแลบริหาร และวิเคราะห์สถิติ ข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

แต่มีจุดอ่อน (Weaknesses) เรื่องของการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ในจังหวัดหนองคายที่ยังไม่ดีพอ เนื่องจากศาสนสถานหลายแห่งต้องการการบูรณะอีกมาก ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ World Economic Forum: WEF ที่จัดแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยให้อยู่ในอันดับที่ ๑๑๖ ในด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมจาก ๑๔๑ ประเทศทั่วโลก เนื่องจากมีความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ในด้านความปลอดภัยประเทศไทยอยู่ที่อันดับ ๑๓๒ จาก ๑๔๑ ประเทศทั่วโลก อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุ การหลอกลวงอาชญากรรม การก่อการร้ายที่เกิดกับนักท่องเที่ยวบ่อยครั้ง อีกทั้งการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ยังมีไม่มาก ทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้ถึงความสำคัญของสถานที่และกิจกรรมการท่องเที่ยว การดูแลรักษาความปลอดภัยและความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไม่มีประสิทธิภาพ ระบบการจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยวและช่วงเวลายังมีความไม่แน่นอน สมรรถนะของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมยัง不好ทำให้ไม่สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์ถึงข้อมูลที่เป็นแก่นแท้ของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ได้ และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดการยังมีน้อยทำให้คนในชุมชนไม่เกิดจิตสำนึกร่วมกันในการพัฒนา

ซึ่งโอกาส (Opportunities) ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เกิดขึ้นจากแนวโน้มความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ว่าด้วยการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวมุ่งเน้น

ประสบการณ์และให้ความสำคัญกับความรู้เชิงลึกของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ (Experiential travelers with more sophisticated expectations) ปัจจุบันนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาประสบการณ์ที่มากกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบเดิมๆ ทั่วไป โดยต้องการสัมผัสวิถีชีวิตผู้คนและประเพณีท้องถิ่นอย่างแท้จริง มากกว่าการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงในปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ และการจัดสรรแพ็คเกจการท่องเที่ยวที่สามารถให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้โดยการร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งมีนักท่องเที่ยวที่มีอายุช่วงสูงวัยมีเพิ่มขึ้นและมีความต้องการในการท่องเที่ยวตามพุทธศาสนสถานเพื่อแสวงบุญ และเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เพิ่มมากขึ้น มีการเดินทางภายในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว มากขึ้น รวมถึงการมีนโยบาย ยุทธศาสตร์ และโครงการจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนที่เพิ่มขึ้น และระบบเทคโนโลยีในการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากขึ้นทำให้กิจกรรมการเดินทางท่องเที่ยวมีความสะดวกและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวได้มากขึ้นอีกด้วย สอดคล้องกับ งานวิจัยของ นุชนาฏ เชียงชัย (2558) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้อัตลักษณ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง พบว่า เหตุผลที่นักท่องเที่ยวนิยมเลือกท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางมากที่สุด คือ สถานที่ท่องเที่ยว มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะ อาทิ การนมัสการวัดพระธาตุลำปางหลวง เดินเล่น ถนนคนเดินกาดกองต้า ตลาดจีนโบราณ และสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว

แม้จะมี อุปสรรค (Threats) ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวมีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ การคมนาคมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาบางแห่งยังไม่สะดวกและไม่สามารถเข้าถึง มีความขัดแย้งทางสังคม เชื้อชาติ และวิกฤตทางการเมืองในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมีการปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม มีการทำลายพุทธศาสนสถาน มีมิฉฉาชีพ นโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง บางนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติบางอย่างไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์ต่อกันก็ตาม

๕.๓.๒ นโยบายยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

จากการผลศึกษาคณะผู้วิจัยนำเสนอ นโยบายยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาวและอภิปรายผลได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

การมีแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่สมดุลและยั่งยืน ด้วยพื้นฐานการเติบโตของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย มีปัจจัยหลัก คือ คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการ ที่ต้องทำให้ได้มาตรฐานระดับสากล มี

เอกลักษณ์โดดเด่นที่สามารถพัฒนาเป็นอัตลักษณ์ โดยการพัฒนาต้องเกิดขึ้นอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีความสมดุลทั้งในด้านพื้นที่ เวลา และรูปแบบของกลุ่มของนักท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการกระจายนักท่องเที่ยวและรายได้จากนักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยพัฒนาความมั่นคงของการท่องเที่ยวชายแดนในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง สอดคล้องกับแผนส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (พ.ศ. ๒๕๖๐) ว่าด้วยการมุ่งเน้นการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเป็น “แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม หรือ Preferred Destination” ซึ่งรวมถึงการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของประเทศจาก “Value for Money” ไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวระดับคุณภาพมากขึ้น อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อผลักดันการท่องเที่ยวของประเทศไทยสู่ความยั่งยืน ซึ่งคงไว้ด้วยเอกลักษณ์ความเป็นไทยรักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสริมสร้างผู้ประกอบการและแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน และคำนึงถึงชุมชนและสังคมในด้านการสร้างรายได้อย่างเท่าเทียมทุกภาคส่วน โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์เพื่อเน้นคุณค่าการท่องเที่ยวของประเทศไทย การขับเคลื่อนห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว สร้างมูลค่าเพิ่ม และกระจายรายได้ได้อย่างยั่งยืนทุกภาคส่วนและการพัฒนาข้อมูลเชิงลึกด้านความต้องการของตลาดท่องเที่ยว

๑. เป้าประสงค์

๑.๑ จังหวัดหนองคายมีสินค้าและบริการที่หลากหลายและมีคุณภาพสูงขึ้น เพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวจากหลากหลายกลุ่มมีความสนใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวและใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้น อีกทั้งส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ

๑.๒ การพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายอย่างยั่งยืนผ่านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อคงไว้ซึ่งความสวยงามของธรรมชาติและอัตลักษณ์ความเป็นไทย

๑.๓ พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ให้มีความแข็งแกร่งโดยการเพิ่มความสมดุลของการท่องเที่ยวทั้งความสมดุลเชิงพื้นที่ ความสมดุลเชิงเวลาหรือฤดูกาล และความสมดุลในทุกภาคส่วน

๑.๔ พัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย มีการสร้างรายได้ให้กับจังหวัดและในพื้นที่ที่ยังไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยม รวมถึงการสร้างรายได้ให้กับชุมชนและอุตสาหกรรมในท้องถิ่นทั้งอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

๒. ตัวชี้วัด

๒.๑ แหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ได้รับการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

๒.๒ ระยะเวลาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น

๒.๓ จุดประสงค์หลักในการมาเที่ยวจังหวัดหนองคายหลายมากขึ้น และนักท่องเที่ยวมากกว่า ๑ ใน ๓ มีจุดประสงค์หลักในการมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๒.๔ รายได้จากการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดหนองคายมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้น

๒.๕ การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่อครั้งการเดินทาง มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยอย่างน้อย ร้อยละ ๕

๒.๖ จำนวนเครือข่ายการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๓. แนวทางการพัฒนา

๓.๑ พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย รวมถึงสินค้าและบริการ ทุกรูปแบบอย่างมีมาตรฐาน โดยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบ เสริมสร้าง พัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวและบริการให้ครอบคลุมทุกรูปแบบ อาทิ การท่องเที่ยวศาสนสถาน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประเพณี เป็นต้น และการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวอย่างมีมาตรฐานสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนครอบคลุมทั้งระบบและอุตสาหกรรมภาคบริการที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันด้านธุรกิจทั้งภาคผลิต ภาคบริการ และกิจการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในชุมชนเพื่อในการรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒ พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย รวมถึงสินค้าและบริการ ทุกรูปแบบอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ทั้งในเชิงอัตลักษณ์ท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ อาทิ การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมนวัตกรรมด้านการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยให้ความรู้และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

๓.๓ สร้างสมดุลในแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย สินค้าและบริการ ทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงเวลา ฤดูกาล และรูปแบบการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมความสมดุลเชิงพื้นที่ในการท่องเที่ยว ทั้งในแง่การกระจายรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยว อาทิ การจัดตั้งเขตพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายและพื้นที่ที่มีศักยภาพที่ยังไม่ได้รับความนิยม การพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบท การพัฒนาสินค้าและบริการที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น และการส่งเสริมความสมดุลเชิงเวลาและฤดูกาลในการท่องเที่ยว อาทิ การสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่และเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่ต่างๆ การสนับสนุนภาคเอกชนในการลงทุนในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ (Man-Made Attractions) เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

1) โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ซึ่งมี

ส่วนในการส่งเสริมประสบการณ์ในการท่องเที่ยว โดยในยุทธศาสตร์นี้เน้นด้านการพัฒนาระบบคมนาคมในทุกรูปแบบ รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ และการพัฒนาความปลอดภัยและสุขอนามัยอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ว่าด้วยเรื่องการยกระดับสินค้าและบริการ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ การพัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว พัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยว โดยพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งในการเดินทางเข้าสู่ประเทศทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ อาทิ การพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ยกระดับระบบขนส่งสาธารณะ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางที่สามารถเชื่อมโยงกับรูปแบบการเดินทางอื่นๆ พัฒนาศักยภาพของสนามบินในการรองรับนักท่องเที่ยว เพิ่มเส้นทางและจำนวนเที่ยวบินระหว่างประเทศและภายในประเทศที่เชื่อมโยงระหว่างเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองท่องเที่ยวรอง และพัฒนาระบบความปลอดภัยและสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อป้องกันและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ได้แก่ กล้องวงจรปิด เครื่องแปลภาษา การติดตั้งไฟในสถานที่ท่องเที่ยว อุปกรณ์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเบื้องต้น จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปรับปรุงสุขาสาธารณะ การจัดการขยะและระบบบำบัดน้ำเสียในแหล่งท่องเที่ยว

๑. เป้าประสงค์

๑.๑ นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายมากขึ้นในการเดินทางสู่จังหวัดหนองคาย

๑.๒ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคาย และพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในตัวเมืองและชนบทอย่างสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งจะส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายได้ในพื้นที่กว้างมากขึ้น เพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้และกระจายรายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่นต่างๆ ในจังหวัดหนองคายและพื้นที่ใกล้เคียง

๑.๓ นักท่องเที่ยวมีความประทับใจและมีประสบการณ์ที่ดีทั้งในด้านความปลอดภัย และสุขอนามัยรวมถึงคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อชักจูงให้กลับมาเยี่ยมเยือนอีกครั้งและส่งเสริมให้จังหวัดหนองคายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ที่มีคุณภาพ

๑.๔ นักท่องเที่ยวอิสระ (Free and Independent Travelers) มีความสะดวกสบายมากขึ้นในการวางแผนและการเดินทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

๒. ตัวชี้วัด

๒.๑ ปริมาณนักท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ ๕ ต่อปี

๒.๒ ดัชนีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการคมนาคมทางบกและทางน้ำเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๒.๓ ดัชนีอัตราความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว (Safety & Security) ลดลง

๒.๔ นักท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีความเชื่อมั่นและพึงพอใจในการรักษาความปลอดภัยและการให้บริการร้อยละ ๙๐ ตลอดช่วงเวลาของแผน

๓. แนวทางการพัฒนา

๓.๑ พัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยการพัฒนากระบวนการคมนาคมขนส่งในการเดินทางเข้าสู่จังหวัดหนองคายทั้งทางบกและทางน้ำอาทิ การพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ยกระดับระบบขนส่งสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยว พัฒนาเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สามารถเชื่อมโยงกับรูปแบบการเดินทางอื่นๆ ได้

๓.๒ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยการปรับปรุงระบบการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ปรับปรุงป้ายบอกทางและป้ายสัญลักษณ์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน จัดทำแผนที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ให้ครอบคลุมทุกแหล่ง เพิ่มจุดบริการ Free-WiFi ในแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ปราศจากอุปสรรค อาทิ ห้องน้ำคนพิการ ทางลาด ราวจับ เป็นต้น และพัฒนาแอปพลิเคชันสารสนเทศเพื่อความสะดวกให้นักท่องเที่ยว

๓.๓ พัฒนาระบบความปลอดภัยและสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อป้องกันและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว อาทิ กล้องวงจรปิด เครื่องแปลภาษา การติดตั้งไฟในสถานที่ท่องเที่ยว อุปกรณ์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเบื้องต้น จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมสุขอนามัย ในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ การปรับปรุงห้องน้ำสาธารณะ การจัดการขยะมูลฝอยและระบบบำบัดน้ำเสียในแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในเขตอนุภาคลุ่มน้ำโขงโดยเฉพาะ กับ สปป. ลาว ที่ทวีความรุนแรงขึ้น โดยผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกและการเป็นเจ้าของบ้านที่ดีให้กับประชาชนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย สอดคล้องกับ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ว่าด้วยเรื่องการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเพียงพอต่อความต้องการของตลาด โดยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องความ

ต้องการของตลาดแรงงาน สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวสนับสนุนบุคลากรให้มีสมรรถนะขั้นพื้นฐานตามตำแหน่งงาน และได้รับการฝึกอบรมที่ได้มาตรฐานสากล ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ที่มุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืนโดยอาศัยการพัฒนา พัฒนาทักษะฝีมือบุคลากร และแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๘) ที่มุ่งเน้นการผลักดันการบูรณาการของอาเซียนในทุกมิติอย่างสมบูรณ์ โดยมุ่งพัฒนาการตลาดมาตรฐานคุณภาพและทรัพยากรมนุษย์

๑. เป้าประสงค์

๑.๑ แรงงานในจังหวัดหนองคายมีศักยภาพสูงขึ้นทั้งในด้านคุณภาพ ความรู้ความสามารถระดับทักษะทั่วไป ทักษะการบริหารและทักษะเฉพาะทาง เพื่อรองรับความต้องการบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว สนับสนุนการพัฒนาจังหวัดหนองคายให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพและเพิ่มจำนวนบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง

๑.๒ แรงงานในจังหวัดหนองคายมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว เพื่อเป็นการลดการพึ่งพาการจ้างแรงงานต่างชาติ

๑.๓ ประชาชนทุกภาคส่วนมีความรู้ความเข้าใจ ความต้องการ และความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพและบริการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

๒. ตัวชี้วัด

๒.๑ ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในด้านคุณภาพของบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เพิ่มขึ้น

๒.๒ ชีตความสามารถในการแข่งขันด้านการให้บริการนักท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เพิ่มขึ้น

๒.๓ จำนวนบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ได้รับการรับรองมาตรฐานเพิ่มขึ้น

๒.๔ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME: Small and medium-sized enterprises) ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เพิ่มขึ้น

๓. แนวทางการพัฒนา

๓.๑ พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ทั้งระบบ ให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน และเพียงพอต่อความต้องการของตลาด โดยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องความต้องการตลาดแรงงาน สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการ สนับสนุนบุคลากรให้มีสมรรถนะขั้นพื้นฐานตามตำแหน่งงาน และได้รับ และจัดให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมที่ได้มาตรฐาน

๓.๒ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยการส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานของมรดกและวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทักษะธุรกิจพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจใหม่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพิ่มช่องทางการลงทุนและพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายให้แก่ภาคเอกชน ภายใต้หลักการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม Thailand ๔.๐

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างความสมดุลให้การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทย และการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว

การพัฒนาการตลาดของการท่องเที่ยวท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายอย่างมีสมดุล เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ โดยการส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่มและการพัฒนาเครื่องหมายมาตรฐานคุณภาพ รวมทั้งการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวประกอบกับการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการบนพื้นฐานอัตลักษณ์ไทย และการปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน สอดคล้องกับ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ข้อ ๒ ว่าด้วยเรื่องส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่มเพื่อดึงดูดการเดินทางท่องเที่ยว และกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ โดยการส่งเสริมการตลาดแบบเฉพาะกลุ่มสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป กลุ่มตลาดระดับกลาง-บน ในพื้นที่ตลาดที่มีศักยภาพ และการทำการตลาดแบบเฉพาะกลุ่มสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจพิเศษ เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมและนิเวศน์

๑. เป้าประสงค์

- ๑.๑ นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในการเดินทางสู่จังหวัดหนองคายมากขึ้น
- ๑.๒ จังหวัดหนองคายมีภาพลักษณ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ที่มีคุณภาพ
- ๑.๓ จังหวัดหนองคายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ยอดนิยมของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย
- ๑.๔ จังหวัดหนองคายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ที่น่าสนใจและนำมาเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม
- ๑.๕ นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจในอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว และอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นในจังหวัดหนองคายเพิ่มขึ้นเพิ่มขึ้น

๒. ตัวชี้วัด

๒.๑ อัตราการรับรู้ภาพลักษณ์ของจังหวัดหนองคายในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว เพิ่มขึ้นทุกปี

๒.๒ จำนวนแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ มีจำนวนเพิ่มขึ้น

๒.๓ ความพึงพอใจในประสิทธิภาพของโครงการทางการตลาดและการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายเพิ่มมากขึ้น

๓. แนวทางการพัฒนา

๓.๑ เสริมสร้างภาพลักษณ์คุณภาพและความปลอดภัยให้กับจังหวัดหนองคาย โดยการพัฒนาภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นด้านคุณภาพ มุ่งเน้นการสื่อสารคุณค่าและภาพลักษณ์จังหวัดหนองคายว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวยอดนิยม ที่มีคุณภาพสูงต่อนักท่องเที่ยว เพิ่มการส่งเสริมการตลาดเป้าหมาย และการสร้างการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวผ่านช่องทางต่างๆ ด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยและมาตรการป้องกันของประเทศไทย ข้อควรปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย และสิ่งที่ควรปฏิบัติในกรณีฉุกเฉิน เพื่อช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของจังหวัดหนองคายว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ปลอดภัย รวมถึงการส่งเสริมการบังคับใช้และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่นักท่องเที่ยวและสาธารณชน

๓.๒ ส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่มเพื่อดึงดูดการเดินทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายและกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ โดยการส่งเสริมการตลาดแบบเฉพาะกลุ่มสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไปกลุ่มตลาดระดับกลาง - บน ในพื้นที่ตลาดที่มีศักยภาพ และการส่งเสริมการตลาดแบบเฉพาะกลุ่มสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจพิเศษ อาทิ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงพิธีกรรมทางศาสนา กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี เป็นต้น

๓.๓ ส่งเสริมเอกลักษณ์ของจังหวัดหนองคาย ด้วยการสื่อสารเอกลักษณ์ความเป็นวัฒนธรรมผสมผสานไทย-ลาวให้เป็นที่เข้าใจของนักท่องเที่ยว อาทิ การสร้างคุณค่าในสินค้าและบริการต่างๆ ผ่านอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมร่วม ความเชื่อเรื่องความเป็นเมืองพญานาค สื่อสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางสื่อต่างๆ อาทิ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ การจัดแสดง Roadshow เป็นต้น และการส่งเสริมเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นโดยการพัฒนาแบรนด์และสื่อสารความแตกต่างในรูปแบบการเล่าเรื่อง (Storytelling) การสื่อสารเรื่องราวอย่างสร้างสรรค์ผ่านช่องทางการตลาดที่เป็นที่นิยมในกลุ่มเป้าหมาย

๓.๔ การส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและการใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการตลาด

ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนในการทำการตลาด อาทิ การร่วมมือกับชุมชนในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนและสอดคล้องภาพลักษณ์ของจังหวัด การส่งเสริมการตลาดร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการตลาด อาทิ การสนับสนุนการพัฒนาและต่อยอดแอปพลิเคชันที่ส่งเสริมการทำการตลาดเพิ่มประสิทธิภาพหน่วยงานที่รับผิดชอบการตลาดดิจิทัล ทั้งในด้านการดูแลบริหาร

และวิเคราะห์สถิติข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับการทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

การบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนคือปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการบริหารข้อมูลด้านการท่องเที่ยว เพื่อการวิเคราะห์และวางแผน รวมถึงการส่งเสริมการบูรณาการการพัฒนาการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ สปป. ลาว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงโดยรวม สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๘) ที่มุ่งเน้นการผลักดันการบูรณาการของอาเซียนในทุกมิติอย่างสมบูรณ์

๑. เป้าประสงค์

๑.๑ การวางแผนและการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ของทุกภาคส่วนเป็นไปอย่างบูรณาการ สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๑.๒ องค์กรธุรกิจและประชาชนในระดับท้องถิ่นมีโอกาสและได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย มากขึ้น

๑.๓ การดำเนินงานของภาครัฐมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งด้านการวางแผนและการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรบุคคลด้านการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ

๑.๔ การดำเนินงานของทุกภาคส่วนด้านการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวในจังหวัดหนองคายมีประสิทธิภาพผ่านการพัฒนากระบวนการข้อมูลส่วนกลาง ช่องทางการแบ่งปันข้อมูล และกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๕ จังหวัดหนองคายมีการกำหนดและบังคับใช้กฎหมาย ข้อบังคับ และมาตรฐานต่างๆ อย่างเคร่งครัด เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เพิ่มความปลอดภัย และส่งเสริมความยั่งยืน

๑.๖ การลงทุนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน

๑.๗ หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายมีความร่วมมืออันดีกับประเทศในภูมิภาค โดยเฉพาะ สปป. ลาว เพื่อร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมีจังหวัดหนองคาย ประเทศไทยเป็นประตูสู่การท่องเที่ยวในภูมิภาคภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

๒. ตัวชี้วัด

๒.๑ ระดับความพึงพอใจด้านการบูรณาการแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายเพิ่มขึ้น

๒.๒ ระดับความพึงพอใจด้านการสนับสนุนจากส่วนกลางในการทำงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายเพิ่มขึ้น

๒.๓ ระดับความพึงพอใจด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายของประเทศเพิ่มขึ้น

๒.๔ ระดับความพึงพอใจด้านกฎหมายและข้อบังคับด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายของประเทศเพิ่มขึ้น

๒.๕ มีการจัดตั้ง หน่วยบริหารและศูนย์วิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว (Tourism Intelligence Center) และบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการผู้ใช้งาน

๓. แนวทางการพัฒนา

๓.๑ ส่งเสริมการกำกับดูแลการพัฒนาและบริหารจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย อย่างมีประสิทธิภาพโดยการเสริมสร้างการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานระดับนโยบาย ประสานงาน กำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ขับเคลื่อนแผนและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พัฒนาระบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐเอกชนและประชาชน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ จัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานในทุกระดับ ผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และจัดให้มีแผนบริหารจัดการความเสี่ยงและแผนบริหารจัดการภาวะวิกฤตด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายทุกมิติ

๓.๒ สนับสนุนการลงทุนจากภาคเอกชนและการจัดทำศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย โดยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการลงทุนต่างๆ การจัดตั้งหน่วยบริหารและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ศูนย์วิเคราะห์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการแบ่งปันข้อมูลกลางแก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

๓.๓ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ สปป. ลาว เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการประสานความร่วมมือกับนานาประเทศในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยสนับสนุนให้ตัวแทนประเทศไทยในองค์กรและหน่วยงานต่างๆ มีบทบาทในเวทีนานาชาติเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทยและอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค อาทิ การลดขั้นตอนการเดินทางเข้าประเทศ การตรวจลงตราและใบขับขี่ที่ครอบคลุมทั้งภูมิภาค ส่งเสริมความสัมพันธ์ในรูปแบบเมืองพี่เมืองน้องด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion:GMS) เป็นต้น

๕.๔ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๕.๔.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

๕.๔.๑.๑ นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ตามกรอบของ SWOT ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

พบว่า มีจุดอ่อนที่ต้องพัฒนาในเรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและที่พัก และการจัดการขยะมูลฝอย ดังนั้น จังหวัดหนองคายควรพัฒนาและปรับปรุงเรื่องดังกล่าวให้ดีขึ้น อาทิ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวควรจัดให้ต่อเนื่องและประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกควรพัฒนาด้านเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวให้สะดวกต่อการเดินทางและใน ด้านที่พักควรจัดทำทะเบียนหรือเว็บไซต์ที่พักในจังหวัดหนองคายที่มีความปลอดภัย สะอาดและมาตรฐานเพื่อเป็นข้อมูลให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ รวมถึงบริหารจัดการการจัดขยะมูลฝอยให้ดียิ่งขึ้น

๕.๔.๑.๒ ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ระหว่างรัฐ ชุมชน เอกชนทั้งสองประเทศ

๕.๔.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๔.๒.๑ ควรศึกษาเกี่ยวกับการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ ในการปฏิบัติจริง คือ ศึกษา รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ในแต่ละยุทธศาสตร์ด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

๕.๔.๒.๒ ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ในจังหวัดหนองคาย บริเวณเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบด้วย ตำบลคำบงหวาน ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเตื่อ ตำบลพระธาตุบังพวน ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลโพนสว่าง ตำบลมีชัย ตำบลเวียงคุก ตำบลสีกาย ตำบลหนองอุมเกาะ ตำบลหาดคำและตำบลหินโงม และอำเภอสระใคร เพื่อเชื่อมโยงกันในมิติของความมั่นคง เศรษฐกิจ การค้าและการท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, รายงานวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย, ๒๕๖๙.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา, ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐
- กรุงเทพมหานคร:กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา, ๒๕๕๘.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนการพัฒนากการท่องเที่ยว ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ กรุงเทพมหานคร:กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา, ๒๕๖๐.
- จำนง อติวัฒน์รินทร์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- เชษฐะธรินรัตน์, พระบรมสารีริกธาตุมหาสถาน,วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.
- นางสาวนุชนาฏ เชียงชัย, การใช้อัตลักษณ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘.
- ปัญญา เทพสิงห์, ศิลปะเอเชีย, กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอคทีฟ พรินท์ จำกัด, ๒๕๕๘.
- ปลาย บุรพาทิศ, พระบรมธาตุและวัดอุมงคล, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์, ๒๕๕๑.
- ประเสริฐ จันทน์หอม, วิวัฒนาการเจดีย์ประธานสุโขทัย, วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- แผนการท่องเที่ยวเชิงขวาง.แผนยุทธศาสตร์พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ปี ค.ศ. ๒๐๐๖-๒๐๑๐
- แขวงเซี่ยงขวาง:เซี่ยงขวาง, ๒๕๕๐.
- พระธรรมราชานุวัตร (แก้ว อุทุมมามาลา),อุรังคินทาน, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, กรุงเทพมหานคร: นิลนารากาพิมพ์, ๒๕๓๐.
- พระไตรปิฎก, พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- พระธรรมไตรโลกการจารย์ (รักษ เรวโต). ครบรอบ ๙๐ ปี ของพระธรรมไตรโลกการจารย์,หนองคาย, โรงพิมพ์มิตรไทย, ๒๕๓๙.
- พระราชปรีชาญาณมุนี, (นวนเขมจารี) สมณศักดิ์ก่อนมรณภาพเป็นพระธรรมปริยัติมุนี. ประวัติพระธาตุ(เจดีย์) กลางน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย.หนองคาย, โรงพิมพ์มิตรไทย, ๒๕๔๒.
- พระมหาสมชาย ธีรภาโส, (บุญเกลี้ยง), การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๕๖.
- พระมนตรี วลลโภ, (ป้อมสุข), อิทธิพลของวัดอุมงคลที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระมหาสุจินต์สมมาปญโญ, พระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุกับคนไทย, พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระมหาประสพฤกษ์ จารุวาโท, (รัตนยงค์), การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องการบูชาใน

พระพุทธศาสนา, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระชุตีพนธ์อานนโท, (นามสมุทฺธ), อิทธิพลของเจดีย์ในพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทย, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระเมธีธรรมาภรณ์, ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

พิบูลย์ ลี้มพานิช, อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการสร้างเจดีย์ในสมัยสุโขทัย, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พินิจ จารุสมบัติ, โครงการสร้างพระธาตุหาล้านทอง, หนองคาย: โรงพิมพ์มิตรไทย, ๒๕๔๖.

มาณพ พลไพรินทร์, คู่มือการบริหารการคณะสงฆ์, กรุงเทพมหานคร: หจก. ชุตติการพิมพ์, ๒๕๓๑.

วันดี ยงชูยศ, การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของวัดกับมัชยิตะศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๙.

สถานิติบัญญัติแห่งชาติ, คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี: พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีแถลงต่อสถานิติบัญญัติแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๕๗.

สุพจน์ ทองเนื้อขาว, ความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุขามแก่น ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔).

สำนักงานจังหวัดหนองคาย, แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔).

สำนักโยธาธิการและผังเมือง, โครงการก่อสร้างพระธาตุหาล้านทอง. หนองคาย: โรงพิมพ์มิตรไทย, ม.ป.ป.. ๒๕๔๖.

สำนักนายกรัฐมนตรี, ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐), ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕.

ภาคผนวก ก
เครื่องมือในการทำวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัย เรื่อง

การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบ ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกชุดนี้ใช้เพื่อสัมภาษณ์ เจ้าอาวาสและผู้บริหารวัดของประเทศไทย-ลาว และเจ้าหน้าที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของประเทศไทย-ลาว

๒. ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ใช้เพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

๓. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย เป็นผู้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก และเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม

๔. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกชุดนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบให้ตอบบรรยายตามความคิดเห็น มี ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ ๒ ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง/มีอิทธิพลต่อผลกระทบของสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

ตอนที่ ๓ แนวทางการแก้ไขปัญหาจากผลกระทบของสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ อื่น ๆ เพื่อการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

๑. ชื่อ-สกุล.....

๒. เชื้อชาติ.....

๓. อายุ.....

๔. อาชีพ/ตำแหน่ง.....

ตอนที่ ๒ ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง/มีอิทธิพลต่อผลกระทบของสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว

๑. สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาอย่างไร? มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากไหม? โดยมากนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวช่วงเดือนใดหรือเทศกาลใดบ้าง? นักท่องเที่ยวที่มาทำกิจกรรมการท่องเที่ยวใดบ้าง?

.....
.....
.....
๒. การเดินทางมาท่องเที่ยวท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบกับสถานที่ท่องเที่ยว
อย่างไรบ้าง?

.....
.....
.....
.....

๓. ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง/มีอิทธิพลต่อผลกระทบของสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและ
วัฒนธรรมของไทย-ลาว มีอะไรบ้าง?

.....
.....
.....
.....

ตอนที่ ๓ แนวทางการแก้ไขปัญหาจากผลกระทบของสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม
ของไทย-ลาว

.....
.....
.....
.....

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ อื่น ๆ เพื่อการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของ
ไทย-ลาว

.....
.....
.....
.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....ถึง.....

ชื่อกลุ่มเป้าหมาย.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

สถานที่ที่ทำการสังเกต.....

กิจกรรม.....

จุดมุ่งหมายในการสังเกต

๑.

๒.

๓.

[illegible]

ภาคผนวก ข
หนังสือเชิญผู้ให้ข้อมูล

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 3 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2562

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นจันทน์ และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบ่อกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

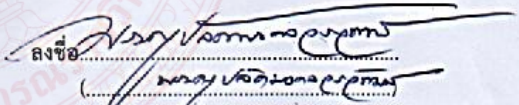
ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

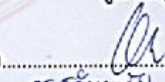
ลงชื่อ

(นาย พิศมัย วัฒนศิริ)
ผู้ให้ข้อมูล

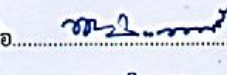
ลงชื่อ

(ดร.บุญส่ง สิ้นจันทน์)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ

(ดร.จิตนันทน์ สิ้นจันทน์)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ

(นาย เสนาะ วัชรวิทย์ ตรี.ว.)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 3 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2562

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นจันทน์ และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบงหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(นางสาววิมลพร ใจดีงาม (ท.)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นจันทน์)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นจันทน์)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....

(นางสาวชนก วิชาจิตร (ท.)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ ๙๐ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นธนู และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นธนู)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.เจนพณ สิ้นธนู)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(พชรพรรณ วัชรวิทย์ บ.อ.บ.)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 28 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นจันทน์ และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบ่อกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นจันทน์)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นจันทน์)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 26 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นจั่นนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเนื่องจากผู้วิจัยสนใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นจั่นนอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.จิตติมา สิ้นจั่นนอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ ๒๔ เดือน กรกฎาคม ค.ศ. ๒๕๖๑

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นจุนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นจุนอก)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นจุนอก)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.วิชาญ กับ สิ้นจุนอก)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....

(พ.ร.ท.วิชาญ วิชาญกิจ)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 26 เดือน ๖.๖ พ.ศ. ๒๕๖1

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นจันนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบ่อกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(พระภิกษุ กิตติโก.)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นจันนอก.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.ชวนะพงศ์ สิ้นจันนอก.)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....

(พระภิกษุ วิจิตรโกศล.)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 3 เดือน ๗ พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นธนู และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบักหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการศึกษาเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(นาง ธิษณา งามศรี)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร. บุญส่ง สิ้นธนู)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร. จิตต์นาถ สิ้นธนู)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....

(พญ. ธนพร วัชรวิทย์ บ.ด.ว.)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 3 เดือน ก.ค. พ.ศ. 2571

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยงอันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(นาง ศักดา งาม)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์นอก)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.อภินันท์ สิ้นธุ์นอก)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....

(พระเทพคุณวิจิตรกิจจา)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 10 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นจั่นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยจากผู้วิจัยเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ
(ดร.บุญส่ง สิ้นจั่นอก...)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ
(ดร.อภินันท์ กิ่งคำ...)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ
(.....)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 10 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สีนันนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ..... (.....)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร. บุญส่ง สีนันนอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 10 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบงบหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัย เข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร. บุญส่ง สิ้นธุ์นอก.....)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร. บุญส่ง สิ้นธุ์นอก.....)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....

(.....)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 15 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นจั่นนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบ่กหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเนื่องจากผู้วิจัยสนใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....

(ดร.บุญส่ง สิ้นจั่นนอก)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....

(ดร.วิชาญ สิ้นจั่นนอก)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....

(นางสาววิชาญ วิชาญนอก)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 15 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2562

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบงหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์นอก)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์นอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.จิตติ สิ้นธุ์นอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(พญารัตนพร วิจิตรไทย)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 15 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นธนู และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นธนู)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นธนู)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ผศ.ดร.เจนจิรา วัชรวิทย์)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 20 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นจันทน์ และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเนื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นจันทน์)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.อรุณรัตน์ สิ้นจันทน์)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 23 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบกกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 23 เดือน ๕.๗ พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นจันทน์ และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบ่อกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(.....)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....

(.....)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 23 เดือน 6.5 พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นจันนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(ดร. ท. วิชา)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร. บุญส่ง สิ้นจันนอก)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร. ชรินทร์ สิ้นจันนอก)

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....

(พ.ร.อ.ดร.วิจิตร วิชา)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ ๒๓ เดือน ส.ค. พ.ศ. ๒๕๖๑

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง ลินธุ์นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเนื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(พระพรหม ภาณุพรหม)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง ลินธุ์นอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.จิตติเดช ลินธุ์นอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(พ.ร.อ.ดร.วิจิตร วิจิตร)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 23 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นจั่นนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากกรวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากกรวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร. บุญส่ง สิ้นจั่นนอก.)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร. ชวนตวัน สิ้นจั่นนอก.)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 24 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามทำหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์ทอง และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำชะโนด อำเภอนากลาง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์ทอง)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.ธรรมาภรณ์ กิ่งทอง)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 24 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สีนุ่นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบกกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากกรวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากกรวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สีนุ่นอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.อดิสรณ์ สีนุ่นอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(.....)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 24 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์นอก...)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร. รุ่งนันทน์ สิงห์โต...)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(พทพ.เชนทร์ ภูคำทิพย์...)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 24 เดือน 8. 6 พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สีนจันทน์ และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบงหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ นาย น.จ.เดช
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ ดร.บุญส่ง สีนจันทน์
(.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ ดร. ชวรินทร์ สีนจันทน์
(.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ ผู้วิจัย
(.....)

(.....)

พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 24 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเนื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ..... พงษ์โบ พงศ์เจริญ.....
(.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์นอก.....)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.วิชาพร สิ้นธุ์นอก.....)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(พจนานันท์ ภัควิฑิต์-ภว.)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 24 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สิ้นจันนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(๑ สิงหาคม ๒๕๖๑)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นจันนอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สิ้นจันนอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(พยาน)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 24 เดือน ส.ค. พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สันจันนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(นร. อภิสิทธิ์ จ.จ.ว.)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สันจันนอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร. ชวนนท์ สันจันนอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(พญ. ชวนนท์ วิลาวัณย์)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 24 เดือน ก.ค. พ.ศ. 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง ลินธุ์นอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

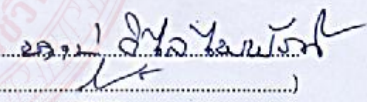
ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

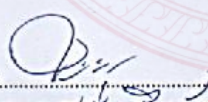
ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

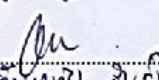
ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

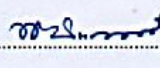
ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร. บุญส่ง ลินธุ์นอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ.....
(ดร. บุญส่ง ลินธุ์นอก)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(พยาน)
พยาน

หนังสือแสดงความยินยอมการให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

วันที่ 24 เดือน 5 ปี 2561

เลขที่ผู้ให้ข้อมูลและเข้าร่วมการวิจัย

ข้าพเจ้า ซึ่งได้ลงนามท้ายหนังสือนี้ ขอแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ชื่อ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว (An analysis of strategic policy and the impact of the Buddhist tourism and culture of Thai-Laos) โดยมี ดร.บุญส่ง สันจูนอก และคณะ เป็นผู้วิจัย ที่อยู่ที่ติดต่อผู้วิจัยและคณะ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ 219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100 โทรศัพท์ 085-741-6756

ข้าพเจ้า ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ความเสี่ยง/อันตราย และประโยชน์ซึ่งจะเกิดจากการวิจัยเรื่องจากผู้วิจัยจนเข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว

ข้าพเจ้าจึงสมัครใจให้ข้อมูลและเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ โดยข้าพเจ้ายินยอมให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้น จะไม่มีผลกระทบในทางใดๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่า ผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามที่ได้ชี้แจงต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย และข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ ไม่เปิดเผย และนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ..... (.....)

ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ.....
(ดร.บุญส่ง สันจูนอก)
หัวหน้าโครงการวิจัย

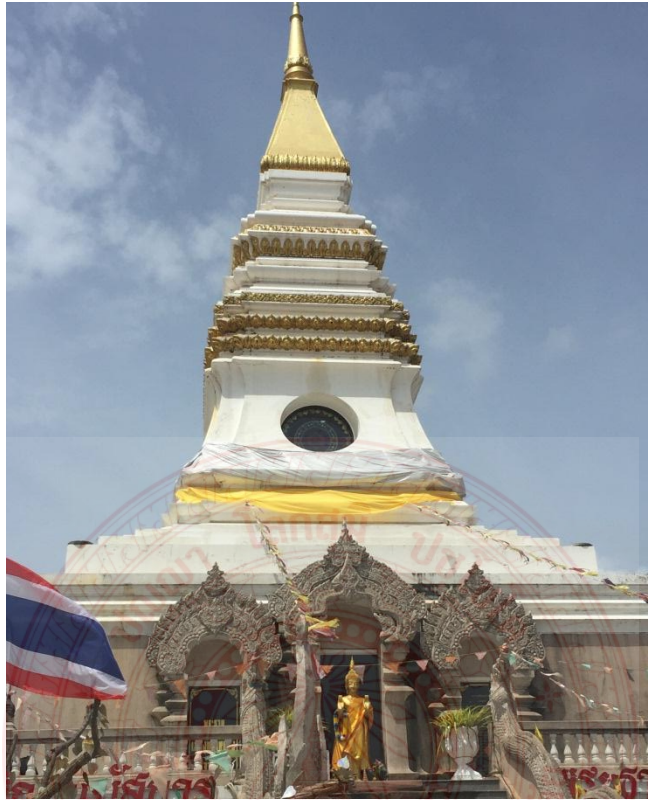
ลงชื่อ.....
(ดร. ชอนห์พิบ สีอุไรเทศ)
ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ลงชื่อ.....
(พท.เรนทร์ ภูคำโต ๒๐.๖๖.)
พยาน

ภาคผนวก ค
รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

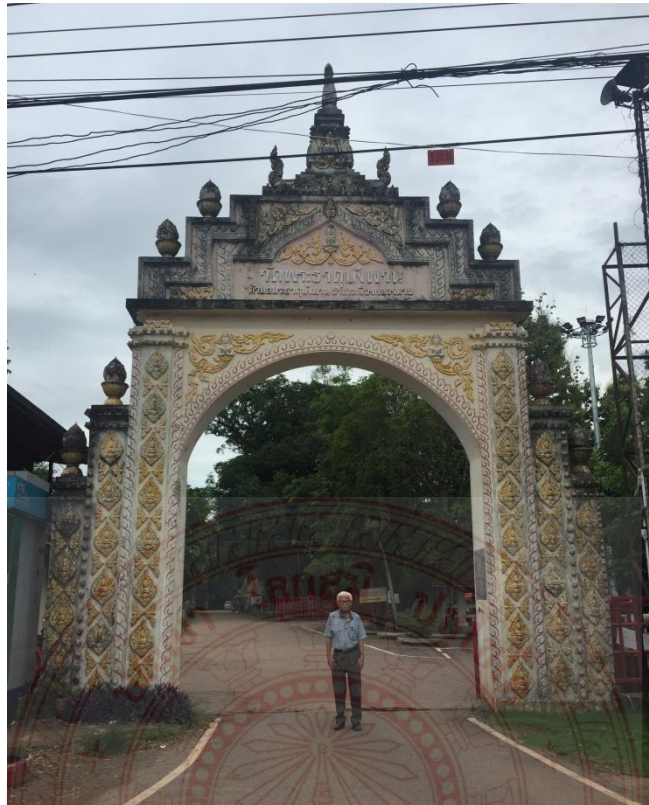
ภาพแสดงการลงภาคสนามพื้นที่วิจัยในประเทศไทย
พระธาตุห้วยหนอง จังหวัดหนองคาย

พระธาตุบังพวน จังหวัดหนองคาย

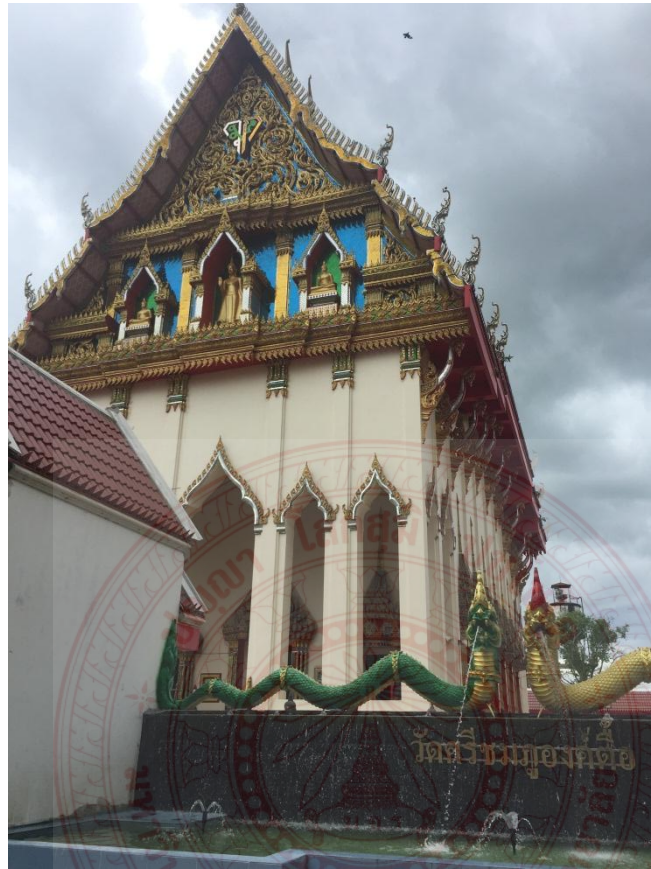

วัดโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

วัดศรีชมภูองค์ตื้อ จังหวัดหนองคาย

ภาพแสดงการลงภาคสนามพื้นที่วิจัยในประเทศลาว
พระธาตุหลวง นครหลวงเวียงจันทร์

วัดสี่เมือง นครหลวงเวียงจันทร์

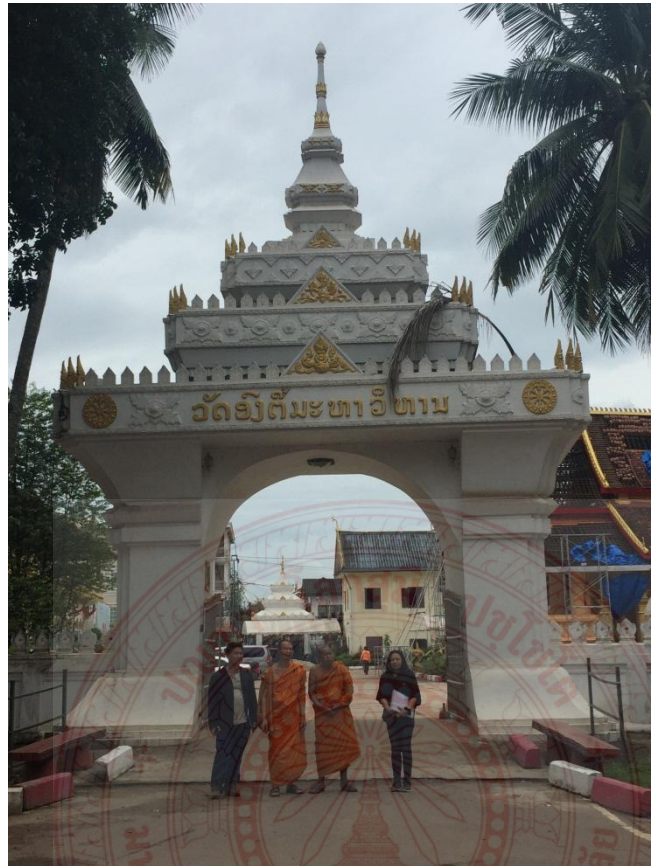
วัดสี่สากะต นครหลวงเวียงจันทร์

วัดองค์ต่อ นครหลวงเวียงจันทร์

สำนักงานการท่องเที่ยวลาว นครหลวงเวียงจันทร์

ภาคผนวก ง
กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันศึกษา

๑.๑ นำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ในการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๑.๒ นำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลข้อมูลให้กับวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เกี่ยวกับรูปแบบและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

๑.๓ นำผลการศึกษาไปวิเคราะห์ร่วมกับนักวิชาการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเกี่ยวกับรูปแบบและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

๒. กิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน

๒.๑ นำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาโครงการสัมมนาทางการพัฒนาชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนาในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ในสถานที่ต่าง ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียง เช่น ขอนแก่น อุดรธานี หนองบัวลำภู บึงกาฬได้

๒.๒ นำผลการศึกษาไปใช้ในการนำเสนอแนวทางกำหนดแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายได้

๒.๓ นำผลการศึกษาไปใช้ไปพัฒนาและต่อยอดโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

๓. กิจกรรมด้านวิชาการ

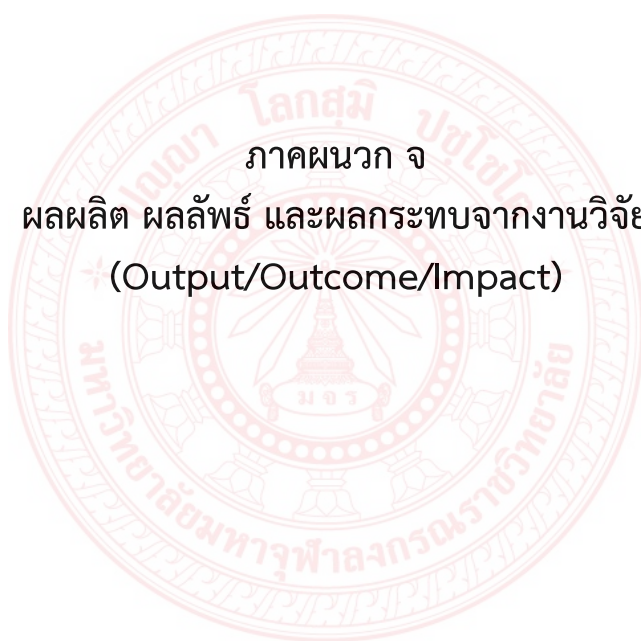
๓.๑ นำผลการศึกษาไปใช้ในการเรียนการสอนรายวิชา “เศรษฐศาสตร์กับชีวิตประจำวัน”, “พระพุทธศาสนากับเศรษฐศาสตร์” แก่นิสิตระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๓.๒ นำกระบวนการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาทักษะการวิจัยแก่นิสิตในระดับปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๓.๓ ถอดองค์ความรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เกี่ยวกับรูปแบบและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อเป็นบทเรียนประกอบรายวิชา “สัมมนาพระพุทธศาสนา” แก่นิสิตปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๓.๔ นำผลการศึกษาไปใช้ต่อยอดรายงานการวิจัยแก่นิสิตระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ภาคผนวก จ
ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย
(Output/Outcome/Impact)

ผลผลิต (Output)

ผลผลิตโครงการ (Output) : การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว เป็นการวิจัยเพื่อนำไปสู่การนำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ซึ่งสามารถนำเสนอไว้ ๕ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ให้มีสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่สมดุลและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

ผลลัพธ์ (Outcome)

ผลสัมฤทธิ์โครงการ : การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. ด้านการเรียนการสอนในสถาบันศึกษา

๑.๑ นำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๑.๒ นำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลข้อมูลให้กับวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เกี่ยวกับรูปแบบและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

๑.๓ นำผลการศึกษาไปวิเคราะห์ร่วมกับนักวิชาการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเกี่ยวกับรูปแบบและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

๒. ด้านการพัฒนาชุมชน

๒.๑ นำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาโครงการสัมมนาทางการพัฒนาชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ในสถานที่ต่าง ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียง เช่น ขอนแก่น อุดรธานี หนองบัวลำภู บึงกาฬได้

๒.๒ นำผลการศึกษาไปใช้ในการนำเสนอแนวทางกำหนดแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายได้

๒.๓ นำผลการศึกษาไปใช้ไปพัฒนาและต่อยอดโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

๓. ด้านวิชาการ

๓.๑ นำผลการศึกษาไปใช้ในการเรียนการสอนรายวิชา “เศรษฐศาสตร์กับชีวิตประจำวัน”, “พระพุทธศาสนากับเศรษฐศาสตร์” แกนีสิตระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๓.๒ นำกระบวนการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาทักษะการวิจัยแก่นิสิตในระดับปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๓.๓ ถอดองค์ความรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เกี่ยวกับรูปแบบและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อเป็นบทเรียนประกอบรายวิชา “สัมมนาพระพุทธศาสนา” แกนีสิตปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๓.๔ นำผลการศึกษาไปใช้ต่อยอดรายงานการวิจัยแก่นิสิตระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ผลกระทบ (Impact)

ผลกระทบโครงการ (Impact) : ผลกระทบของวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว มีผลกระทบในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคเพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนทั้งในทางด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ตามจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ มีการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีการกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วน โดยมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเพิ่มรายได้และกระจายรายได้ทั้งในพื้นที่ในเมืองหลัก เมืองรองและชนบท มีการสนับสนุนภาคการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวและที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทยและประเทศลาวที่เป็นประเทศเพื่อนบ้าน มีการเพิ่มพื้นที่เมืองเศรษฐกิจ โดยการสร้างศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและนวัตกรรมแห่งใหม่ในส่วนภูมิภาค เพื่อยกระดับจังหวัดหนองคายให้เป็นเมืองเศรษฐกิจที่เชื่อมต่อกับเมืองเศรษฐกิจอื่นและเมืองเศรษฐกิจประเทศเพื่อนบ้าน โดยอาศัยความได้เปรียบที่ด้านภูมิศาสตร์ที่มีเขตแดนติดกับแม่น้ำโขงและประเทศลาวในการดึงดูดการลงทุนใหม่ และการสร้างโอกาสเข้าถึงตลาดของผู้ประกอบการให้สามารถเข้าสู่ตลาดได้ตามระดับศักยภาพการประกอบการ รวมทั้งมีการพัฒนาสินค้าท้องถิ่นที่มีคุณภาพและมีความแตกต่างให้เข้าถึงตลาดต่าง ๆ ในเชิงของธุรกิจสร้างสรรค์ที่มีการสนับสนุนช่องทางการตลาดในรูปแบบตลาดออนไลน์ แอปพลิเคชันและช่องทางใหม่เพื่อรองรับไลฟ์สไตล์ต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดโอกาสทางธุรกิจท่องเที่ยวในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้า บริการ ให้ทันสมัยด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและสามารถรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคตได้

๒. ผลกระทบด้านสังคม

จากการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย สร้างผลกระทบและปัญหาพื้นฐานทางสังคมหลายประการ โดยเฉพาะในด้านความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และปัญหาจากการบริหารจัดการอย่างไม่เป็นระบบในด้านความปลอดภัย ทำให้เกิดอุบัติเหตุ การหลอกลวง อาชญากรรม และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวบ่อยครั้ง

ดังนั้นจึงมีการบริหารจัดการในเรื่องของการอนุรักษ์รักษาแหล่งท่องเที่ยวที่เปราะบางทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม โดยการให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลนักท่องเที่ยวและดูแลด้านความปลอดภัย เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งให้กับการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต อีกทั้งในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่หลากหลายทำให้มีกลุ่มสาขาการท่องเที่ยวที่เติบโตใหม่ที่สามารถตอบรับกับความต้องการที่หลากหลายเกิดขึ้นมากมาย การพัฒนาคุณภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยว การพัฒนาสังคมด้านความปลอดภัย การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม และการนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและเพื่ออำนวยความสะดวกจึงเป็นปัจจัยที่ช่วยในการรักษาขีดความสามารถทางการแข่งขันและต่อยอดให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและยกระดับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายให้เกิดการพัฒนาบนพื้นฐานของความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนได้

๓. ผลกระทบด้านวัฒนธรรม

จากการศึกษาพบว่ามีการยกระดับและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมทุกพื้นที่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวยุคก่อนประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดขอนแก่น อุตรดิตถ์ นครพนม บึงกาฬ สกลนคร โดยเฉพาะในจังหวัดหนองคายที่มีอาณาเขตติดต่อกันกับแม่น้ำโขงและสปป.ลาว ที่เป็นประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมร่วมของไทย-ลาว ที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่มากมาย อาทิ ประเพณีการแข่งขันเรือยาว บั้งไฟพญานาค ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวแบบกลุ่มเฉพาะและการท่องเที่ยวพระพุทธศาสนาให้เติบโตได้ในอนาคต เนื่องจากในปัจจุบันมีความต้องการด้านการท่องเที่ยวในเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเกิดขึ้นมากมาย อาทิ การท่องเที่ยวแบบแสวงบุญ การท่องเที่ยวตามความศรัทธา ความเชื่อ และการท่องเที่ยวเพื่อขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

๔. ผลกระทบด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาแผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยวรายสาขา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา การท่องเที่ยวแบบแสวงบุญ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางน้ำและทางรถไฟ ที่มีรูปแบบความแตกต่างที่หลากหลายตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว รวมทั้งกระแสความนิยมของสังคม ปัจจุบันการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น อาทิ การท่องเที่ยวตามความศรัทธา ความเชื่อที่นำเอาความเชื่อเรื่องพญานาคมาเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งในส่วนของกิจกรรมประเพณี ตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ด้วยความแตกต่างของรูปแบบกิจกรรมและปัจจัยสนับสนุนของการท่องเที่ยวแต่ละรายสาขาที่สอดคล้องกับตลาดการท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ ทำให้มีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้เกิดความสนใจกิจกรรมท่องเที่ยวและเดินทางมาท่องเที่ยวตามกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ผลการศึกษาจากงานวิจัยนี้ จะเกิดประโยชน์ต่อองค์ความรู้ทางวิชาการด้านการบริหารจัดการงานด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว โดยใช้การนำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวเป็นทิศทางในการดำเนินการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แบบสรุปโครงการวิจัย
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สัญญาเลขที่ RS ๖๑๐๗๖๑๐๒๗

ชื่อโครงการ การวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมของไทย-ลาว

หัวหน้าโครงการ ดร. บุญส่ง สิ้นธุ์นอก และคณะ

ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
หนองคาย โทรศัพท์ ๐๘๘-๕๑๔ ๒๗๗๑ Email : mr.boonsong@yahoo.co.th

ความเป็นมาและความสำคัญ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญกับการสร้างกลยุทธ์ของการแข่งขันเพื่อให้ได้ส่วนแบ่งในตลาดท่องเที่ยวของโลก โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียนที่ต่างต้องการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศของตน การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นภารกิจที่ถูกกำหนดให้บูรณาการไปกับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ โดยเฉพาะในประเทศที่มีแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่ชัดเจน มีทรัพยากรธรรมชาติ มีความอุดมสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม และมีบุคลากรภาคการท่องเที่ยวมีศักยภาพด้วยแล้ว จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันให้ประเทศนั้น ๆ มีข้อได้เปรียบในการแข่งขันและสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวของตนให้เติบโตได้อย่างมั่นคง

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะเป็นกลไกหลักในการรักษาเสถียรภาพและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติได้ทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) เพื่อเป็นแผนหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เพื่อให้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยประชาชนทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปเพื่อยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนา มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างยั่งยืน สอดคล้องตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแนวทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

การดำเนินงานที่ผ่านมาถึงแม้ประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในแง่ของรายได้และขีดความสามารถในการแข่งขัน แต่ก็ยังประสบกับปัญหาพื้นฐานอีกหลายประการ โดยเฉพาะในด้านความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการจัดอันดับของ World Economic Forum: WEF ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๑๑๖ ในด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมจาก ๑๔๑ ประเทศทั่วโลก เนื่องจากมีความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจากการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ในด้านความปลอดภัยประเทศไทยอยู่ที่อันดับ ๑๓๒ จาก ๑๔๑ ประเทศทั่วโลก อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุ การหลอกลวงอาชญากรรม การก่อการร้ายที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวบ่อยครั้ง ดังนั้น แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) นี้จะมุ่งแก้ปัญหาจากต้นเหตุ โดยเน้นในด้านการสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การอนุรักษ์รักษาแหล่งท่องเที่ยวเปราะบาง การให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลนักท่องเที่ยวและดูแลด้านความปลอดภัย เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งให้กับ

เติบโตของอุตสาหกรรมในอนาคต รวมถึงการสร้างโอกาสทางการตลาดของการท่องเที่ยวไทยให้มีความสอดคล้องกับแนวโน้มการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปในโลก อาทิ การเติบโตของชนชั้นกลางที่เพิ่มความสามารถในการใช้จ่ายใช้สอยเพื่อการท่องเที่ยว การเติบโตของสายการบินต้นทุนต่ำที่ทำให้การเดินทางเป็นไปได้สะดวกด้วยค่าใช้จ่ายที่ลดลง การเพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ การเพิ่มขึ้นของการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันเป็นโอกาสให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวโดยตรงได้มากขึ้น ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่หลากหลายที่เพิ่มสูงขึ้นในปัจจุบัน

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัดเพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา ปฏิบัติธรรม ท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religion tourism) หรือทัวร์ไหว้พระ ทำบุญ ทำทานในวันสำคัญ ตามคติความเชื่อที่ว่าการได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์จะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิต และสร้างจิตใจที่ผ่องใสสู่ผู้ปฏิบัติ อีกทั้งวัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถสะท้อนอารยธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น อันเป็นแหล่งรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอีกด้วย เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคอีสานที่อยู่ติดกับเขตแดนไทย-ลาว มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมแล้ว จังหวัดหนองคายก็ยังมีแหล่งโบราณสถานทางพระพุทธศาสนา อันประกอบด้วยศาสนสถาน วัดวาอาราม พระธาตุบังพวน พระธาตุหล้าหนองและพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ที่เป็นที่เคารพนับถือและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวจังหวัดหนองคายและประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่สองฝั่งแม่น้ำโขงทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ อาทิ หลวงพ่อพระใส และหลวงพ่อดังคต เป็นต้น อีกทั้งจังหวัดหนองคาย ยังมีปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เสมือนสิ่งมหัศจรรย์อย่างหนึ่งในลุ่มแม่น้ำโขง คือ บั้งไฟพญานาค ซึ่งอาจเป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลกต่อไปก็ได้ ส่วนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) เป็นประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญกับการท่องเที่ยวซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้เข้าประเทศเป็นอันดับต้นๆ ในปี ค.ศ. ๑๙๙๙-๒๐๐๐ เป็นปีท่องเที่ยวของลาว (Visit Laos Year) โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวจำนวนมากถึง ๗๓๗,๒๐๘ คน จนถึงปี ค.ศ. ๒๐๐๘ จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ๑,๗๓๖,๗๘๗ คน (Laos National Tourism Administration, ๒๐๐๘) จากการขยายตัวของการท่องเที่ยว รัฐบาลจึงได้มีของนโยบายเชิงข้อมูลเพื่อเสนอแหล่งท่องเที่ยว ที่มีความเหมาะสมทั่วประเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั่วโลก จากแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวแขวงเชียงขวาง (ค.ศ. ๒๐๐๖-๒๐๑๐) ได้กำหนดให้เมืองคุน ซึ่งเป็น ๑ ใน ๘ เมือง เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของแขวงเชียงขวาง เนื่องจากอดีตเป็นที่ตั้งของอาณาจักรเมืองพวน มีทุนทางสังคมที่เหมาะสมแก่การส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งเมืองคุน เป็นทำเลที่ตั้งของมรดกทางด้านวัฒนธรรมและอยู่ในโบราณสถาน ที่มีศักยภาพสามารถนำมาจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วยชุมชนเชิงวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อาทิ เช่น กลุ่มโบราณสถานตัวเมือง ได้แก่ วัดสีมม วัดเพีย วัดพระธาตุฝั้น พระธาตุจอมเพชร พระธาตุพังพาย ไทหิน หมู่บ้านไฟ เป็นต้น ส่งผลให้เมืองคุนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่ในระดับต้นๆ อย่างไรก็ตามปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวเมืองคุน ยังขาดการจัดการบริหารที่เหมาะสมและเป็นระบบ

การนำเสนอแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ในการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาวครั้งนี้ อาจถือได้ว่าเป็นมิติใหม่ ของการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย-ลาวในระยะต่อไป โดยคาดหวังประเด็นทางยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้จะสามารถทำให้เห็นทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาวได้ รวมถึงการวิเคราะห์จุดอ่อน

และข้อจำกัดที่เกิดขึ้นที่ต้องพิจารณาและการแก้ไขอย่างรีบด่วน ควบคู่ไปกับการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและจะนำมาซึ่งการเติบโตด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวทางพุทธที่ยั่งยืนและกระจายอย่างทั่วถึง จากประเด็นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์และผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนาและเป็นแนวทางในการบริหารจัดการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาไทย-ลาว ต่อไปในอนาคต
วัตถุประสงค์โครงการ ๑. เพื่อศึกษานโยบายยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ๒. เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ๓. เพื่อนำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว
ผลการวิจัย จากการศึกษาพบว่า นโยบายยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ได้แก่ วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. ๒๕๗๔ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) คำแถลงนโยบายของนายกรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๗) และแผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔) และจากการประเมินสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของผลกระทบของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว พบว่า จุดแข็ง (Strength) คือ การมีแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวที่มีเอกลักษณ์และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนและผลักดันให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเติบโต มีการคมนาคมขนส่งที่สะดวกต่อการเดินทาง มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่หลากหลาย เข้ากับความเชื่อ ความศรัทธา ตลอดทั้งปีทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุกช่วงระยะเวลา และมีระบบและเทคโนโลยีสารสนเทศ แอปพลิเคชัน บนเครื่องมือสื่อสารและระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพที่เอื้อต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แม้จะมี อุปสรรค (Threats) เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวมีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ การคมนาคมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาบางแห่งยังไม่สะดวกและไม่สามารถเข้าถึง มีความขัดแย้งทางสังคม เชื้อชาติ และวิกฤตทางการเมืองในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงไทย-ลาว นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมีการปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม มีการทำลายพุทธศาสนสถาน มีมิชชันนารี นโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงไทย-ลาว บางนโยบายไม่สอดคล้องและไม่เอื้อประโยชน์ต่อกันก็ตาม และมีจุดอ่อน (Weaknesses) เรื่องของการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ดีพอ การประชาสัมพันธ์ยังมีน้อย การดูแลรักษาความปลอดภัยและความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวไม่มีประสิทธิภาพ ช่วงเวลาโปรแกรมนักท่องเที่ยวไม่มีความแน่นอน สมรรถนะของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวยังไม่ดีพอทำให้ไม่สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์ถึงข้อมูลที่เป็นแก่นแท้ของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ได้ รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนยังมีน้อยทำให้คนในชุมชนไม่เกิดจิตสำนึก ร่วมกันในการพัฒนา แต่ในด้านโอกาส (Opportunities) ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย-ลาว ก็มีแนวโน้มการเติบโตขึ้นเนื่องจากความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวที่มีอายุช่วงสูงวัยมีและมีความต้องการในการท่องเที่ยวแสวงบุญมากขึ้น มีการเดินทางภายในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงไทยมากขึ้นรวมถึง

มีการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์จากทางภาครัฐทำเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย การวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวจากการศึกษาไว้ ๕ ยุทธศาสตร์ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ให้มีสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่สมดุลและยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย และยุทธศาสตร์ที่ ๕ การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคาย และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ
การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันศึกษา ๑.๑ นำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ๑.๒ นำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลข้อมูลให้กับวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เกี่ยวกับรูปแบบและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ๑.๓ นำผลการศึกษาไปวิเคราะห์ร่วมกับนักวิชาการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเกี่ยวกับรูปแบบและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ๒. กิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน ๒.๑ นำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาโครงการสัมมนาทางการพัฒนาชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนาในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ในสถานที่ต่าง ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียง เช่น ขอนแก่น อุดรธานี หนองบัวลำภู บึงกาฬได้ ๒.๒ นำผลการศึกษาไปใช้ในการนำเสนอแนวทางกำหนดแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว ในจังหวัดหนองคายได้ ๒.๓ นำผลการศึกษาไปใช้ไปพัฒนาและต่อยอดโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ ๓. กิจกรรมด้านวิชาการ ๓.๑ นำผลการศึกษาไปใช้ในการเรียนการสอนรายวิชา “เศรษฐศาสตร์กับชีวิตประจำวัน”, “พระพุทธศาสนากับเศรษฐศาสตร์” แก่นิสิตระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ๓.๒ นำกระบวนการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาทักษะการวิจัยแก่นิสิตในระดับปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ๓.๓ ถอดองค์ความรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เกี่ยวกับ

รูปแบบและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อเป็นบทเรียนประกอบรายวิชา ”สัมมนาพระพุทธศาสนา” แก่นิสิตปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ๓.๔ นำผลการศึกษาไปใช้ต่อยอดรายงานการวิจัยแก่นิสิตระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่บทความในวารสารปัญญาปณิธาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓) และแผ่นพับเชิงวิชาการ

ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

๑. ชื่อ นามสกุล (ภาษาไทย) ดร. บุญส่ง สิ้นธุ่นอก (Ph.D.)

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Dr. Boonsong Sinthunok (Ph.D.)

๒. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๙๙/๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านเลื่อม อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

๓.๑ อาจารย์ประจำหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๓.๒ เป็นอาจารย์อัตราจ้าง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๔. สังกัด วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลคำยบกวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐ โทร. มือถือ

๐๘๕ ๗๔๑๖๗๕๖ E-mail : Mr. Boonsong@yahoo.co.th

๕. ประวัติการศึกษา

เปรียญ ๕ ประโยค สำนักเรียนวัดหิรัญรูจี ธนบุรี

พ.ศ. ๒๕๐๑

ครูพิเศษมัธยม (พ.ม.) กระทรวงศึกษาธิการ (สมัครสอบ)

พ.ศ. ๒๕๐๗

ศาสตราตรบัณฑิต (ศน.บ.) มหามกุฏราชวิทยาลัย (กทม)

พ.ศ. ๒๕๐๖

ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิทยาลัยครูอุดรธานี

พ.ศ. ๒๕๒๓

อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (อ.ม.) มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. ๒๕๒๙

พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๙

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ สาขา พระพุทธศาสนา และภาษาอังกฤษ

๗. ประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอก

๘. ผลงานทางวิชาการ

๘.๑ งานวิจัย

ดร. บุญส่ง สิ้นธุ่นอก “ศึกษาเชิงสำรวจและอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนา จังหวัดหนองคาย” (หัวหน้าโครงการ) สถาบันพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๗

ดร.บุญส่ง สิ้นธุ่นอก “ศึกษาประเพณีบุญผะเหวดชก กรณีศึกษาชาวจังหวัดหนองคายและเวียงจันทน์” (หัวหน้าโครงการ) ทุนอุดหนุนการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย พ.ศ. ๒๕๕๘

ดร. บุญส่ง สิ้นธุ่นอก “การวิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมพระมาลัย ฉบับอักษรขอม” (หัวหน้าโครงการ) ทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย พ.ศ. ๒๕๕๙

๘.๒ บทความวิชาการ

๑) ภาษาไทย

ดร. บุญส่ง สินธุ์นอก (หัวหน้าโครงการ) “การวิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมพระมาลัย ฉบับอักษรขอมโบราณ” ลงในวารสารนาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กองบริหารงานวิจัย สำนักงานอธิการบดี อาคาร ๒ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โรงพิมพ์จัดเป็นรูปเล่มของบทความ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือน ก.ย. – ธ.ค. ๖๐.

๒) ภาษาอังกฤษ

Dr. Boonsong Sinthunok “ The rout of evolution of the belief on the fire worship before the Buddhist Era towards the belief of the Royal Fire given to the corps in Thai society” the document of the 7th International Buddhist Research Seminar on the “Cultural Geography in Buddhism” February 18-20, 2016, MahachulalongKornraja Vidyalya University, Thailand.

Dr. Boonsong Sinthunok “An integration of the energy management: Case study of community in Udonthani” NIC 2016, The 3rd National and the 1st International conference 2016 “ Integration of Buddhism with research to develop a sustainable society” at Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkaen Campus.

Dr.Boonsong Sinthunok “ A study of survey and conservation of the Buddhist archeological sources in Nongkhai Province” The Program preparing for ASEAN Communities in Academic Seminar on the Topic : Meditation as a factor for Supporting Relations between ASEAN Countries in 2016. At Wat Phochai (the Royal monastery), Muang District, Nongkhai Province 24-25 March 2506.

Dr. Boonsong Sinthunok “The engaged Buddhism in the attitude of Phradhammavimonmuni (Saipong *Anomapañño* / Kongsinthu)” the International Semina on Buddhism in the Digital Era on the occasion of Celebrating 130 years of MCU Organized by Graduate School and International Buddhist College at Mahachualongkornrajavidyalaya University Wangnoi, Ayuthaya, Thailand on on 15-16th September 2017.

๒) ตำรา

๑) หนังสือ “หลักการบริหารเชิงพุทธศาสนา” หจก. โรงพิมพ์น่านวิทยา จังหวัดขอนแก่น ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๓๔๘-๗๓๔-๖

ผู้ร่วมโครงการวิจัย

๑. ชื่อ นามสกุล (ภาษาไทย) พระสมุห์กฤติพิสิฐ กิตติธัมโม(จำพันธ์),ดร. (Ph.D.)

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Pha Kritipisit (chaphan), Dr. (Ph.D.)

๒. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๕๗ หมู่ที่ ๕ ตำบลสวนแตง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

๓.๑ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๔. สังกัด วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐ E-mail :

j.kitty2011@gmail.com

๕. ประวัติการศึกษาฝ่ายธรรม

น.ธ.ตรี สำนักศาสนศึกษาวัดดอนโพธิ์ทอง อำเภอเมืองฯ จังหวัด สุพรรณบุรี พ.ศ. ๒๕๓๑

น.ธ.โท สำนักศาสนศึกษาวัดอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. ๒๕๓๒

น.ธ.เอก สำนักศาสนศึกษาวัดสกุณปัฏฐิ อำเภอเมืองฯ จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. ๒๕๓๓

๖. ประวัติการศึกษาฝ่ายโลก

ประถมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนวัดสวนแตง ตำบลสวนแตง อำเภอเมืองฯ จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. ๒๕๓๑

มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนโพธิ์สังวรวิทยา ตำบลตลิ่งชัน อำเภอเมืองฯ จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. ๒๕๓๖

มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖ รุ่น๑๖) โรงเรียนพุทธศาสตร์วิทยา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๓๙

อนุปริญญาตรี อนุศิลปศาสตรบัณฑิต (อ.ศศ.) คณะศิลปศาสตร์ สาขาการพัฒนชุมชน สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๔๒

ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.รุ่น ๔๖) คณะครุศาสตร์ สาขาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๔๔

ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) คณะครุศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๔๕

ปริญญาโท Master of Arts (M.A.) คณะศิลปศาสตร์ สาขาภาษาศาสตร์ (Linguistics) มหาวิทยาลัยบามารัส อินดู (B.H.U., Varanasi, U.P., India) (Second Class) พ.ศ. ๒๕๔๙

ปริญญาเอก Doctor of Philosophy (Ph.D.) คณะภาษาอังกฤษ สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยปูเน่ (University of Pune, Pune City, India) พ.ศ. ๒๕๕๘

๗. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ สาขา พระพุทธศาสนา และภาษาอังกฤษ

ผู้ร่วมโครงการวิจัย

๑. ชื่อ นามสกุล (ภาษาไทย) ดร. จิตติวรรณ สินธุ์นอก (Ph.D.)

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Dr. Thitiwan Sinthunok (Ph.D.)

๒. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๙๙/๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านเลื่อม อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

๓.๑ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๓.๒ คณะที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

หนองคาย

๔. สังกัด วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลคำบกกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐ โทร. มือถือ ๐๘๑

๓๗๔๖๕๕ E-mail : dr.thitiwansin@gmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. ๒๕๕๒

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๔๗

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๓๖

Institute of Training and Development (๒๕๕๔) Certificate in

o Performance Coaching

o Advance Coaching & Mentoring

o Coaching & Mentoring Professional

Pennsylvania State University, USA (๒๕๕๕) Certificate in

o Change management, Organization Development and Appreciative Inquiry

Results Coaching System Neuro Leadership Group by David Rock (๒๕๕๖)

International Coach Federation

o Results Associate certificate of coaching (Brain – Based Coaching)

Continuing Coach Education Units (๒๕๕๗)

Mindfulness Coaching Training Program WIAL (๒๕๖๐) Action Learning Coach

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ สาขา การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ การบริหาร และ Coaching

ผู้ร่วมโครงการวิจัย

๑. ชื่อ นามสกุล (ภาษาไทย) ดร. ธวัชชัย สินธุ์นอก (Ph.D.)

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Dr. Thawanhatai Sinthunok (Ph.D.)

๒. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๙๙/๔ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านเลื่อม อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

๓.๑ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

๓.๒ คณะที่ปรึกษาวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

หนองคาย

๔. สังกัด วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลคำบงหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐ โทร. มือถือ ๐๘๓

๔๑๕๔๐๖๖ E-mail : thawanhatai.sinthunok@gmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี นิเทศศาสตรบัณฑิต (นศ.บ.)

Bachelor of Communication Arts, B.Comm.Arts (Communication Arts)

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ พ.ศ. ๒๕๓๘

ปริญญาโท นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (นศ.ม.)

Master of Communication Art มหาวิทยาลัยศรีปทุม พ.ศ. ๒๕๔๑

ปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สารสนเทศศึกษา) (ปร.ด.)

Doctor of Philosophy (Information Studies) Ph.D. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. ๒๕๕๙

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ สาขา สารสนเทศ การสื่อสารองค์กร การสื่อสารมวลชน
และระบบมวลชนสัมพันธ์